

جغرافيه

صنف ۱۲

سرود ملی

دا عزت د هرا فغان دی
هر بچی یې قهرمان دی
د بلوڅو د ازبکو
د ترکمنو د تاجکو
پامیریان، نورستانیان
هم ایماق، هم پشه پان
لکه لمر پر شنه آسمان
لکه زره وي جاویدان
وایو الله اکبر وایو الله اکبر

دا وطن افغانستان دی
کور د سولې کور د تورې
دا وطن د ټولو کور دی
د پښتون او هزاره وو
ورسره عرب، گوجر دي
براهوي دي، قزلباش دي
دا هیواد به تل ځلیري
په سینه کې د آسیا به
نوم د حق مودى رهبر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

جغرافیه

صنف دوازدهم

سال چاپ: ۱۳۹۸ هـ. ش.

مشخصات کتاب

مضمون: جغرافیه

مؤلفان: گروه مؤلفان کتاب‌های درسی دیپارتمنت جغرافیه نصاب تعلیمی

ویراستاران: اعضای دیپارتمنت ویراستاری و ایدیت زبان دری

صنف: دوازدهم

زبان متن: دری

انکشاف دهنده: ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی و تالیف کتب درسی

ناشر: ریاست ارتباط و آگاهی عامه وزارت معارف

سال چاپ: ۱۳۹۸ هجری شمسی

مکان چاپ: کابل

چاپ‌خانه:

ایمیل آدرس: curriculum@moe.gov.af

حق طبع، توزیع و فروش کتاب‌های درسی برای وزارت معارف جمهوری اسلامی افغانستان محفوظ است. خرید و فروش آن در بازار ممنوع بوده و با متخلفان برخورد قانونی صورت می‌گیرد.

پیام وزیر معارف

اقراً باسم ربك

سپاس و حمد بیکران آفریدگار یکتایی را که بر ما هستی بخشید و ما را از نعمت بزرگ خواندن و نوشتن برخوردار ساخت، و درود بی‌پایان بر رسول خاتم - حضرت محمد مصطفی ﷺ که نخستین پیام الهی بر ایشان «خواندن» است.

چنانچه بر همه‌گان هویدا است، سال ۱۳۹۷ خورشیدی، به نام سال معارف مسمی گردید. بدین ملحوظ نظام تعلیم و تربیت در کشور عزیز ما شاهد تحولات و تغییرات بنیادینی در عرصه‌های مختلف خواهد بود؛ معلم، متعلم، کتاب، مکتب، اداره و شوراهای والدین، از عناصر شش‌گانه و اساسی نظام معارف افغانستان به شمار می‌روند که در توسعه و انکشاف آموزش و پرورش کشور نقش مهمی را ایفا می‌نمایند. در چنین برهه سرنوشت‌ساز، رهبری و خانواده بزرگ معارف افغانستان، متعهد به ایجاد تحول بنیادی در روند رشد و توسعه نظام معاصر تعلیم و تربیت کشور می‌باشد.

از همین‌رو، اصلاح و انکشاف نصاب تعلیمی از اولویت‌های مهم وزارت معارف پنداشته می‌شود. در همین راستا، توجه به کیفیت، محتوا و فرایند توزیع کتاب‌های درسی در مکاتب، مدارس و سایر نهادهای تعلیمی دولتی و خصوصی در صدر برنامه‌های وزارت معارف قرار دارد. ما باور داریم، بدون داشتن کتاب درسی باکیفیت، به اهداف پایدار تعلیمی در کشور دست نخواهیم یافت.

برای دستیابی به اهداف ذکرشده و نیل به یک نظام آموزشی کارآمد، از آموزگاران و مدرسان دلسوز و مدیران فرهیخته به‌عنوان تربیت‌کننده‌گان نسل آینده، در سراسر کشور احترامانه تقاضا می‌گردد تا در روند آموزش این کتاب درسی و انتقال محتوای آن به فرزندان عزیز ما، از هر نوع تلاشی دریغ‌نورزیده و در تربیت و پرورش نسل فعال و آگاه با ارزش‌های دینی، ملی و تفکر انتقادی بکوشند. هر روز علاوه بر تجدید تعهد و حس مسؤولیت‌پذیری، با این نیت تدریس را آغاز کنند، که در آینده نزدیک شاگردان عزیز، شهروندان مؤثر، متمدن و معماران افغانستان توسعه یافته و شکوفا خواهند شد.

همچنین از دانش‌آموزان خوب و دوست‌داشتنی به مثابه ارزشمندترین سرمایه‌های فردای کشور می‌خواهم تا از فرصت‌ها غافل نبوده و در کمال ادب، احترام و البته کنجکاوی علمی از درس معلمان گرامی استفاده بهتر کنند و خوشه چین دانش و علم استادان گرامی خود باشند.

در پایان، از تمام کارشناسان آموزشی، دانشمندان تعلیم و تربیت و همکاران فنی بخش نصاب تعلیمی کشور که در تهیه و تدوین این کتاب درسی مجدانه شبانه روز تلاش نمودند، ابراز قدردانی کرده و از بارگاه الهی برای آن‌ها در این راه مقدس و انسان‌ساز موفقیت استدعا دارم. با آرزوی دستیابی به یک نظام معارف معیاری و توسعه یافته، و نیل به یک افغانستان آباد و مرفعی دارای شهروندان آزاد، آگاه و مرفه.

دکتور محمد میرویس بلخی

وزیر معارف

فصل اول - سرحدات و تشکیلات اداری

۱	درس اول - حدود اربعه و موقعیت
۵	درس دوم ۱-۲ سرحدات شمالی
۹	درس سوم ۱-۳ سرحدات شمال شرقی
۱۳	درس چهارم ۱-۴ سرحدات شرقی و جنوبی
۱۴	درس پنجم ۱-۵ سرحدات غربی
۲۱	درس ششم ۱-۶ تشکیلات اداری

فصل دوم نفوس و ترکیب قومی در افغانستان

۲۵	درس هفتم ۲-۱ نفوس و اهمیت آن در انکشاف کشور
۲۷	درس هشتم ۲-۲ احصائیه و توزیع جغرافیای نفوس
۲۹	درس نهم ۲-۳ رشد نفوس و اوسط عمر
۳۳	درس دهم ۲-۴ کیفیت نفوس و ترکیب قومی در کشور
۳۷	درس یازدهم ۲-۵ مهاجرت های داخلی و خارجی و جابه جاشدن نفوس

فصل سوم - دین و زبان

۴۱	درس دوازدهم ۳-۱ دین
۴۵	درس سیزدهم ۳-۲ زبان

فصل چهارم - مواصلات و ارتباطات

۴۹	درس چهاردهم ۴-۱ اهمیت مواصلات
۵۳	درس پانزدهم ۴-۲ حمل و نقل زمینی
۵۷	درس شانزدهم الف) چند نوع وسایل حمل و نقل زمینی را می شناسید؟
۶۱	درس هفدهم ب) راجع به شاهراه های مهم کشور چه می دانید؟
۶۷	درس هجدهم ۴-۳ راجع به حمل و نقل هوایی چه می دانید؟
۷۱	درس نوزدهم الف) میدان های هوایی کشور
۷۵	درس بیستم ۴-۴ ارتباطات (Communication)
۷۹	درس بیست و یکم ب) پُست post در افغانستان
۸۳	درس بیست و دوم ج) تلیفون و موبایل در افغانستان
۸۷	درس بیست و سوم د) انترنت، ایمیل و فکس

فصل پنجم نفوس و نژاد

۹۱	درس بیست و چهارم ۵-۱ توزیع و تراکم نفوس در جهان
۹۷	درس بیست و پنجم ۵-۲ مشکلات افزایش و کاهش نفوس جهان
۱۰۳	درس بیست و ششم مشکلات و کمبود نفوس فعال اقتصادی در بعضی کشورهای جهان
۱۰۷	درس بیست و هفتم ۵-۳ مهاجرت ها و عوامل آن
۱۱۱	درس بیست و هشتم مهاجرت های جهان و عواقب آن

۱۱۵	درس بیست و نهم الف) نژاد
۱۱۹	درس سی ام ب) تقسیمات جغرافیایی نژادها
	فصل ششم - ادیان و زبان های جهان
۱۲۵	درس سی و یکم ۶-۱ راجع به ادیان مهم جهان چه می دانید؟
۱۲۷	درس سی و دوم الف) دین اسلام
۱۳۱	درس سی و سوم ب) راجع به دین مسیحیت چه می دانید؟
۱۳۵	درس سی و چهارم ج) راجع به آیین تائوئیسم Taoism و شنتو ییزم چه می دانید؟
۱۳۷	درس سی و پنجم د) راجع به آیین های بودایی و هندوئیسم چه می دانید؟
۱۳۹	درس سی و ششم ۶-۲ زبان های مهم جهان
۱۴۳	درس سی و هفتم الف) زبان عربی
۱۴۷	درس سی و هشتم ب) زبان انگلیسی
۱۵۱	درس سی و نهم ج) زبان لاتینی (فرانسوی، اسپانوی و پرتگالی)
۱۵۵	درس چهلم د) زبان جرمنی
۱۵۷	درس چهل و یکم - راجع به زبان های چینی، جاپانی و اندونیزیایی چه می دانید؟
۱۵۹	درس چهل و دوم و- زبان بالتیک- لیتوانی و سلاوی
۱۶۱	درس چهل و سوم ز- زبان هندی و اردو
	فصل هفتم - ارتباطات
۱۶۳	درس چهل و چهارم ۷-۱ ارتباطات و جهانی شدن
۱۶۵	درس چهل و پنجم انواع عمده وسایل ارتباطی یا (Telecommunication)
۱۶۷	درس چهل و ششم پُست post در جهان
۱۶۹	درس چهل و هفتم تلیفون و مایل در جهان
۱۷۱	درس چهل و هشتم فکس Fax در سطح جهان
۱۷۳	درس چهل و نهم انترنت و ایمل در سطح جهان
۱۷۷	درس پنجاهم ۷-۲ شبکه ماهواره یی
	فصل هشتم مشکلات جهانی محیط زیست
۱۸۱	درس پنجاه و یکم ۸-۱ مشکلات جهانی محیط زیست
۱۸۵	درس پنجاه و دوم وسایط نقلیه
۱۸۷	درس پنجاه و سوم تأثیر فابریکه ها بالای محیط زیست
۱۹۱	درس پنجاه و چهارم ۸-۲ زباله های صنعتی
۱۹۵	درس پنجاه و پنجم ۸-۳ خطرات نازک شدن طبقه اوزون
۱۹۹	درس پنجاه و ششم تخریش طبقه اوزون
۲۰۳	درس پنجاه و هفتم ۸-۴ قطع جنگلات
۲۰۷	اصطلاحات

فصل اول

سرحدات و تشکيلات ادارى

درس اول

۱، ۱- حدود اربعه و موقعیت

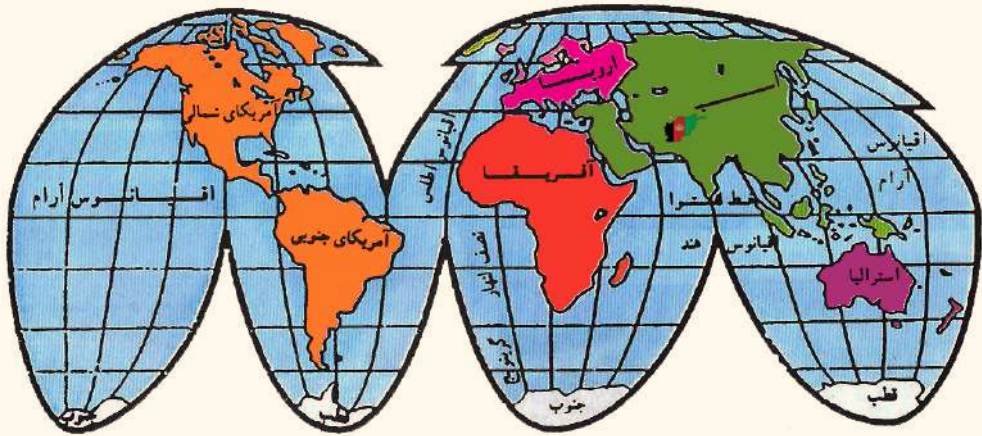

در مورد موقعیت و حدود افغانستان چه می دانید؟

در براعظم آسیا دوازده کشور محاط به خشکه واقع است؛ یکی از آن‌ها جمهوری اسلامی افغانستان می باشد، که با خصوصیات برجسته طبیعی خویش یک کشور کوهستانی را در آسیای جنوبی تشکیل داده و با داشتن قدامت تاریخی و مدنیت پنج هزار ساله خود کشور باستانی را در آسیا معرفی می دارد. افغانستان در نیم کره شمالی بین عرض البلد های ۲۹ درجه ۲۲ دقیقه و ۵۳ ثانیه و ۳۸ درجه، ۲۹ دقیقه و ۲۸ ثانیه شمالی و در نیم کره شرقی بین طول البلد های ۶۰ درجه، ۲۸ دقیقه و ۴۱ ثانیه و ۷۴ درجه، ۵۱ دقیقه و ۴۷ ثانیه شرقی موقعیت دارد. مساحت افغانستان ۶۵۲۰۰۰ کیلومتر مربع است که از نظر مساحت بزرگ تر از هریک از کشورهای اروپایی می باشد. افغانستان در براعظم آسیا از لحاظ مساحت به درجه دوازدهم ۱ قرار می گیرد. نفوس افغانستان در سال ۱۳۹۷ هـ ش. در حدود ۳۰ میلیون نفر تخمین شده است. طول اعظمی افغانستان از نقطه شرقی، یعنی دره یولی الی غربی ترین نقطه، یعنی ذوالفقار ۱۲۰۰ کیلومتر و عرض اعظمی آن از منطقه خماب در شمال الی کوه های چگایی در جنوب ۹۱۲ کیلومتر می باشد.

۱- کشورهای که در براعظم آسیا بزرگتر از افغانستان است عبارت اند از: روسیه، چین، هند، عربستان سعودی، ایران، منگولیا، قزاقستان، اندونزی، پاکستان، ترکیه و برما.

موقعیت افغانستان در جهان

نزدیک‌ترین فاصله افغانستان با بحر هند به صورت مستقیم در جنوب غرب از کوتل مزاری واقع در کشتگان غر و لایت هلمند الی نزدیک‌ترین ساحل بحیره عرب در حدود ۳۹۰ کیلومتر است. جمهوری اسلامی افغانستان از طرف شمال متصل است به جمهوری‌های تاجکستان، ازبکستان و ترکمنستان آسیای میانه. از طرف غرب متصل است به جمهوری اسلامی ایران، از طرف شرق و جنوب سرحدات کشورما متصل است با جمهوری اسلامی پاکستان که به واسطه خط تحمیلی دیورند که از قلب قبایل پشتون‌ها می‌گذرد، نشانی شده است از این لحاظ مردم افغانستان آن‌را به رسمیت نشناخته‌اند^(۱). به طرف شمال شرق، افغانستان در یک فاصله تقریباً ۹۲ کیلومتر با ولایت سنکیانگ جمهوری مردم چین هم سرحد می‌باشد.

کمترین عرض افغانستان در قسمت پامیر به ۲۴ کیلومتر میرسد که تاجکستان را از کشمیر پاکستان جدا می‌سازد.

موقعیت جغرافیایی افغانستان در سر راه آسیای مرکزی از نظر سیاست و اقتصاد این منطقه بسیار

۱- سرحد طبیعی بین افغانستان و دولت هند بر تانوی دریای سند و سواحل جنوبی بلوچستان بود، اما بر اساس دسیسه انگلیس‌ها توسط معاهده گندمک و دیورند قسمتی از خاک افغانستان، از پیکر آن جدا گردید و سرحد افغانستان از کوتل کلیک و اخان تا بلوچستان و کوه ملک سیاه تعیین شد که بر اساس آن مناطق چمن، پشین، وزیرستان، کرم، پاره چنار، افریدی، باجور، سوات و چترال از خاک افغانستان جدا و ضمیمه دولت هند بریتانوی آن وقت گردید. بعد از به وجود آمدن پاکستان مناطق متذکره به پاکستان تعلق گرفت که برای افغان‌ها قابل قبول نمی‌باشد.

مهم است؛ زیرا افغانستان محل اتصال سه حوزه ایران، هند و پاکستان و کشورهای آسیای مرکزی است.

کشورهای آسیای میانه هم به بحر آزاد راه ندارند. ازین سبب تجارت آنها از راه افغانستان با ممالک جنوبی قاره آسیا صورت می‌گیرد که این موضوع به موقعیت افغانستان اهمیت زیادی می‌دهد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم گردیده، هریک از گروه‌ها درباره یکی از موارد ذیل باهم بحث نمایند؛ سپس یک نفر از هر گروه موضوع خویش را در پیش روی صنف شرح دهد

• افغانستان در کدام قسمت کره زمین موقعیت داشته، با ذکر خطوط طول البلد و عرض البلد معلومات دهید.

• نقشه افغانستان را رسم نموده، طول و عرض اعظمی آن را با در نظر داشت مناطق آن بر روی نقشه نشان دهید.

• نقشه افغانستان را رسم نموده، نزدیکترین فاصله افغانستان را با آب‌های آزاد با ذکر مناطق و فاصله آن بیان دارید.

• نقشه افغانستان را رسم نموده، حدود افغانستان را در روی آن نشان دهید.

سؤال‌ها

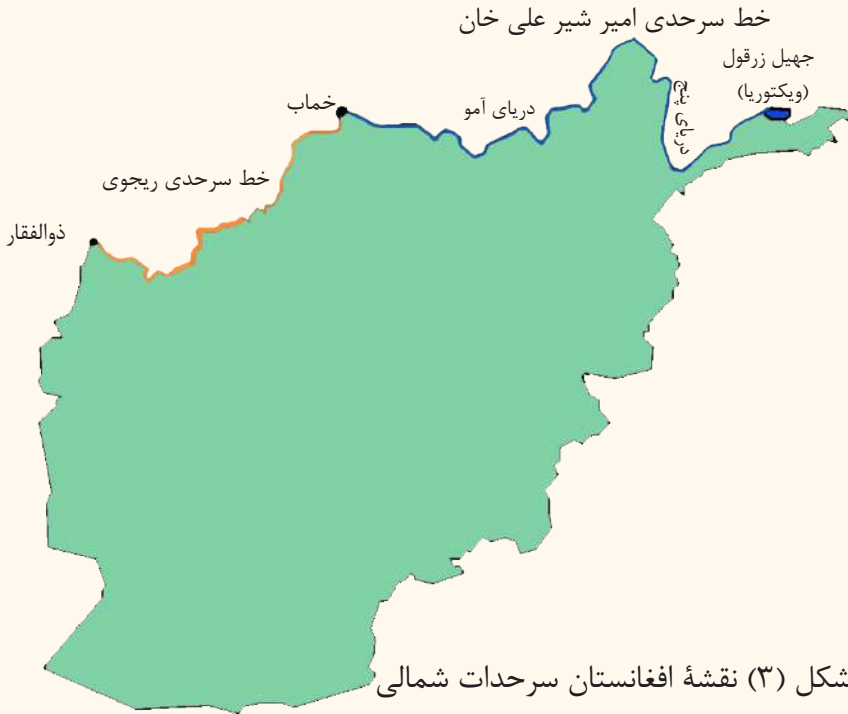
- ۱- افغانستان چگونه خصوصیات طبیعی را دارا می‌باشد؟
- ۲- پنج کشوری را که از لحاظ مساحت بزرگ‌تر از افغانستان اند، نام ببرید.
- ۳- کشور ما از بحر چقدر فاصله دارد؟
- ۴- درجه طول البلد ها و عرض البلدهای اطراف افغانستان را یاد آوری کنید.
- ۵- مساحت افغانستان چقدر است؟
- ۶- چرا مردم افغانستان، خط تحمیلی دیورند را به رسمیت نشناخته اند؟

فعالیت خارج از صنف

نقشه افغانستان را رسم نموده، مناطق دره یولی، ذوالفقار، پامیر، خماپ و موقعیت کشورهای همسایه افغانستان را در روی نقشه تعیین نمایید.

الف - خط سرحدی امیر شیر علی خان

کدام سرحد افغانستان توسط دریای پنج و آمو تعیین شده است؟

در قرن ۱۹ بر اثر سیاست پیشروی انگلیس‌ها و روسیه تزاری قسمت‌های زیاد و مهم این سرزمین از پیکر افغانستان جدا گردید.

تعیین سرحدات شمالی افغانستان پیش از این بین حکومت‌های محلی افغانستان و خان‌های کشورهای آسیای مرکزی و یا حکومت‌های مرکزی افغانستان و امرای ماورالنهر صورت می‌گرفت؛ اما از وقتی که پیشروی روسیه تزاری در جریان قرن ۱۹ آغاز و فتوحات را در آسیای مرکزی شروع کرد. انگلیس‌ها برای آن که منافع استعماری خود را در شمال هند نگهدارند، از سیاست روس‌های تزاری وقت در هراس افتاده، خواستند، هرچه زودتر مقابل حملات روس‌های تزاری، مانعی به وجود آورند؛ بنابراین آن در مرحله اول انگلیس‌ها امیر شیر علی خان را تشویق کردند تا سرحدات سیاسی خود را با قلمرو تزاری تعیین نماید. روی این منظور مذاکره بین دولتین آغاز یافت. وزیر خارجه انگلستان لارد گرینویل Lord Granvill و وزیر خارجه روسیه تزاری

تصویر امیر شیر علی خان

پرنس گورچکوف Prince Gorchakove جهت تثبیت سرحدات بین افغانستان و روسیه تزاری تعیین شدند.

در نتیجه در سال ۱۸۷۳م مطابق سال ۱۲۵۱ هـ ش. سرحد شمالی افغانستان را از زرقول تا خماب که مسیر دریای پنج و آمو است، به نام خط سرحدی امیر شیرعلی خان تعیین و تثبیت کردند. به اساس معاهده ۲۲ جوزای ۱۳۲۵ هـ ش. مطابق جون ۱۹۴۶م. که بین مولوتوف وزیر خارجه شوروی وقت و سلطان احمدخان شیرزوی سفیر افغانستان در مسکو صورت گرفت، فیصله به عمل آمد، تا خط وسط دریای آمو به حیث سرحد شناخته شده و جزیره درقد که در حدود ۴۲۲ کیلومتر مربع مساحت دارد و در شمال ولایت تخار واقع است، جز خاک افغانستان شمرده شد. در سال ۱۳۴۲ هـ ش. مطابق سال ۱۹۶۴م. موافقت نامه درباره استفاده مشترک از آب دریای پنج و آمو به امضا رسید.

ب) خط سرحدی ریجوی

وقتی که امیر عبدالرحمن خان به قدرت رسید، در صدد بر آمد تا بقیه سرحدات شمالی بر روی اراضی تعیین و تثبیت گردد، به این اساس بین دول روسیه تزاری و برتانیه مذاکرات

دوباره آغاز گردیده، فیصله شد که هیأت سه کشور افغانستان، برتانیه و روسیه در نومبر سال ۱۸۸۴م. به سرخس حاضر گردند. هیأت روسی؛ نه تنها در وقت معین به محل مذکور حاضر نگردید؛ بلکه عساکر روسی برخلاف برحملات خود در آسیای مرکزی ادامه دادند تا آن که به نزدیکی پنجاه رسیدند و از پل خاتون که بالای دریای هریرود موقعیت داشت به حیث پایگاه نظامی کار گرفتند. سربازان افغانی به سرکرده گی جنرال غوث الدین خان که تعداد آن‌ها به دو هزار نفر می‌رسید و برای حفظ پنجاه در آن‌جا به سر می‌بردند، تصادم بین عساکر افغانی و قوای روسی

به سرکرده گی علی خانوف واقع شد. سربازان افغانی به نسبت تعداد کم آن‌ها، که تجهیزات محاروبی هم نداشتند از پنجاه دفاع کرده نتوانستند. پنجاه و آق‌تپه در سال ۱۸۸۵م. مطابق ۱۲۶۳هـ.ش. توسط روس‌های تزاری اشغال گردید.

ازین واقعه به بعد به نسبت تلگرام تهدید آمیز ملکه ویکتوریا، ملکه آن وقت انگلستان برای الکساندر دوم تزار روس، عساکر روسی از پیشروی زیاد صرف نظر کردند.

باردیگر مذاکره‌های سرحدی بین نماینده‌های روسیه تزاری و انگلستان در لندن آغاز یافت تا سرحد شمال غربی افغانستان و روسیه تزاری را تعیین کنند. هیأت مختلف به مذاکرات پرداختند. در سال ۱۸۸۷م. مطابق سال ۱۲۶۵هـ.ش. پروتوکول شش فقره‌یی به امضا رسید و سرحد شمال غربی که به نام خط سرحدی ریجوی Riage Way یاد می‌شود، روی نقشه تثبیت گردید؛ سپس این خط سرحدی توسط چارلس پت Charles Pate نماینده انگلیس و کاپیتان کامروف Capitan Kamerove نماینده روسیه تزاری در مدت چهار سال از دره ذوالفقار تا خماب به یک خط قوسی تثبیت شد که طی ۳۰ کیلومتر توسط دریای مرغاب و بقیه آن توسط پیلرها علامه گذاری گردید.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شده، هر گروه در مورد یکی از موضوعات زیر باهم بحث نمایند؛ سپس یک نفر از هر گروه موضوع خویش را در پیش روی صنف شرح دهد. نقشه افغانستان را رسم نموده، خط سرحدی امیر شیرعلی خان را بالای آن نشانی کنید و در مورد معلومات دهید.

نقشه افغانستان را رسم نموده، خط سرحدی ریجوی را بالای آن نشان دهید و در مورد آن معلومات دهید.

سؤالها

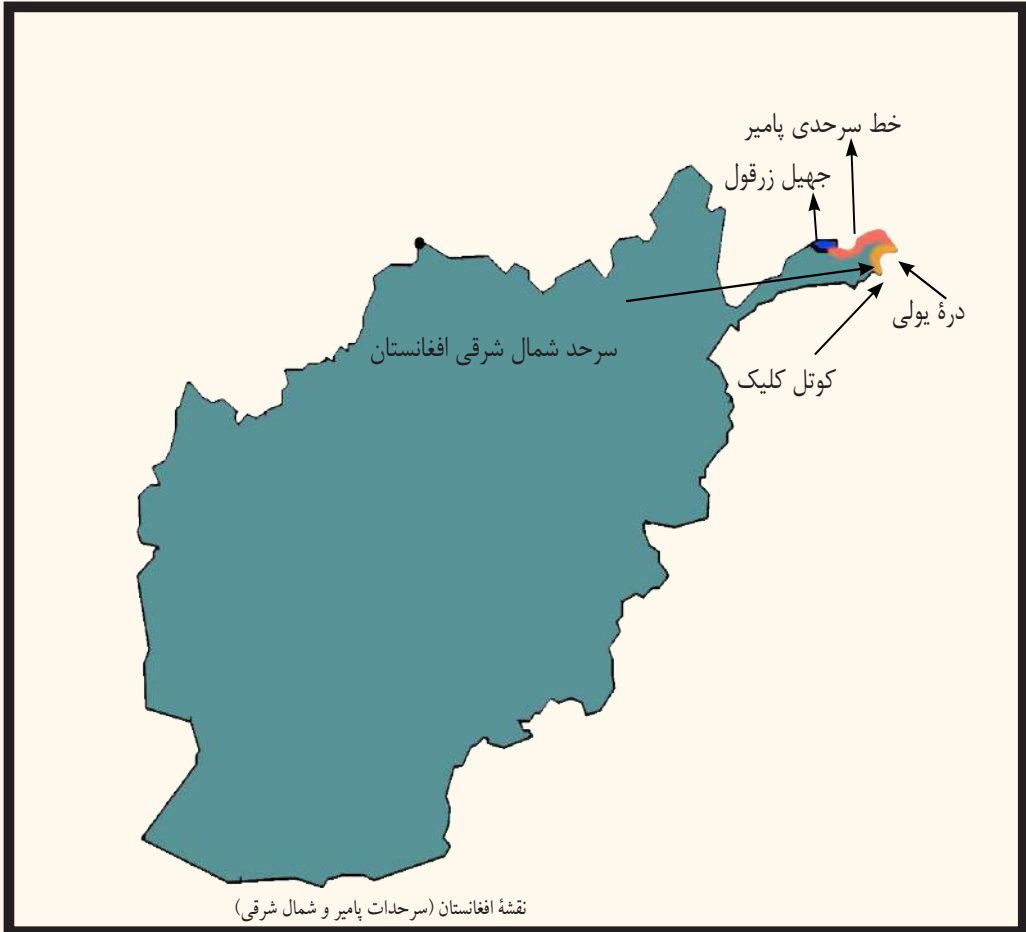

- ۱- سرحدات شمالی افغانستان چگونه تعیین گردید؟
- ۲- چرا انگلیس‌ها از روس‌های تزاری در مورد فتوحاتی که در آسیای مرکزی داشتند، در هراس بودند.
- ۳- در حال حاضر، کدام کشورها می‌توانند، از آب دریای پنج و آمو استفاده مشترک نمایند؟
- ۴- پنج‌ده را چگونه روس‌ها تصرف نمودند؟
- ۵- چرا روس‌ها به پیشروی زیاد در خاک افغانستان ادامه ندادند؟
- ۶- خط سرحدی ریجوی از کدام منطقه تا کجا امتداد دارد؟

فعالیت خارج از صنف

نقشه افغانستان را رسم نموده، جهیل زرقول (ویکتوریا)، خماب، ذوالفقار، خط سرحدی امیر شیرعلی خان و خط ریجوی را بالای آن نشانی نمایید و در ساعت آینده جغرافیه آن را به هم صنفان خود نشان دهید.

در شمال شرق افغانستان، دو خط سرحدی وجود دارد. خط سرحدی پامیر، بین افغانستان و تاجکستان و سرحد شمال شرقی که بین افغانستان و جمهوری مردم چین. سطح مرتفع پامیر و واخان که در حدود ۶۰۰۰ متر از سطح بحر ارتفاع دارد، ساحه آب بخش شاخه‌های دریای آمو و دریای سند را که از یخچال‌های دایمی این ساحه سرچشمه می‌گیرد، تشکیل می‌دهد. از همین سبب سطح مرتفع پامیر، به نام بام دنیا شهرت دارد. این ساحه کم عرض افغانستان بین روسیه تزاری، چین و هند برتانوی آن زمان موقعیت داشت. تثبیت سرحدات در این ساحه از مدت زیادی مورد بحث بود. در سال‌های ۱۸۷۳ - ۱۸۸۷ م. زمانی که سرحدات شمالی افغانستان تثبیت می‌گردید، مذاکرات درباره سرحدات شمال شرقی نیز به عمل آمد؛ اما به نسبت

واضح نبودن منبع و سرچشمه دریای آمو و مشکلاتی در زمینه وجود داشت؛ زیرا عده‌ی عقیده داشتند که دریای آمو از جهیل زرقول سرچشمه می‌گیرد و بعضی‌ها می‌گفتند که منبع دریای آمو از آب آقسو که از جهیل چقمقتین سرچشمه می‌گیرد، می‌باشد.

از این سبب تعیین و ترسیم خط سرحدی افغانستان درین منطقه ضرور بود. در اواخر دوره امیر عبدالرحمن خان در سال ۱۸۹۵م. مطابق سال ۱۲۷۴ هـ ش. نماینده گان سه مملکت؛ از افغانستان غلام محی الدین خان حکمران آن وقت از ولایت قطغن و بدخشان، مجر جرلو Major Gerlow رئیس هیئات انگلیس و فیفرو شوایکووسکی Fifroshouikoisky رئیس هیئات روسیه تزاری در منطقه پامیر خورد و کلان شروع به مذاکره نمودند. این مذاکرات مدت نه ماه طول کشید. در نتیجه، سرحد پامیر در شرق تا سرحد چین بین افغانستان و روسیه تزاری تعیین گردید.

عده‌ی از سیاستمداران انگلیس علاقه‌مند یک ساحه حایل متصرفات خود و امپراتوری روسیه تزاری بودند. در ساحه پامیر و واخان که هر دو امپراتوری انگلیس و روس باهم اتصال می‌یافت برای آنکه یک منطقه حایل (بی طرف) بین آن‌ها واقع شود، واخان را ناخواسته به افغانستان دادند.

خط سرحدی پامیر از شرق جهیل زرقول تا دره یولی در شرق امتداد دارد. دولت روسیه در مارچ ۱۸۹۶م. این خط را تایید نموده، به این ترتیب وابسته گی واخان به افغانستان توسط یک قرار داد بین المللی مسجل گردید. در اکتوبر همین سال امیر عبدالرحمن خان درواز را تصرف نموده و روس‌ها روشن و شغان آن طرف آمو را که از جانب نیروی افغانستان تخلیه شده بود به امیر بخارا سپردند. بعد از تأسیس جمهوری مردم چین در سال ۱۹۴۹م. مذاکرات سرحدی بار دیگر در دوره سلطنت محمد ظاهر شاه بین دولت افغانستان و جمهوری مردم چین آغاز یافت. در سال ۱۳۳۶ هـ ش. مطابق ۱۹۵۷م. موافقت به عمل آمد تا سرحد بین هر دو مملکت تعیین و بر روی اراضی تثبیت گردد؛ بنابراین سرحد شمال شرقی که از دره یولی به شکل یک قوس تا کوتل کلیک که در جنوب شرق کوتل واخجیر امتداد دارد، بین پامیر افغانی و ولایت سنکیانگ چین در ماه اسد سال ۱۳۴۳ هـ ش. به صورت فنی با نصب پیلرها علامه گذاری و تثبیت گردید.

فعالیت داخل صنف

- شاگردان به گروه‌ها تقسیم شده، هر یک از گروه‌ها در مورد یکی از موضوعات ذیل باهم بحث نموده، سپس یک نفر به نماینده گی از گروه خویش موضوع را در پیش روی صنف تشریح نماید.
- درباره سطح مرتفع پامیر و حدود قبلی و امروزی آن بحث کنید.
 - خط سرحدی پامیر چگونه تعیین و تثبیت گردید؟
 - هدف از یک ساحه حایل چه بود؟
 - نقشه منطقه پامیر را رسم نمایید؛ سپس خط‌های سرحدی شمال شرقی را بالای آن نشان داده در مورد معلومات دهید.

سؤال‌ها

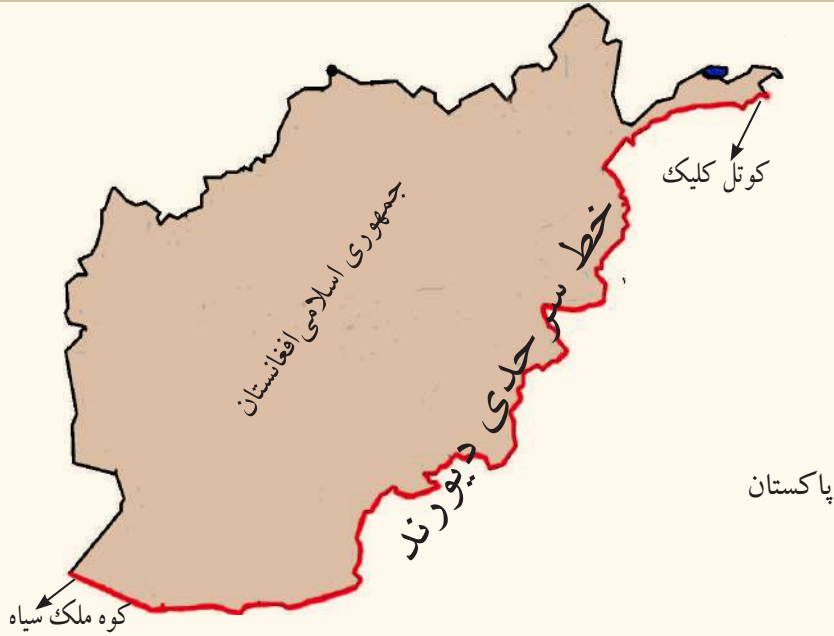

- ۱- حدود منطقه پامیر و واخان را در قرن ۱۹ بیان دارید.
- ۲- حدود منطقه پامیر و واخان امروزه را شرح دهید.
- ۳- خط سرحدی پامیر بین کدام کشورها موقعیت دارد؟
- ۴- دریای آمو از کجا سرچشمه می‌گیرد؟
- ۵- کدام اشخاص از کدام کشورها در تعیین خط سرحدی پامیر فیصله کردند؟
- ۶- سرحد شمال شرقی بین کدام کشورها واقع بوده و چقدر طول دارد؟

فعالیت خارج از صنف

نقشه منطقه پامیر و واخان افغانستان را رسم نموده، جهیل ویکتوریا، جهیل چقمقتین، دره یولی، کوتل کلیک، کوتل واخجیر، خط سرحدی پامیر و خط سرحدی شمال شرقی را بالای آن نشان دهید.

از دوره زمامداری احمد شاه بابا تا اوایل دوره محمد زایی ها، افغانستان به طرف شرق و جنوب تا کشمیر، لاهور، پنجاب، پشاور، بلوچستان، دیره اسماعیل خان، دیره غازی خان، شکار پور، سند، ملتان و بالاخره بحیره عرب وسعت داشت؛ اما به اساس نفاق داخلی برادران شاه محمود سدوزایی و محمد زایی ها و رقابت خانواده سدوزایی ها و محمد زایی ها بعضی از مناطق فوق به مرور زمان به دست انگلیس ها افتاده و کدام سرحد بین تصرفات انگلیس در منطقه و کشور ما وجود نداشت. در سال ۱۸۹۳م. انگلیس ها قوای زیادی را به استقامت افغانستان سوق دادند و به امیر عبدالرحمن خان یادداشتی روان کردند که هیأت سیاسی جنرال رابرت را بایک فرقه عسکر در جلال آباد قبول کند. امیر عبدالرحمن خان به خشم آمده، عسکر صد هزار نفری خویش را امر آمده باش داد و اراده اعلان جهاد کرد؛ لیکن انگلیس ها که این مقاومت را دیدند از تصمیم خود منصرف شده و به این قناعت کردند که هیأت سیاسی پانزده نفری خود را به سرکرده گی مارتیمر دیورند به کابل بفرستند. دیورند به کابل آمد. مواد معاهده دیورند را که قبلاً از طرف انگلیس ها ترتیب شده بود به امیر عبدالرحمن خان ارائه کرده، بعد از مذاکرات زیاد آن را بالای

امیر عبدالرحمن خان در قصر چهلستون امضا نمودند (۱۲ نومبر ۱۸۹۳ مطابق ۲ جمادی الاول ۱۳۱۱ هـ.ق.)، امیر عبدالرحمن خان بدون مشورت با اراکین دولتی خویش معاهده را امضا کرد و یک مسؤولیت بزرگ تاریخی را به عهده گرفت. در نتیجه این معاهده، خط سرحدی دیورند از کوتل کلیک، در جنوب شرق کوتل واخجیر کوه پامیر واخان تا حدود کوه ملک سیاه در زاویه جنوب غرب کشور تعیین شده، سرزمین‌های چمن، پشین، وزیرستان، کرم، پاره چنار، افریدی، باجور، سوات و چترال از خاک افغانستان جدا و ضمیمه خاک هند برتانوی آن وقت گردید. از طرف رئیس هیأت هند برتانوی فیصله صادر شد که بر اساس آن مناطق روشن و شغنان در شمال آب پنج و قسمت بالایی دریای آمو که در تصرف افغانستان بود مطابق فیصله‌های گور چکوف و گرینویل که در سال ۱۸۷۳ م. صادر شده بود واپس به روسیه تزاری سپرده شود و در مقابل آن واخان و اسمار جزء خاک افغانستان گردد. فیصله دیورند که بر روی کاغذ تحریر یافته بود و هنوز روی اراضی تعیین نشده بود، باعث بروز مشکلات و اختلافات گردید. این فیصله مورد قبول مردم افغانستان نبود؛ زیرا از یک طرف این فیصله در روی زمین به طور عملی قابل تطبیق نبود و ایجاب می نمود، هیأت دیگری این معاهده را سر از نو مورد بحث و تحقیق قرار بدهد؛ ولی متأسفانه مشاهدات و نظریات هیأت بعدی نیز یک طرفه و غیر عادلانه بود. زمانی که حکومت افغانستان از حقایق موضوع مطلع گشت از طرف دیگر ترسیم خط سرحدی دیورند، اقوام و قبایل این منطقه را که دارای دین، زبان، کلتور، ثقافت و رسم و رواج‌ها و سایر ممیزات بشری مشابه با ما می باشند به دو حصه تقسیم نمود و نقاط حاکم ستراتیژیک هم به جانب هند برتانوی تعلق گرفت. بعد از امضای معاهده دیورند در تمام قبایل به ویژه در قبایل وزیر و مسود شورش‌های پی هم آغاز یافت. آن‌ها از امیر عبدالرحمن خان می خواستند که ایشان را از انگلیس‌ها خلاص و با افغانستان یکجا باشند؛ اما امیر در این مورد کدام اقدام نکرد.

انگلیس‌ها، با جبر و ستم؛ نه تنها قبایل را قناعت داده نتوانستند؛ بلکه مشکلات زیادی را به وجود آوردند. انگلیس‌ها برای روابط دوستانه خوب با امیر عبدالرحمن خان سالانه دوازده صد هزار که برای امیر می دادند بعد از معاهده دیورند سالانه شش صد هزار دیگر هم به آن اضافه کردند. بعد

از استقلال افغانستان در سال ۱۹۱۹م. بازهم مسأله سرحد دیورند حل نشده ماند. وقتی که دولت پاکستان در سال ۱۹۴۷ میلادی به وجود آمد، این موضوع بازهم با دولت پاکستان حل ناشدنی و بدون فیصله مانده است.

فعالیت داخل صنف

- شاگردان به گروه‌ها تقسیم گردیده، هر گروه در مورد یکی از موضوعات ذیل باهم بحث نموده، نتیجه بحث خود را در پیش روی صنف شرح نمایند.
- مناطقی را که از دوره احمد شاه بابا، تا اوایل دوره محمد زایی‌ها جزء خاک افغانستان بود و اکنون از خاک افغانستان جدا شده، نام بگیرید.
 - جریان تعیین خط سرحدی دیورند چگونه بود؟
 - نقشه افغانستان را رسم و خط سرحدی دیورند، واخان، چترال، بلوچستان و کوه ملک سیاه را بالای نقشه نشان دهند.
 - کدام مناطق، توسط خط سرحدی دیورند از پیکر افغانستان جدا شد؟

سؤال‌ها

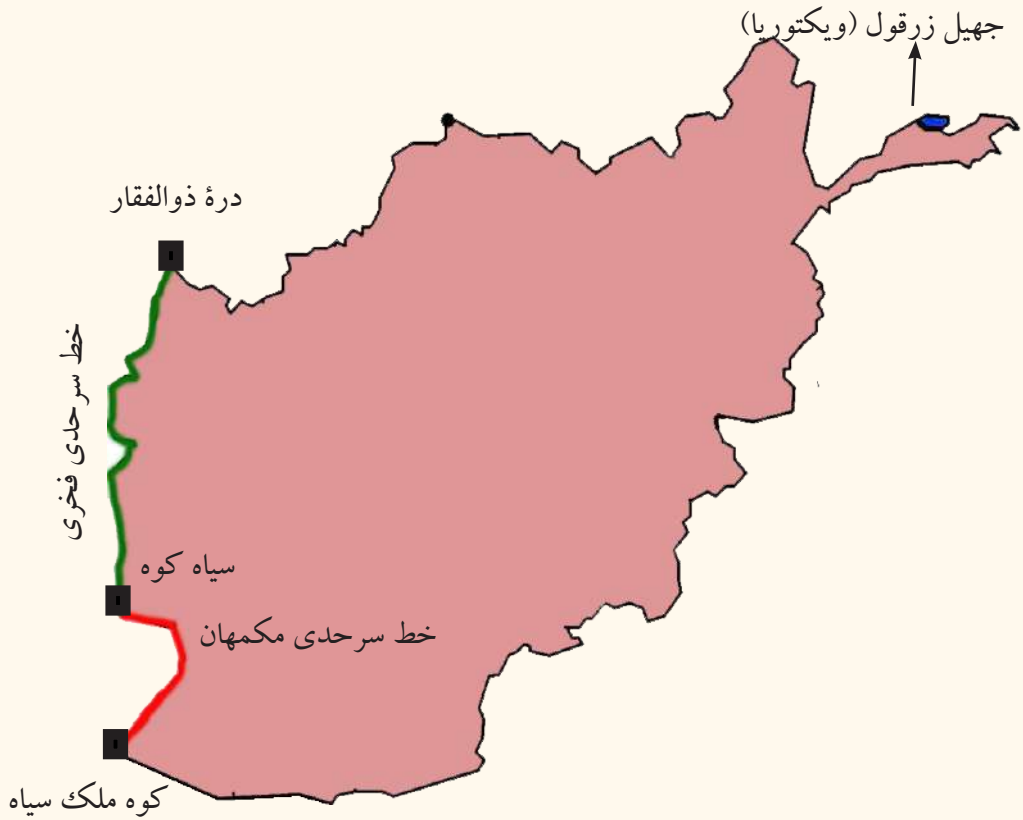

- ۱- خط سرحدی دیورند در کدام تاریخ به امضا رسید؟
- ۲- معاهده دیورند از طرف کی تحریر یافته بود؟
- ۳- چگونه انگلیس‌ها معاهده دیورند را بالای امیر عبدالرحمن خان تحمیل کردند؟
- ۴- کشور ما با امضای این معاهده، چگونه حالت را به خود گرفت؟
- ۵- چرا مردم افغانستان فیصله خط سرحدی دیورند را قبول ندارند؟
- ۶- مردم دو طرف خط دیورند چه مشابهت‌های فرهنگی را دارند؟
- ۷- انگلیس‌ها چرا و چه مقدار پول به امیر عبدالرحمن خان می‌دادند؟

فعالیت خارج از صنف

نقشه افغانستان را رسم نموده خط‌های سرحدی امیر شیر علی خان، پامیر، سرحد شمال شرقی و خط دیورند را بالای آن نشان داده در ساعت درسی آینده جغرافیه با خود به صنف بیاورید.

درباره سرحدات غربی کشور چه می دانید؟

به طرف غرب کشور ما دو خط سرحدی بین جمهوری اسلامی افغانستان و جمهوری ایران واقع است، که عبارت اند از: خط سرحدی مکمهان و خط سرحدی فخری که هر یک را به تفصیل می خوانیم.

الف) خط سرحدی مکمهان

منطقه سیستان که در جنوب غرب کشور واقع است، در دوره های مختلف تاریخ گاهی به تصرف افغانستان و زمانی هم تحت اداره ایران بود.

از زمان احمد شاه بابا سال ۱۷۴۷ میلادی مطابق ۱۱۲۵ هـ. ش. تا اواسط قرن ۱۹ میلادی سیستان جزء خاک افغانستان بود.

در زمان امیر شیرعلی خان سرکرده قبیله سربندی به نام علی خان با مردم قبیله خود تابعیت دولت

ایران را قبول نموده و خود را با قبیله خود به دولت ایران تسلیم کرد. از آن به بعد مشکلات سرحدی بین افغانستان و ایران به وجود آمد و لازم شد تا سرحد بین افغانستان و ایران تعیین گردد. حکومت‌های افغانستان و ایران نظر به مشکلات سرحدی نتوانستند به کدام فیصله برسند؛ بنابراین به وایسرای هند تماس گرفته برای حل مشکل سرحدی افغانستان و ایران طالب داوری شدند. وایسرای هند، فریدریک گولدسمت Sir Fridric Goldsmith را به حیث داور در ناحیه سیستان تعیین نمود تا میان افغانستان و ایران به حیث میانجی کار نموده موضوع را فیصله نماید. گولدسمت رئیس هیئت انگلیس با سران هیأت افغانی و ایرانی مدت دو سال در سرحدات سیستان به تحقیق پرداخت و در سال ۱۸۷۳ میلادی مطابق ۱۲۵۲ هـ. ش. چنین فیصله به عمل آمد: حوزه سیستان در قسمت آخر دریای هلمند به دو قسمت تقسیم گردیده، مناطقی که به طرف غرب رود نادعلی قرار دارد، به نام سیستان خاص و سرزمین‌های شرقی آن به ماورای سیستان یاد گردید.

سیستان خاص به ایران و ماورای سیستان به افغانستان تعلق گرفت.

در سال ۱۲۷۴ هـ. ش. دریای هلمند از مسیر اصلی خود که رود نادعلی است و سرحد بین افغانستان و ایران بود، منحرف شده و قسمت زیاد آب آن از مجرای دیگری که به نام رود پریان یاد می‌شود و در غرب رود نادعلی موقعیت دارد به هامون هلمند داخل می‌شد؛ چون در زمان گولدسمت خط سرحدی در روی اراضی علامه گذاری نشده بود؛ لذا تغییر مسیر هلمند دوباره باعث مناقشه بین افغانستان و ایران شد. دولت افغانستان رود نادعلی را مجرای اصلی دریای هلمند می‌دانست و دولت ایران تغییر مسیر دریای هلمند را به نفع ایران در نظر می‌گرفت.

بار دیگر از انگلستان کمک خواسته شد. حکومت انگلستان مک‌مهان Mac Mahan را با پانزده هزار نفر افسر انگلیسی و هندی توظیف این کار ساخت. هیأت سه کشور افغانستان، ایران و انگلستان با تمام وسایل تحقیق مجهز بودند. آن‌ها مدت دو سال و سه ماه از سال ۱۹۰۲ - ۱۹۰۵ م. ۱۲۸۰ - ۱۲۸۲ هـ. ش. (زمان حکومت امیر حبیب الله خان) تحقیق و مطالعه کرده و خط سرحدی را از کوه ملک سیاه تا سیاه کوه که به نام خط مک‌مهان یاد می‌شود، تعیین و تثبیت کردند.

وقتی که حکومت افغانستان پروژه انکشافی وادی هلمند و ارغنداب را روی دست گرفت. دولت ایران به شورای امنیت ملل متحد نسبت کمی آب شکایت کرد. در نتیجه، ایالات متحده امریکا در زمینه خواهش وساطت را نمود. مذاکرات بین نماینده‌های افغانستان، ایران و امریکا در واشنگتن آغاز گردید. ایالات متحده امریکا پیشنهاد نمود که یک کمیسیون فنی تعیین گردد تا موضوع فوق را در منطقه تحت مطالعه قرار داده و فیصله خود را به هر دو کشور ابراز دارد.

متخصصین فنی از پوهنتون‌های معتبر ایالات متحده امریکا، کانادا و چیلی انتخاب شدند. آن‌ها از پروژه انکشافی وادی هلمند بازدید کردند. اسناد تاریخی گولدسمت و مک‌مهان را دوباره تحت بازرسی قرار دادند. در نتیجه؛ چنین ابراز داشتند که اعمار پروژه‌های وادی هلمند به غرض کنترل سیلاب‌ها و تنظیم جریان دریای هلمند در طول سال؛ نه تنها دریا را کم نمی‌سازد؛ بلکه آن را در یک اندازه معین نگاه می‌دارد. پس باید سهم ایران مطابق تفاوت جریان آب در طول سال برای هر ماه تعیین گردد.

دولت افغانستان در سال ۱۳۲۱ ه. ش. راپور کمیسیون سه نفری را قبول و برای آغاز مذاکرات آماده‌گی خود را به اطلاع دولت شاهنشاهی آن وقت ایران رسانید.

ب) خط سرحدی فخری

از سیاه کوه تا دره ذوالفقار که در شمال غرب کشور ما واقع است، چندین بار سرحد بین افغانستان و ایران تعیین گردیده؛ اما در زمینه کدام فیصله قاطع حاصل نشد، تا آنکه هر دو دولت در سال ۱۳۱۳ ه. ش. از دولت ترکیه طالب وساطت گردیدند. دولت ترکیه جنرال فخرالدین التایی را برای حل اختلاف‌های سرحدی تعیین نمود. جنرال فخرالدین التایی بعد از تحقیق و مطالعه زیاد فیصله خود را برای هر دو کشور افغانستان و ایران ابلاغ نمود. که به این ترتیب سرحد غربی افغانستان که به نام خط فخری یاد می‌گردد از منطقه سیاه کوه به استقامت شمال تا دره ذوالفقار تعیین و تثبیت گردید. از سیاه کوه تا اسلام قلعه خط سرحدی بر روی اراضی و از اسلام قلعه تا دره ذوالفقار حد فاصل بین کشور ما و ایران، دریای هریرود می‌باشد.

فعالیت داخل صنف

- شاگردان به گروه‌ها تقسیم گردیده، هر گروه در مورد یکی از مطالب زیر باهم بحث نمایند؛ سپس نماینده گروه نتیجه بحث را در پیش روی صنف شرح دهد.
- معلومات در مورد چگونه گی منطقه سیستان.
 - چرا دولت‌های افغانستان و ایران از وایسرای هند کمک خواستند و نتیجه کار گولدسمت چگونه شد؟
 - انحراف مسیر اصلی رود نادعلی چه مشکلات را به بار آورده و چگونه موضوع حل شد؟
 - چرا دولت ایران به شورای امنیت ملل متحد شکایت کرده و نتیجه آن چه شد؟
 - چگونه خط سرحدی فخری تعیین شد؟

سؤالها

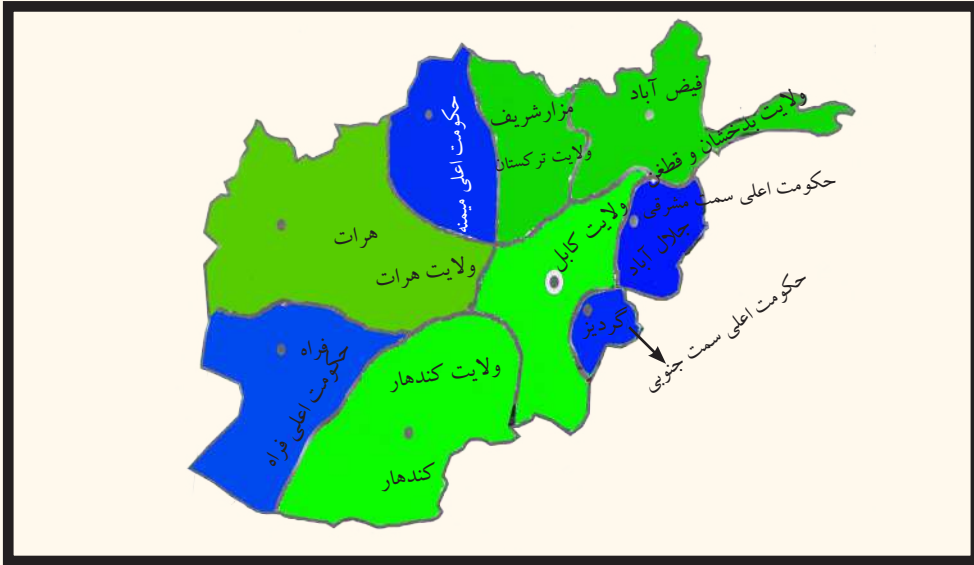

- ۱- چرا اختلاف بین افغانستان و ایران در منطقه سیستان واقع شد؟
- ۲- در مورد حوزه سیستان معلومات دهید.
- ۳- درباره رود نادعلی معلومات دهید.
- ۴- خط سرحدی مک‌مهان بین کدام مناطق واقع است؟
- ۵- خط سرحدی فخری بین () و () واقع است.

فعالیت خارج از صنف

نقشه افغانستان را رسم نموده، خطوط سرحدی مک‌مهان و فخری را بالای آن نشان دهید.

تقسیمات ملکی افغانستان در وقت امیر امان الله خان

افغانستان بر اساس تشکیل واحدهای اداری دورهٔ امان الله خان، به پنج ولایت و چهار حکومت اعلیٰ تقسیم شده بود. ولایات‌های افغانستان عبارت بودند از: ولایت کابل، قندهار، هرات، ترکستان و ولایت قطغن و بدخشان.

حکومت‌های اعلیٰ، عبارت بودند از: حکومت اعلیٰ سمت شرقی، حکومت اعلیٰ سمت جنوبی، حکومت اعلیٰ میمنه و حکومت اعلیٰ فراه.

قبل از سال ۱۳۴۳ هـ. ش. وسعت بعضی ولایات آنقدر زیاد بود که ادارهٔ آن با در نظر داشت موانع طبیعی از قبیل کوه‌ها، دشت‌های وسیع و سوزان و دره‌های تنگ و صعب العبور با وسایط دست داشتهٔ آن وقت شکل‌های زیادی را به بار آورده بود. مصروفیت‌های اشخاص اداری و کارکنان دولت آنقدر زیاد بود که به مشکل به عرایض و شکایات مردم رسیده گی صورت می گرفت. به موضوعات عرفانی و اجتماعی کمتر توجه می شد؛ بنابراین در سال ۱۳۴۳ هـ. ش. برای اولین مرتبه جهت تطبیق قانون اساسی و تعمیم دیموکراسی در تشکیلات اداری کشور تغییرات اساسی به وجود آمده، افغانستان به ۲۹ واحد اداری یا ولایت تقسیم گردید.

هر ولایت تحت نظر والی که با مرکز رابطهٔ مستقیم دارد، اداره و کنترل می شود. امور اداری و قضایی هر ولایت به نوبهٔ خود غرض آرامی و سهولت مردم به واحدهای اداری کوچک‌تر که به نام ولسوالی یاد می شود، تقسیم گردیده است. در رأس هر ولایت والی که نمایندهٔ بزرگ قوهٔ اجرائیه می باشد، اجرای وظیفه می کند. هر ولایت به ولسوالی‌ها و قریه‌ها تقسیم شده است. علاقه داری‌ها اکنون از بین رفته و به ولسوالی‌ها تبدیل شده اند. در رأس هر ولسوالی ولسوال

ها قرار دارند. اداره ولسوالی‌ها به ولایات و از ولایات با مرکز ارتباط دارد. سایر اعضای قوای اجرائیه توسط وزارت خانه‌های مختلف تعیین و وظایف خود را در ولایات تحت نظر والی و در ولسوالی‌ها تحت نظر ولسوال‌ها انجام می‌دهند.

والی در رابطه با اجرای امور قانونی در برابر ریاست ارگان‌های محل و ریاست جمهوری مسؤلیت داشته، جوابگو می‌باشد.

تقسیمات اداری ملکی کشور در سال ۱۳۷۰هـ.ش. شامل ۳۲ ولایت ۹۴ ساحت شهری و ۲۹۴ ولسوالی و ۳۳۵۰۰ قریه اصلی و فرعی بود. از سال ۱۳۸۵هـ.ش. به بعد دو ولسوالی که یکی پنجشیر و دیگری دایکندی بود، به تازه گی به ولایت ارتقا نموده است.

در سال‌های اخیر جمهوری اسلامی افغانستان به ۳۴ ولایت و ۳۶۴ ولسوالی و چند ولسوالی موقت، تقسیم شده است. بزرگ‌ترین شهر افغانستان، شهر کابل پایتخت آن می‌باشد. جدول زیر ولایات و مراکز آن را نشان می‌دهد.

شماره	اسم ولایت	مرکز	مساحت ولایات به کیلو متر مربع
۱	کابل	شهر کابل	۴۵۲۳/۵۸
۲	قندهار	شهر قندهار	۵۴۸۴۴/۵
۳	هرات	شهر هرات	۵۵۸۶۸/۵۳
۴	بلخ	شهر مزارشریف	۲۰۷۹۷/۶۳
۵	ننگرهار	شهر جلال آباد	۷۶۴۱/۰۵
۶	پکتیا	شهر گردیز	۵۵۸۳/۱۵
۷	غزنی	شهر غزنی	۲۲۴۶۰/۵۳
۸	پروان	شهر چاریکار	۵۷۱۵/۰۵
۹	هلمند	شهر لشکرگاه	۵۸۳۰۵/۰۷
۱۰	بغلان	شهر پلخمری	۱۸۲۵۵/۲۴
۱۱	فاریاب	شهر میمنه	۲۰۷۹۷/۶۳
۱۲	نیمروز	شهر زرنج	۴۲۴۰۹/۵۳
۱۳	بدخشان	شهر فیض آباد	۴۴۸۳۵/۹۱

۱۱۲۹۱/۵۲	شهر شبرغان	جوزجان	۱۴
۱۸۰۲۹/۱۶	شهر باميان	باميان	۱۵
۱۷۴۷۱/۸۰	شهر قلات	زابل	۱۶
۳۶۶۵۷/۴۲	فيروز كوه، چغچران	غور	۱۷
۲۰۷۹۴/۰۱	شهر قلعه نو	بادغيس	۱۸
۱۳۴۳۷/۸۱	شهر ايبيك	سمنگان	۱۹
۱۲۴۵۷/۸۲	شهر تالقان	تخار	۲۰
۸۰۸۰/۸۶	شهر كندز	كندز	۲۱
۳۹۷۷/۰۸۷	شهر مهترلام (قلعه سراج)	لغمان	۲۲
۴۹۳۳۹/۱۱	شهر فراه	فراه	۲۳
۱۹۵۱۵/۸۶	شهر شرنه	پكتيكا	۲۴
۴۹۲۵/۹۰	شهر اسعد آباد	كنر	۲۵
۴۵۶۸	شهر پل علم	لوگر	۲۶
۱۰۳۴۸/۳۲	ميدان شهر	وردك	۲۷
۱۹۰۸	شهر محمود راقى	كاپيسا	۲۸
۹۲۶۶/۷۴	شهر پارون	نورستان	۲۹
۴۲۳۵/۲۶	شهر متون	خوست	۳۰
۱۶۳۸۵/۵۷	شهر سرپل	سرپل	۳۱
۱۱۴۷۳/۶۷	شهر ترين كوت	ارزگان	۳۲
۳۷۷۱/۶۲	شهر بازارك	پنجشير	۳۳
۱۷۵۰۱/۳۶	شهر نيلى	دايكندى	۳۴

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شوند، هر گروه در مورد یکی از موضوعات زیر باهم بحث نموده یک نفر به نماینده‌گی از گروه خویش موضوع را در پیش روی صنف شرح دهد.

- تشکیل اداری دوره امانی
- چرا در سال ۱۳۴۳ هـ. ش. در تشکیلات اداری تغییر به وجود آمد؟
- طرز اداره ولایات و ولسوالی‌ها چگونه است؟
- تعداد ولایات، ولسوالی‌ها و قریه‌های کشور به چه تعداد بوده، آخرین ولایت‌هایی را که به سطح ولایت ارتقا نموده، نام گیرید.

سؤال‌ها

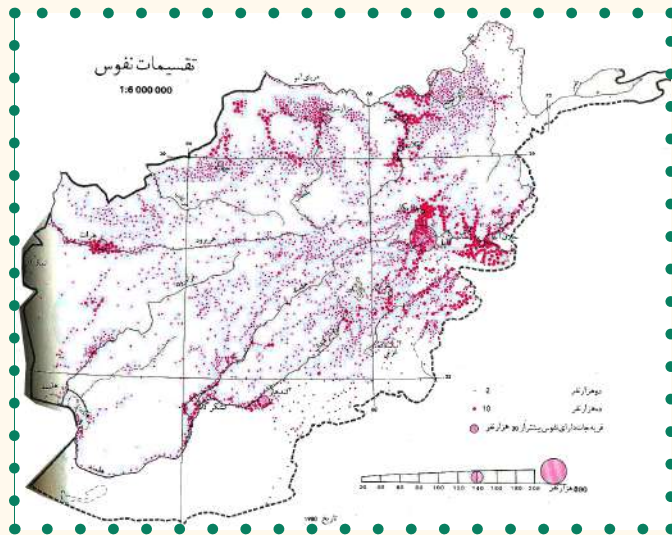
- ۱- ولایات دوره امان الله خان را نام بگیرید.
- ۲- حکومت‌های اعلی دوره امان الله خان کدام‌ها اند؟
- ۳- کدام ولایات در سمت شمال کشور واقع اند؟
- ۴- ولایات مرکزی افغانستان را نام بگیرید.
- ۵- مرکز ولایات کابل، بلخ، ننگرهار و هرات را نام بگیرید.
- ۶- ولایات غربی کشور را بر روی نقشه نشان دهید.

فعالیت خارج از صنف

نقشه افغانستان را رسم نموده، موقعیت ولایات و شهرهای بزرگ کشور را بالای آن تعیین کنید.

۲-۱ نفوس و اهمیت آن در انکشاف کشور

نفوس در انکشاف کشور چه اهمیت دارد؟

نفوس عبارت از مجموع تعداد باشندگان یک کشور است که در محل‌های مختلف بنا بر عوامل جداگانه سکونت اختیار کرده اند. تعداد نفوس در بعضی جاها کم و در بعضی جاها زیاد می‌باشد و بنا بر محل زیست در تناسب نفوس قابل اهمیت می‌باشد. برای محاسبه تراکم نفوس باید تعداد نفوس آن ساحه را بر مساحت آن تقسیم کرد.

نفوس افغانستان در سال ۱۳۹۷ هـ.ش. حدود ۳۰ میلیون نفر تخمین شده است، که در سراسر کشور زنده گی می‌کنند نفوس موجوده در تمام کشور یک سان نبوده؛ بلکه شرایط اقلیمی، ساختمان اراضی و دیگر عوامل اقتصادی، بشری و سیاسی بالای تمرکز نفوس تأثیر دارد؛ همچنان با در نظر داشت عوامل فوق در سرزمین‌های حاصل خیز؛ مانند: ننگرهار، لوگر، کاپیسا، لغمان و پروان تعداد زیاد نفوس جابه‌جا شده اند؛ در حالی که در دشت‌های سوزان و صحرائی؛ مانند: بکوا و مارگو تعداد نفوس به حد اقل آن می‌رسد. پلان‌های انکشافی در کشور با در نظر داشت ازدیاد نفوس در نظر گرفته شده است.

نفوس افغانستان در مراکز صنعتی، مناطق اقلیمی، شهرها و دهکده‌ها به‌طور مختلف جا به جا شده است؛ بنا بر انکشاف زراعت و تولید مواد اولیه به‌منظور معیشت مردم، اکثریت نفوس (۸۰٪) در دهکده‌ها و ۲۰٪ در شهرها، امرار حیات داشتند؛ اما با گذشت زمان و تحولات سیاسی در این

اواخر تراکم نفوس در شهرهای کابل، جلال اباد، مزارشريف، هرات وغيره شهرها بيستر شده است. از لحاظ عامل اقتصادي و صنعتي تعدادي از نفوس کشور در مراکز صنعتي زنده گي مي کنند؛ به گونه مثال در اطراف فابريکه نساجي پلخمری، قند بغلان وغيره. فارم‌های هده و غازي آباد، پروژه‌های هلمند و نادعلي وغيره به حيث پروژه‌های زراعتي باعث استقرار نفوس زياد شده اند.

موجوديت درياها به غرض آبياري زمين‌های زراعتي باعث انكشاف دهكده‌های زراعتي گرديده اند. به همين ترتيب بندرهای تجارتي از قبيل تورخم، اسلام قلعه، حيرتان، سپين بولدك و امثال آن در جا به جا شدن نفوس رول بر جسته دارند. خلاصه آن كه در سرزمين‌های هموار و اقليم مناسب تمايل بودوباش انسان‌ها بيستر مي‌باشد نه در ريگستان‌های گرم و سوزان يا نقاط مرتفع و كوهستاني.

فعاليت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسيم شده، هر گروه در مورد يكي از مسائيل ذيل باهم صحبت نموده و نتيجه را در صنف شرح دهند.

- ۱- تراکم نفوس از لحاظ سياسي؛
- ۲- تراکم نفوس از لحاظ اقتصادي؛
- ۳- تراکم نفوس از لحاظ طبعي؛

سؤالها

- ۱- نفوس را تعريف كنيد.
- ۲- ولايات ذيل تراکم نفوس بيشتتر را دارند:
الف) کابل، کاپيسا، ننگرهار، لوگر و پروان (ب) تخار، کنر و لغمان
ج) لوگر، ميدان وردگ و غزني (د) دای کندی، خوست و پکتيا
- ۳- آیا آب و هوا و خاک خوب در تراکم نفوس تأثير دارد؟
- ۴- تراکم نفوس در دشت‌های سوزان چگونه بوده، با مثال ذکر كنيد.

فعاليت خارج از صنف

در توزيع و تراکم نفوس کدام عوامل شامل است، نام بگيريد؟

درباره محل زیست تان فکر نموده بگویید که نفوس آن محل چطور انکشاف کرده است؟ کشور ما از دوره‌های قدیم محل زنده گی مردم بوده و تعداد زیاد نفوس را در دامنه‌های سرسبز، جویبارها و سواحل دریاها جا داده و بنای مدنیت‌های کهن آریایی را در ادوار تاریخی گذاشته است که جغرافیای تاریخی گواه این حقیقت می‌باشد.

استقرار نفوس با تأسیس مدنیت‌های بزرگ و شهرهای تاریخی؛ مانند بلخ در کشور آغاز گردید.

در حدود ۸۵-۸۰ فیصد نفوس کشور به کشت و کار زراعت و فعالیت‌های مربوط به آن اشتغال دارند، هنوز هم زراعت از عوامل عمده توزیع و تمرکز نفوس به‌شمار می‌رود؛ بنابراین ساختمان محیط فیزیکی، نوعیت اقلیم و خصوصیات هایدرو گرافی منابع اقتصادی زمینه زیست و تمرکز نفوس بشری را به وجود آورده است. در کشور ما نیز؛ مانند سایر مناطق جهان، نفوس به تناسب مختلف مسکن‌گزین شده است. دره‌ها، وادی‌ها، جلگه‌ها و سواحل دریاها از زمانه‌های گذشته به این طرف محیط مساعد را برای استقرار گروه‌های مختلف مردم و نقاط مساعد را برای زراعت و زنده گی مساعد ساخته است که در توسعه زراعت، صنعت و مالداری و توسعه فعالیت‌های صنعتی مفید می‌باشد که نقاط غیر مسکون را تا حد امکان به مناطق مسکون مبدل ساخته است. در کشور، تمرکز نفوس در نقاط بلندتر از ۲۵۰۰ متر محدود بوده؛ اما مناطقی که دارای شرایط مساعد اقلیمی؛ یعنی خاک خوب و آب فراوان است تعداد زیاد مردم در آنجا مسکن‌گزین شده اند، به‌همین ترتیب مناطقی که کم‌تر از ۱۰۰۰ متر ارتفاع دارند، در سراسر کشور شامل حوزه‌های وسیع و هموار می‌گردند، که زمینه استقرار نفوس را فراهم ساخته است، به استثنای مناطق صحرائی اکثریت نفوس این مناطق به شغل زراعت، مالداری و سایر کارهای تجارتي و صنعتی اشتغال دارند.

واحدهای اداری افغانستان که از لحاظ زراعت حایز اهمیت بوده، نفوس بیش‌تر را به‌خود جلب کرده و متراکم‌ترین نقاط را به مقایسه سایر مناطق افغانستان نشان می‌دهد؛ همچنان در نقاط متذکره بناهای شهرهای بزرگ، معامله‌های تجارتي، اقتصادی و صنعتی نیز به تمرکز نفوس بیشتر مؤثر می‌باشد.

صنایع و تأسیس فابریکه، بناهای عرفانی و فرهنگی، واحدهای اداری و نظامی و توریستی نیز باعث تمرکز و تجمع نفوس می‌شود که می‌توان از شهر کابل، جلال آباد، هرات، مزار شریف، قندهار و سایر شهرها نام برد؛ همچنان موجودیت آب در تراکم نفوس تأثیر مهم دارد، هرگاه

سواحل دریاها، کنار چشمه‌ها و کاریزها را مورد بررسی قرار دهیم، این نواحی نظر به سایر جاها تا اندازه‌ی زیاد نفوس بشری را به خود جلب کرده است. امتداد دریاها، اطراف کاریزها، چاه‌ها و چشمه‌ها در تجمع نفوس نقش بارز دارند.

فعالیت داخل صنف

نخست به گروه‌ها تقسیم شده؛ سپس هر گروه درباره‌ی سؤال زیر فکر نموده و نتیجه را نمایندۀ گروه به دیگران تشریح کند که نظر به کدام دلایل تراکم نفوس در یک منطقه کم‌تر و یا بیش‌تر می‌باشد، با دلایل مقنع با یکدیگر بحث کنند.

سؤال‌ها

۱- دریای هلمند دارای اهمیت ذیل می‌باشد:

(ب) اقتصادی و انرژی

(الف) اقتصادی، زراعتی، صنعتی و تولیدی

(د) همه صحیح است.

(ج) اقتصادی و شخصی

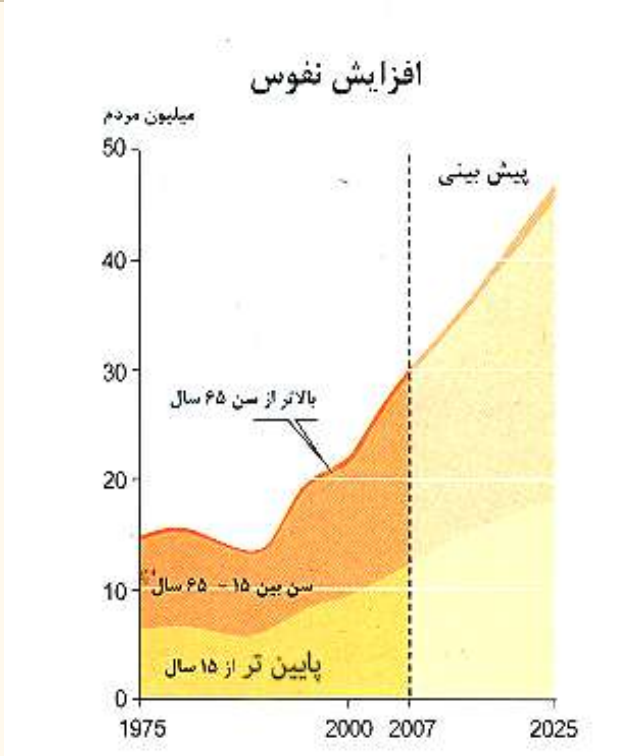
۲- مناطقی که بالا تر از ۲۵۰۰ متر ارتفاع دارند، تمرکز نفوس در آن چگونه است؟

۳- نقش کاریز را در جا به جا شدن نفوس بیان دارید .

فعالیت خارج از صنف

کدام شرایط جغرافیایی باعث تشکیل شهرها و تراکم نفوس شده است، در این مورد مقاله‌ی مختصری بنویسید.

آیا می‌دانید که رشد نفوس و اوسط عمر در کشور عزیز ما چگونه است؟

رشد نسبی نفوس افزایش و زیاد شدن افراد کشور را گویند، تهیه و ارقام و سروی اساسی درباره تعداد و رشد نسبی نفوس از ضرورت‌های اساسی به‌شمار می‌رود تا از نظر دیموگرافی رشد، وفيات (مرد و زن) و باقی ارقام را همه وقت در اختیار محققین و مؤسسات بگذارند.

رشد نفوس در کشورهای روبه‌انکشاف تابع مقررات اجتماعی، مذهبی و اقتصادی قرار دارد.

که افغانستان نیز از جمله کشورهای رو به انکشاف است.

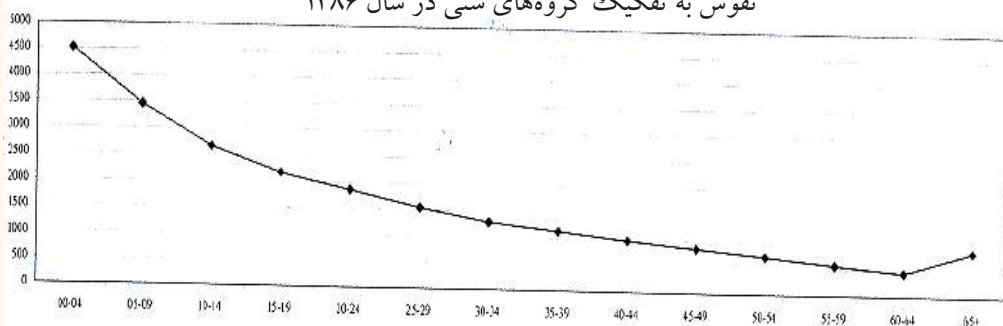
بنابر آن رشد وسطی و عادی نفوس در افغانستان ۲,۰۳ فیصد محاسبه شده است؛ اگرچه احصائیه دقیق وجود ندارد.

ارقام تخمینی دربارهٔ نفوس افغانستان و رشد آن به صورت رسمی برای اولین بار در سال ۱۳۱۵هـ.ش. انتشار یافت که مجموعهٔ نفوس افغانستان در این سال به ده میلیون و هفتاد هزار نفر گزارش داده شده بود.

وزارت پلان قرار احصائیة سال ۱۳۲۹هـ.ش نفوس تمام کشور را دوازده میلیون نفر تخمین نموده است و رشد نفوس سال‌های یاد شده روی تخمین استوار می‌باشد.

سرشماری کامل کشور در ۲۵ جوزای سال ۱۳۵۸هـ.ش آغاز و در ۱۴ سرطان خاتمه یافت، با وجود احصائیة گیری دقیق نتوانستند، تمام نقاط کشور را احصائیة گیری کنند. قرار احصائیة سال ۱۳۵۸هـ.ش. مجموع نفوس افغانستان ۱۵,۹۴ میلیون نفر بوده، از آن جمله ۱۳,۴ میلیون نفر نفوس ساکن و ۲,۵۶ میلیون نفر دیگر آن را نفوس کوچی‌ها تشکیل می‌داد. از جملهٔ نفوس ساکن آن ۱۵,۴ فیصد در محل‌های شهری ۸۴,۶ فیصد در دهکده‌ها و روستاها امرار حیات داشته‌اند. مجموع نفوس ساکن کشور در این سال شامل ۲,۱ میلیون خانواده بوده، تعداد وسطی اعضای هر خانواده در حدود ۶ نفر ثبت شده است. در حالی که نفوس کشور در سال ۱۳۸۸هـ.ش. ۲۶ میلیون نفر و در سال ۱۳۹۷هـ.ش. ۳۰ میلیون نفر تخمین شده است.

نفوس به تفکیک گروه‌های سنی در سال ۱۳۸۶

جدول معلوماتی از دیاد نفوس از سال (۱۳۴۰ - ۱۳۸۶ هـ. ش.)

شماره	سال	فیصدی رشد نفوس
۱	۱۳۴۰	۳,۱
۲	۱۳۴۸	۳
۳	۱۳۵۰	۲,۸
۴	۱۳۵۹	۲,۶
۵	۱۳۷۰	۱,۹
۶	۱۳۸۶	۲,۰۳

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شوند، هر گروه درباره اهمیت نفوس بحث نموده و تأثیر آن را درباره انکشاف نفوس باهمدیگر شریک سازند.

سؤال‌ها

- ۱- رشد نفوس در کشورهای روبه انکشاف چگونه می‌باشد؟
- ۲- رشد نفوس چه مفهوم دارد؟
- ۳- نفوس افغانستان احصائیه‌ی واقعی است یا تخمینی؟
- ۴- در کدام کشورها کنترل نفوس مجاز نیست؟

فعالیت خارج از صنف

رشد نفوس در کشور ما تابع کدام عوامل می‌باشد، دلایل را در کتابچه‌های تان بنوسید.

کیفیت نفوس را می‌توان در افغانستان به اساس مطالب ذیل مورد مطالعه و ارزیابی قرار داد.

• از لحاظ سن؛

• از لحاظ جنسیت؛

• مطالعه کیفیت نفوس از لحاظ خدمات اجتماعی و اقتصادی (زراعت، معادن و غیره).

از سال ۱۳۵۸ هـ. ش. به این طرف کدام سرشماری نفوس که به سطح کشور باشد مورد اجرا قرار نگرفته است؛ بنابراین احصائیه؛ در مورد توزیع، ترکیب، میزان، رشد و مشخصات اقتصادی و اجتماعی نفوس افغانستان در دسترس نیست؛ اما در سال ۱۳۸۳ اولویت‌های کیفیت نفوس از لحاظ ترکیب ذکور و اناث مورد مطالعه قرار گرفته است.

• در سال ۱۳۸۳ اولویت‌های کیفیت نفوس از لحاظ جنس احساس گردید. توجه بیش‌تر در آغاز دهه هشتاد درباره قشر اناث مبذول گردیده، سهم فعال آن‌ها را در تمام عرصه‌ها به وضاحت دیده می‌توانیم؛ اکنون تعداد قابل ملاحظه زنان در شورای ملی ایفای وظیفه می‌نمایند؛ همچنان سهم زنان در ادارات دولتی به ویژه در ساحت معارف و سکتورهای مختلف اقتصادی افزایش یافته است.

کشور ما از جمله کشورهای روبه‌انکشاف بوده، مجموع نفوس آن از (تولد-۱۵) ساله ۴۴٫۶٪ و از (۱۶ - ۶۰) ساله ۵۲٫۹٪ و از ۶۵ ساله بالاتر ۲٫۶٪ تخمین گردیده است.

نفوس فعال اقتصادی در کشور بین سنین (۱۵ - ۶۵) ساله‌گی^۱ بوده که از آن جمله ۸۰٪ در بخش زراعت و مالداري مشغول می‌باشند و متباقی در بخش‌های صنایع، معادن و خدمات اجتماعی مشغول کار اند و از ۶۵ ساله‌گی بالاتر نیز نفوس غیر فعال اقتصادی می‌باشند.

۱- از نظر سازمان حقوق بشر و اشتغال وظیفه سن طفولیت تا ۱۸ سالگی قبول شده است.

کیفیت ترکیب نفوس از لحاظ جنس در افغانستان

نفوس دهاتی		نفوس شهری		سال
ذکور	اناث	ذکور	اناث	۱۳۸۸
۹۱۲۷۴۰۰	۸۷۵۲۳۰۰	۲۶۵۶۲۰۰	۲۵۰۳۰۹۰	
۱۷۸۷۹۷۰۰		۵۱۵۹۲۰۰		

در جدول معلومات اضافی اخیر درس کیفیت ترکیب نفوس از لحاظ سن را به وضاحت مطالعه کرده می‌توانید.

توزیع جغرافیایی اقوام ساکن افغانستان چگونه است؟

ساکنین و یا اتباع کشور عزیز ما مطابق عنعنات تاریخی و به اساس قانون اساسی افغانستان، همه افغان اند؛ اما از نظر جغرافیای بشری در کشور ما اقوام مختلف زنده گی می‌کند که به صورت اجمالی درباره آن‌ها اشاره می‌شود.

پشتون‌ها مطابق اسناد تاریخی از قدیم‌ترین نژاد آریایی در این سرزمین اند. پشتون‌ها در سراسر افغانستان سکونت دارند، بیشتر در مناطق شرقی، جنوبی و جنوب غربی کشور در کابل و ولایات همجوار آن زنده گی می‌نمایند.

تاجک‌ها، مانند پشتون‌ها از جمله اقوام بسیار سابقه آریایی این سرزمین می‌باشند که در سرتاسر کشور به خصوص در صفحات شمال مملکت از بدخشان تا هرات و جنوب هندوکش از پروان تا کابل زنده گی می‌کنند، تاجک‌ها به صورت عموم به لسان فارسی دری تکلم می‌کنند.

- اوزبیک‌ها و ترکمن‌ها از جمله ساکنین قدیم کشور عزیز ما اند. آن‌ها در مناطق شمال و شمال غرب کشور سکونت دارند. اوزبیک‌ها، ترکمن‌ها، قرغزها و قزاق‌ها به لسان اوزبیک، ترکی، قرغزی، و قزاقی تکلم می‌کنند.

هزاره‌ها نیز از جمله باشندگان قدیم وطن ما بوده که به لسان فارسی دری به لهجه هزاره گی صحبت می‌کنند و در بامیان و سطوح مرتفع مرکزی زنده گی دارند.

نورستانی‌ها از اقوام آریایی‌ها می‌باشند و از زمره باشندگان کشور محسوب می‌گردند. منطقه

سکونت آن‌ها نورستان بوده و زبان ایشان نورستانی می‌باشد.
 قوم دیگری که نژاد آریایی دارد، پشه‌یی‌ها هستند که در کنر، لغمان و کاپیسا زنده‌گی دارند
 زبان آن‌ها پشه‌یی می‌باشد.
 بلوچ‌ها هم از جمله اقوام آریایی اند که در جنوب قندهار و چخانسور زنده‌گی دارند. زبان ایشان
 بلوچی بوده به زبان‌های پشتو و دری نیز تکلم می‌توانند.
 به همین ترتیب در کشور عزیز ما یک تعداد از قبایل قزل باش، عرب، گوجرو پامیری نیز سکونت
 دارند؛ همچنان یک تعداد هندوها و سک‌ها هم در کابل، ننگرهار، قندهار، گردیز و غزنی
 زنده‌گی نموده از باشندگان این سرزمین اند.

فعالیت داخل صنف

هر گروه در باره کیفیت نفوس بحث نموده، نماینده هر گروه دانسته‌های شان را با دیگران شریک
 سازند.

سؤال‌ها

- ۱- کدام اقوام در افغانستان سکونت دارند، نام ببرید .
- ۲- از روی جدول (معلومات اضافی) نفوس مشغول به کار را به فیصدی در یابید .
- ۳- کدام سنین را نفوس فعال اقتصادی گفته می‌توانیم ؟

فعالیت خارج صنف

در باره اقوام ساکن در افغانستان، با استفاده از منابع مختلف یک مقاله بنوسید.

معلومات اضافی

توزیع سن (به سال)	۱۳۸۶ (۲۰۰۷-۲۰۰۸)			
	مجموع نفوس مسکون			
	فیصدی	مجموع	اناث	ذکور
	۱۰۰	۲۳۰۳۸۹۰۰	۱۱۲۵۵۳۰۰	۱۱۷۸۳۶۰۰
۰۴-۰۰	۲۰	۴۵۱۴۵۶۲	۲۳۲۱۸۷۱	۲۱۹۲۶۹۱
۰۹-۰۵	۱۵	۳۴۴۵۶۷۹	۱۶۹۴۹۶۲	۱۷۵۰۷۱۷
۱۴-۱۰	۱۱	۲۶۵۳۱۴۳	۱۲۵۳۶۸۷	۱۳۹۹۴۵۶
۱۹-۱۵	۹	۲۱۶۵۸۸۱	۱۰۱۷۴۴۴	۱۱۴۸۴۳۷
۲۴-۲۰	۸	۱۸۶۰۸۹۸	۹۰۴۷۱۲	۹۵۶۱۸۶
۲۹-۲۵	۷	۱۵۴۰۶۹۳	۷۷۹۷۲۱	۷۶۰۹۷۲
۳۴-۳۰	۵	۱۲۸۷۲۲۳	۶۷۶۸۰۵	۶۱۰۴۱۸
۳۹-۳۵	۵	۱۱۳۴۶۸۴	۵۹۵۲۷۱	۵۳۹۴۱۳
۴۴-۴۰	۴	۹۸۱۲۷۷	۴۸۶۵۳۴	۴۹۴۷۴۳
۴۹-۴۵	۴	۸۵۲۶۸۲	۴۰۲۴۶۱	۴۵۰۲۲۱
۵۴-۵۰	۳	۷۲۰۶۱۳	۳۲۳۹۲۵	۳۹۶۶۸۸
۵۹-۵۵	۳	۵۸۰۱۷۴	۲۵۱۶۲۶	۳۲۸۵۴۸
۶۴-۶۰	۲	۴۴۷۱۶۴	۱۹۰۹۰۶	۲۵۶۲۵۸
۶۵ ساله و بالاتر از آن	۴	۸۵۴۲۲۷	۳۵۵۳۷۵	۴۹۸۸۵۲

نوٹ: نفوس کوچی (۱/۵) میلیون شامل نمی باشد.

۵، ۲ - مهاجرت‌های داخلی و خارجی و جا به جاشدن نفوس

آیا در بارهٔ انگیزه‌های مهاجرت که از کشور ما صورت گرفته معلومات دارید؟

در کشور ما مهاجرت‌ها از اثر رویدادهای تاریخی و مشکلات سیاسی، اجتماعی و حوادث طبیعی صورت گرفته است و به دو بخش تقسیم می‌شود مهاجرت‌های داخلی یا بی‌جای

شده گان و مهاجرت‌های خارجی، که انگیزه‌ها و عوامل آن قرار ذیل می‌باشد:

مهاجرت‌های سیاسی: مهاجرت‌های سیاسی وقتی صورت می‌گیرد که آزادی فکری و عقیدتی تحت فشار قرار گیرد؛ به‌طور مثال: مهاجرت مردم افغانستان که در اثر تهاجم شوروی وقت صورت گرفت و به کشورها و براعظم‌های مختلف جهان مهاجر شدند، تعداد شان از پنج میلیون نفر تجاوز می‌کند.

مهاجرت‌های اقتصادی: مردم از شهرهای کوچک و دهکده‌ها به شهرهای بزرگ و صنعتی برای دریافت شغل و وظیفه مناسب، به‌خاطر امرار حیات وزنده‌گی مرفه و داشتن حیات مصوون مهاجرت می‌کنند؛ بنابر عوامل فوق مردم دهکده‌ها به شهرهایی؛ چون کابل، کندهار، هرات، مزارشریف و شهرهای صنعتی کشور به مهاجرت پرداختند و تا اکنون ادامه دارد.

مهاجرت‌های تاریخی: در زمان‌های قدیم، آریایی‌ها از بخدی (بلخ) به سر زمین‌های اطراف آن الی هند و فارس مهاجرت نمودند؛ سپس مهاجرت یونانی‌ها، کوشانی‌ها، و مسلمان‌ها یکی بعد دیگر به این سرزمین صورت گرفت.

مهاجرت‌هایی که به اثر آفات طبیعی منجمله خشک سالی‌ها صورت گرفته است، مثال: در سال ۱۳۴۹هـ. ش. هموطنان عزیز ما به اثر خشک سالی مجبور به ترک محلات و خانه‌های شان شدند که شامل مردم ولایات بادغیس، ارزگان و سطح مرتفع هزاره جات می‌باشد. مهاجرت‌های موسمی بین نقاط گرم سیر و سردسیر صورت می‌گیرد؛ یعنی مهاجرین در ایام تابستان غرض پرورش مواشی خویش و همچنان به منظور زراعت به نواحی مجاور مهاجرت می‌نمایند، که مهاجرت کوچی‌ها بهترین مثال آن می‌باشد.

• اثرات مهاجرت‌ها:

مهاجرت‌ها بالای مهاجرین افغانستان اثرهای مثبت و منفی گذاشته است. اثرهای منفی؛ مانند:

- تحت نفوذ فرهنگ بیگانه قرار گرفتن؛
- فرار مغزها؛
- از دست دادن نیروی جوان (نفوس فعال اقتصادی)
- انتقال سرمایه به خارج کشور؛
- زیر پاشدن حقوق انسانی شان؛
- سلوک‌های منفی؛ چون مبتلا شدن به مرض (HIV)، امراض جلدی، مواد مخدر و غیره.
- اثرات مثبت آن عبارت اند از:
- انتقال فرهنگ خود آشنایی با فرهنگ‌های دیگران.
- آشنایی به زبان‌های خارجی
- آشنایی با تکنالوژی جدید.

فعالیت داخل صنف

- شاگردان به گروه‌ها تقسیم شوند. هر گروه در باره سؤالات ذیل بحث نموده، نماینده هر گروه معلومات شان را در صنف ارائه نماید.
- در باره مهاجرت سیاسی و انگیزه آن بحث کنید.
 - چرا هموطنان ما به شهرهای بزرگ و صنعتی مهاجرت کرده اند؟
 - آیا مهاجرت‌های تاریخی در کشور ما صورت گرفته است؟

سؤال ها

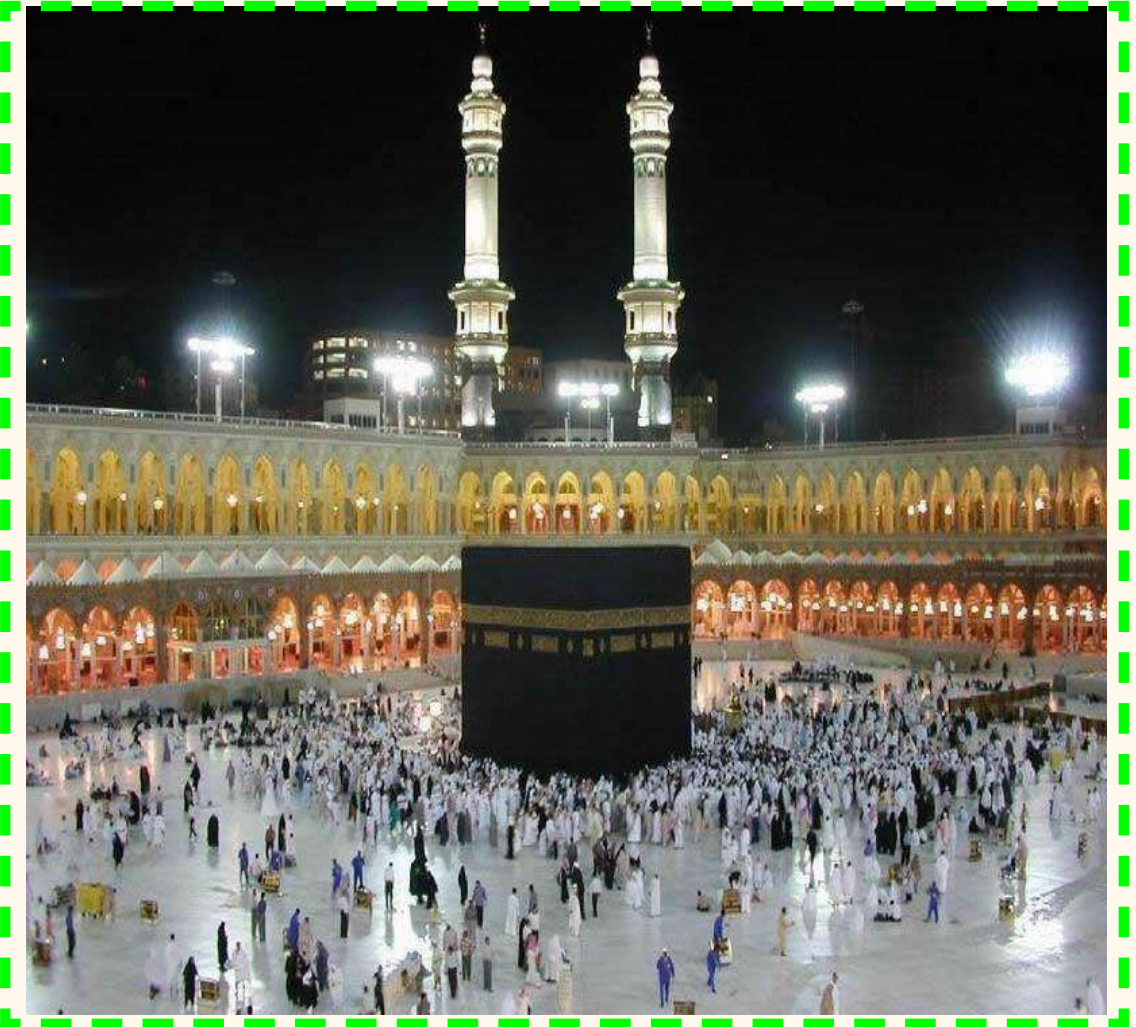
- ۱- چرا هموطنان ما از قصبات و دهکده‌ها به شهرها مهاجرت می‌کنند؟
- ۲- اثرهای منفی و مثبت مهاجرت را بیان کنید.
- ۳- چرا تا هنوز مهاجرت افغان‌ها به کشورهای دیگر ادامه دارد؟

فعالیت خارج صنف

چرا هموطنان ما به کشورهای دیگر مهاجر شدند. تحت این عنوان مقاله‌ی نوشته و در ساعت آینده مضمون جغرافیه برای هم صنفان تان ارائه کنید.

۱,۳ - دین

خانه کعبه شریف

بیشتر مردم افغانستان پیرو کدام دین و مذهب اند؟

انسان‌ها همراه با اعتقادهای خود زنده‌گی می‌کنند. مردم ما قبل از اسلام پیرو آیین‌های مختلف بودند.

اجداد ما آریایی‌ها پیش از کوچ کردن به سرزمین‌های جدید آیین بدوی داشتند. عناصر طبیعت را که در زنده‌گی شان مؤثر بود، مقدس می‌شمردند.

مردم افغانستان با وجود بقایای عقاید کهن ویدی و برهمنی قدیم که در شرق مملکت مروج بود، آیین زردشتی هم در شمال و غرب مملکت رواج داشت؛ ولی هنگامی که در سال ۲۰۶ ق.م آشوکا به تبلیغ و نشر آیین بودا کمر بست در مدت هزار سال مابعد آن عقاید و آیین آن در شرق و شمال کشور رواج تام یافت که از نظر حیاتی، فکری، هنری و فرهنگی تأثیرات عمیقی را در زنده‌گانی مردم این سرزمین گذاشت. آیین بودایی با نفوذ سلطه آشوکا از جنوب هندو کش تا قندهار انتشار یافت.

در آستانه ظهور دین مقدس اسلام دین و آیین‌های مختلفی، نظیر آیین زردشتی، بودایی و کمی هم از ادیان آسمانی یهودیت و مسیحیت در خراسان (افغانستان) پیروان و طرفدارانی داشتند؛ اما چنان دینی که در سراسر افغانستان رواج عام داشته و به عنوان دین ملی پذیرفته شده باشد، وجود نداشت؛ بنابراین خراسان آن عهد یا افغانستان امروز آماده پذیرفتن دین مقدس اسلام بود.

در عهد حضرت عثمان (رض) بعد از سال ۲۵ هجری فتوحات اسلامی در خاک افغانستان پیشرفت کرد. احنف بن قیس شهر هرات را به زور و جنگ تصرف نموده، مردم را به دین اسلام مشرف ساخت. خلیفه سوم حضرت عثمان (رض)، عبدالله بن عامر را سر لشکر تعیین نمود. عبدالله بن عامر دامنه اسلام را تا نواحی شرقی امپراتوری اسلامی گسترش داد. او سرخس، فاریاب، تالقان، کندهار و غزنی را فتح کرده، دین اسلام را در آن جاها منتشر کرد. کابل را یکسال محاصره کرده و به مشکل آن را تصرف کرد. به مرور زمان تمام نواحی افغانستان به دین اسلام مشرف شدند. تنها مردم کافرستان که بعد به نورستان یاد شد، تا مدت زیادی دین سابقه خود را نگهداشتند که در قرن ۱۹ میلادی در زمان امیر عبدالرحمن خان به

دین اسلام مشرف شدند.

دین رسمی دولت جمهوری اسلامی افغانستان دین مقدس اسلام است. پیروان سایر ادیان در پیروی از دین و اجرای مراسم دینی‌شان در حدود احکام قانون آزاد می‌باشند. در افغانستان هیچ قانونی نمی‌تواند، مخالف معتقدات و احکام دین مقدس اسلام باشد.

در حال حاضر ۹۹٫۶٪ مردم افغانستان پیرو دین مقدس اسلام می‌باشند. یک تعداد اهل هنود و سک‌ها هم در افغانستان بود و باش دارند. اهل هنود و سک‌های افغانستان در شهرهای کابل، جلال آباد، کندهار، چاریکار، غزنی، گردیز و دیگر شهرها زنده گی می‌کنند و بیش تر تجارت پیشه اند.

اکثر مردم افغانستان پیرو مذهب حنفی و بقیه آن پیرو مذاهب تشیع می‌باشند. اهل تشیع افغانستان با مذاهب تشیع جعفری و اسماعیلیه تقسیم شده اند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شوند، هر گروه در مورد یکی از موضوعات ذیل باهم بحث نموده نتیجه بحث خویش را در صنف شرح دهند:

- آریایی‌ها چه آیین داشتند؟
- آیین بودایی چه وقت و در کدام نواحی انتشار زیاد یافت؟
- دین مقدس اسلام چگونه در افغانستان منتشر گردید؟

سؤال‌ها

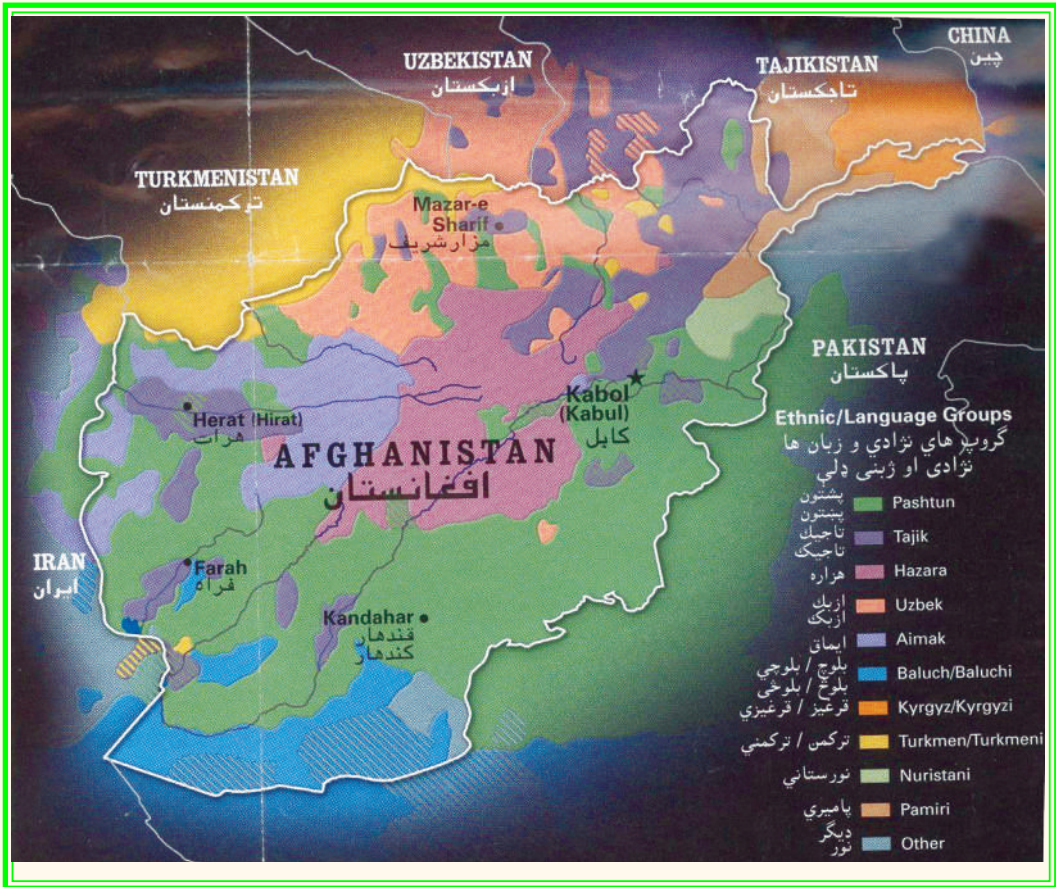
پرسش‌های صحیح و غلط زیر را از هم تشخیص دهید:

- ۱- آریایی‌ها عناصر طبیعت را که در زنده‌گی شان مؤثر بود، مقدس می‌شمردند.
- ۲- تمام مردم افغانستان پیرو یک مذهب اسلامی‌اند.
- ۳- کدام اشخاص در انتشار دین اسلام در افغانستان نقش داشتند؟
- ۴- در حال حاضر مردم افغانستان پیرو کدام ادیان و مذاهب هستند؟

فعالیت خارج از صنف

مزیت اسلام را در بهبود اجتماعی در طی چند سطر بنویسید و در ساعت آینده مضمون جغرافیه به هم‌صنفان ارائه نمایید.

در افغانستان بیش از سی زبان مستقل وجود دارد که در نقاط مختلف مردم با زبان‌ها و لهجه‌های مختلف تکلم می‌کنند.

اهمیت زبان‌های افغانستان؛ مانند سایر زبان‌های دنیا مربوط به تعداد گوینده‌گان آن می‌باشد. طور مثال زبان‌های پشتو و دری در نقاط وسیعی از کشور عمومیت داشته و مردم با آن تکلم می‌کنند و تقریباً تمام مردم افغانستان آن‌را می‌فهمند. در حالی که با زبان‌های اورمری و عربی فقط در چند قریه محدود، تکلم صورت می‌گیرد.

زبان اندو اروپایی به دو بخش آریایی (ارانی) و هندی تقسیم می‌شود که زبان آریایی به طور

عموم در قسمت‌های جنوب غرب، شمال غرب و شمال شرق کشور رواج زیاد دارد و زبان‌های مشهور آن پشتو، فارسی دری، بلوچی، اورمری و زبان پامیری (غلچه)، یعنی زبان‌های کوهی می‌باشد.

در زبان هندی؛ گوربتی، کلشه‌یی، تیراهی، سندی و پنجابی شامل می‌باشند. زبان رویدا که یک شاخه میان گروه هندی آریایی می‌باشد و زبان‌های کتی، بشکلی، وایگلی، پرسینی، شکونی، پشه‌یی، پراچی و نورستانی در آن شامل می‌شود که به طور عموم مردم نورستان و مردم اطراف آنجا به آن تکلم می‌کنند.

زبان‌های دیگر افغانستان ترکی و مغولی می‌باشد که شامل دو سلسله است. یکی شاخه ترکی شرقی؛ مانند اوزبیک، قزاقی و قرغزی و شاخه ترکی غربی آن، زبان‌های ترکمنی و آذری را دربر می‌گیرد.

۳، ۳ - توزیع جغرافیایی زبان‌ها

زبان‌های افغانستان با مناطقی که مردم به آن صحبت می‌کنند؛ ازین قرار اند:

- زبان پشتو: کسانی که به زبان پشتو صحبت می‌کنند تقریباً در تمام کشور زنده گی می‌کنند؛ اما اکثر پشتون‌ها در مناطق شرقی، جنوبی و جنوب غربی افغانستان زیست دارند. این زبان لهجه‌های زیاد دارد که لهجه مشرقی و قندهاری خوبتر از یکدیگر تشخیص می‌شوند.

- زبان دری: از جمله قدیم‌ترین زبان‌های کشور بوده، عده زیاد نفوس کشور با زبان و لهجه‌های مختلف، به این زبان آشنایی دارند. تقریباً در تمام افغانستان مردم به این زبان بلدیت دارند.

- بلوچی: مردم نواحی هلمند، گودزیره، هامون صابری و در سرحدات غربی کشور یک تعداد مردم به آن صحبت می‌کنند.

- زبان اوزبیک: در ولایات شمال کشور تعدادی از مردم به آن سخن می‌گویند.

- زبان ترکمنی: یک تعداد مردم در شمال و شمال غرب کشور تا ولایت هرات به آن صحبت می‌کنند.

- پراچی: در یکی از دره‌های نجراب متصل به اله سای تگاب مردم با زبان پراچی صحبت می‌کنند؟

- زبان منجی: در منجان بدخشان، زبان واخی در واخان، زبان سریگی در شمال واخان، زبان سنگلیچی در شرق منجان و جنوب زیباک بدخشان، زبان زیباکی در زیباک بدخشان، زبان اشکاشمی در اشکاشم بدخشان، زبان شغنی در اشکاشم و شغان بدخشان، زبان روشانی و اشری در غرب بدخشان و جوار دریای پنج و زبان قرغزی در پامیر خورد مروج است. زبان پامیری که به آن مردم صحبت می‌کنند در ساحه پامیر رایج می‌باشد.

• زبان‌های کته و ایگلی، شکونی و پارونی در نورستان، زبان گوربتی در نورستان شرقی، زبان پشه‌یی در نورستان، دره‌های لغمان، تگاب، نجراب، کوهستان، کاپیسا و پغمان، زبان تیراهی در غرب خیبر و دکه و زبان جتی زبان جت ها می‌باشد.

• زبان‌های سندی، لهندا و پنجابی که اهل هندو به آن صحبت می‌کنند.

زبان اورمری در لوگر، زبان براهوی در اطراف شورابک چخان‌سور رواج دارد. زبان‌های مغلی و آذری اکنون از میان رفته؛ ولی قسماً زبان قزاقی در بعضی از مناطق ولایت بلخ وجود دارد. زبان‌های پشتو و دری که اکثریت مردم افغانستان به آن آشنایی دارند، زبان‌های رسمی دولت می‌باشند. در مناطقی که اکثریت مردم به یکی از زبان‌های ازبکی، ترکمنی، پشه‌یی، نورستانی، بلوچی، گوجری و پامیری تکلم می‌نمایند؛ این زبان‌ها علاوه بر پشتو و دری در منطقه به حیث زبان سوم رسمی می‌باشد.

فعالیت داخل صنف:

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شده، هر گروه در مورد یکی از موضوع‌های زیر باهم بحث نموده، یک نفر به نماینده گی از گروه خود موضوع را پیش روی صنف شرح دهد:

• مردم افغانستان به کدام زبان‌ها صحبت می‌کنند و کدام زبان‌ها به کدام دلیل رسمی می‌باشند؟

• زبان اندو اروپایی به چند بخش تقسیم شده و هریک زبان‌های مشهور را با مناطق آن واضح سازید.

• دربارهٔ زبان‌های رویدا، ترکی و مغولی معلومات دهید.

• بلوچ‌ها، اوزبیک‌ها و ترکمن‌ها در کدام مناطق افغانستان زنده گی می‌کنند؟

• کدام زبان‌ها در بدخشان و نورستان رایج است.

سؤال‌ها

۱- هندوهای افغانستان به زبان‌های ()، () و () صحبت می‌کنند.

۲- زبان پشه‌یی در کدام مناطق کشور مروج است؟

۳- کدام زبان‌ها اکنون از بین رفته و گوینده ندارد؟

۴- چرا زبان‌های پشتو و فارسی دری زبان‌های رسمی‌اند؟

۵- کدام زبان‌ها و به چه دلیل به حیث زبان سوم رسمی‌اند؟

فعالیت خارج از صنف

مهم‌ترین زبان‌های افغانستان را به ترتیب در یک جدول بنویسید.

۱،۴- اهمیت مواصلات

در تصویر فوق کدام شاهراه را ملاحظه می‌نمایید

راه‌های مواصلاتی من حیث زیر بنای انکشاف اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، کلتوری و اداری جامعه در یک کشور می‌باشد.

تمام ضرورت‌های اقتصادی (زراعتی، صنعتی و تجارتنی)، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی بدون

انکشاف و ترقی خطوط مواصلاتی امکان پذیر نیست.

پیشرفت اقتصادی و صنعتی یک جامعه مرفه بسته گی تام به پیشرفت و ارتقای خطوط مواصلاتی و وسایط نقلیه همان کشور دارد.

کشورهای روبه انکشاف که مراحل ابتدایی انکشاف اقتصادی و صنعتی را طی می کنند، اول تر از همه باید شرایط مواصلاتی و ترانسپورتی را آماده سازند تا این که وسایل تولیدی، تجارتی کسب و کار، ترقی و گسترش نماید. افغانستان که از جمله کشورهای روبه انکشاف، محاط به خشکه و کوهستانی است، دریاها ی آن نیز با نشیب زیاد با گونه بی سیلابی که دارد، برای کشتی رانی مساعد، نمی باشد.

بنابراین ضرورت انکشاف سکتور مواصلاتی زمینی و هوایی از جمله ضرورت های اساسی کشور محسوب می شود که بدون شبکه منظم مواصلاتی انکشاف همه جانبه اقتصادی و اجتماعی ناممکن است.

راه های مواصلاتی شهرها و مناطق را با هم پیوست می سازد، مواد خام صنعتی و مولد انرژی را به مراکز صنعتی و محصولات صنعتی و زراعتی را به مارکیت ها و مراکز استهلاکی انتقال می دهد.

سرمایه گذاری در این سکتور حیثیت زیر بنای اقتصادی کشور را دارد که باعث توسعه اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و پلان گذاری اقتصادی در تمام کشور می گردد؛ به طور خلاصه در مورد اقتصادی بودن مواصلات می توان گفت که:

با استفاده از راه های منظم ترانسپورتی قیمت اشیا در بازار تقلیل می یابد.

در مصرف مواد سوخت صرفه جویی به عمل می آید و اموال تجارتی بدون ضیاع وقت به مارکیت ها انتقال می گردد.

اقوام مختلف از عنعنات همدیگر باخبر می شوند و وحدت ملی کشور تأمین می گردد. در ضمن به مناطق مصیبت زده، به سرعت رسیده گی صورت گرفته می تواند. در صورت عدم موجودیت راه های ترانسپورتی، برعلاوه این که اهداف فوق بر آورده نمی شود؛ بلکه سبب

عقب‌مانی فرهنگی و تربیتی نیز می‌گردد. در کشور ما با درک مشکلات فوق از گذشته در پلان‌های پنج ساله خویش بیش‌ترین بودیجه انکشافی را برای اعمار شاهراه بزرگ موتر و اختصاص داده بودند، در جنگ تحمیلی داخلی سه دهه اخیر، تقریباً همه شبکه مواصلات تخریب و ضرورت به اعمار مجدد آن احساس می‌گردید.

بنابر این بعد از تأسیس حکومت موقت در افغانستان در کنفرانس همکاری توکیو - جاپان با توسعه و اعمار مجدد شاهراه‌های کشور به حیث زیر بنای اقتصادی حق اولیت داده شده که حالا قیر ریزی شاهراه حلقوی ۸۰٪ و اتصال آن با بنادر کشور تکمیل و همچنین اتصال ولایات با همدیگر و ولسوالی‌ها با مرکز ولایات ادامه دارد. از جانب دیگر خطوط ترانزیتی با همسایه‌های شمال و غرب نیز فعال شده، و تجارت ما در منطقه گسترش می‌یابد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان در گروه‌های مناسب تنظیم شوند، یک گروه اهمیت مواصلات را به حیث زیربنای اقتصادی کشور و گروه دوم رول مواصلات را در انکشاف اقتصادی و اجتماعی کشور مورد بحث قرار داده نتیجه فعالیت شان را یکی از اعضای گروه به هم صنفان گزارش دهد. جناب معلم در اخیر نتیجه فعالیت گروهی را یکجا با معلومات خویش جمع بندی نماید.

سؤال ها

مختصر جواب دهید:

- ۱- چرا در کشور ما موصلات زمینی و هوایی نسبت به دیگر بخش های آن انکشاف خوب نموده است؟
- ۲- چرا در پلان پنج ساله گذشته بیش تر توجه به انکشاف موصلات معطوف گردیده بود؟
- ۳- چرا در کنفرانس همکاری توکیو- جاپان بیش تر توجه به اعمار مجدد شاهراه های کشور صورت گرفت؟

فعالیت خارج از صنف

اهمیت موصلات زمینی و تأثیر آن را بر انکشاف اقتصادی کشور در طی چند سطر تحریر و در ساعت آینده مضمون جغرافیه، به صنف ارایه نمایید.

آیا می‌دانید که موتر چه وقت وارد کشور ما شده است؟

موجودیت یک سیستم منظم مواصلاتی حمل و نقل، زیربنای اساسی انکشاف اجتماعی و اقتصادی (به شمول صنایع) را تشکیل داده، باعث ایجاد همبسته‌گی اجتماعی، اقتصادی و فراهم آوری تسهیلات انتقال مواد خدماتی و اطلاعات در کشور می‌گردد. تجارت به سویه ملی انکشاف یافته و توأم به آن استخدام پرسونل و عواید نیز توسعه می‌یابد و سطح زنده‌گی نیز بلند می‌رود. موجودیت این‌گونه زیربناها در افغانستان با در نظر گرفتن ساختمان اراضی و جغرافیایی به مناطق خاص و جداگانه تقسیم می‌شود. تسهیلات حمل و نقل دارای ارزش فوق العاده می‌باشد به خصوص توسعه صنایع که بدون انتقال مواد خام و مواد مولد انرژی به موسسات صنعتی، تولیدات آن به مناطق استهلاکی غیر ممکن به نظر می‌رسد.

افغانستان با در نظر گرفتن موقعیت جغرافیای آن در جنوب آسیای مرکزی از قدیم‌ترین ادوار تاریخ برای مدت طولانی در تامین روابط تجارتي بین شرق و غرب و شمال و جنوب حایز اهمیت فراوان بوده، ادامه این ارتباطات تجارتي و فرهنگی در ارتقای سطح زنده‌گی مردمان کشور از نگاه اقتصاد و فرهنگ نقش بس مهمی را ایفا می‌کند.

در قرن ۴ ق. م در نتیجه لشکر کشی اسکندر مقدونی، ارتباط تجارتي بین یونان و هند از طریق افغانستان تأمین شده بود، در قرن اول میلادی در زمان شاهان یونان باختری این کشور

در زمینه تجارت و ارتباط مقام مهمی داشت، بلخ محل اتصال آن راه‌ها بود. همچنین شاهراه ابریشم که (در دوران امپراتوری کوشانی‌ها) از این کشور می‌گذشت. بنابراین شهر بلخ مرکز تبادل امتعه مملکت غربی (اروپایی)، چینی و هندی بود. این راه بزرگ توسط کاروان سرها باهم وصل گردیده بود.

در زمان حکومت امیر عبدالرحمن خان تعمیر کاروان سرها دوباره روی دست گرفته شد و الغای محصول تجارت داخلی زمینه را برای تجارت و اقتصاد فراهم ساخت، تمدید خط آهن توسط انگلیس‌ها از کراچی تا کوئته (چمن) صورت گرفت؛ اما برای تجارت خارجی کشور توجه به عمل نیامد.

تا سال ۱۹۳۰ مطابق ۱۳۰۸ هـ. ش. تمام مسافرت‌ها پیاده و یا حمل و نقل به وسیله حیوانات صورت می‌گرفت، و از آن به بعد با استفاده از وسایل عصری حمل و نقل به تدریج توسعه یافت. در ۱۹۰۹ م در زمان حکومت امیر حبیب‌الله خان بار اول موترها از کمپنی (دملر) در ممبئی (ممبئی) خریداری و در کابل به کار انداخته شد، ۵۷ نفر کارگر نیز به ممبئی فرستاده شد تا کارهای تخریکی موتر را فراگیرند، بدین ترتیب شرکت موتر توسط درباریان حکومت تأسیس گردید؛ البته بایسکل پیش از این به افغانستان وارد شده بود.

سرک‌های قدیمی کاروان رو را ترمیم کردند، تعمیر سرک‌های جدید موتر رو بین کابل - جلال‌آباد، جلال‌آباد - لغمان، کابل - جبل‌السراج، کابل - لوگر، کابل - غزنی ساخته شد. در سراسر خطوط مواصلاتی افغانستان کاروان سراهایی به نام رباط‌های سراجیه بالای مردم آباد گردید بود و فاصله بین دو رباط شش کروه^۱ یا تقریباً ۱۸ کیلومتر بود. علاوه بر آن بالای دریاها پل‌های عصری موتر رو ساخته شد. در زمان حکومت امانیه و ما بعد آن بیش‌تر توجه به مواصلات زمینی معطوف گردید. احداث سرک و انکشاف خطوط مواصلاتی یک امر لازمی و ضروری پنداشته شد؛ چون افغانستان یک کشور محاط به خشکه است و راه بحری ندارد؛ بنابراین غرض، تأمین ارتباطات داخلی و خارجی از هیچ وسیله موثر تر به جز ترانسپورت زمینی و در مرحله دوم فضایی نخواهد بود. در اعمار و توسعه راه‌های ترانسپورت زمینی کشور، مشکلات زیادی موجود بود که برخی از آن را یاد آور می‌شویم:

۱ - کروه مساوی است به چهار هزار گز جریب و هرگز جریب مساوی است به (۲۹) انج انگلیسی.

• ساختمان طبیعی افغانستان و کوهستانی بودن آن؛

• اقلیم جداگانه مناطق کوهستانی و صحرائی؛

• نبودن وسایل عصری، پرسونل فنی و سرمایه کافی؛

می دانیم که ۲- حصه کشور ما کوهستانی است، این کوه‌ها از شمال شرق به طرف جنوب غرب به مثابه دیوار طبیعی واقع گردیده که کشور را به دو حصه شمالی و جنوبی تقسیم نموده است. اکثر کوتل‌های آن بیش از ۳۰۰۰ متر ارتفاع دارد و در بیش تر ایام سال پر برف بوده، مانع عبور و مرور می‌گردد. بسیاری از دره‌های آن از شمال به جنوب، کم عرض و در امتداد دریاها واقع گردیده که مشکلات رفت و آمد را به وجود آورده است. به این ترتیب مناطق کوهستانی و دشت‌های وسیع ریگستانی مشکلات را در برابر توسعه ترانسپورت زمینی ایجاد کرده است که برای رفع این موانع به سرمایه بیش تر، وسایل عصری و پرسونل فنی ضرورت دارد.

مسیر دریا‌های کشور با وجودی که در تمديد راه‌های کاروانی و شاهراه‌ها کمک مؤثر نموده است. با آن هم در تمديد و انکشاف ترانسپورت زمینی مشکلاتی را نیز بار آورده است. از این که در بعضی جاها دره‌ها بسیار تنگ و باریک است و تنها مجرای دریاها را تشکیل می‌دهد؛ مانند ماهیپر، درونته، سالنگ و غیره که در بعضی قسمت ایجاب تراش نمودن کوه‌ها و ساختن تونل‌ها را می‌کند.

دریاها نیز پیچ و تاب خورده و سرک‌ها باید چند بار بالای مسیر دریا عبور نمایند. بر علاوه پل‌های متعدد و دیوارهای استنادی در مقابل برف کوچ‌ها نیز اعمار گردد؛ بنابراین برای حل این مشکلات وقت زیاد، سرمایه کافی و کارمندان فنی ضرورت است.

با وجود این همه مشکلات، ترانسپورت زمینی نسبت به هر وسیله دیگر ضروری و مفیدتر می‌باشد. در راه انکشاف خطوط آهن نیز موانع طبیعی ذکر شده قابل توجه است که به سبب آن خطوط آهن در کشور ما تأسیس نگردیده بود حالاً نخستین خط آهن در داخل کشور از بندر حیرتان تا میدان هوایی مزار شریف به طول ۷۵ کیلومتر توسط کمپنی اوزبکستان در مدت یکسال تکمیل می‌گردد، با اعمار این خط آهن ارتباطات کشور ما با راه‌های آهن جهان تأمین شده می‌تواند؛ همچنین راه آهن اسلام قلعه - هرات به طول ۶۰ کیلومتر به همکاری

کشور ایران اعمار می‌گردد، در نظر است به کمک کشور همسایه (ایکو و سارک) خطوط دیگر آهن نیز تمديد گردد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان در گروه‌های مناسب تنظیم شوند و هر گروه روی نقش موصلات به حیث زیر بنای اقتصادی و اجتماعی کشور باهم بحث نمایند و نتیجه بحث شان را یکی از اعضای گروه به هم‌صنفان بیان نماید و معلم محترم نتیجه بحث را با معلومات خویش جمع بندی کنند.

سؤالها

مختصر جواب دهید:

- ۱- مشکلات عمده انکشاف راه‌های ترانسپورت زمینی کشور را به گونه مختصر توضیح دهید؟
 - ۲- چرا ترانسپورت زمینی نسبت به دیگر ترانسپورت ها در کشور بیشتر توسعه یافته است؟
 - ۳- اهمیت ترانسپورت زمینی را در انکشاف اقتصادی کشور توضیح دهید.
- جمله‌های ذیل را تکمیل نمایید:
 - ۴- موتر برای اولین بار در زمان حکومت وارد کشور گردید؟
 - ۵- برای اولین بار ارتباطات تجارتي بين هند و يونان از طريق افغانستان در زمان حکومت برقرار گردید.
- سؤالات صحیح را مشخص کنید.
- ۶- موقعیت جغرافیایی کشور ما در تأمین روابط تجارتي بين شرق و غرب اهمیت دارد.
 - ۷- اعمار سرک‌های موتر رو در زمان حکومت امير عبدالرحمن خان آغاز گردید.

فعالیت خارج از صنف

راجع به اهمیت ترانسپورت زمینی در توسعه اقتصادی، اجتماعی و کلتوری کشور چند سطر تحریر و در ساعت آینده مضمون جغرافیه به هم‌صنفان خویش بخوانید.

الف) انواع وسایل حمل و نقل زمینی

به تصاویر فوق دقیق شوید و بگویید که این وسایل مربوط کدام بخش ترانسپورت می باشد؟

اصطلاح ترانسپورت زمینی به وسایلی اطلاق می گردد، که در روی خشکه حرکت می کند؛ مانند حیوانات باربری، بایسکل، موترسایکل، موتر (لاری ها، بس ها، مینی بوس ها و موترهای تیز رفتار) ریل با انواع مختلف آن.

با اختراع این وسایل فاصله ها بین مناطق و کشورها کوتاه تر شده؛ یعنی فاصله هایی که در گذشته کاروان ها به هفته ها طی می نمودند، حالا با استفاده از این وسایل به چند ساعت تقلیل یافته است. همچنین با استفاده این وسایل مال تجارت سنگین که قبلاً توان انتقال آن را نداشتند حالا به سهولت انتقال داده می شود.

بایسکل مفیدترین وسیله ترانسپورتی است که هر روز میلیون ها انسان آن را در جهان مورد استفاده قرار می دهند و حتا در بسیاری کشورهای جهان برای ترانسپورت بایسکل، جاده های مخصوص ساخته شده است.

برای نخستین بار بایسکل را یک عالم انگلیس کنت دوسواک در ۱۷۹۰ میلادی اختراع کرد که دارای دو چرخ و یک چوکات بود. حالا در کشورهای جهان صدها نوع بایسکل ساخته می شود؛ که نه تنها وسیله ترانسپورتی است؛ بلکه از نگاه ورزش نیز مفید می باشد. مواد سوخت مصرف نمی کند و محیط زیست را نیز آلوده نمی سازد. حد اعظمی ترانسپورت زمینی مردم چین را به ویژه در شهرها، بایسکل تشکیل می دهد.

بایسکل که کشور ما قبل از موتر در زمان امیر حبیب الله خان وارد شده بود و اکنون هزاران نفر در کشور از آن استفاده می کنند.

وسیله دیگری که توسط ماشین کوچک با مصرف نفت فعالیت می کند، به نام موترسایکل یاد شده، نسبت کم مصرف نمودن نفت، بیش تر مورد استفاده قرار می گیرد. استعمال آن در کشور ما بعد از بایسکل قرار دارد.

در نیمه دوم قرن ۱۸ میلادی با کشف ماشین بخار، سمنگتن وسیله نقلیه بی ساخت که به واسطه بخار حرکت می کرد که اولین نوع موتر ابتدایی می باشد.

در انگلستان بسیاری از وسایل نقلیه ساخته شد؛ اما به سبب مصرف زغال سنگ زیاد دود تولید می کرد و نسبت نواقص تخنیکی زیادتر تصادم می نمود.

در نیمه دوم قرن ۱۹ میلادی موتر اختراع گردید که به واسطه نفت حرکت می کرد. در کشور ما زمانی که مستردین سکرتر وزارت خارجه هند بریتانوی در ماه دسمبر ۱۹۰۴م. به کابل سفر کرد. در پهلوی دیگر تحایف یک عراده موتر را نیز به امیر حبیب الله خان تحفه داد. که ۷۰۰ پوند سترلنگ ارزش داشت. در آن موتر عوض دیزل چوب می سوخت و ماشین را به حرکت می آورد.

حالا در کشور ما انواع مختلف موترها وارد گردیده است؛ مانند موترهای باربری (لاری، تانکرهای تیل و گاز طبیعی). سرویس های خورد و بزرگ، تیزرفتارها که از عصری ترین کمپنی های جهان می باشد.

خط آهن و ریل، قدیمی ترین وسیله نقلیه است که به وسیله ماشین بخار به کار انداخته شده و خطوط آهن برایش تمدید گردیده و امروز در جهان بزرگترین وسیله حمل و نقل زمینی به شمار می رود.

در سال ۱۳۰۵ ه.ش. در زمان حکومت شاه امان الله خان زمانی که ساختن شهر عصری دارالامان آغاز گردید، برای انتقال افراد و مواد تعمیراتی یک ریل کوچک با خط آهن آن وارد گردید که از زیارت شاه دوشمشیره (ع) تا قصر دارالامان تمدید گردیده بود. این خط ریل یک انجن (ماشین) بخار و چند واگون داشت و همه روزه در این خط اموال و مردم را انتقال می داد. که هنوز بقایای آن در موزیم کابل موجود است.

این خط ۸۷ کیلومتر طول داشت تا سال ۱۳۰۷ ه.ش. فعال بود بعد از سقوط حکومت شاه امان الله خان زمامداران وقت چندان علاقه به اعمار خطوط آهن نشان ندادند.

قابل یاد آوری است که در کشور ما تمام تصدی های ترانسپورتی به استثنای ملی بس منحل گردیده، این تصدی با داشتن بیش از هزار عراده بس در داخل شهر کابل و ولایات کشور فعالیت می نماید و همچنین در نظر است که شبکه های بس های برقی که در جنگ داخلی شهر

کابل از بین رفته بود دوباره احیا گردد.
 بس‌های برقی علاوه بر آن که کم مصرف می‌باشد محیط زیست را نیز آلوده نمی‌سازد.
 معلومات اضافی:

ترانسپورت زمینی به خصوص تولید وسایط از بیرون کشور رشد قابل ملاحظه نموده است.
 بنابراین در سال ۱۳۸۵ ه.ش. تعداد مجموع موترهایی که ثبت شده به ۶۰۶۹۴۴ عراده می‌رسید.

این رقم در سال ۱۳۸۶ ه.ش. به ۸۷۳۷۰۱ عراده بلند رفته است که افزایش ۴۳٫۸٪ رانشان می‌دهد.

موترهای شخصی و تکسی بیش‌ترین افزایش را داشته و هم‌چنان لاری‌ها از ۱۱۷۴۶۰ به ۱۳۵۴۴۶ و سرویس‌ها از ۴۸۵۱۳ به ۵۸۰۴۹ عراده، افزایش یافته است.

ترانسپورت زمینی

۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	واحد مقیاس	شاخص‌ها
۸۷۳۷۰۱	۶۰۶۹۴۴	۴۸۶۱۴۱	عراده	مجموع
۳۳۳۰۶	۳۰۲۵۱	۲۸۵۱۰	//	سکتور دولتی
۸۴۰۳۹۲	۵۷۶۶۹۳	۴۵۷۶۳۱	//	سکتور خصوصی
۱۳۵۴۴۶	۱۱۷۴۶۰	۱۰۰۸۸۳		لاری
۱۲۹۱۵	۱۱۹۰۸	۱۱۳۴۱	//	سکتور دولتی
۱۲۲۵۳۱	۱۰۵۵۵۲	۸۹۵۴۲	//	سکتور خصوصی
۰۸۰۴۹	۴۸۵۱۳	۴۱۷۱۳	//	بس‌ها
۴۲۱۳	۳۵۸۶	۳۳۶۸	//	بس‌های دولتی
۵۱۷۶۰۱	۳۱۴۱۶۵	۲۶۲۷۰	//	تیز رفتار
۱۴۵۰۱	۱۳۲۳۳	۱۲۵۷۹	//	سکتور دولتی
۱۲۷۹۵۹	۱۰۸۲۸۲	۶۴۸۱۷	//	موتر سیکل
۱۶۷۷	۱۵۲۱	۱۲۲۲	//	سکتور دولتی
۲۵۷۹۴	۱۳۲۹۶	۱۲۶۶۸	//	وسایط اتباع خارجی مقیم کشور

فعالیت داخل صنف

شاگردان در گروه‌های مناسب تنظیم شوند و تمام گروه‌ها راجع به ضرورت و اهمیت و سایل ترانسپورت زمینی در اجتماع و همچنین راجع به افزایش بیش از حد آن بالای محیط زیست بحث نمایند و نتیجه بحث را یکی از اعضای گروه به هم‌صنفان خود بیان نماید.

سؤال‌ها

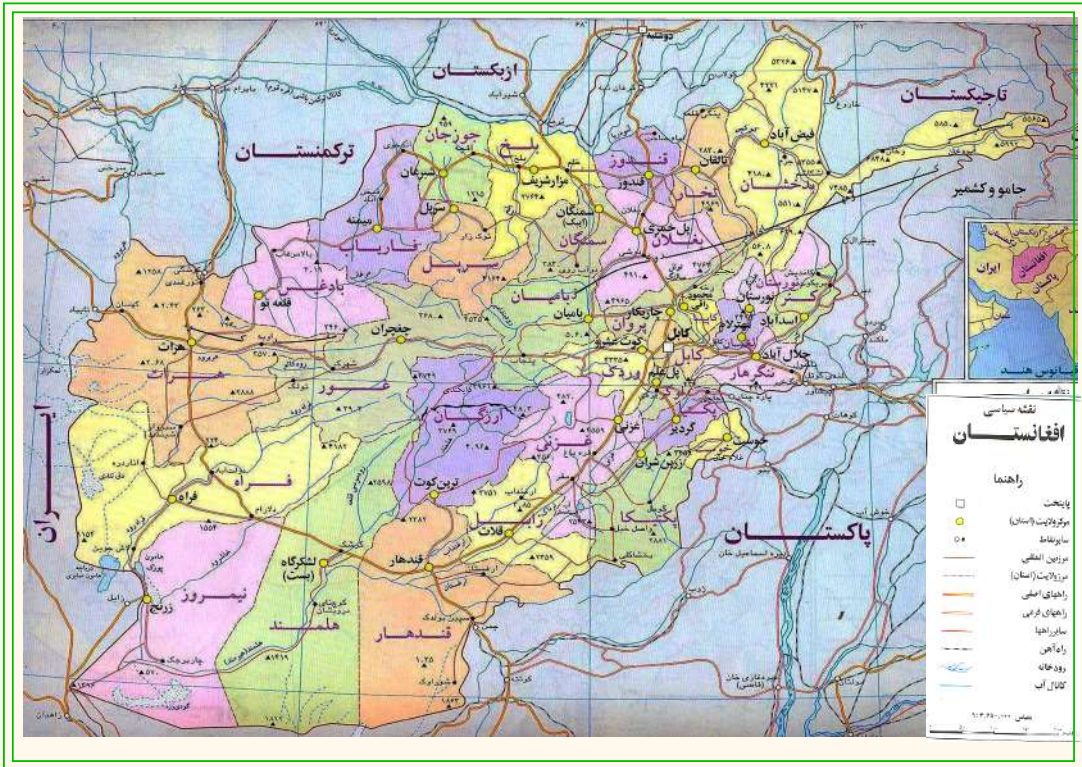
مختصر جواب دهید.

- ۱- انواع وسایل ترانسپورت زمینی را نام ببرید.
- ۲- اختراع وسایل ترانسپورتی چه سهولتی را به میان آورده است؟
- جمله‌های زیر را تکمیل کنید:
- ۳- مخترع بایسکل می‌باشد.
- ۴- کشور ما موتر در زمان سفر وزارت خارجه هند بریتانوی به کابل آورده شد.
جواب صحیح را تشخیص دهید.
- ۵- بایسکل مفیدترین وسیله نقلیه است که محیط زیست را آلوده نمی‌سازد.
- ۶- تمام تصدی‌های ترانسپورتی قبلی منحل گردیده است.
- ۷- خط ریل در زمان شاه امان الله خان وارد کشور گردیده است.

فعالیت خارج از صنف

در مورد اهمیت و ضرورت بزرگ‌ترین وسیله نقلیه زمینی (ریل) در کشور ما تبصره خود را بنویسید و در ساعت آینده مضمون جغرافیه به هم‌صنفان بیان نمایید.

شاهراه‌ها در یک کشور حیثیت شریان‌های خون در بدن را دارد. کشورهایی که در آن شاهراه‌ها کم‌تر انکشاف یافته است، در واقع در آن کشورها رکود اجتماعی و اقتصادی به عمل می‌آید و قسمت‌های جداگانه چرخ اقتصادی؛ مانند تولیدات صنعتی، محصولات زراعتی، عرضه و تقاضا، خرید و فروش در مارکیت‌ها، سیر و سیاحت و رفت و آمد از یکجا به جای دیگر سراسر دچار مشکلات گردیده، آن کشور و جامعه را در انزوای کامل اقتصادی و فرهنگی قرار می‌دهد.

برای این که کشور ما در تحریک فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی سهم ارزشمند داشته باشد، در داخل تمام ولایت‌ها، ولسوالی‌ها و قریه‌ها و در خارج با کشورهای همسایه تماس‌های سیاسی و اقتصادی دوامدار داشته باشد، ضرورت است تا به بخش مواصلاتی توجه خاص صورت گیرد.

در زمان حکومت شاه امان الله خان و اعلیحضرت ظاهر شاه به خصوص در هنگام صدارت محمد داوود خان سعی زیاد به عمل آمد تا کشور را از انزوای اقتصادی و اجتماعی نجات

دهند. در طول پلان‌های انکشافی پنج ساله به ساختمان شاهراه‌ها به حیث زیربنای اقتصادی کشور توجه خاص معطوف گردید، در پلان‌های پنج ساله اول (۱۳۳۰ - ۱۳۳۵ ه.ش.)، دوم و سوم ۵۰٪ بودجه انکشافی مصرف شاهراه‌ها گردید، و بیش از ۲۵۰۰ کیلومتر سرک قیر و کانکریتی اعمار گردید؛ اما در طول جنگ‌های داخلی این همه جاده‌ها تاحدی تخریب شد که ایجاب ترمیم را می‌نماید. وسعت دادن شاهراه‌های سابقه و اعمار شاهراه‌های جدید یکی از ضرورت‌های اساسی دولتی به شمار می‌رود. چون سکتور خصوصی درین بخش علاقه به سرمایه گذاری ندارد؛ بنابراین همه مصارف بازسازی و نوسازی شاهراه‌ها به دوش دولت می‌باشد.

شاهراه‌های کشور به دو بخش تقسیم شده:

۱- شاهراه حلقوی که روی آن ترافیک از یک نقطه شروع و بعد از یک حرکت دورانی به شکل دایره نامنظم و یا بیضوی دوباره به نقطه شروع آن وصل شود؛ مانند شاهراه کابل - مزار شریف، شبرغان - میمنه، بادغیس - هرات، کندهار - غزنی و کابل.

۲- راه‌های جدا شده و قطع شده که از شاهراه حلقه‌یی جدا شده است؛ مانند: کابل - خوست و غیره.

شاهراه‌های مهم کشور عبارت اند از:

شاهراه شمال کشور

در ارتباط به رشد تجارت و مواصلات ولایات مرکزی و مناطق شمال کشور، این شاهراه نقش عمده دارد.

مفاد این پروژه قرار ذیل است:

۱- با اعمار تونل سالنگ شاهراه ولایت‌های مرکزی به صورت مستقیم با ولایات شمال کشور وصل گردید (دره شکاری که تقریباً ۴۰ سال مناطق شمال کشور را با مناطق مرکزی و جنوب کشور مرتبط می‌ساخت) به اعمار این تونل ۲۰۰ کیلومتر فاصله کوتاه تر شده، در نتیجه، مصارف ترانسپورتی و استهلاک موتر کاهش یافته و در وقت کم محصولات به بازارهای تجارتی انتقال داده می‌شود.

۲- محصولات تولیدی مناطق شمال کشور به مراکز استهلاکی جنوب کشور و اموال صادراتی به بنادر شمال کشور در کم‌ترین وقت انتقال داده شده می‌تواند.

۳- فابریکه‌هایی چون: قند بغلان، سمنت غوری، نساجی گلبهار، پلخمری، جبل السراج

و غیره در خط سیر این راه موقعیت دارد، تولیدات آن‌ها بدون ضیاع وقت به بازارهای فروش و همچنین مواد خام و سایر ضروریات شان از همین راه انتقال داده می‌شود.

شاهراه کابل – تورخم:

این شاهراه در جمله راه‌های ترانزیتی دارای اهمیت خاص می‌باشد، شاهراه مذکور از طریق تورخم به پشاور وصل شده، بعد از طریق راه آهن و شاهراه اسفلت شده، به بندر کراچی و از آن طریق به راه‌های بین‌المللی بحر هند وصل می‌گردد. با استفاده از آن، تمام اموال تجارتهی کشورها به کشورهای هند و دیگر کشورهای آسیایی، اروپایی و امریکایی صادر شده می‌تواند. بر مبنای حق ترانزیت، اموال وارد شده از کشورهای مختلف جهان به کشور ما نیز انتقال داده می‌شود. این شاهراه توسط شاهراه‌های فرعی اسفلت شده، به ولایات کنر، لغمان و نورستان و ولسوالی‌های ولایت ننگرهار نیز پیوسته شده است.

در امتداد این شاهراه بندهای برق و پروژه ننگرهار اعمار گردیده که در تکمیل آن‌ها نقش عمده را بازی نموده است؛ همچنین محصولات تولیدی و زراعتی ولایات مذکور به کابل و سایر مراکز استهلاکی کشور انتقال داده می‌شود که در نتیجه سبب انکشاف اقتصادی ولایات مربوطه می‌گردد.

شاهراه کابل – کندهار

این شاهراه از نگاه فعالیت ترانزیت مقام اول را در جمله شاهراه‌های کشور دارد؛ زیرا شاهراه کابل-کندهار از طریق شاهراه کندهار-سپین بولدک و راه آهن چمن به بندر کراچی و گوادر (در ساحل بحیره عرب) وصل می‌گردد و هم از طریق شاهراه کندهار-هرات به بندرهای تورغندی جمهوری ترکمنستان و به بندرهای اسلام قلعه در ولایت هرات، ابو نصر فراهی در ولایت فراه و شاهراه دلارام-زرنج در ولایت نیمروز با کشور جمهوری ایران و از آن طریق توسط راه آهن به بندر چاه‌بهار کشور ایران به آب‌های بین‌المللی بحیره عرب راه می‌یابد. که از طریق این بندر نه تنها اموال افغانی؛ بلکه اموال کشورهای آسیای میانه نیز وارد و صادر می‌گردد.

شاهراه کابل - کندهار چندین ولایت را که دارای نقاط مهم تاریخی و تجارتی است، با هم وصل می‌سازد.

شاهراه کندهار هرات - تورغندی (قره تپه سابقه):

این راه از نظر ساختمان خیلی عصری ساخته شده است، از نگاه استحکام و مقاومت نخستین خط مواصلاتی به شمار می‌رود که در کشور ما طور کانکریتی اعمار گردیده بود؛ اکنون در نتیجه بازسازی کشور شاهراه مذکور قیر گردید است و کشور ما را با جمهوری ترکمنستان وصل می‌سازد، همچنان از لحاظ ارتباط دادن مراکز ولایات غربی حایز اهمیت می‌باشد که کندهار و هرات را به طور مستقیم و فراه، نیمروز و هلمند را به طور غیر مستقیم وصل می‌سازد.

شاهراه هرات - اسلام قلعه

طول این شاهراه ۱۲۴ کیلومتر است و شهر هرات را به بندر اسلام قلعه در سرحد کشور ایران وصل می‌کند. این شاهراه در تجارت با کشورهای ایران، ترکیه و دیگر کشورهای اروپایی حایز اهمیت زیاد می‌باشد.

شاهراه پلخمری - شبرغان - فاریاب

این شاهراه از نگاه تجارتي و اقتصادی دارای اهمیت خاص می‌باشد و جزء شاهراه حلقه‌یی کشور به شمار می‌رود، که ولایات شمال کشور؛ مانند بغلان، سمنگان، بلخ، جوزجان و فاریاب را باهم وصل ساخته و از طریق ولایت بادغیس به ولایت هرات نیز ارتباط می‌گیرد که با اتصال آن شاهراه حلقه‌یی نیز تکمیل می‌گردد. و همچنین با شاهراه‌های جدا شده از آن به بنادر حیرتان، کلفت و آقینه اندخوی نیز وصل گردیده است.

شاهراه کابل - خوست

از سال‌های زیادی به نام شاهراه درجه دوم به شمار می‌رفت؛ اما با وصل شدن آن با بندر غلام خان خوست و از طریق آن به گرم ایجنسی وصل گردیده، اهمیت خاص اقتصادی و تجارتي را حاصل کرده، ولایات جنوب کشور؛ مانند: لوگر، پکتیا و خوست را به ولایت کابل وصل نموده است.

شاهراه کندز - بدخشان

ولایات مهم حاصل خیز زراعتی و صنعتی کشور؛ مانند ولایات کندز، تخار و بدخشان را باهم وصل نموده و هم از طریق شاهراه شمال کشور به شاهراه حلقه‌یی کشور نیز مرتبط می‌باشد؛ همچنین از طریق شاهراه کندز - شیرخان بندر با کشور تاجکستان وصل گردیده است.

اعمار شاهراه‌های کشور بر علاوه این که روابط اقتصادی و تجارتي بين مناطق مختلف کشور را باهم نزدیک می‌سازد، روابط دوستانه میان کشورهای آسیای جنوبي و آسیای مرکزی از طریق آن نیز میسر گردیده است. بدین ترتیب اهمیت تاریخی افغانستان را از نظر موقعیت، با وصل نمودن آسیای جنوب شرقی و آسیای میانه و حوزه مدیترانه را یکبار دیگر برجسته می‌سازد.

معلومات اضافی

شماره	شاهراه ها	طول به کیلومتر
۱	کابل - کندز	۳۳۷
۲	کندز - شیرخان بندر	۶۳
۳	پلخمري - شبرغان	۳۶۰
۴	شبرغان - میمنه	۱۷۹
۵	کابل - تورخم	۲۳۲
۶	کابل - جلال آباد	۱۴۸
۷	جلال آباد - اسعد آباد	۹۰
۸	سرخکان - مهترلام	۱۸
۹	کابل - کندهار	۴۸۳
۱۰	کندهار - سپین بولدک	۱۰۱
۱۱	کندهار - هرات - تورغندی	۶۷۹
۱۲	هرات - اسلام قلعه	۱۲۴
۱۳	کندهار - هرات	۵۶۷
۱۴	کابل - گردیز	۱۲۲
۱۵	گردیز - خوست	۱۱۴
۱۶	کندز - تالقان	۷۰
۱۷	تالقان - بدخشان	۱۶۹

فعالیت داخل صنف

شاگردان در گروه‌های مناسب تنظیم شوند و هرگروه روی نقشه مواصلاتی کشور مسیر یکی از شاهراه‌های کشور را تعیین نماید که کدام مناطق کشور را باهم وصل می‌سازد؛ مانند شاهراه کابل - کندهار، کندهار - هرات، پلخمری - هرات، کابل - تورخم و غیره. نماینده هر گروه نتیجه فعالیت خویش را به هم‌صنفان بیان نماید. و جناب معلم نتیجه فعالیت گروهی را با معلومات خویش جمع بندی نماید.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

- ۱- چرا بعد از تشکیل اداره موقت توجه خاص به انکشاف شاهراه‌های کشور معطوف گردید؟
- ۲- اهمیت شاهراه‌ها را در انکشاف اقتصادی کشور توضیح دهید.
- ۳- کدام شاهراه‌های ترانزیتی کشور با آب‌های بین‌المللی بحیره عرب وصل گردیده است؟ جمله‌های ذیل را تکمیل کنید:
- ۴- شاهراه‌های کشور به دو بخش عمده..... تقسیم بندی شده است.
- ۵- شاهراه حلقه‌یی شمال کشور از طریق بنادر..... به کشورهای تاجکستان، اوزبکستان و ترکمنستان وصل شده است.
- ۶- کشور ما از طریق شاهراه..... به کشور ایران وصل گردیده است.

فعالیت خارج صنف

نقشه افغانستان را ترسیم و روی آن شاهراه‌های حلقه‌یی کشور را رسم نموده، در ساعت آینده جغرافیه، به هم‌صنفان نشان دهید.

ترانسپورت هوایی در نزدیک ساختن نقاط دور کشور و جهان رول با ارزش دارد؛ اما این ترانسپورت نسبت به دیگر انواع ترانسپورت‌ها از نظر مصرف مواد انرژی خیلی پر مصرف و قیمت تمام می‌شود؛ بنابراین هر کشور نظر به شرایط مالی و اقتصادی خویش برای انکشاف این سکتور توجه خاص نموده است.

طوری که می‌دانیم افغانستان کشور کوهستانی بوده، سلسله جبال هندوکش، کوه بابا و فیروز کوه به‌حیث یک حایل طبیعی کشور را به دو بخش شمالی و جنوبی تقسیم نموده است، برعلاوه کشور ما محاط به خشکه می‌باشد و تمديد شاهراه نیز جوابگوی نیازمندی‌های مردم نمی‌باشد؛ بنابراین انکشاف حمل و نقل فضایی در آن حایز اهمیت و قابل توجه است، این کشور از یک‌طرف به بحر راه نداشته و از جانب دیگر توسط کوه‌ها به مناطق کوچک و جداگانه جغرافیایی تقسیم شده است که این گونه شرایط طبیعی امکان ایجاد مشکلات

اجتماعی و حتا سیاسی را نیز دارد، روی این اصل اکثر مواد مورد نیاز به وقت و زمان مناسب در داخل و خارج کشور در دسترس مصرف کننده گان قرار نمی گرفت. با در نظر داشت موضوعات فوق به احداث خطوط هوایی ضرورت زیاد احساس می شد. فعالیت هوانوردی و استفاده از طیاره ها برای حمل و نقل مسافری و مال تجارت در کشور ما سابقه طولانی نداشته است. آغاز فعالیت هوانوردی را در ۱۳۰۶ هـ ش. مربوط به زمان حکومت شاه امان الله خان می دانند. در همین سال برای اولین بار یک طیاره کوچک روسی، در ماه دو مرتبه بین کابل و ترمز شوروی وقت به فعالیت آغاز نمود.

در سال ۱۳۱۷ هـ ش. یک طیاره سه ماشینه لوفت هنزای جرمنی از برلین - هرات - کابل و از آنجا به جاپان پرواز خود را ادامه می داد.

اولین شرکت هوایی در کشور به نام (د آریانا افغان هوایی شرکت) به منظور حمل و نقل مسافری و اموال تجارتي در سال ۱۳۱۷ هـ ش. به فعالیت آغاز نمود. چون تأسیسات و امکانات کافی نداشت، جواب گوی نیازمندی های کشور نبوده؛ بنابراین در سال ۱۳۳۵ هـ ش. ریاست هوانوردی ملکی تأسیس شد. با تأسیس آن زمینه توسعه و پیش رفت هوانوردی افغانستان مساعد گردید. ریاست هوانوردی با تأسیس میدان های هوایی کابل، کندهار، مزارشریف، هرات، جلال آباد اقدام کرد.

نماینده گی های خارجی هوایی نیز از میدان های هوایی افغانستان استفاده می کنند. از ترانسپورت هوایی بیش تر برای انتقال مسافری و اموال که حجم آن کم و ارزش آن بیش تر باشد استفاده می شود.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و هر گروه روی اهمیت و ضرورت انکشاف ترانسپورت هوایی باهم بحث نموده، نتیجه را یکی از اعضای گروه به هم‌صنفان ارایه نماید.

سؤال‌ها

جمله‌های صحیح را تشخیص کنید:

۱- ترانسپورت هوایی نسبت به دیگر انواع ترانسپورت‌ها از نظر استهلاک مواد انرژی پر مصرف می‌باشد.

۲- با تأسیس ریاست هوانوردی ملکی کشور، زمینه توسعه هوانوردی مساعد گردید.

جمله‌های ذیل را تکمیل نمایید:

۳- فعالیت هوانوردی ملکی کشور در زمان حکومت در سال ۱۳۰۶هـ. ش. آغاز یافته است.

۴- اولین شرکت داخلی کشور به نام در سال ۱۳۳۳هـ. ش. به فعالیت آغاز کرد.

مختصر توضیح نمایید:

۵- از ترانسپورت هوایی، بیش تر، برای انتقال کدام اموال استفاده می شود؟

۶- علت توسعه ترانسپورت هوایی را توضیح نمایید.

فعالیت خارج از صنف

راجع به ضرورت و انکشاف ترانسپورت هوایی مقاله‌یی بنویسید و در ساعت آینده مضمون جغرافیه به هم صنفان ارائه نمایید.

قسمتی از میدان هوایی بین المللی حامد کرزی

ریاست هوایی ملکی در سال ۱۳۳۵ هـ. ش. تأسیس گردید که در آن وقت دارای دو مؤسسه عمده هوا شناسی و هوا نوردی بود، و عضویت مؤسسه هوانوردی ملکی جهانی را نیز داشت که از کمک های مادی و معنوی آن در کلیه شقوق استفاده می شد. تأسیس و مراقبت میدان های هوایی، نصب دستگاه های مخابره و وسایل هوانوردی، تأسیس و نصب استیشن های میتئورولوژی (Meteorology)، تنظیم و اداره کلیه تشبثات و مؤسسات حمل و نقل هوایی، ترتیب و اجرای کلیه مقررات و اصولنامه های مربوط به هوانوردی ملکی و بالآخره تربیه پرسونل فنی مورد ضرورت درین رشته ها وظایف عمده این ریاست را تشکیل می داد.

اعمار میدان بین المللی کابل: امور ساختمانی آن در سال ۱۳۳۹ هـ. ش. آغاز و در سال ۱۳۴۱ هـ. ش. خاتمه یافته مورد استفاده طیاره های داخلی و خارجی قرار گرفت. علاوه بر آن این میدان دارای یک ترمینل عصری با تمام وسایل و تجهیزات مخابره، هوا شناسی، ترافیک هوایی، شعبات گمرک، مرکز تعلیمی، ورکشاپ تخنیکی و غیره نیز می باشد. این میدان در سال های بعد توسعه یافت، در سال ۱۳۸۸ هـ. ش. به کمک کشور جاپان ترمینل جدید مجهز به وسایل و ملحقات جدید بر آن افزوده شد.

پلان و احداث میدان‌های هوایی سایر ولایات نیز عملی گردیده، در مرحله اول چهار میدان؛ مثل میدان هوایی کندهار، هرات، کندز، جلال آباد تحت ساختمان قرار گرفت.

از آن جمله میدان هوایی کندهار به فاصله ۸ کیلومتر در جنوب شرق شهر کندهار در مسیر راه سپین بولدک در ساحه وسیع اعمار گردید؛ مانند میدان هوایی بین‌المللی کابل که برای استفاده هرگونه طیارات مساعد می‌باشد؛ البته این میدان به شکل ابتدایی و محلی آن در سال ۱۳۳۰ هـ ش. مورد استفاده قرار داده شده بود. میدان هوایی کندهار دارای تمام تأسیسات عصری از قبیل هتل، ترمینل و سایل مخابره و غیره می‌باشد.

به صورت خلاصه گفته می‌توانیم در ۱۳۸۸ هـ ش. در حدود ۳۷ میدان هوایی ملکی در کشور وجود داشت که از آن جمله میدان هوایی کابل (در سال ۲۰۱۴ م به نام حامد کرزی مسمی شد)، کندهار (به نام احمد شاه بابا)، هرات و مزار شریف (به نام جلال الدین محمد بلخی) بین‌المللی درجه اول و دارای تأسیسات پیشرفته و رنوی قیر شده می‌باشد.

• میدان هوایی جلال آباد و کندز با ظرفیت کمتر در درجه دوم بوده دارای ترمینل و رنوی قیر شده می‌باشد.

• ۱۴ میدان هوایی دیگر درجه سوم با ترمینل و رنوی خامه اعمار گردیده است، و ۷ میدان هوایی دیگر درجه چهارم بدون ترمینل و رنوی خامه می‌باشد. علاوه بر آن میدان‌های هوایی درجه پنجم نیز در کشور موجود است.

قابل یاد اوری است، عوایدی که از میدان‌های هوایی بین‌المللی طبق مقرره از پروازهای طیاره‌های خارجی در سال ۱۳۸۸ هـ ش. تحویل خزانه دولت گردیده به شرح زیر است:

- ۱- از مجموع وزن هر طیاره خارجی فی تن ۵۰۰ افغانی، تحویل عواید دولت گردیده است.
- ۲- از هر پرواز طیاره خارجی ۷۵۰۰ افغانی خدمات ترافیکی اخذ می‌شود.
- ۳- از طیاره‌های خارجی که بیش از چهار ساعت در میدان هوایی توقف نماید، تکس پارکینگ آن اخذ می‌گردد.

۴- از هر پرواز طیاره خارجی که به طور ترانزیت از فضای کشور ما عبور می‌کنند ۲۰۰۰۰ افغانی یا معادل آن ۴۰۰ دالر اخذ می‌شود.

ب) شرکت‌های هوایی کشور

I- د آریانا افغان هوایی شرکت اولین شرکت هوایی دولتی کشور می‌باشد که در سال

۱۳۳۳ هـ. ش. به منظور حمل و نقل مسافرین و اموال تجارتي به صورت رسمي به فعاليت آغاز نمود، سرمايه ابتدایي این شرکت سی صد هزار دالر امریکایی بود که در آن ۵۱ فیصد سهم دولت و ۴۹ فیصد شرکت اندیمار سهم داشت.

اولین پروازهای این شرکت توسط یک بال طیاره DC-۳ که گنجایش ۲۸ نفر را داشت از کابل به شهر کندهار، هرات و مزارشريف صورت می گرفت.

بعد از گذشت دو سال با ادغام شرکت بزرگ اندیمار به شرکت بزرگ پان امریکن و خریداری دو بال طیاره DC-۴ و DC-۶ شرکت آریانا به میدانهای هوایی بین المللی جهان راه یافت. اولین پرواز خارجی شرکت آریانا از کابل به مقصد بحرین در برج ثور سال ۱۳۳۴ هـ. ش. با ۲۸ نفر مسافر عملی گردید. (د آریانا افغان هوایی شرکت) با آنکه در طول سه دهه جنگ داخلی متحمل خساره‌های هنگفت مالی، اقتصادی و کادری گردید با آنهم این شرکت دارای یک بال طیاره AN-۲۱-۴ چهار بال طیاره B-۷۲۷ یک بال طیاره Airbus-۳۰۰ و دو بال مدل جدید Airbus-۳۱۰ می باشد که همه روزه طبق پلان مرتبه به شهرهای هرات، کندهار، مزارشريف، جلال آباد، زرنج، لشکرگاه، بادغیس، فیض آباد، کندز و میمنه پرواز می کنند.

همچنین شرکت هوایی آریانا بیش از ۱۷ شهر بزرگ دنیا را تحت پوشش پروازهای خود قرار داده است و هنوز هم روبه توسعه است. از شهرهای بزرگ دنیا که طیاره‌های آریانا همه روزه به آن پرواز می نمایند؛ شهرهای دهلی، امرتسر، تهران، مشهد، اسلام آباد، دوشنبه، ارومچی، باکو، مسکو، دوبي شارجه، استانبول، انقره، ریاض، جدّه، کویت و فرانکفورت را می توان نام برد.

(د آریانا افغان هوایی شرکت) بر علاوه پرواز طیاره‌های خویش تمام خدمات زمینی لازم را برای طیاره‌های شرکت‌های خصوصی داخلی (کام ایر، پامیر و صافی ایر ویز) تخلیه و بارگیری طیارات بزرگ باربری (کارگو) و خدمات مساعد را برای شرکت‌های هوایی خارجی؛ مانند اندین ایرلاین، شرکت هوایی آسمان، شرکت هوایی آذربایجان، امارات متحده عرب و شرکت هوایی پاکستان به اسرع وقت انجام می دهند.

طبق قوانین مالیات برعایدات سالانه ۱۰٪ عواید خویش را به حساب دولت انتقال می دهند.

II- شرکت‌های هوایی خصوصی عبارت اند: از صافی ایرویز، پامیر و کام ایر، که جواز فعالیت خویش را از اداره حمایه سرمایه گذاری افغانستان به دست آورده اند و با طیاره‌های

خویش در خطوط داخلی و خارجی مصروف خدمت می‌باشد. طبق قوانین مالیات بر عایدات، شرکت‌های خصوصی سالانه ۱۰٪ عواید داخلی و ۲٪ عواید خارجی را بر علاوه تکس وزارت هوانوردی و شرکت هوایی آریانا به دولت تادیه می‌نمایند. حالا فقط شرکت خصوصی هوایی کام ایر فعالیت دارد.

فعالیت داخل از صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و هرگروه روی اهمیت و ارزش اقتصادی میدان‌های هوایی باهم بحث نموده و نتیجه بحث را به هم‌صنفان ارائه نمایند.

سؤال‌ها

جواب صحیح را به حرف (ص) و غلط را به حرف (غ) نشانی کنید.

- ۱- ریاست هوانوردی ملکی در سال ۱۳۳۵ هـ ش تأسیس شده است.
- ۲- میدان هوایی کندهار از سال ۱۳۳۰ هـ ش مورد استفاده قرار گرفته است. جمله‌های ذیل را تکمیل نمایید.

- ۱- میدان‌های بین‌المللی هوایی کشور عبارت از و می‌باشند.
- ۲- از پروازهای طیارات خارجی که به‌طور ترانزیت از فضای کشور ما استفاده می‌نمایند از هر پرواز افغانی عواید حاصل می‌گردد. مختصراً جواب دهید:

- ۱- از پروازهای طیارات شرکت‌های خارجی چه مقدار عواید تحویل خزانه دولت می‌گردد؟

- ۲- میدان‌های درجه دوم هوایی ملکی در کدام ولایات کشور اعمار گردیده است؟

فعالیت خارج از صنف

شاگردان راجع به ضرورت و تأسیس میدان‌های هوایی کشور با در نظر داشت ساختمان اراضی و موقعیت جغرافیایی آن به سطح محلی و بین‌المللی مورد تبصره قرار داده و در ساعت آینده جغرافیه آن‌را در صنف بیان کنند.

الف) اهمیت ارتباطات

ارتباطات شامل مخابرات (برقراری تبادل افکار و ارسال و اخذ پیام‌ها) و ترانسپورتیشن (وسایل حمل و نقل) می‌باشد. در درس‌های گذشته در بخش مواصلات از آن تذکر به عمل آمده است. مخابرات Telecommunication که به معنای تبادل افکار، احساسات و اطلاعات در بین مردم از طریق نوشته‌ها، صداها، تصاویر و یا هردوی آنها انجام می‌شود، اطلاق می‌گردد؛ یا به عبارت دیگر مخابرات وسیله‌ای برای رساندن خبر، احوال، پیام‌های تجارتي، صنعتی، رسمی، شخصی از یک محل به محل دیگر می‌باشد که مناطق

مختلف داخلی و خارجی از طریق آن وصل می‌شود. برای ایجاد ارتباطات از انواع مختلف وسایل، مانند اخبار، رادیو، تلگراف، تلفون، تلویزیون، پُست، فکس و اینترنت استفاده می‌شود، که این همه وسایل سریع ارتباط، از راه دور می‌باشد. در جهان کنونی صوت و تصویر به عنوان جریان الکترونیکی توسط سیم، امواج رادیویی و تلویزیونی تبدیل شده، از طریق فضا و امواج نوری توسط فایبرنوری متصل می‌شود. امواج رادیویی و نوری به سرعت ۳۰۰,۰۰۰ کیلومتر فی ثانیه حرکت می‌کند؛ در حالیکه علامت‌های الکترونیکی نیز در همین حدود می‌باشد.

در مورد اهمیت مخابرات قابل ذکر است که این بخش ارتباطات به اصطلاح اعصاب جامعه یاد شده، از این که در جامعه وسیله خوب انتقال و تبادل افکار می‌باشد، در جوامع و کشورهایی که مخابرات آن خوب فعال باشد؛ به این معنا است که اعصاب جامعه خوب کار می‌کند و جامعه نیز پیشرفت خوب نموده است.

نخستین وسیله مخابراتی اختراع تلگراف بود که به اساس اختراع علایم مورس توسط جریان برق به امتداد سیم فرستاده می‌شد.

امروز تصاویر، مدارک، صداها، تصاویر تلویزیونی، از طریق ارتباطات ماهواره، رادیویی و فایبر نوری در کم‌تر از چند ثانیه به دور دنیا مخابره انجام می‌پذیرد.

اقمار مصنوعی فضایی انقلاب بزرگی را در کارهای مخابراتی و ارتباطات پدید آورده که باعث گسترش تکنالوژی؛ مانند: تلفون همراه (موبایل) تلویزیون و اینترنت شده است. برعلاوه ماهواره‌ها به ارتفاعات متفاوت از سطح زمین تصویر برداری کرده و به ایستگاه زمین مخابره می‌کنند که از روی آن تصاویر و نقشه‌های متنوع جغرافیایی تهیه شده می‌تواند. اکنون در کشور ما وزارت مخابرات نیز گیت وی Gate-way ملی و بین‌المللی در ساحه مهتاب قلعه شهر کابل اعمار نموده که توسط ایستگاه زمینی و قمر مصنوعی فعالیت می‌کند و دارای یک دیش بزرگ و سیستم پیش‌رفته مخابراتی و تخیکی می‌باشد. از این گیت

وی به سویه ملی و بین‌المللی استفاده شده می‌تواند؛ اکنون ارتباطات دولتی، شرکت‌های مخابراتی در مورد خدمات تیلیفونی، فکس، تلویزونی و اینترنت از آن استفاده می‌کنند و ۳۶۴ ولسوالی و ادارات کشور از طریق همین گیت وی به جهان خارج وصل شده است. همچنین برای فعالیت بین‌المللی شرکت‌های مخابراتی خصوصی اجازه استفاده از گیت‌وی‌های مستقل نیز داده شده است. با استفاده از فایبر نوری از طریق زمین نیز ارتباطات مخابراتی کشور با جهان خارج قایم گردیده که نسبت به اقمار مصنوعی مخابراتی به مراتب ارزا نتر تمام می‌شود

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و هر گروه روی اهمیت ارتباطات در جهان امروزی باهم مباحثه کنند و نتیجه بحث را یکی از اعضای گروه به همصنفان ارائه نماید. معلم صاحب در اخیر فعالیت معلومات ارائه شده را جمع بندی نماید.

سؤال‌ها

جاهای خالی جمله‌ها را تکمیل نمایید:

- ۱- ارتباطات شامل و می‌باشد.
- ۲- سرعت امواج نوری و رادیویی کیلومتر فی ثانیه می‌باشد.
- ۳- نخستین وسیله اختراع شده مخابراتی عبارت از می‌باشد.

مختصر جواب دهید:

۴- مخابرات را تعریف نمایید.

۵- ماهواره ها چه خدمات مخابراتی را انجام داده می تواند.

فعالیت خارج از صنف

مطلبی تحت عنوان چگونه گی استفاده نمودن از وسایل مخابراتی در مضمون جغرافیه
تحریر و در ساعت آینده مضمون جغرافیه به صنف ارایه نمایید.

آیا می‌دانید که ریاست پُست وزارت مخابرات چه خدماتی را انجام می‌دهد؟

به تصویر فوق توجه نموده و بگویید که موترها و بایسکل سواران شامل تصویر چه وظایف را انجام می‌دهند؟

امور پُستی افغانستان برای نخستین بار در سال ۱۸۷۰م. در عصر امیر شیرعلی خان رایج گردید. در آن زمان یک پُسته خانه در مرکز واقع در بالاحصار کابل به نام (چاپارخانه) و در ولایات بزرگ مملکت به شکل ابتدایی تاسیس گردید و مکتوب‌ها دولتی؛ همچنین مکتوب‌ها شخصی را به صورت راجستر به وزن یک مثقال و دو مثقال را در مراکز پُستی می‌پذیرفت. تکت‌های پُستی به قیمت‌های شاهی، ثنار (سکه مروج آن زمان) در کاغذ سفید به رنگ ضعیف چاپ و بالای مکتوب‌ها نصب می‌شد. مشهورترین تکت پُستی آن زمان به نام کله شیر یاد می‌شد و قبل از نصب یک کنج آن قطع می‌گردید. برای انتقال پُسته از یک مرکز به مرکز دیگر کدام وقت معین وجود نداشت. انتقالات تابع حد معینه پُستی بود. مکتوب‌ها

دولتی که کلمه فوری و ضروری بالای آن تحریر شده بود، پُسته فوق العاده شناخته شده، به نام پُسته بردار یاد می‌شد. این پُسته از طرف پُسته رسان‌های اسپ سوار که چاپار^۱ نامیده می‌شد به مرجع آن انتقال داده می‌شد.

توزیع مکاتیب ذریعه مستخدمین توزیع، که به نام نامه رسان یاد می‌شدند، صورت می‌گرفت. اگر کدام مکتوب دولتی به کدام مملکت خارجی ارسال می‌گردید، ارسال آن توسط قاصد مخصوص صورت می‌گرفت.

اجراآت فوق تا ۱۸۷۸ میلادی دوام داشت. از سال ۱۸۹۲ میلادی در زمان حکومت امیر عبدالرحمن خان، جریان امور پُستی منظم به وجود آمد، در سال ۱۹۰۷ میلادی در عصر امیر حبیب الله خان امور پُست انکشاف بهتر نمود در تعداد پُسته خانه‌ها و خطوط پُستی افزایش به عمل آمد. تکت‌های مخصوص مراسلات دولتی طبع و به کار افتاد، درین وقت دفتر پُستی به نام داک خانه یاد می‌شد. یک داک خانه دولتی در پشاور نیز تأسیس گردید. امور پُستی در عصر امانی توسعه بیش تر یافت. مدیریت عمومی پُست، تلگراف و تلیفون تحت اثر وزارت داخله تشکیل شد.

در سال ۱۹۲۵ میلادی بین کابل و مشرقی برای اولین بار برای حمل و نقل پُسته از موتر استفاده صورت گرفت و دفاتر تبادل پُستی سرحدی هم در تورخم، اسلام قلعه، طیبات ایران، تاشگذر مزار شریف، سپین بولدک و تورغندی (قره تپه) نیز تأسیس شد.

در سال ۱۳۴۴ ه. ش. ریاست مخابرات به وزارت مخابرات ارتقا داده شد. موترهای سرویس پُستی جهت انتقال پُست تهیه و از کابل به سمت تورخم و کندهار به کار انداخته شد.

افغانستان در اتحادیه پُستی جهان در سال ۱۹۲۸ م. عضویت حاصل نموده و از طریق مجرای دیپلوماتیک اداره پُست متعهد به انجام احکام و مواد کنوانسیون پُستی جهان گردید. سیستم پُستی روبه اصلاح گذاشت. در پُست افغانستان اقلام پُستی؛ یعنی مکاتیب، پُست کارت‌ها،

۱- اصطلاح ترکی بوده از مصدر چاپماق (دویدن) است. در اینجا رساننده نامه معنی می‌دهد.

بسته‌های کوچک، مطبوع و اوراق نابینایان و پارسلات شامل است. تبادلۀ این اقلام از طریق زمین و فضا بر علاوه در سرویس داخلی، در سرویس بین‌المللی با استفاده از طیاره‌های د آریانا افغان هوایی شرکت نیز صورت می‌گیرد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و هر گروه روی خدمات عمده پُستی باهم بحث نموده و یکی از اعضای گروه نتیجه بحث خود را به هم‌صنفان تشریح نمایند؛ معلم محترم نتیجه بحث را با معلومات خویش جمع‌بندی نماید.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

۱- امور پستی برای نخستین بار در زمان کدام شاه رایج گردید؟

۲- خدمات پستی شامل کدام بخش‌ها می‌باشد؟

جمله‌های ذیل را تکمیل نمایید:

۱- در زمان حکومت امیر شیرعلی خان در بالاحصار کابل پُسته خانیه‌ی به نام
تأسیس گردید.

۲- پُسته‌های عاجل توسط اسب سواران که به نام یاد می‌شد انتقال می‌گردید.

۳- در زمان امیر حبیب‌الله خان دفتر پُستی به نام یاد می‌شد.

فعالیت خارج از صنف

شاگردان روی یک پارسل هدایت لازم را بنویسند که از طریق پُسته به یک کشور اروپایی به صورت مصوون به شخص مورد نظر تسلیم داده شود.

تلفون وسیله‌ی است که صداها را به مناطق دور و نزدیک انتقال می‌دهد.

در قرن ۱۹ بسیاری از اختراعات در زمینه ارتباطات و رسانه‌های جمعی صورت گرفته است؛ مانند: کمره عکاسی، ماشین سینما، چاپ... و غیره که زنده گی مردم را انکشاف قابل ملاحظه‌ی داد؛ اما مهم‌ترین اختراع آن در زمینه تلفون و تلگراف بود که زمینه ارتباطات سریع را به فواصل دور مساعد ساخت. تلفون از دو کلمه ترکیب شده که عبارت است از Tele به معنای گفتن و Phone به معنای صدا است.

نخسین دستگاه تلفون کشور که باسیم مسی در بین محل سکونت امیر حبیب الله خان و برادرش سردار نصرالله خان به طول تقریبی یک کیلومتر فعالیت می‌کرد. لین دومی آن از محل سکونت امیر تا محل قوماندانی آن وقت ولین سومی از دروازه ارگ تا باغ بابر تمدید گردیده بود، در کشور ما اولین سویچ بورد بطری دار تلفون که ظرفیت ۲۵ لین را داشت در زمان حکومت امیر حبیب الله خان در سال ۱۲۸۷هـ. ش. در برج شمال ارگ به کار انداخته شد.

در زمان حکومت امان الله خان در سال ۱۲۹۸ هـ ش یک سویچ بورد ۵۰ لینه در عمارت پُست شاه دو شمشیره (ع) نصب شد و ارتباط تلفونی بین مرکز و سایر شهرهای بزرگ برقرار گردید؛ همچنین پایتخت کشور توسط تلگراف با مراکز بزرگ بین المللی وصل شد. در ابتدا استفاده نمودن از تلفون بین دوایر دولتی مروج بود، بعد اشخاص انفرادی نیز توانستند از مراکز ولایات به همدیگر سخن گویند و پیام‌های تجارتي و شخصی را ارسال نمایند. استفاده از تلفون با تمديد لین سیمی و نصب پایه ها در خطسیر شاهراه ها امکان پذیر گردیده بود. تلفون ابتدایی دارای اندل مخصوص غرض برقرار نمودن ارتباط با سویچ بورد (مرکز پخش) و از آنجا توسط اشخاص مسوؤل (آپریتور) سویچبورد ارتباط مورد نظر قایم می گردید.

در سال ۱۳۲۲ هـ ش. نخستین دستگاه ۵۰۰۰ لینه اتومات از کمپنی زیمنس آلمان خریداری و در شهر کابل به کار انداخته شد و اولین مخابره تلفونی بین کابل و پاریس برقرار شد؛ همچنین مراکز ترانزیت پاریس مخابره تلفونی افغانستان را به سایر کشورهای جهان ارتباط می داد. در سال ۱۳۴۰ هـ ش. ارتباط با مراکز دیگر ترانزیت مخابره دهلی، لندن، مسکو نیز قایم گردید.

بعدها تلفون به شکل پیش رفته آن به شکل انالوگ و دیجیتال تبدیل گردید که ارتباطات ولایتی و بین المللی این مراکز تلفونی از طریق ستلایت تأمین می گردد.

تلفون همراه یا موبایل

این نوع تلفون در سال ۱۹۸۰م. به حیث وسیلهٔ ارتباطی معرفی و در سال ۱۹۸۳م. در شیکاگوی ایالات متحده امریکا برای استفاده عموم قرار گرفت، تلفون همراه با امواج کوتاه (Micro Wave) با قدرت کم کار می کند، پیام را به آنتن مربوطه مخابره کرده و یا دریافت می کند، استفاده کننده گان می توانند از هر محل تلفون کنند و یا پیام دریافت کنند.

در کشور ما به اثر جنگ‌های سی سال اخیر همه شبکه‌های مخابراتی تاحدی تخریب و یا به کلی منهدم گردیده بود و حتی در سال‌های اخیر مردم به خاطر مخابره‌های بین المللی به کشورهای همسایه سفر می نمودند. با در نظر داشت ساختمان کوهستانی اراضی افغانستان و موجودیت تعداد زیاد مهاجرین در خارج کشور به غرض تأمین ارتباطات کمپنی‌های بزرگ خصوصی؛ مانند: افغان بیسیم و روشن در سال ۱۳۸۲ هـ ش. و MTN در سال ۱۳۸۴ هـ ش. و اتصالات و افغان تیلی کام در سال ۱۳۸۵ هـ ش. به فعالیت آغاز نمود؛ اکنون صدها هزار اشتراک

کننده در سراسر کشور دارد. که می‌توانند، در سراسر کشور با آنتن‌های مربوطه و در خارج کشور با ماهواره‌های مربوطه خویش ارتباط تلفونی قایم نمایند. کد تلفونی کشور ما (۰۰۹۳) می‌باشد که با دایر نمودن این کد از خارج کشور می‌توانند به داخل کشور ارتباط تلفونی قایم سازند. با استفاده از تلفون نیازمندی‌های اقتصادی، تجارتي و مشکلات روز مره مردم در اسرع وقت انجام شده می‌تواند، تلفون و موبایل سریع‌ترین و ارزان‌ترین وسیله تفاهم بین مردم می‌باشد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و هر گروه روی اهمیت تلفون باهم مباحثه نموده نتیجه فعالیت توسط یکی از اعضای گروه به هم‌صنفان ارائه شود. معلم صاحب نتیجه فعالیت گروهی را جمع بندی کند.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

- ۱- تلفون در امور تجارتي از چه ارزش و اهميت برخوردار است توضيح نماييد. جمله‌هاي ذيل را تکميل کنيد:
- ۲- در کشور ما نخستين بار تلفون در زمان حکومتمورد استفاده قرار گرفت .
- ۳- کمپني‌هاي بزرگ تلفون موبایل کشور عبارت اند از جواب‌هاي صحيح را تشخيص کنيد.
- ۴- مهم‌ترين اختراع قرن ۱۹ ميلادي در بخش ارتباطات تلفون و تلگراف بود.
- ۳- براي اولين بار تلفون در کشور ما در زمان حکومت شاه امان الله خان مورد استفاده قرار گرفت .

فعاليت خارج از صنف

راجع به اهميت تلفون در زنده گي روزمره اجتماعي چند سطر نوشته و در ساعت آينده جغرافيه به همصنفان ارائه نماييد.

(د) اینترنت، ایمیل و فکس Internet, E-mail and Fax

چگونه می‌توان از خدمات اینترنتی استفاده نمود؟

برای استفاده اینترنت موجودیت شبکه اینترنت، فهمیدن کمپیوتر و طرز استعمال آن ضروری می‌باشد. اینترنت در سال ۱۹۶۷ میلادی ایجاد گردید. فکر ایجاد اینترنت از وزارت دفاع ایالات متحده امریکا شروع شده، که در آن وقت از اینترنت به عنوان سیستم تبادل اطلاعات محرم استفاده می‌گردید، بعد اینترنت از منابع علمی آموزشی و پیوستن چندین رسانه به وجود آمد در اواسط دهه ۱۹۹۰ میلادی مطابق ۱۳۶۹ هـ. ش. میلیون‌ها رسانه اطلاعاتی در سراسر جهان به شبکه جهانی اینترنت وصل گردید. اینترنت وسیله‌ی است که توانایی پیش رفت‌های جدید علمی و فنی را اندازه‌گیری کرده و به تکمیل آن کمک می‌کند.

اینترنت از دو کلمه گرفته شده است Inter از International بین‌المللی یا جهانی و net از Network از شبکه که به معنی شبکه جهانی است.

اینترنت وسیله‌ی معلوماتی بی‌مثل جهانی است که هر کس هرگونه معلوماتی را که خواسته باشد از آن به‌دست آورده می‌تواند.

انترنت در حقیقت نام سیستم یا شبکه است که سایر شبکه‌های کامپیوتری جهان را باهم وصل می‌کند.

برای اینترنت پروگرام‌های زیادی ساخته شده در حال ساختن است، اینترنت بزرگ‌ترین منبع ایمیل یا خط الکترونیک می‌باشد. چندی قبل تنها پیام‌ها از طریق اینترنت فرستاده می‌شد، حالا تیلیفون، تلویزیون، رادیو و موضوعات دیگری هم به روی آن آمده می‌تواند.

خدمات فعالیت اینترنتی کشور ما از طریق چندین کمپنی مورد اجرا قرار گرفته است. از اینترنت و ایمیل در مضمون جغرافیه چه استفاده شده می‌تواند؟

برقراری ارتباطات با سایر جغرافیه دانان از طریق E-mail و اینترنت این امکان را فراهم می‌سازد که جغرافیه دانان در نقاط مختلف جهان بین هم ارتباط برقرار کنند و از نظریات همدیگر باخبر شوند.

بدین ترتیب هر فرد علاقه‌مند جغرافیه با استفاده از پُست الکترونیکی که یکی از خدمات اینترنتی است، می‌تواند با دیگر جغرافیه دانان ارتباط قایم سازد.

توسط E-mail یا پُست الکترونیکی می‌توانیم با استفاده از اینترنت و ایمیل آدرس با شخص مورد نظر ارتباط قایم ساخت؛ همچنان مطالبی را از دیگران دریافت کرد و یا اطلاعات علمی و غیره را برای آنها ارسال نمود.

انترنت و جغرافیه

علاقه‌مندان می‌توانند، غرض دریافت موضوعات جغرافیایی مورد نظر وارد یکی از سایت‌های اینترنتی مرتبط شوند و اطلاعات مورد نظر خود را به صورت‌های مختلف؛ مانند: متن، تصویر، نقشه و فلم به‌دست آورند؛ سپس اطلاعات را به وسیله پرینتر Printer چاپ و یادر کامپیوتر ثبت (Save) نمود.

مهم‌ترین مزایای اینترنت امکان جستجوی موضوعات مختلف است. هر فرد می‌تواند با نوشتن اصطلاح جغرافیایی مورد نظر خود؛ مانند: اقیانوس، نقشه، مهاجرت و غیره در صورتی که فهرست ویا آدرس سایت مربوط جستجو را در اختیار داشته باشد از طریق وسیله تحقیق Search Engine به دست آورد. از جمله سایت‌های جستجوی جغرافیه می‌توان از Amazon, MSN, Google, Yahoo, Hot mail, G Mail و غیره نام برد.

آیا گاهی از طریق فکس پیام فرستاده اید؟

تصویر فوق را به طور دقیق ملاحظه نمایید و بگویید که دستگاه فوق چه اهمیت ارتباطی خواهد داشت؟

دستگاه فکس در ارتباطات جهانی نقش مهم به عهده دارد، این دستگاه در مدت چند ثانیه پیام‌های ارسالی را به شکل پیام‌های نوشته شده، به گیرنده در هر نقطه جهان می‌رساند، دستگاه فکس مشابقت زیاد به دستگاه فوتوکاپی دارد؛ اما مجهز به تلفون می‌باشد، این دستگاه در هنگام ارسال پیام، کلمات و خطوط را به علایم الکترونیکی که قابل انتقال باشد، تبدیل می‌کند، دستگاه گیرنده پیام این علایم دریافتی را به حروف نوشته تبدیل کرده، نسخه دقیق؛ مانند نسخه اصلی بیرون می‌کند. وزارت مخابرات کشور در نظر دارد که تمام مراکز و ولایات به شمول ولسوالی‌ها را تحت پوشش خدمات اینترنتی و فکس قرار دهد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و هر گروه روی موضوعات و مزایای ایمیل و انترنت باهم مباحثه کنند و یکی از اعضای گروه نتیجه بحث خود را به هم‌صنفان ارائه کند. همچنان معلم صاحب نتیجه فعالیت گروهی را جمع بندی کند.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

۱- نخستین بار اینترنت در کدام کشور و به چه منظور مورد استفاده قرار گرفت؟

جملات ذیل را تکمیل کنید:

۱- اصطلاح اینترنت از دو کلمه و ترکیب شده که معنای آن شبکه جهانی است.

۲- سایت‌های جستجوی جغرافیایی عبارت اند از،،
جواب صحیح و غلط را از هم تشخیص نمایید .

۳- در سال ۱۹۸۳ میلادی میلیون‌ها رسانه‌های اطلاعاتی در سراسر جهان با شبکه اینترنت وصل گردیده اند.

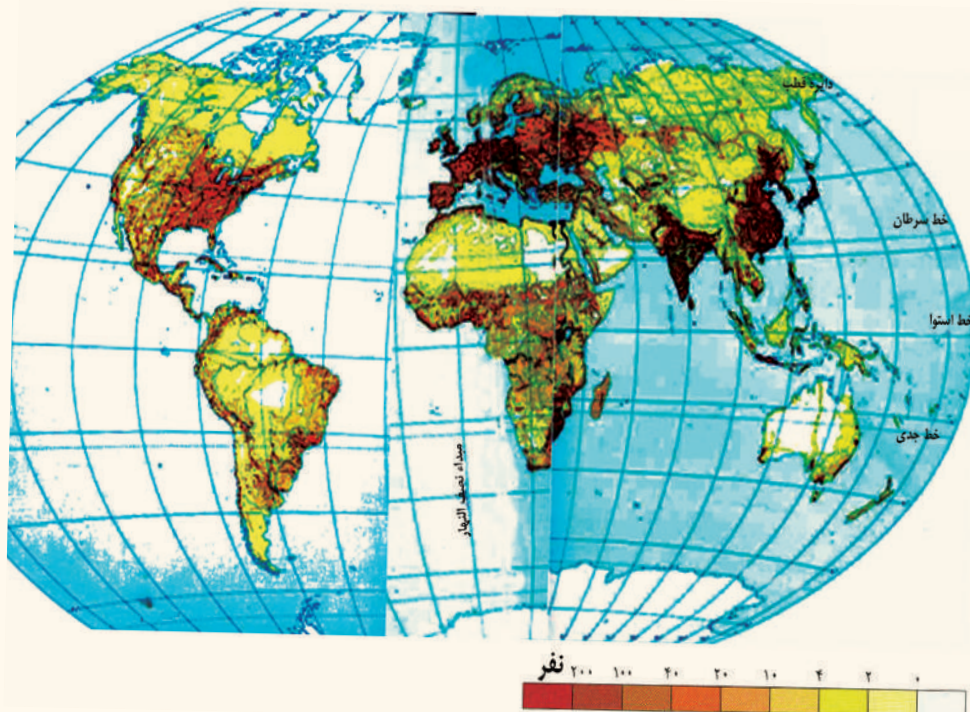
۴- اینترنت از منابع علمی، آموزشی و پیوستن چندین رسانه به وجود آمد است.

فعالیت خارج از صنف

شاگردان در صورت داشتن امکانات اینترنتی از وسیله تحقیق درباره اصطلاح جغرافیایی آتش فشانی Volcano و توریسم Tourism اطلاعات را پیدا، ثبت یا ذخیره کرده و به هم صنفان خود در ساعت آینده جغرافیه ارائه کنند.

۱,۵ توزیع و تراکم نفوس در جهان

توزیع نفوس در هر کیلو متر مربع

آیامی دانید نفوس در کره زمین چگونه پراکنده شده است؟

نقشه توزیع نفوس فوق را با دقت مطالعه نمایید و بگویید که بیشترین و کمترین نفوس در

کدام قسمت‌های جهان مسکون شده است؟ چرا؟

تراکم نفوس عبارت از تعداد افراد ساکن در یک واحد سطح زمین (یک کیلو متر مربع)

است. برای محاسبه تراکم نفوس باید تعداد نفوس آن ساحه را بر مساحت آن تقسیم کرد.

تعداد نفوس جهان در سال ۲۰۱۸ میلادی به ۷/۴ میلیارد نفر رسید که به روی زمین

زنده گی می‌کردند. این نفوس در تمام جهان مساویانه توزیع نگردیده؛ یابه عبارت دیگر

شرایط اقلیمی، ساختمان اراضی و دیگر عوامل اقتصادی، بشری و سیاسی بالای تمرکز نفوس

تأثیر گذار است؛ مانند مناطق صحرایی و دشتی (سرزمین‌های گرم و سوزان که آب کافی نیز

نداشته باشد) سرزمین‌های مرتفع ناهموار و سرد، سلسله کوه‌ها، جبه زارها، جنگل‌های انبوه مرطوب، هوای گرم و مرطوب استوایی، هوای سرد قطبی، دوری از سواحل و راه‌های حمل و نقل و غیره، توجه کم‌ترین نفوس را به خود جلب نموده است، حتا در بعضی مناطق به فاصلهٔ صدها کیلومتر دورتر نیز نشانی از انسان‌ها به نظر نمی‌رسد؛ مثال: در قطبین و نواحی صحرائی، در حالی که در مناطق دیگر کرهٔ زمین مانند: شرایط خوب اقلیمی (آب و هوای معتدل و بارنده گی کافی)، موقعیت مناسب جغرافیایی، زمین‌های هموار و حاصل خیز، آب کافی، سواحل دریاها و بحر ها، بنادر، صنایع، معادن و اطراف راه‌های ارتباطی بیش‌ترین نفوس را به خود جلب نموده اند، که در بعضی جاها بیش‌تر از هزار نفر در یک کیلومتر مربع زنده گی می‌کنند این ترتیب تمرکز نفوس در یک منطقه نتیجهٔ عوامل فیزیکی، اقتصادی، سیاسی و بشری است که تأثیر این عوامل را می‌توان مختصر ذکر نمود.

عوامل فیزیکی؛ مانند موقعیت جغرافیایی (عرض البلد‌ها)، سرزمین‌های مرتفع، شرایط اقلیمی، آب و غیره را روی تمام کرهٔ زمین برای همیشه مشاهده کرده می‌توانیم که به طور مستقیم یا غیر مستقیم بر طرز استفاده از منابع کرهٔ زمین تأثیر می‌نمایند. این عامل باعث تراکم بیش‌تر نفوس یا برعکس کم نفوسی منطقه می‌گردد.

تأثیر عوامل اقتصادی: بر منابع طبیعی و فعالیت‌های بشری متکی است و آن عبارت از معادن، آب، انواع خاک‌ها، نباتات، حیوانات، موجودیت سرمایه و تکنالوژی جدید، به وجود آمدن شرایط کار، صنایع و غیره بالای تراکم نفوس تأثیر بیش‌تر دارد؛ یعنی بین توسعه صنعتی و تمرکز نفوس ارتباط متقابل وجود دارد. در هر جایی که بخش صنعت و بعد خدمات وابسته به آن پدید می‌آید، نفوس بیش‌تر به آن مکان سکونت پیدا می‌کند. قابل یاد آوری است که تا قرن ۱۸ میلادی زراعت و عوامل مربوطه به آن (آب، خاک و اقلیم) نقش تعیین کننده داشت؛ مانند وادی دریای نیل در کشور مصر و غیره.

اقتصاد کشورما تاهنوز به زراعت متکی است و قسمت اعظم نفوس از این راه امرار حیات می کنند.

در بخش عوامل سیاسی می توان فیصله های حکومتی و تشکیل مراکز اداری اشاره نمود؛ اگر دولت به بعضی قسمت های کشور در تطبیق پلان های انکشافی خود به سرمایه گذاری، ایجاد کارها یا امکانات خدماتی و فعالیت های صحی توجه نه نمایند. تراکم نفوس در آن مناطق کم تر می باشد.

عوامل بشری: بر علاوه موضوعات ذکر شده سرزمین های دور افتاده، که راه های حمل و نقل و وسایل ارتباطی در دست ندارند. مردم در آن سرزمین به شکل پراکنده زنده گی می کنند. قسمت های داخلی قاره ها که از دریاها و ابحار دور تر واقع شده نیز نسبت به مناطق ساحلی نظر به امکانات تجارتي محدود دارای نفوس کم تر می باشد.

با در نظر داشت عوامل ذکر شده، مناطق پرنفوس جهان **Densely populated regions** را می توان در سه حوزه (ناحیه) مشخص نمود.

حوزه اول پرنفوس عبارت از: جنوب قاره آسیا (پاکستان، هندوینگله دیش) قسمت های جنوب شرقی (اندونیزیا) و شرقی آسیا (شرق کشور چین، جزیره نمای کوریا و جاپان). در کشورهای این منطقه تراکم اوسط نفوس در یک کیلومتر مربع بیشتر از صد نفر می باشد و در بعضی مناطق به خصوص آن ها به بیش از ۱۵۰۰ نفر در یک کیلومتر مربع می رسد. که علت آن ها عبارت از آب و هوای موسمی، شرایط خوب زراعتی (برنج) و افزایش طبیعی نفوس می باشد.

حوزه دوم: در قاره اروپا در دوره سرمایه داری به وجود آمده، در بعضی کشورهای این منطقه تراکم اوسط نفوس در یک کیلومتر مربع از ۲۰۰ تا به ۴۰۰ نفر می رسد؛ همچنان در مناطق صنعتی تراکم نفوس در یک کیلومتر مربع از ۵۰۰ تا به ۱۰۰۰ نفر نیز می رسد که بیش تر آن ها

در سواحل دریاها، بنادر و اطراف مراکز صنعتی و نواحی مساعد زراعتی زنده گی دارند. حوزه سوم، پرنفوس: قسمت های شمال شرقی ایالات متحده آمریکا (نیو انگلیند، نیویارک، پنسلوانیا و اطراف جهیل های پنج گانه) و در جنوب شرق کانادا می باشد که علت آن فعالیت های تجارتي و صنعتی است.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه های مناسب تقسیم شده، بامشوره هم جدول آتی را کاپی و تکمیل نمایند و نماینده گروه آن را به هم صنفان خود ارائه دارند.

علل	موقعیت	مناطق پرنفوس جهان
	جمهوری مردم چین و کشور هندوستان	مناطق پرنفوس جهان
	اروپای شمال غربی	
	شمال شرق ایالات متحده آمریکا و جنوب شرق آمریکا	
	در کوه های همالیا	
	در جنگلات امازون	
	جزیره گرینلند	

در جدول ذیل تراکم او سط نفوس را در کشورهای مالتا، بنگله دیش و استرالیا محاسبه کنید.

شماره	نام کشور	مساحت کشور به کیلومتر مربع	نفوس کشور	تراکم نفوس در فی کیلومتر مربع
۱	موناکو	۲	۳۲۲۷۰	۱۶۱۳۵
۲	سنگاپور	۶۴۷	۴,۳۵۳,۸۹۳	۶۷۲۹,۳
۳	مالت	۳۱۶	۳۹۶,۸۵۱	
۴	بحرین	۶۶۸	۶۷۷,۸۸۶	۱۰۱۴
۵	بنگله دیش	۱۴۷۵۷۰	۱۴۱,۳۴۰,۴۷۶	
۶	مغولستان	۱۵۶۵۰۰۰	۲,۷۵۱,۳۱۴	۱,۷
۷	استرالیا	۷۶۸۶۸۵۰	۱۹,۹۱۳,۱۴۴	
۸	کانادا	۹۹۷۰۶۱۰	۳۲,۵۰۷,۸۷۴	۳,۲

سؤالها

مختصر جواب دهید:

- ۱- علت پرنفوسی کشورهای جنوب و جنوب شرقی آسیا را بیان نمایید.
- ۲- چرا در شمال غرب اروپا نسبت به دیگر قسمت‌های اروپایی مناطق پرنفوس تشکیل شده است؟
- ۳- کدام مناطق امریکای شمالی پرنفوس می‌باشد، علت آن را بیان دارید؟.
- ۴- پرنفوس‌ترین کشورهای آسیا را نام ببرید.
- ۵- چرا در تمام قسمت‌های کره زمین نفوس مساویانه توزیع نگردیده است؟ علت آن را توضیح نمایید.

۶- کدام عوامل سیاسی بر تراکم بیش تر نفوس تأثیر دارد؟
۷- آیا عوامل بشری هم می تواند بر تراکم نفوس تأثیر نماید؟ چگونه؟
صحیح ترین جواب را انتخاب کنید.

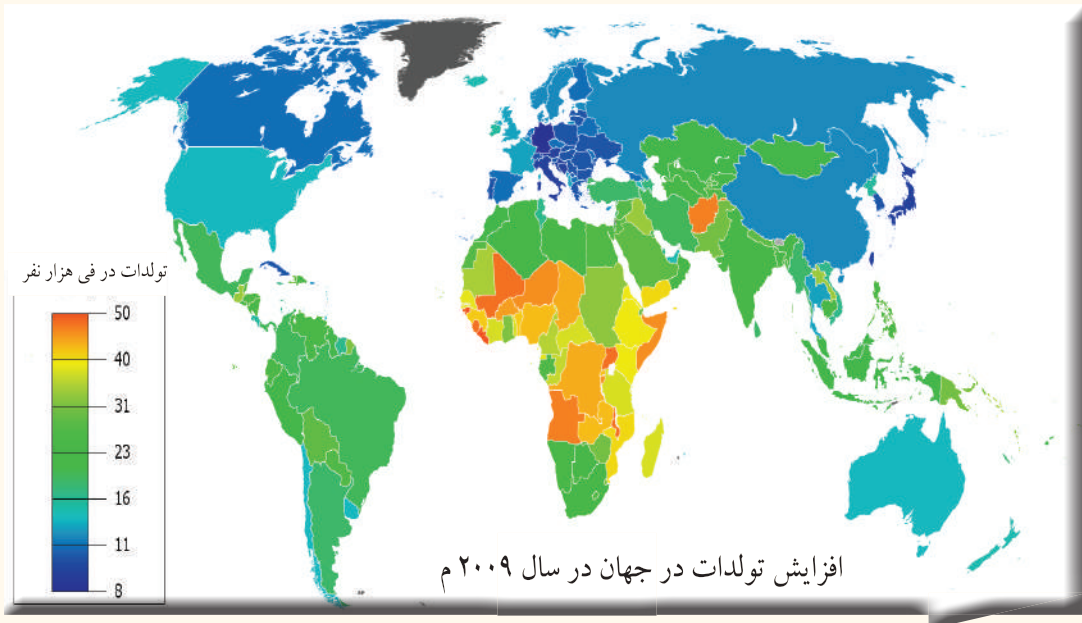
۱- کدام عوامل طبیعی باعث تراکم نفوس در یک منطقه می گردد؟
الف) شرایط مناسب اقلیمی و آب کافی؛
ب) سر زمین های مرتفع و سرد قطبی؛
ج) جنگلات انبوه و مرطوب استوایی؛
د) همه جواب ها صحیح است.

۲- کدام عوامل اقتصادی باعث تراکم نفوس در یک منطقه می گردد؟
الف) زراعت ابتدایی؟
ب) سرمایه گذاری در بخش صنایع؛
ج) تطبیق پلان های انکشافی؛
د) هیچکدام

فعالیت خارج صنف

سؤال ذیل را حل نموده و در ساعت آینده جغرافیه به هم صنفان ارائه نمایید.
اگر صنف شما ۶ متر طول و ۴ متر عرض داشته باشد و تعداد شاگردان ۶۰ نفر باشند، تراکم نفوس را در یک متر مربع صنف تان محاسبه نمایید، از نظر شما تعداد مناسب شاگردان صنف باید چند نفر باشند، چرا؟

موضوع نفوس بنا بر ازدیاد آن تحت دو عنوان جداگانه مورد مطالعه قرار می گیرد:

۱- افزایش نفوس در کشورهای جهان

نفوس جهان به سرعت در حال افزایش است؛ زیرا تعداد افرادی که به دنیا می آیند (تولادات Birth Rate) نسبت به آن افرادی که از دنیا می روند (وفیات Death Rate) بیش تر است. در اوایل قرن بیست این افزایش ۱۰ میلیون در سال، در وسط این قرن ۳۵ - ۴۰ میلیون نفر در سال و حالا به ۶۰ تا ۶۵ میلیون نفر در سال افزایش می یابد.

تعداد نفوس جهان به اساس احصائیۀ ملل متحد در سرشماری سال ۲۰۱۰م. نفوس کشورهای پیشرفته را یک میلیارد و دوصد میلیون نفر و نفوس کشورهای روبه انکشاف را پنج میلیارد و ششصد میلیون نفر تخمین شده است. این افزایش نفوس به دو علت مرتبط می گردد.

- افزایش طبیعی نفوس؛
- افزایش میخانیکی نفوس؛

(معلومات اضافی)

تعداد مجموع نفوس کرہ زمین	سال
۱,۶۱۷ میلیارد نفر	۱۹۰۰ م
// //	۱۹۴۰ م
// //	۱۹۶۰ م
// //	۱۹۷۰ م
// //	۱۹۷۹ م
// //	۲۰۰۰ م
// //	۲۰۱۰
// //	۲۰۱۸

از مطالعہ جدول فوق نتیجہ گرفته می شود کہ تعداد نفوس در ۵۰ سال اخیر بہ سرعت افزایش یافته است.

الف) افزایش طبیعی نفوس Natural Increase:

این افزایش نفوس نتیجہ افزایش تولدها و تقلیل وفیات است؛ بہ طور مثال: اگر در یک کشور تولدها ۴۰ در ہزار نفر باشد و وفیات ۲۰ در ہزار نفر باشد، افزایش نفوس با ضریب فوق العادہ زیاد صورت می گیرد.

افزایش نفوس بہ عوامل زیادی ارتباط دارد، کہ مهم ترین آن در یک کشور عوامل اجتماعی، اقتصادی، کلتوری و صحتی می باشد؛ بہ خصوص رشد و انکشاف طب و قایوبی و معالجوی بر افزایش نفوس تاثیر قابل ملاحظہ دارد. کہ از یک طرف باعث تقلیل وفیات و از جانبی دیگر باعث طول اوسط عمر می گردد؛ اما این افزایش نفوس در تمام کشورهای جهان یکسان نیست. ما می توانیم، این ہمہ را بہ دو بخش تقسیم نماییم. افزایش نوع اول خاصہ کشورهای پیشرفتہ سرمایہ داری امریکای شمالی، اروپایی و کشورهای چین و روسیہ می باشد. خصوصیت آن حد اقل تولدها بودہ و دیگر ہم در حالت کم شدن می باشد عوامل آن قرار ذیل است:

۱- در کشورهای پیشرفتہ نفوس شهری اکثریت دارد، واضح است کہ تولدها در خانوادہهای شهری نسبت بہ دهاتی کمتر می باشد.

۲- در این کشورها زنان بہ کارهای اجتماعی جلب و جذب گردیدہ بہ طور معمول زنانی کہ کارهای بیرون از خانہ دارند نسبت بہ زنانی کہ کار نمی کنند، اطفال کم تر دارند.

در کشورهای پیشرفته تعداد تولدها و وفیات کمتر می‌باشد. افزایش طبیعی نفوس در هر صد نفر (۵،۰ - ۱) یا در هر هزار نفر (۵ - ۱۰) می‌باشد، گاهی هم از این رقم نیز کم‌تر می‌شود. این افزایش کم‌تر مشخصه کشورهای پیشرفته می‌باشد.

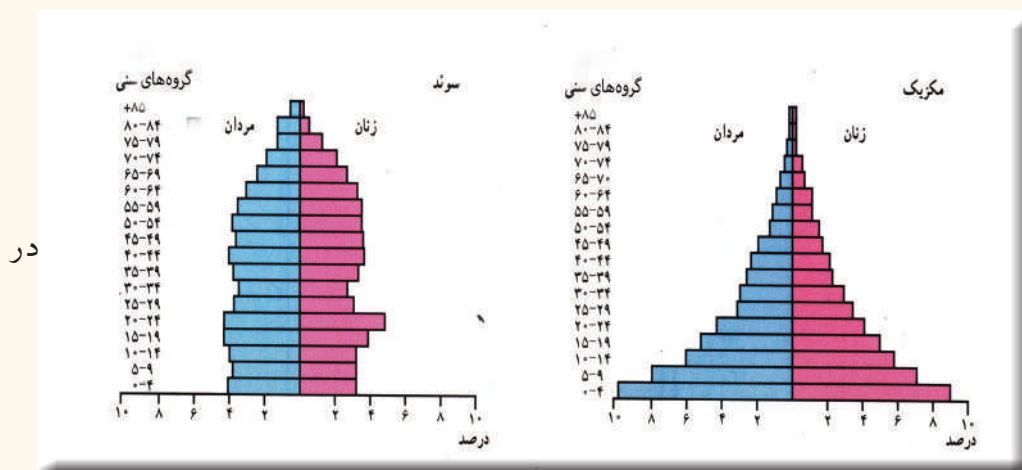
افزایش نفوس نوع دوم، خاصه کشورهای روبه‌انکشاف مثل کشورهای آسیایی، افریقایی و امریکای لاتین می‌باشد و آن عبارت از افزایش سریع تولدها است، که به عوامل ذکر شده ارتباط دارد.

سطح پایین رشد اقتصادی، موجودیت زراعت ابتدایی، بیسوادی، نبود حفظ صحت برای اکثریت مردم، تابعیت زنان در جامعه از فرهنگ عنعنیه و ازدواج قبل از وقت آن‌ها و غیره می‌باشد.

در کشورهای آسیایی، افریقایی و امریکای لاتین به سبب بهبود خدمات صحتی و تقلیل در وفیات افزایش بیش‌تر نفوس را به وجود آورده است. توأم بر آن با نگهداشت افزایش بیش‌تر تعداد تولدها افزایش طبیعی نفوس نیز سریع‌تر می‌گردد که این افزایش نفوس بین ۲٪ تا ۳٪ در حال تغییر است. که در هر هزار نفر ۲۰ تا ۳۰ نفر افزایش می‌یابد. که این افزایش بیش‌تر خاصه کشورهای عقب مانده می‌باشد. به منظور مقایسه رشد نفوس کشورهای پیشرفته صنعتی و روبه‌انکشاف به هرم سنی توجه کنید.

کودکان و نوجوانان (صفر تا ۱۵ ساله و کهن سالان بیش‌تر از ۶۵ ساله) به طور معمول نفوس غیر فعال اقتصادی می‌باشند.

افراد جامعه بین سنین (۱۸ تا ۶۵ ساله) گروه اصلی تولید کننده و نفوس فعال اقتصادی جامعه هستند.

هرم سنی محور افقی تعداد فیصدی نفوس و روی محور عمودی تعداد زنان و مردان با گروه‌های مختلف سنی نشان داده شده است.

هرم‌های سنی در بخش‌های مختلف جهان متفاوت است. در کشورهای روبه انکشاف، مانند مکزیکو قاعده هرم پهن؛ یعنی در هر ۱۰۰ نفر نفوس بیشتر از ۰-۱۵ ساله می‌باشند که این نفوس جوان می‌باشد. کشورهایی که با نفوس جوان روبرو هستند، باید برای تأمین نیازمندی‌های جوانان به‌خصوص در تعلیم و تربیه و ایجاد شغل آن‌ها سرمایه‌گذاری کنند. این محاسبه باید در طول یک‌سال صورت گیرد و نتیجه آن به فیصد اعلان شود در صورتی که تولدها بروفیات بیش‌تر باشد رشد طبیعی گفته می‌شود.

در کشورهای پیشرفته صنعتی؛ چون سویدن که در آن تولدها و وفیات هردو کم‌تر و امید به زنده‌گی بیش‌تر می‌باشد، در این کشور قاعده هرم کوچک و تعداد نفوس فعال بیش‌تر می‌باشد؛ ولی نفوس به تدریج به طرف کهن سالی می‌رود.

$$\text{رشد طبیعی نفوس} = \frac{\text{تعداد تولدات} - \text{تعداد وفیات}}{\text{مجموع کل نفوس}}$$

(ب) افزایش میخانیکی نفوس: Mechanical Increase

توأم با افزایش طبیعی نفوس حرکت میخانیکی نفوس؛ یعنی مهاجرت‌ها نیز در افزایش تعداد نفوس تأثیر قابل ملاحظه دارد.

مهاجرت‌های داخلی تنها باعث تمرکز دوباره نفوس یک محل می‌گردد و در تعداد نفوس کشور کدام تغییر به‌عمل نمی‌آید؛ اما مهاجرت‌های خارجی در تعداد نفوس تأثیر مهم دارد؛ اگر تعداد مهاجرت‌ها از خارج به داخل کشور نسبت مهاجرت به خارج کشور بیش‌تر باشد افزایش میخانیکی نفوس صورت می‌گیرد. و بر عکس آن سبب تقلیل نفوس می‌گردد. در رشد مطلق نفوس یک کشور باید بر علاوه تولدها و وفیات، مهاجرت‌ها نیز محاسبه شود.

رشد مطلق نفوس = تعداد تولدها - وفیات + تعداد مهاجرت‌ها به داخل کشور

رشد مطلق نفوس = تعداد تولدها - وفیات - تعداد مهاجرت‌ها به خارج کشور

این افزایش بی حد (طبیعی و یا میخانیکی) نفوس باعث به میان آمدن نفوس اضافی (Over Population) می‌گردد. این اصطلاح زمانی استعمال می‌گردد که در یک منطقه از امکانات منابع موجود آن بیش‌تر نفوس سکونت اختیار نماید یا از اهداف تعیین شده اجتماعی بیش‌تر گردد.

گاهی ممکن تعداد نفوس مناسب بوده؛ اما توزیع نامناسب صورت گیرد. در بعضی از مآخذ اصطلاح نفوس مناسب استعمال گردیده؛ اما این اصطلاح نیز کدام تعریف مشخص ندارد، نفوس اضافی اصطلاح نسبی است که به اندازه استفاده نمودن از منابع موجود منطقه ارتباط

می‌گیرد؛ مثلاً کشورهای پیشرفته نسبت به کشورهای روبه‌انکشاف از همین منابع موجود برای مردم کار خوب و امکانات بیشتر را فراهم نموده است به همین سبب مطالعهٔ نفوس اضافی به‌سطح پیشرفت تکنالوژی تعلق می‌گیرد.

در نتیجه می‌توان گفت: سرعت افزایش نفوس و بالا رفتن تولدها از مشخصات کشورهای عقب‌مانده است. این افزایش طبیعی در حال حاضر جز از محدود کردن و فشار بر بودجه اقتصادی و رکود کارها نتیجهٔ دیگری ندارد. در سابق به علت عدم توسعه خدمات صحی، عامل قحطی، امراض و جنگ نفوس محدود می‌گردید؛ اما امروز افزایش نفوس سرسام آور شده و کشورهای عقب‌مانده با گرسنه‌گی، بیماری و بیکاری دست به‌گیریانند، این بیکاری سبب فقر و فقر سبب بیچاره‌گی و یا مهاجرت‌های غیر قانونی می‌شود. جامعه‌شناسان این افزایش بی‌حد نفوس را انفجار نفوس و یا بزرگترین خطر به‌جامعه می‌دانند.

در مجموع تعداد نفوس جهان ۶٫۵ میلیارد بوده، در سال ۲۰۵۰ به ۹ میلیارد و در سال ۲۱۵۰ به یازده میلیارد پیشینی شده است که بنابر عدم کنترل فاجعه بزرگی را برای جهان بار خواهد آورد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و جدول ذیل را کاپی نموده، به سؤالات زیر جدول جواب تهیه نمایند و نمایندهٔ گروه آن‌را به هم‌صنفان ارائه کند.

کشورها	نفوس درفی کیلومتر مربع	تولدات در هزار نفر	وفیات در هزار نفر	رشد طبیعی نفوس در هزار نفر	رشد نفوس به فیصدی
برازیل	۱۸	۲۶	۸	۱۸	۱٫۸
ایتوپی (حبشه)	۴۷	۴۹	۱۹	○	○
جاپان	۲۳۰	۱۲	۸	۴	۰٫۴
عربستان سعودی	۸	۳۶	۵	○	○
آلمان	۲۲۹	۱۱	۱۲	○	○
کنیا	۴۷	۴۳	۱۰	○	○
ایالات متحده امریکا	۲۳۹	۱۴	۹	۳۳	۳٫۳
				○	○
فرانسه	۱۰۶	۱۳	۱۰	○	○
بنگله دیش	۷۹۱	۴۱	۱۴	○	○

الف) میزان رشد طبیعی نفوس را در کشورهایی که رو به روی آن دایره ترسیم شده محاسبه کنید و در دایره بنویسید.

ب) میزان رشد طبیعی همه کشورها را به فیصدی نیز محاسبه کنید.

ج) آیا می‌توانید کشورها را به رشد نفوس کمتر و زیاد تقسیم کنید، چه طور؟

سؤالها

مختصر جواب دهید.

- ۱- کدام عوامل باعث رشد سریع طبیعی نفوس در کشورهای روبه انکشاف می‌شود؟
- ۲- کدام عوامل باعث رشد بطی در کشورهای پیشرفته جهان می‌گردد؟
- ۳- کدام عوامل سبب رشد اضافی نفوس یک کشور می‌گردد؟
- ۴- هدف از اصطلاح نفوس اضافی چیست واضح سازید؟
- ۵- تاثیر رشد سریع طبیعی نفوس در ترکیب سنی آن جامعه چگونه است، توضیح دارید؟
- ۶- کشورهایی که رشد بطی نفوس دارند، ترکیب سنی آن جامعه چگونه است؟

فعالیت خارج از صنف

جواب سؤالات ذیل را بنویسید و در ساعت آینده جغرافیه به هم‌صنفان ارائه نمایید.
آیا نفوس کشورها به سرعت افزایش می‌یابد؟ اگر این افزایش همین‌گونه ادامه داشته باشد، چه مشکلات را به وجود خواهد آورد؟ چگونه می‌توان جلوگیری از افزایش نفوس را محدود ساخت؟

مشکلات و کمبود نفوس فعال اقتصادی در بعضی کشورهای جهان

شما در درس گذشته راجع به مشکلات نفوس اضافی معلومات حاصل نمودید، حالا مشکلات کم نفوسی یا **Population declining** را مطالعه می‌کنید.

کنترل نفوس در کشورهایی که در آن نفوس اضافی موجود باشد، مفید است؛ اما در شماری از کشورهای دیگر بنا بر کنترل نفوس تعداد تولدها نسبت به وفیات کاهش می‌یابد، این علت سبب می‌شود که نفوس بزرگ سالان بالاتر از ۶۵ ساله گی یا افراد متقاعد و ناتوان افزایش نمایند. در این صورت صنایع به کمبود قوای بشری روبرو می‌شود و انکشاف صنایع محدود می‌گردد. در نتیجه از استعدادهای بشری موجوده در جامعه به صورت مؤثر استفاده شده نمی‌تواند.

این حالت در کشورهایی که به کمبود نفوس (**Depopulation**) فعال اقتصادی بین

سین ۱۸-۶۵ ساله گی رو به رو باشد، دیده می شود و برای به کار انداختن منابع و انکشاف صنایع موجود خود به نفوس فعال اقتصادی ضرورت دارد. باید این ضرورت را از طریق تشویق تولدها (به طور مثال کشورهای اروپایی که مواجه به کمبود نفوس فعال اقتصادی هستند معمولاً با تشویق خانواده ها، اعطای جوایز و هدایا و یا در نظر گرفتن تسهیلات خاص از لحاظ کار و وسایل زنده گی و مراقبت از کودکان خانواده ها را تشویق می کند) یا به جلب مهاجرت های خارجی به داخل کشور حل نمایند. در نتیجه، گفته می توانیم که نفوس اضافی و کم نفوسی هر دو حالت برای کشور مشکلات را بار می آورد.

یکی از علمای جامعه شناس انگلیسی، به نام مالتوس عقیده داشت، که منابع کره زمین نسبت به نیازمندی های نفوس که هر لحظه تعداد آن در حال افزایش است، محدود می باشد. باید میزان زادن از طریق خانواده ها محدود و کنترل شود. بعد از جنگ جهانی دوم این افزایش بی حد نفوس سبب $\frac{2}{3}$ حصه مشکلات اقتصادی جهانی تشخیص گردید. در دهه ۱۹۵۰ میلادی کشورهای پیشرفته به کشورهای روبه انکشاف غرض پیشرفت اقتصادی و فرهنگی شان پیشنهاد محدود ساختن خانواده های شان را نمودند. هند نخستین کشوری بود که با پالیسی محدود ساختن خانواده ها در سال ۱۹۵۲ میلادی موافقه نمود. بعد این پالیسی در کشورهای چین و مصر نیز عملی شد. کشور چین در این راه موفقیت های خوبی را نصیب شد، رشد ضریب افزایش نفوس که در سال ۱۹۵۵ میلادی ۴٪ بود در ۱۹۹۶ میلادی به ۱,۷٪ تقلیل یافت که بر اساس آن برای هر خانواده چینیایی داشتن بیش از یک طفل منع قرار داده شده بود حال آن که در کشور هند تا هنوز رشد ضریب نفوس ۲,۶ - ۳,۹٪ می باشد.

برخلاف نظریه مالتوس یک تعداد علمای جامعه شناسی عقیده دارند که نفوس زیاد باعث افزایش تولیدات و رشد اقتصادی می گردد و باید سیر افزایش نفوس آزاد گذاشته شود.

به همین اساس، شماری از کشورها مخالف محدود ساختن خانواده ها می باشند و خانواده های پرنفوس را تشویق می کنند که این پالیسی در سال ۱۹۳۰م. در کشور آلمان نازی عملی گردید و همچنین در کشورهای بلجیم، سویدن، انگلستان و فرانسه نیز در زمان های مختلف

طرفدارانی داشته است.

در بعضی کشورهای جهان سوم بعد از حصول استقلالشان غرض افزایش تعداد دهقانها، کارگران و عدم وابسته‌گی‌شان به کشورهای خارجی از پالیسی افزایش نفوس طرفداری نموده‌اند.

در نتیجه گفته می‌توانیم، در شرایطی که در آن اندازه منابع ضروری قابل استهلاک و اندازه نفوس با یکدیگر متناسب نباشد و فشار مصرف‌کننده‌ها بیش از حد باشد، می‌توان گفت که فشار بر منابع وارد گردیده و این فشار با کاهش نیافتن ضریب رشد نفوس جدی‌تر خواهد شد.

به عبارت دیگر، می‌توان گفت؛ اگر پلان‌های انکشاف اقتصادی یک کشور متناسب با افزایش نفوس آن نباشد، مشکلات اقتصادی و اجتماعی را بار خواهد آورد. کمبود نفوس به تناسب رشد اقتصادی نیز باعث رکود و عدم انکشاف صنایع شده و عامل عقب‌مانی یک کشور می‌گردد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند، هر گروه روی موضوعات ذیل باهم مباحثه نموده و نماینده گروه نتیجه فعالیت‌شان را به هم‌صنفان‌شان ارائه نماید.

آیا منابع موجود کشور ما جواب‌گوی نیازمندی‌های نفوس کشور می‌باشد، یا خیر؟ اگر است، چرا مردم ما به فقر، بیکاری و مهاجرت به کشورهای خارجی مجبور گردیده‌اند؟ در این مورد باهم مباحثه نمایید.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید.

- ۱- چرا در اکثر کشورهای روبه انکشاف به محدود ساختن خانواده‌ها تأکید می‌شود؟
- ۲- محدود ساختن خانواده چه نتایجی در پی خواهد داشت؟
- ۳- محدود ساختن خانواده در کدام کشورها مؤثر خواهد بود؟
- ۴- چرا عده‌یی از کشورها مخالف محدود ساختن خانواده‌ها هستند؟

فعالیت خارج صنف

موضوع ذیل را تحلیل نموده و در ساعت آینده جغرافیه به هم‌صنفان ارائه نمایید.
نفوس اضافی (Over population) در یک کشور باعث ایجاد کدام مشکل‌ها می‌شود؟
برای حل این مشکلات چه راه‌هایی را پیشنهاد می‌کنید؟

مهاجرت چیست و چند نوع مهاجرت را می‌شناسید؟

مهاجر (Immigrant) شخصی است که مسکن و جای بودوباش را تغییر داده، از یک واحد اداری به یک واحد اداری دیگری یا به کشور دیگری نقل مکان می‌نماید. مهاجرت‌ها در طول تاریخ بشر صورت گرفته و دارای انواع مختلف می‌باشد که عده آن‌ها در داخل کشور صورت می‌گیرد؛ مانند مهاجرت مردم دهات به شهرها، مهاجرت به مناطق صنعتی، زراعتی جدید و غیره و برخی دیگر از آن‌ها که با عبور از سرحدات بین‌المللی صورت می‌گیرد مهاجرت خارجی می‌باشد.

این مهاجرت‌ها در کشورهای مختلف به پیمان‌های متفاوت عملی شده است و بیش‌تر آن‌ها مهاجرت‌ها اختیاری بوده، به رضا و رغبت خود برای به دست آوردن دست‌مزد بیش‌تر و زنده‌گی بهتر صورت می‌گیرد؛ اما مهاجرت‌های اجباری نیز به وقوع می‌پیوندد، که به اثر درگیری‌های سیاسی و نظامی، مردم مجبور به مهاجرت می‌شوند. آن‌هایی که در داخل کشور نقل مکان می‌کنند، به نام بیجا شده‌گان داخلی (Internally displaced person) یاد

می‌شوند، که طبق ارقام ملل متحد تعداد آن‌ها در سال ۱۳۸۷هـ. ش. در جهان به ۲۴ میلیون نفر می‌رسید و آن‌هایی که از سرحدات بین‌المللی می‌گذرند، به نام پناهنده‌گان خارجی یاد می‌شوند؛ مانند: پناهنده‌گان فلسطینی به کشورهای عرب و پناهنده‌گان افغان به کشورهای همسایه و جهان که تعداد مجموع مهاجرین خارجی در جهان به ۱۶ میلیون نفر بالغ می‌گردید، مردم افغانستان نیز شامل آن می‌باشند.

اکثر مهاجرت‌های متذکره موقتی بوده، که مهاجر قصد بازگشت به محل اولی را دارد؛ مانند: مهاجرت کوچی‌های کشورهای ما که به منظور تغییر آب و هوا و چراگاه‌های بهتر صورت می‌گیرد و با تغییر موسم دوباره به محل اولی خود بر می‌گردند. مهاجرت‌های دائمی نیز موجود است که قصد بازگشت به محل اولی زنده گی را ندارند.

مهاجرت‌ها علل مختلف دارد که بخشی از آن را یاد آور می‌شویم:

۱- عوامل طبیعی: که موجب مهاجرت می‌گردد؛ مانند کم شدن آب در منطقه، نامطلوب شدن شرایط آب و هوا، کم شدن حاصل‌خیزی خاک یا وقوع آفات طبیعی؛ مانند زلزله، سیل، طوفان‌های بحری خشک‌سالی و غیره.

۲- عوامل اقتصادی: اساسی‌ترین عامل مهاجرت می‌باشد؛ مانند: مهاجرت مردمان دهکده‌ها به شهر که در طول تاریخ عملی شده، حالا این مهاجرت خاصه کشورهای روبه‌انکشاف می‌باشد؛ زیرا درین کشورها نابرابری زیاد بین شهرها و دهکده‌ها وجود دارد. در حالی که در کشورهای پیشرفته سطح زنده گی دهاتی با سرعت به سطح زنده گی شهری ارتقا می‌یابد در این کشورها برعکس مردم شهری علاقه، زیاد به مهاجرت از شهر به حومه شهر و دهکده‌ها را دارند تا در هوا و محیط پاک و آرام زنده گی نمایند.

علت مهم این مهاجرت در کشورهای روبه‌انکشاف، عامل اقتصادی است. عایدات کم مردم دهکده‌ها که تنها نیازمندی‌های اولیه آن‌ها را رفع نمی‌تواند و توان فعالیت‌های اقتصادی را در دهکده‌ها نیز ندارند، از طرف دیگر به علت رشد طبیعی نفوس، در دهکده‌ها زمین و آب برای فعالیت‌های اقتصادی همه ساکنان کافی نمی‌باشد، ماشینی شدن زراعت نیز باعث بیکاری عده زیادی از دهقانان گردیده که مجبور به مهاجرت می‌گردند.

این مهاجرین که اکثریت آن‌ها را جوانان تشکیل می‌دهند، در شهر شغل خود را از دهقانی به حرفه‌های دیگر تبدیل می‌کنند. در شهرها نیز این مهاجرین شغلی را که به دست می‌آورند، ناکافی بوده، به اثر غیر ماهر بودن با مشاغل در سطح پایین؛ چون دست‌فروشی، کارهای شاقه فیزیکی

و غیره. می‌پردازند؛ بنابراین در محل اصلی و همچنین در جایی که مهاجر شدند افزایش و یا کاهش نفوس، ترکیب سنی نفوس، نیروی کار، بیکاری، اندازه دست مزد؛ همچنان بالای فرهنگ و زبان نیز اثر می‌گذارند.

مهاجرت اقتصادی نوع دیگر به اثر توسعه زمین‌های زراعتی، پروژه‌های آبیاری شده، جدید، مناطق صنعتی، استخراج معادن و فعالیت‌های تجارتي یا برعکس به اثر درآمد کم خانواده‌ها، بیکاری، تعطیل شدن معادن و یا کارخانه‌ها صورت می‌گیرد.

۳- مهاجرت سیاسی: این اصطلاح بیش‌تر برای پناهنده‌گان سیاسی به کار برده می‌شود. اصطلاح پناهنده به کسی اطلاق می‌شود که بنابر عوامل مختلف از قبیل: جنگ، دهشت، تعقیب و پی‌گرد سیاسی، عقاید مذهبی، تعلقات به گروه‌های اجتماعی و اقلیت‌های قومی، کشور اصلی خویش را ترک گفته، از کشور دیگری تقاضای پناهنده‌گی می‌نماید؛ مانند پناهنده‌گان افغانی که از سال ۱۳۵۷ ه. ش. به بعد به کشورهای همسایه و جهان مهاجرت کردند و یا؛ پناهنده‌گان بوسنی (یوگوسلاویای سابق)، پناهنده‌گان کمپ روندا و داد فور سودان در افریقا و غیره.

فیصله‌های کنوانسیون منعقدۀ ۱۹۵۱ میلادی جینوا در رابطه به وضعیت پناهنده‌گان به سند مهمی در رابطه به دفاع از حقوق پناهنده‌گان تبدیل شده است. اصطلاح پناهنده یا تقاضا کننده پناهنده‌گی (Asylum seeker) به کسی اطلاق می‌شود که در کشور اصلی اش نسبت فعالیت‌های عقیده‌تی (ایدئولوژیکی و سیاسی) جنس، نژاد، زبان، ملیت و قوم مورد پی‌گرد و تعقیب قرار گرفته باشد یا به صورت عملی آن در خطر شکنجه (روحی و فیزیکی) زندان و مرگ مواجه باشد.

وجه مشترک بین مهاجرین اقتصادی و سیاسی فقط دوری از وطن و غربت است. اولی آن را خود پذیرفته و به بهبود وضع اقتصادی خود می‌پردازد، در حالی که، دومی خود را قربانی می‌پندارد، اگر چه در فضای مطمئن و آرام هم به سر ببرند.

۴- مهاجرت‌های مذهبی: این مهاجرت‌ها به اثر قیودات یا وضع محدودیت‌ها بر اجرای مراسم مذهبی و دیگر مسایل اجتماعی و فرهنگی صورت می‌گیرد؛ مثال خوب آن بعد از تقسیم نیم قاره هند به دو کشور هند و پاکستان در ۱۹۴۷ میلادی است که در نتیجه آن میلیون‌ها خانواده پیرو دین هندو از سرزمین پاکستان به هندوستان و به همین ترتیب میلیون‌ها خانواده مسلمان از هندوستان به پاکستان به رضا و رغبت خود مهاجرت کردند.

به‌طور خلاصه می‌توان گفت، عواملی که سبب مهاجرت می‌گردد؛ عبارت‌اند از: عوامل اقتصادی و بیکاری، آفات طبیعی، سیاسی، مذهبی، فرهنگی و غیره.

عواملی که باعث جذب و تشویق مهاجرین می‌گردد؛ عبارت است از: امکانات زنده‌گی بهتر، آموزش بهتر، مسکن بهتر و وابسته‌گی‌های فامیلی و مصوونیت افراد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند، روی موضوعات ذیل باهم مباحثه نمایند و نتیجه مباحثه را نماینده گروه به هم‌صنفان ارائه نماید.

- ۱- مهاجرت‌های داخلی و مهاجرت‌های خارجی؛
- ۲- عوامل اقتصادی مهاجرت؛
- ۳- عواملی که سبب مهاجرت‌های افغان‌ها به کشورهای خارجی می‌شوند؛
- ۴- اگر مهاجرت‌ها از دهکده‌ها به شهرهای کشور ادامه داشته باشد، چه مشکلاتی را در دهکده‌ها و شهرها به وجود خواهد آورد شما برای کاهش این مهاجرت‌ها چه راه حل‌های را پیشنهاد می‌نمایید.

سؤال‌ها

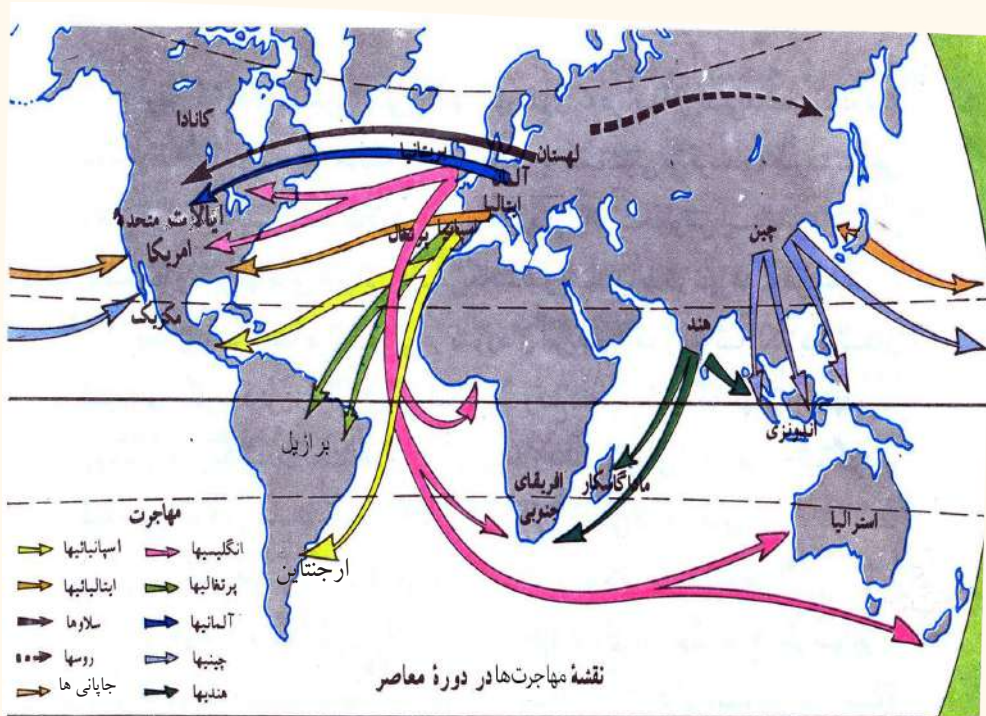
جمله‌ها ذیل را تکمیل نمایید :

- ۱- مهاجرت کوچی‌های کشور ما از نوع مهاجرت می‌باشد.
- ۲- مهاجرت فلسطینی‌ها به کشورهای اردن و لبنان از نوع مهاجرت می‌باشد. مختصر جواب دهید.
- ۳- کدام عوامل طبیعی باعث مهاجرت می‌گردد؟
- ۴- چرا مردم در کشورهای روبه انکشاف علاقه‌مند مهاجرت به شهر و از کشورهای پیشرفته برعکس به دهکده‌ها می‌باشند؟
- ۵- از چند نوع مهاجرت‌های اقتصادی نام ببرید.
- ۶- کدام عوامل سیاسی سبب مهاجرت می‌گردد؟
- ۷- کنوانسیون اپریل ۱۹۵۱ میلادی منعقد ژنیو پناهنده را چگونه تعریف نموده است؟

فعالیت خارج صنف

شاگردان تحت این موضوع که چرا از کشورهای روبه انکشاف مهاجرت خارجی بیش‌تر صورت می‌گیرد و برای جلوگیری از این نوع مهاجرت‌ها چه راه‌ها را پیشنهاد می‌نمایید، مقاله‌یی را تحریر و در ساعت آینده مضمون جغرافیه به هم‌صنفان ارائه نمایند.

چرا مردم علاقه‌مند مهاجرت به خارج از کشور شان می‌شوند؟

طوری که در درس گذشته گفته شد، مهاجرت (Emigration) به صورت عموم به اثر دو عامل صورت می‌گیرد:

- ۱- عوامل دفع‌کننده (نا مساعد): از قبیل عوامل طبیعی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و مذهبی.
- ۲- عوامل جذب‌کننده (مساعد): از قبیل کم بودن نفوس یک ساحه، سرزمین‌های مرغوب، منابع زیر زمینی، فراوانی کار و مزد بیشتر.

مهاجرت‌ها در طول تاریخ صورت گرفته و تا امروز جریان دارد. عده‌یی آن‌ها در داخل کشور صورت می‌گیرد که به نام مهاجرت‌های داخلی یاد می‌شود و برخی دیگر آن‌ها با عبور از سرحدات بین‌المللی صورت می‌گیرد که آن را مهاجرت‌های خارجی می‌گویند. مهاجرین می‌خواهند، تا از شرایط بهتر سیاسی، اقتصادی یا اجتماعی کشور مربوطه مستفید گردند.

مهاجرت‌های آریایی‌ها از محل بودباش شان به سمت‌های شرق، جنوب، غرب و یا مهاجرت‌های مردمان آسیای شرقی به قاره آمریکا و همچنین مهاجرت‌های بین‌المللی در نتیجه کشف‌های

بزرگ جغرافیایی از قرن ۱۵م. وسعت پذیرفته و منجر به مهاجرت‌های اروپاییان به سایر نقاط جهان گردیده است. آن زمان در طول یک و نیم قرن ۷۰ میلیون تن اروپایی مهاجر شدند، تا از سرمایه‌های خویش در دنیای جدید استفاده کنند و به تجارت بپردازند. در نتیجه این مهاجرت‌ها قاره آمریکا و اقیانوسیه پر نفوس شد و می‌توان کشورهای امریکای شمالی را که ۹۵٪ نفوس آن را مهاجرین اروپایی و ۲٪ آن را سیاه پوستان افریقایی تشکیل می‌دهند مثال زد.

از دیاد نفوس و بحران اقتصادی در اروپا در طول قرن ۱۹م موجب مهاجرت‌ها شده که به اثر آن بار سنگین نفوس متراکم اضافی اروپا را کمتر ساخت، تنها در کشور انگلستان از ۱۸۱۵م

تا ۱۹۲۰ م ۱۷ میلیون تن اقدام به مهاجرت نموده اند. این مهاجرت‌ها دو جنبه داشت؛ مهاجرت دائمی و مهاجرت کارکنان اداری و مبلغین مذهبی که جنبه موقتی داشت. از ترکیب این دو نوع مهاجرین، امپراتوری بریتانیا به وجود آمده بود، که بعد این مهاجرت‌های بی حد تبدیل به معضله جهانی گردید و کشورها را مجبور ساختند تا

مقرراتی را برای پذیرفتن مهاجرین وضع کنند. کانگرس ایالات متحده آمریکا غرض جلوگیری مهاجرین در سال ۱۹۲۴م. قانونی را به نام مهاجرت تصویب کرد. این قانون برای ورود مهاجرین به آمریکا، و تعدادی که از کشورهای مختلف می‌توانند، وارد آمریکا شوند مقررات وضع کرد. قانون متذکره بیش‌تر از مهاجرین نژاد زرد جاپانی و چینیایی جلوگیری می‌کرد و بعد در مورد سایر کشورها نیز عملی شد. طبق این مقررره مهاجرین باید سرمایه خویش را نیز با خود داشته باشند. و آن‌ها می‌توانستند بعد از پنج سال اقامت تابعیت آمریکا را حاصل کنند و یا خارج شوند. حالا برعکس بیش‌ترین مهاجرت‌های بین المللی از کشورهای جهان سوم به کشورهای پیشرفته صنعتی صورت می‌گیرد که علت اساسی آن عامل اقتصادی و سیاسی می‌باشد. وقتی که درآمد

خانواده‌ها تنها رفع نیازمندی‌های اولیه و حد اقل معاش باشد، آن‌ها توانمندی سرمایه گذاری و فعالیت‌های اقتصادی در داخل کشور را نخواهند داشت. از جانب دیگر به اثر رشد روز افزون نفوس طبیعی، بیکاری و غیره مشکل‌ها مجبوراً به شهرها و کشورهای خارجی مهاجرت می‌کنند. چون آن‌ها مدارک قانونی مهاجرت کردن را در دست ندارند؛ بنابراین از راه‌های غیر قانونی و قاچاقی استفاده می‌کنند. با قبول مشکلات و حتی با قبول تلفات خود را به کشور مورد نظر می‌رسانند. این مهاجرین نفوس فعال اقتصادی (۱۵-۶۵ ساله‌گی) کشور را تشکیل می‌دهند؛ چون یک تعداد آن‌ها ویزه و جواز رسمی کار کردن و مهارت به خصوص کارگری را ندارند بنابراین با معاش ناچیز و در محیط نا سالم و دور از نظارت دولتی به کارهای شاقه و غیر صحی می‌پردازند. قابل یاد آوری است که یک تعداد از کشورهای پیشرفته سرمایه‌داری به سبب کنترل رشد طبیعی نفوس به کمبود قوای بشری نیز مواجه هستند که غرض رفع این مشکل تعدادی از کارگران مهاجر را از راه قانونی می‌پذیرند.

در اروپای غربی در حدود ۱۱ میلیون کارگر مهاجر کار می‌کنند، از نظر پذیرش کارگران مهاجر آلمان در مقام اول و سپس انگلستان، فرانسه، سوئیس و کشورهای اسکاندیناوی قرار دارد. کشورهای اروپای غربی در سال‌های اخیر به اساس کم شدن مهاجرت‌های کارگران موسمی کشورهای همسایه (ایتالیا، پرتگال و هسپانیه) متوجه کارگران کشورهای اروپای جنوب شرقی، ترکیه، جزایر انتیل و افریقا شدند. آلمانی‌ها به طور معمول از کارگران مهاجر ترکی و یونانی، فرانسوی‌ها از کارگران مهاجر شمال افریقا و انگلستان از کارگران کشورهای دارای نفع مشترک استفاده می‌کنند در کشور ایالات متحده امریکا از کارگران موسمی مکزیکو نیز استفاده می‌شود. همچنین مهاجرت‌ها از کشورهای پیشرفته سرمایه‌داری اروپا به کشورهای روبه انکشاف نیز صورت می‌گیرد، سرمایه آن‌ها مهارت کاری آن‌ها بوده که در کشورهای شان حاصل کرده‌اند. تعداد این مهاجرین سالانه به طور تقریبی به ۲۰۰ تا ۳۰۰ هزار افراد اروپایی می‌رسد که برای جستجوی کار و زنده‌گی بهتر کشورهای شان را ترک می‌گویند و دست به مهاجرت‌های بین القاره‌یی می‌زنند. سرزمین‌های جدید این مهاجرین را با درهای باز با امکانات فراوان و زنده‌گی بهتر می‌پذیرند.

مهاجرین خارجی به کشورهایی که مهاجرت می‌کنند، سبب افزایش و از کشورهایی که مهاجرت می‌کنند، سبب کاهش نفوس می‌گردد. همه مهاجرین کشورهای روبه انکشاف را نفوس جوان و فعال اقتصادی تشکیل می‌دهند به اثر این مهاجرت‌ها نفوس فعال اقتصادی کشورهای روبه انکشاف کاهش می‌یابد که در نتیجه سبب رکود اقتصادی می‌گردد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند، در مورد موضوعات زیر باهم مباحثه کرده و نتیجه مباحثه خویش را توسط نماینده گروه به صنف ارائه نمایند.

۱- کدام عوامل نامساعد یک کشور، باشندگان آن را مجبور به ترک وطن می‌سازد این معضله را در کشور خود مورد ارزیابی قرار دهید.

۲- کدام عوامل مساعد باعث جذب مهاجرین می‌گردد و بیشترین مهاجرت از کشور ما به کدام کشورها صورت گرفته است و چرا؟

۳- شما برای کاهش و جلوگیری مهاجرت‌ها از دهکده‌ها به شهرها و یا به خارج از کشور چه پیشنهاد می‌کنید؟

۴- تأثیر مهاجرت‌های خارجی را بر اقتصاد و نفوس کشور مورد بررسی قرار دهید.

۵- شرایط مهاجرین کشورهای روبه انکشاف را به مهاجرین کشورهای پیشرفته (سرمایه داری) مقایسه نمایید.

سؤال‌ها

۱- کدام عوامل سبب جذب مهاجرین می‌گردد؟

۲- کدام عوامل باعث دفع مهاجرین می‌گردد؟

۳- بعد از اکتشافات بزرگ جغرافیایی کدام قاره‌ها بیشترین مهاجرین را جذب نموده است؟

۴- چرا کانگرس ایالات متحده امریکا در سال ۱۹۲۴م. قانونی را برای ورود مهاجرین وضع کرد؟

۵- کدام عوامل باعث مهاجرت‌های بین المللی از کشورهای جهان سوم به کشورهای پیشرفته صنعتی گردیده است؟

۶- کدام نوع مهاجرت‌ها را قانونی و کدام مهاجرت‌ها را غیر قانونی گفته می‌توانیم؟

فعالیت خارج از صنف

کدام عوامل باعث ازدیاد مهاجرت‌های داخلی و خارجی در کشور ما گردیده است، تحت این مطلب مقاله تحلیلی تحریر و در ساعت آینده مضمون جغرافیه به هم صنفان ارائه نمایید.

۱- چرا در جهان نژادهای مختلف وجود دارد؟

۲- چند نوع نژاد را می‌شناسید؟

الف) نژاد RACE

نژاد عبارت از گروهی افراد جامعه هستند که از نظر چهره‌ ظاهر، رنگ جلد، موی، علایم فارقه و ویژه‌گی‌های ارثی مشترک باشند.

تمام افراد جهان به سه نژاد اصلی تقسیم گردیده‌اند. که عبارت‌اند از: نژاد سفید یا اروپایی، نژاد زرد یا ترکی و مغولی، نژاد سیاه یا استوایی. هر یک از نژادهای ذکر شده، دارای مشخصات ارثی خاصی هستند؛ مانند شکل و رنگ موها، رنگ پوست، ساختمان چشم، بینی، جمجمه و خصوصیات دیگر.

نژاد سفید دارای قد بلند، پوست سفید، بینی بلند، موی خرمایی و شکل مخصوص چشمان باز دارند.

نژاد زرد دارای پوست زرد، موی سیاه و صاف، ریش کم، سر مدور، چشم بادامی، بینی کوتاه،

قد کوتاه و به طور نسبی چاق می‌باشد.

نژاد سیاه یا مایل به نضواری دارای، بینی پهن، موی‌های مجعد و لب‌های ضخیم می‌باشد.

نژاد مختلط یا دو رگه در نتیجه مهاجرت‌ها و ازدواج‌های بین نژادهای که در بالا ذکر شد به وجود آمده؛ مانند: نژاد مولات و سامبو.

سرخ پوستان در اصل از نژاد زرد پوستان می‌باشند؛ اما به اساس عقاید مذهبی‌شان روی و موی خود را خینه می‌کنند به همین سبب به نام سرخ پوستان شهرت یافته‌اند.

از نظر شما در به وجود آمدن نژادهای مذکور کدام عوامل تاثیر گذار بوده، در حالی که همه افراد بشر از یک پدر و مادر ((بابا آدم (ع) و بی بی حوا (ع)) متولد گردیده‌اند؟

علما به این سؤال چنین جواب می‌دهند.

نژاد به اثر مطابقت و توافق با شرایط گوناگون محیط طبیعی، اقلیمی و مواد غذایی که بالای زنده‌گی بشر تاثیر وارد نموده، به وجود آمده است. شرایط طبیعی ذکر شده بالای نژادهای جداگانه تاثیر می‌نماید؛ به طور مثال: در جاهایی که سیاه پوستان زنده‌گی دارند شعاع آفتاب عمود و گرمی هوا بسیار زیاد است. آفتاب بالای پوست باشنده‌گان آن مناطق تاثیر مستقیم می‌کند که این حرارت بیش از حد به انسان‌ها زیان می‌رساند. به همین سبب جسم (اورگانیزم) باشنده‌گان کشورهای گرم با گذشت هزاران سال به گرمی بیش از حد توافق نموده و در نتیجه آن ماده نسجی سیاه رنگ در پوست‌شان تجمع می‌نماید، این ماده نسجی (میلانین Melanin) لایه رنگی اپیدرمس Epidermis پوست، حاوی حجراتی است که رنگ جلد را می‌سازد و دارای رنگ‌های زرد، نضواری، سرخ و حتی سیاه می‌باشد. مردمی که پوست‌شان میلانین بیش‌تر دارد، رنگ پوست‌شان تاریک‌تر می‌باشد. این ماده مانع نفوذ شعاع آفتاب می‌گردد و پوست را از شعاع آفتاب زده‌گی (سوختن) نگاه می‌کند. با گذشت زمان در این گروه، سیاهی پوست میراثی گردیده است. موهای درشت و مجعد جمجمه‌شان را از گرمی زیاد نگاه می‌دارد.

مردم نژاد سفید پوست بیش‌تر در مناطق معتدله شمال زنده‌گی می‌کنند در مناطق معتدله جاهایی که بارنده‌گی رطوبت و ابر آلودی زیاد باشد و مردم آن از نور بیشتر آفتاب مستفید نه‌گردند. در وجود آنها ماده نسجی میلانین تنها در فصل تابستان افزایش می‌یابد؛ یعنی زمانی که بدن انسان به اثر نور آفتاب مقدار مورد ضرورت ویتامین دی (D) را می‌سازد. در آن صورت انسان سفید پوست به گندمی رنگ مبدل می‌شود.

در جاهایی که زرد پوستان زنده‌گی می‌کنند به طور معمول باد و توفان‌ها می‌وزد که با خود خاک

و ریگ میده را انتقال می دهند و با گذشت سال های متمادی به این باده ها و توفان ها توافق نموده و چشم های مردم زرد پوست تنگ تر گردیده به علت این که در مقابل خاک و ریگ نگهداری شود. این نشانی در بین مردم زرد پوست ارثی گردیده است و غذای روزمره اکثریت آن ها را برنج تشکیل می دهد. که مواد غذایی کم تر دارد. تمام نژادها از نظر استعداد و ذکاوت کدام فرقی ندارند، چهره ظاهری آن ها طوری که ذکر شد محصول شرایط طبیعی و محیطی است.

در سال ۱۹۶۵م. مجمع عمومی سازمان ملل متحد پیمان بین المللی را درباره از بین بردن تمام انواع تبعیض نژادی به تصویب رسانید که به اساس آن نشر هر نوع نظریات که بر مبنای امتیازهای نژادی استوار باشد منع نموده، توهین و برای تبعیض نژادی هر نوع کوشش نمودن را جنایت می دانند. این موضوع در ماده ۲۲ فصل دوم قانون اساسی کشور ما درج گردیده که هر نوع تبعیض و امتیاز بین اتباع افغانستان ممنوع است، اتباع افغانستان اعم از زن و مرد در برابر قانون حقوق و وجایب مساوی دارند.

فعالیت داخل صنف

- شاگردان به گروه های مناسب تقسیم شوند و هر گروه روی موضوعات ذیل باهم بحث نمایند و نتیجه بحث خود را توسط نماینده گروه به همصنفان ارائه کنید.
- ۱- از جمله نژادهای بشری کدام نژادها ذکی و با استعداد استند؟
 - ۲- چرا نژاد سیاه دارای جلد سیاه و چهره ظاهری به خصوص است؟
 - ۳- چرا نژاد سفید دارای خصوصیت ها ظاهری خاص می باشد؟
 - ۴- سرخ پوستان در کدام قاره جهان سکونت داشته و علت سرخی چهره شان را توضیح دهید.
 - ۵- نژاد مختلط چگونه به وجود آمده است؟

سؤالها

مختصر جواب دهید.

- ۱- مشخصات ظاهری سیاه پوستان را بگویید؟
- ۲- سرخ پوستان به کدام نژاد متعلق می باشند؟

جواب صحیح را مشخص نمایید.

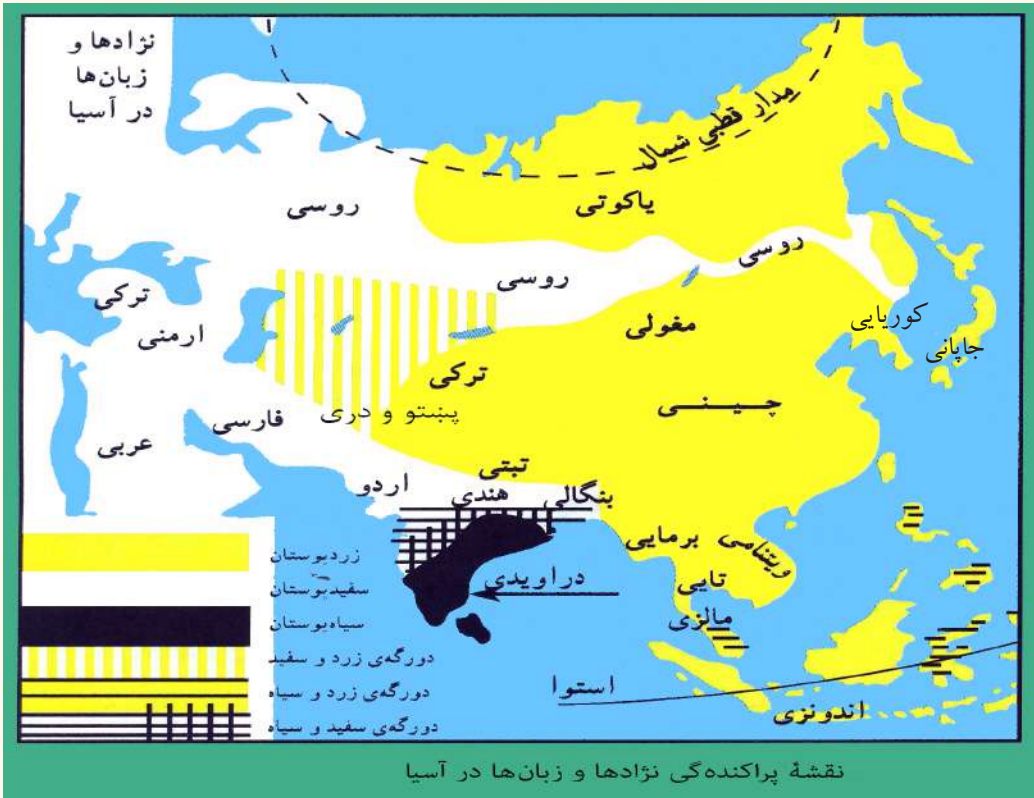
- ۱- تمام افراد جهان به چهار نژاد سفید، سرخ، سیاه و زرد تقسیم شده اند .
 - ۲- نژاد سفید دارای قد بلند، پوست سفید، بینی بلند، موی های سیاه موجدار می باشند.
 - ۳- نژادها، محصول شرایط گوناگون محیطی طبیعی، اقلیمی و مواد غذایی می باشند.
- جملات ذیل را تکمیل کنید:
- ۱- نژاد مختلف به اثر مهاجرت و ازدواج ها به وجود آمده مانند و
 - ۲- در فصل دوم ماده قانون اساسی هر نوع تبعیض و امتیازات را بین اتباع افغانستان ممنوع قرار داده است.

فعالیت خارج صنف

موضوع ذیل را تحلیل نموده در ساعت درسی آینده به صنف ارائه نمایید. مردم کشور ما از کدام نوع نژاد می باشند قانون اساسی کشور در کدام ماده ها هر گونه تبعیض را منع قرار داده است.

تقسیمات جغرافیایی نژادها (ب)

اکثریت نفوس کدام کشورهای براعظم آسیا را زرد پوستان تشکیل می دهد؟

بیشترین نفوس نژاد سفید، زرد و سیاه در کدام قاره های جهان مسکن گزین شده اند؟
 نفوس آسیا از نژادهای مختلف ترکیب شده که اکثری آنها را زرد پوستان تشکیل می دهد و بقیه آن سفید پوست و سیاه پوست هستند، که به اثر ازدواج نژادهای مختلف بخش مختلط (دورگه) نیز به وجود آمده است. در مورد بخش بندی های جغرافیایی آنها مختصر تذکر به عمل می آید:

گروه های نژادی قاره آسیا

الف) نژاد زرد: این نژاد نسبت به دیگران بیشترین نفوس آسیا را تشکیل می دهند. مغلها، تبتیها، سامویدها، ترکمنها، قرغزها، مردم چین شمالی، کوریا با کمی تفاوت دارای همین خصوصیات نژادی هستند، مردم جنوب شرق آسیا (چین جنوبی، کامبوج، لاوس، تایلند، میانمار و ویتنام) و حتی جاپانیها که رنگ پوست روشن دارند جزء این نژاد محسوب می شوند. بعضی

دسته‌های فرعی آن در مناطق تندرا و جنگل‌های تایگاه (سوزن برگ) سایبریای شمالی به شکل گروه‌های چند هزار نفری زنده گی می‌کنند.

ب) نژاد سفید: در هند و چین تعداد کمی از نژاد سفید پوست یافت می‌شوند که به حالت ابتدایی زنده گی می‌کنند. محل واقعی بود و باش سفید پوستان در غرب سلسله کوه‌های همالیا می‌باشد. افغان‌ها، ایرانی‌ها، قفقازی‌ها و روس‌ها بهترین معرف نژاد سفید می‌باشند؛ همچنان مردم سامی در عربستان، سوریه، اردن، اسرائیل بخشی از ترکیه و کردستان سکونت دارند نیز از نژاد سفید گندمی‌رنگ می‌باشند.

ج) نژاد سیاه پوست: در مناطق استوایی سکونت دارند که نژاد شناسان آن را نگریتو (Negritos) می‌گویند، این سیاه پوستان تیره رنگ بوده و موهای مجعد دارند، نمونه خالص آن در سیلون، در جنوب کوه همالیا در هندوستان، شبه جزیرهٔ ملاکا، جزایر اندیمان و نیکوبار پراکنده شده اند این مردم به حالتی نیمه ابتدایی زنده گی می‌کنند و بیش تر آن‌ها در جنگل‌ها به سر می‌برند.

گروه‌های نژادی قارهٔ اروپا

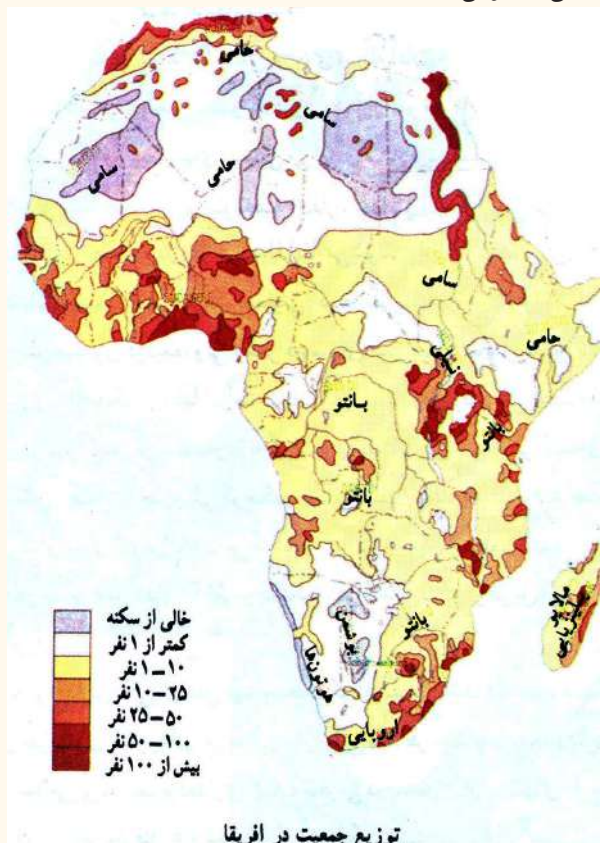
ساکنان اروپا تقریباً همه سفید پوست استند و به گروه‌های شمالی، شرقی، آلی، دیناریکی و مدیترانه‌یی تقسیم می‌شوند، محل سکونت نژاد سفید شمالی و شرقی در کشورهای اسکندیناویا، انگلستان، شمال فرانسه، آلمان، لهستان (پولیند) و بخش اروپایی روسیه، بخش آلی آن در نواحی مرکزی و غربی اروپا سکونت داشته. در حالی که بخش مدیترانه‌یی چهرهٔ گندمی‌رنگ دارند و در کشورهای اطراف بحیره مدیترانه متمرکز شده اند. بخش دیناریکی در البانی و در برخی از کشورهای اروپای شرقی به سر می‌برند. لاپن‌ها در شمالی‌ترین نقطه اروپا سکونت دارند.

گروه‌های نژادی قارهٔ افریقا

گروه‌های نژادی افریقا را سیاه پوستان، اعراب، بربرها، آسیایی‌ها و اروپایی‌ها تشکیل می‌دهند. سیاه پوستان ۷۰٪ نفوس افریقا را تشکیل می‌دهند که همهٔ آن‌ها در جنوب صحرای اعظم سکونت

دارند، سیاه پوستان خود به چهار گروه تقسیم می‌شوند؛ که عبارت‌اند: از بانتوها، نیلوت‌ها (Nelotes)، پیگمی‌ها (Pygmies)، بوشمن و هوتن‌ت‌ها (Bushmen and Hottentots)

توزیع جمعیت در آفریقا

است. تفاوت‌های زیادی در چهره‌آزایی هر کدام از گروه‌های سیاه پوست وجود دارد. بانتوها بزرگترین گروه سیاه پوستان آفریقا را تشکیل داده که در غرب آفریقا به ویژه در امتداد سواحل این منطقه، در آفریقای مرکزی، در قسمت‌های شرقی و جنوب شرقی و در جزیره ماداگاسکار زنده‌گی می‌کنند، رنگ پوست آن‌ها قهوه‌یی دارای بینی پهن، لب‌های ضخیم و موهای مجعد هستند.

نیلوت‌ها مردمان قد بلند (۱۸۳ سانتی‌متر) که در سودان، اوگاندا و کینیا زنده‌گی می‌کنند. پیگمی‌ها در جنگل‌های استوایی زنده‌گی داشته و دارای قد کوتاه می‌باشند. (تا ۱۴۷ سانتی‌متر)

بوشمن‌ها و هوتن‌ت‌ها نیز کوتاه قد‌اند و در اطراف صحرای کالا هاری حیات به‌سر می‌برند.

اعراب و بربرها در شمال صحرای اعظم سکونت دارند، مردم عرب گندمی‌رنگ و دارای موهای سیاه می‌باشند. در شمال غرب آفریقا بربرهای سفید پوست که در نسل با مردم اسپانیا و ایتالیا شباهت دارند، زنده‌گی می‌کنند به همین لحاظ مردم کشورهای الجزایر، تونس و مراکش را کشورهای بربر نیز یاد می‌کنند.

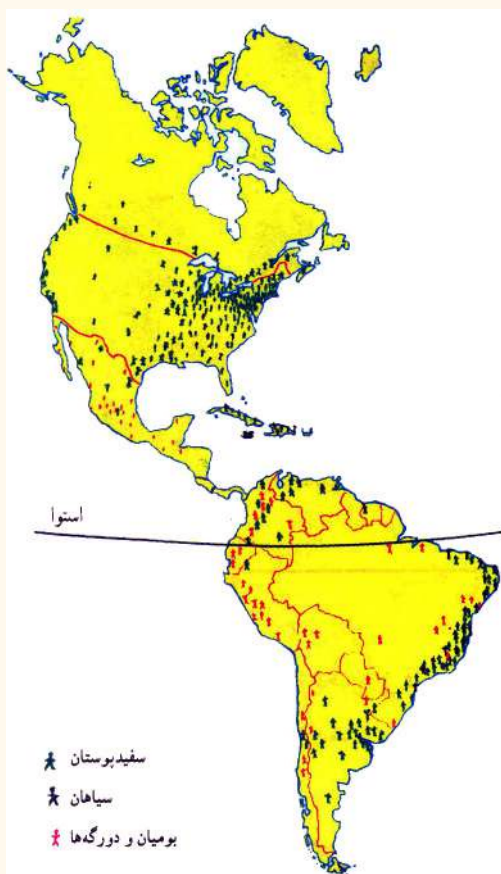
مردم سفید پوست اروپایی بعد از استعمار به آفریقا مهاجرت کرده و پراکنده شدند، مناطق اصلی تمرکز آنان در شمال غرب (المغرب) و در جنوب (آفریقای جنوبی و زمبابوی) می‌باشند؛ همچنان در کینیا و در زایر نیز زنده‌گی می‌کنند. مردم مهاجر آسیا نسبت به اروپایی‌ها بیش‌تر هستند، هندی‌ها در آفریقای جنوبی، کینیا و یوگاندا زنده‌گی می‌کنند. بیش‌ترین نفوس جزایر موری‌شس

را هندی‌ها تشکیل می‌دهند، بیش‌ترین نفوس مادغاسکر را مردم مالایایی و پولینزیایی تشکیل داده‌اند.

گروه‌های نژادی قاره آمریکا

بیش‌ترین مردم آمریکا در حال حاضر از نژاد سفید پوست یا دو رگه هستند. باشندگان اصلی قاره آمریکا را سرخ‌پوستان تشکیل می‌داد، که در اصل بخشی از نژاد زرد پوست می‌باشند و به اساس عقاید مذهبی شان چهره و موی خود را توسط خینه سرخ می‌کنند تعداد آن‌ها در آمریکای شمالی بسیار محدود می‌باشند؛ اما در کشورهای مکسیکو و السلوادور بیش‌ترین نفوس آن کشورها را تشکیل می‌دهند در سرزمین‌های مرتفع بولیویا، گواتیمالا، اکوادور، پیرو و پاراگوای نصف نفوس آن‌را سرخ‌پوستان تشکیل می‌دهد. علت افزایش سفید پوستان قاره آمریکا به دلیل

مهاجرت مداوم سفید پوستان از ممالک مختلف جهان به این سرزمین می‌باشد؛ اما نژاد غیر سفید پوست (زردپوستان) از چین و جاپان به این قاره مهاجرت نموده‌اند؛ نژاد سیاه پوستان به اثر رایج نمودن برده‌داری و برده‌فروشی از قاره آفریقا منتقل شده‌اند. و بیش‌ترین آن‌ها در جنوب شرق ایالات متحده آمریکا مسکن‌گزین گردیده‌اند؛ همچنین در مناطق گرم سیر و مرطوب جزایر کارابین و اراضی مجاور آن ساکن‌اند؛ غیر از پورتوریکو، کیوبا و دومینکن دیگر همه جزایر سیاه پوست نشین هستند و در بخش‌های کوچک ونزویلا، سورینام، گیانا فرانسوی و پاناما سیاه پوستان زنده‌گی می‌کنند.

نقشه پراکندگی نژادها در قاره آمریکا

سفید پوستان و سیاه پوستان (مولات Mollates) و سیاه پوستان و سرخ پوستان (زانبوس Zanbus) در طول چهارم قرن به وجود آمده که این نژاد بیش تر در ممالک امریکای مرکزی و جنوبی سکونت دارند.

در اقیانوسیه بیشترین نفوس را مهاجرین سفید پوست اروپایی و تعداد کمی آن را سیاه پوستان، زرد پوستان و نژاد دو رگه تشکیل می دهد.

گروه های نژادی استرالیا: قبل از مهاجرت اروپاییان به استرالیا ۵۰۰ قبیله نژاد سیاه پوست در آنجا زنده گی می کردند و اکنون تعداد آنها تقریباً به شصت هزار نفر می رسد. اروپایی شدن استرالیا بعد از سال ۱۸۳۰م با مهاجرت اروپاییان آغاز شده و اولین مهاجرین آن محکومین به جزای ترک وطن بودند. اکنون نفوس مختلط در این قاره اکثریت دارند و علت آن اینکه هیچ زن سفید پوست حاضر به مهاجرت به این جزایر نبوده بناءً با زن های بومی ازدواج کردند و نفوس مختلط را به وجود آوردند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه های مناسب تقسیم شوند و به یکی از سؤال ها به مشورت هم جواب تهیه و نماینده آن به هم صنفان ارائه نماید.

- ۱- از روی نقشه های داده شده محل سکونت نژاد سفید پوستان را در جهان تثبیت نمایید.
- ۲- از روی نقشه های داده شده محل سکونت نژاد زرد پوستان را در جهان تثبیت کنید.
- ۳- از روی نقشه های داده شده محل سکونت نژاد سیاه پوستان را در جهان تثبیت نمایید.
- ۴- خصوصیت ظاهری نژاد زرد پوستان را بنویسید.
- ۵- نژاد مختلط چیست و این نژاد بیشتر در کدام قاره های جهان وجود دارند.

سؤال‌ها

جا‌های خالی جمله‌های ذیل را به واژه‌های مناسب تکمیل کنید:

- ۱- اکثریت نفوس براعظم آسیا را تشکیل می‌دهد.
- ۲- اکثریت نفوس اروپا را نژاد و از افریقا را نژاد تشکیل می‌دهد.
- ۳- به اثر ازدواج سیاه‌پوستان و سفید پوستان نژاد مختلط به وجود آمد.
- ۴- به اثر ازدواج سیاه‌پوستان و سرخ پوستان نژاد مختلط به وجود آمد.

مختصر جواب دهید.

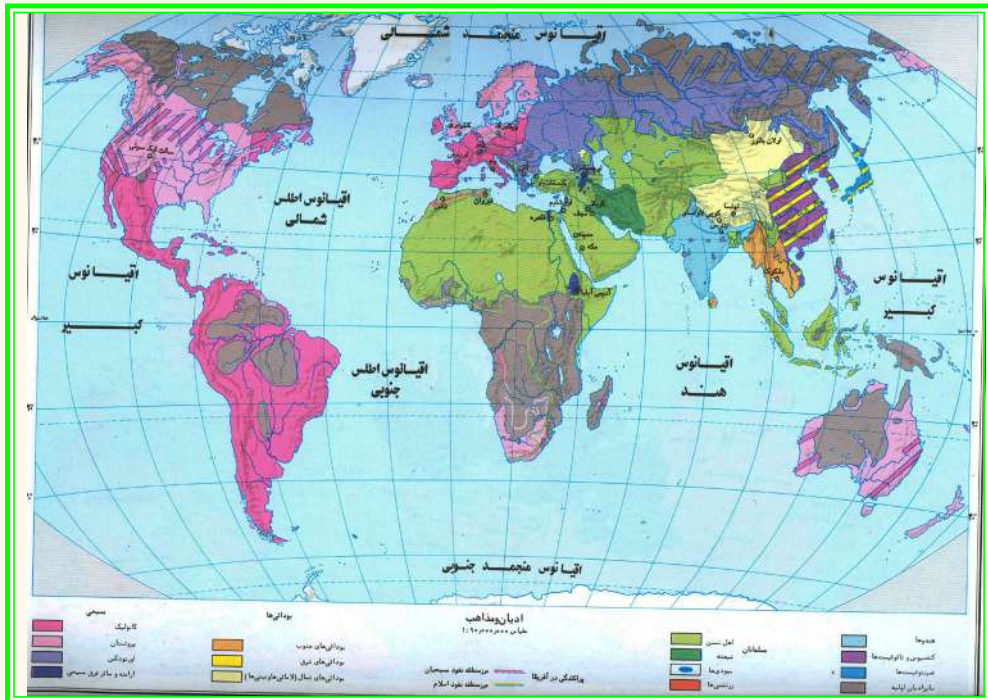
- ۱- بخش گندمی‌رنگ نژاد سفید پوستان اروپا در کدام کشورها سکونت دارند؟
- ۲- گروه‌های نژادی براعظم افریقا را نام ببرید.
- ۳- خصوصیات نژادی سرخ پوستان را بگویید.
- ۴- نژاد مختلط چیست و این نژاد بیش‌تر در کدام قاره‌های جهان وجود دارد؟

فعالیت خارج صنف:

مهاجرین در کدام قاره‌ها باعث ازدیاد نفوس شده‌اند. تحت این مطلب مقاله را تحریر دارید و در ساعت آینده مضمون جغرافیه به صنف ارائه نمایید.

۶-۱ راجع به ادیان و آیین‌های مهم جهان چه می‌دانید؟

نقشه فوق را به طور دقیق مطالعه نمایید و بگویید که کدام ادیان و آیین در جهان پیروان بیش تر دارند؟

دین یکی از مهم‌ترین عناصر فرهنگی جوامع بشری است، هریک از ادیان و آیین‌ها از یک مکان معین مبدأ گرفته؛ سپس در سایر نواحی انتشار یافته است، دین‌ها معمولاً از سرحدات سیاسی، نژادی، زبانی و اقتصادی فرارفته‌اند و ساحت نفوذ آن تابع هیچ یکی از عوامل فوق نیست.

ادیان و آیین‌ها به اساس عقاید پیروان آن به بخش‌های ذیل تقسیم شده است.

۱- انیمیزم Animism یا پیروان عقاید پدیده‌های طبیعی: انیمیزم آیین انسان‌های ابتدایی است که اشیا و جمادات را دارای روح پنداشته پیروان آن در ادوار گذشته به ویژه در دوره قبل تاریخ به اشیا طبیعی به خصوص اشیا حیران‌کننده خاصیت خدایی قایل بودند؛ مثال رعد و برق، روشنی، توفان، باران... و غیره رابه صفت قدرت‌های بزرگ می‌شناختند. این آیین اکنون بیش تر در مناطق قطبی، بیابانی و جنگل‌های دور افتاده، در بین مردم سیاه پوست و زرد پوست مشاهده می‌شود.

۲- پیروان عقیده ارباب‌الانواع: پیروان این عقیده معتقد بودند که هر حادثه و پدیده خدای جداگانه دارد. این آیین از مدنیت یونان آغاز شده و در مدنیت روم قدیم به حد اعلی خود رسید؛

مانند: خدای آتش فشان، خدای رعد و برق، خدای ابحار، خدای ستاره‌ها، خدای باران و غیره.

۳- پیروان ادیان آسمانی: این ادیان بیش تر جنبه اخلاقی و عبادت کردن به خداوند(ج) را دارند که برای رهنمایی آن‌ها پیغمبران مختلف مبعوث می‌شد؛ مانند دین یهودیت، مسیحیت و اسلام که مکمل‌ترین آن‌ها دین مقدس اسلام می‌باشد و با ظهور این دین مقدس دیگر ادیان منسوخ گردیده است. پیروی مردم از ادیان متفاوت گاهی باعث تفاوت‌های زیادی در محیط اجتماعی آن می‌گردد؛ طور مثال هندوان که استفاده از گوشت گاو نزد آن‌ها ممنوع می‌باشد. در قلمرو زنده‌گی آن‌ها مرکز فروش گوشت گاو دیده نمی‌شود؛ چون مسلمانان و عیسویان مرده‌های خود را دفن می‌کنند در محیط آن‌ها قبرستان‌ها دیده می‌شود؛ ولی در محیطی که هندوها بود و باش دارند، مرده‌های خود را می‌سوزانند و محل سوختاندن اجساد به نظر می‌رسد.

روزهای تعطیل نیز در ادیان مختلف متفاوت است که بر فعالیت‌های اقتصادی و سایر امور تاثیر دارد؛ به‌طور مثال: در اسلام روز جمعه و در عیسویت روز یکشنبه تعطیل می‌باشد.

در مناطق اسلامی سبک معماری خاص وجود دارد و خانه‌ها دارای حریم مشخص می‌باشد، مسجدها، گلدسته‌ها، رواق‌ها، منارها و گنبدها در کشورهای اسلامی سبک خاص دارد، که در عیسویت چنین سبک دیده نمی‌شود.

.....

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و هر گروه روی نقشه ادیان جهان ساحة نفوذ عقاید انیمیزم، ارباب الانواع وادیان آسمانی را بالای آن مشخص نمایند و هر گروه معلومات تهیه شده را به هم‌صنفان نشان دهد.

سؤال‌ها

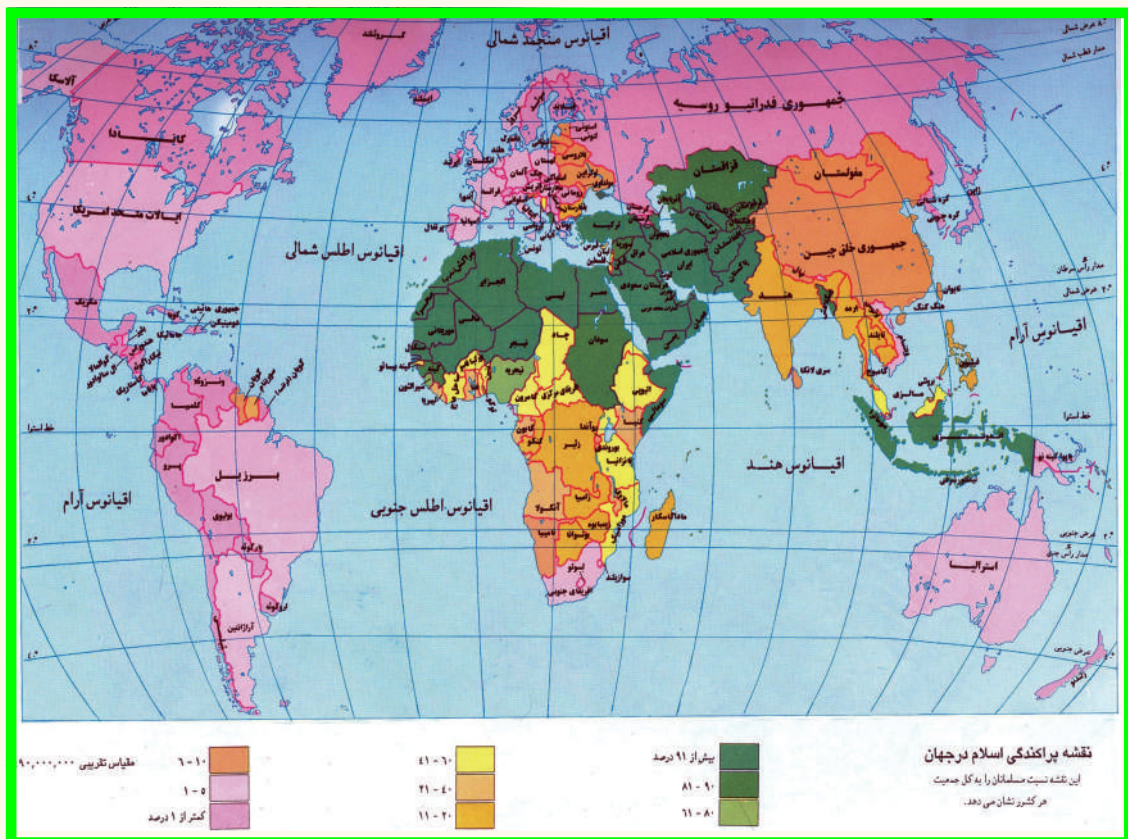
- ۱- ادیان جهان به صورت عموم به کدام بخش‌ها تقسیم شده اند؟
- ۲- مذهب ایمینیزم چگونه مذهب است؟
- ۳- مذهب ارباب الانواع از مذهب ایمینیزم چه تفاوت دارد؟
- ۴- کامل‌ترین همه ادیان کدام است؟
- ۵- تاثیر مذهب در به وجود آمدن نواحی خاص فرهنگی یک منطقه را واضح سازید؟

فعالیت خارج از صنف

ادیان و آیین‌های مهم جهان را نام گرفته و تفاوت بین دین و آیین را توضیح نمایید .

راجع به کشورهای اسلامی جهان چه می‌دانید؟

نقشه فوق را مطالعه نموده و بگویید که بیش‌ترین کشورهای اسلامی در کدام براعظم جهان وجود دارد؟ دین مقدس اسلام بر مبنای وحدانیت الهی و عدالت اجتماعی استوار است که با بعثت حضرت محمد «ص» و نزول اولین آیات مبارک در مکه مکرمه به بشریت تقدیم گردید. دین مقدس اسلام بعد از هجرت آن حضرت «ص» از مکه معظمه به مدینه منوره به سرعت انتشار یافت و در افکار شرق و غرب تأثیرات زیاد نمود، اکثریت مردم بنابر مزیت اسلام به این دین آسمانی مشرف شدند و دیگران را به آن دعوت می‌نمودند؛ بنابراین آن در مدت کمی به قسمت‌های وسیع جهان پخش گردید؛ اکنون در تمام کشورهای جهان دعوت اسلامی به نحوی از آن‌ها وجود دارد.

در جهان امروز مسلمانان در بخش‌های وسیع کره زمین مسکن گزین شده، تقریباً $\frac{1}{5}$ حصه نفوس جهان را تشکیل می‌دهند. قاره آسیا اولین تمرکز نفوس مسلمانان جهان است. کشورهای اسلامی این قاره در شرق میانه، آسیای مرکزی، آسیای جنوبی و جنوب شرقی قرار دارد. وسعت خاک آن‌ها بیش از ۱۵ میلیون کیلومتر مربع و نفوس آن‌ها $\frac{1}{3}$ حصه نفوس قاره آسیا را تشکیل می‌دهند. تعداد کشورهای مسلمان آسیا ۲۷ کشور و از آن جمله در ۱۸ کشور، اسلام دین رسمی آن‌ها می‌باشد. قابل یادآوری است که دین مقدس اسلام را در جنوب شرق آسیا (اندونزی) تجاران گجراتی هند و ایرانی در قرن ۱۳م. همزمان با تجارت خویش مذهب اسلام را نیز ترویج نمودند تا این که حکام وقت آن را قبول و برای نشر آن تلاش نمودند. امروز بیشترین مسلمانان این منطقه در کشورهای اندونزی، مالیزیا، برونو و فیلیپین سکونت دارند.

قاره آفریقا دومین مرکز مهم سرزمین اسلامی محسوب می‌شود، منطقه مسلمان نشین آن در شمال قاره آفریقا قرار دارد. این ناحیه از شمال به بحیره مدیترانه از جنوب تا ناحیه تحت استوایی ساوانا، از شرق تا بحیره احمر و در غرب تا اقیانوس اطلس وسعت دارد. در دیگر کشورهای آفریقایی نیز به فیصدی‌های مختلف سکونت دارند.

تعداد قابل توجه مسلمانان در قاره اروپا و آمریکا نیز زنده گی می‌کنند، در قاره اروپا آذربایجان، البانیا، بوسنی، هرزگونی و در آمریکای جنوبی کشور سورینام با داشتن ۱۹/۶٪ مسلمانان، سرزمین‌های اسلامی این دو قاره است.

به اساس احصاییه سال ۲۰۰۰م. در ۶۳ کشور دیگر جهان نیز مسلمانان از یک تا ۳۸ فیصد زنده گی می‌کنند. حالا کشوری در جهان وجود ندارد که در آن مسلمانان نباشد. غرض معلومات بیشتر به جدول ضمیمه مراجعه کنید.

کشورهای جهان اسلام از نظر اقتصادی و نفوس یکسان نیستند؛ ولی در برخی امور اشتراک فراوان دارند. بسیاری از کشورهای اسلامی از نظر منابع طبیعی؛ مانند نفت، گاز طبیعی، زغال سنگ، مس و رابر... بسیار غنی استند در حدود ۶۵٫۵٪ ذخایر نفت جهان در خلیج فارس (خلیج عرب) قرار دارد؛ به اساس موجودیت همین منابع، این منطقه مورد توجه استعمارگران جهان قرار گرفته است. همچنین بیشترین کشورهای اسلامی به علت مداخله کشورهای استعماری و کمبود نیروی انسانی متخصص قدرت استفاده از منابع خود را ندارند. به همین دلیل در جمله صادرکننده گان منابع محصولات خام اولیه به قیمت ارزان و واردکننده گان کالا به قیمت گران از کشورهای توسعه یافته درآمده اند. از نظر اقتصادی به کشورهای ثروتمند وابسته هستند.

معلومات اضافی

تعداد مسلمان در صد نفر	کشورهای قاره اروپا	شماره	دین رسمی	تعداد مسلمان در صد نفر	کشورهای قاره افریقا	شماره	دین رسمی	تعداد مسلمان در صد نفر	کشورهای قاره آسیا	شماره
۸۴	اذربایجان	۱	اسلام	۹۹٫۷	الجزایر	۱	اسلام	۹۹٫۶	افغانستان	۱
۳۸٫۸	البانی	۲		۳۵	تانزانیا	۲	اسلام	۹۳٫۵	اردن	۲
۴۳	بسنی و هرزگونی	۳	اسلام	۹۸٫۹	تونس	۳	-	۷۶٫۲	ازبکستان	۳
				۹۴٫۱	جیبوتی	۴	-	۷۶٫۵	اندونیزیا	۴
				۵۹	چاد	۴	اسلام	۸۲٫۷	امارات	۴
	کشورهای قاره امریکا			۸۷٫۶	سنگال	۵			متحد عرب	۵
۱۹٫۶	سورینام	۱	اسلام	۷۰٫۳	سودان	۶	اسلام	۹۹٫۲	ایران	۶
				۹۸٫۳	سومالی	۷	اسلام	۸۲٫۴	بحرین	۶
				۴۵٫۹	سیرالیون	۸	اسلام	۶۴٫۴	برونی	۷
				۳۸٫۶	ساحل عاج	۸	اسلام	۸۵٫۸	بنگلہ دیش	۷
				۱۰۰	صحرا	۹	-	۷۸٫۶	تاجکستان	۸
				۹۸	کومورو	۱۰	-	۸۷٫۲	ترکمنستان	۹
				۸۶٫۹	گامبیا	۱۱		۹۷٫۴	ترکیہ	۱۰
				۶۷٫۳	گینه	۱۲	اسلام	۹۶	پاکستان	۱۱
				۳۹٫۹	گینه بساؤ	۱۳	اسلام	۸۶٫۲	سوریه	۱۲
			اسلام	۹۶٫۱	لیبی	۱۳	-	۸۷٫۷	فلسطین	۱۲
				۸۲	مالی	۱۴	-	۴۲٫۲	قزاقستان	۱۳
			اسلام	۸۴٫۴	مصر	۱۵		۶۰٫۸	قرغزستان	۱۴
			اسلام	۹۸٫۳	المغرب	۱۶	اسلام	۸۲٫۷	قطر	۱۵
			اسلام	۹۹٫۱	موریتانی	۱۷	اسلام	۹۴	عربستان سعودی	۱۶
				۹۰٫۷	نیجیر	۱۸	اسلام	۹۶	عراق	۱۷
				۴۵٫۹	نیجریا	۱۸	اسلام	۸۷٫۴	عمان	۱۷
				۴۸٫۶	ولتای علیا (بورکینافاسو)	۱۹	اسلام	۸۳	کویت	۱۸
				۵۰	ارتیریا	۲۰		۵۵٫۳	لبنان	۱۹
						۲۱	اسلام	۱۰۰	مالدیو	۲۰
							اسلام	۶۰٫۴۵	مالیزیا	۲۱
							اسلام	۹۸٫۹	یمن	۲۲

در برما، سریلانکا، فیلیپین تعداد قابل ملاحظه‌یی از مسلمانان زنده گی می کنند. در هند ۱۲ فیصد نفوس آن مسلمان است.

سازمان کنفرانس اسلامی جهان دارای ۵۷ کشور عضو می باشد که از آن جمله ۲۵ کشور آسیایی ۲۷ کشور افریقایی، ۳ کشور اروپایی و دو کشور امریکا در آن شمولیت دارند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان در گروه‌های کوچک تقسیم شوند و هر گروه راجع به علت انتشار دین مقدس اسلام به تمام قاره‌های جهان باهم مباحثه کنند و نماینده هر گروه نتیجه بحث را به هم‌صنفان ارائه نماید، معلم صاحب نیز نتیجه بحث ارائه شده را با معلومات خویش جمع بندی نموده به شاگردان توضیح دهد.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید

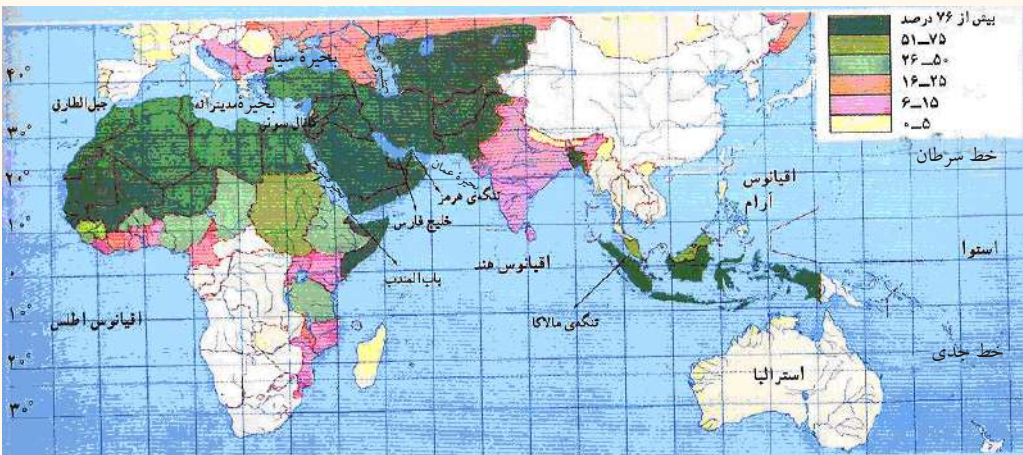
- ۱- اساس دین اسلام بر چه استوار است؟
- ۲- نخستین وحی بر حضرت محمد ﷺ چه وقت و در کجا نازل گردید؟
- ۳- چرا کشورهای اسلامی بیش تر مورد توجه استعمار گران جهان قرار گرفته است. درست‌ترین گزینه را انتخاب کنید

- ۱- در کدام کشور جنوب شرق آسیا بیش ترین نفوس جهان زنده گی می کنند.
(الف) مالیزیا (ب) اندونیزیا (ج) بنگله دیش (د) افغانستان
- ۲- مجموع کشورهای مسلمان قاره آسیا عبارت اند از:
(الف) ۲۷ کشور (ب) ۲۳ کشور (ج) ۳ کشور (د) ۱۰ کشور

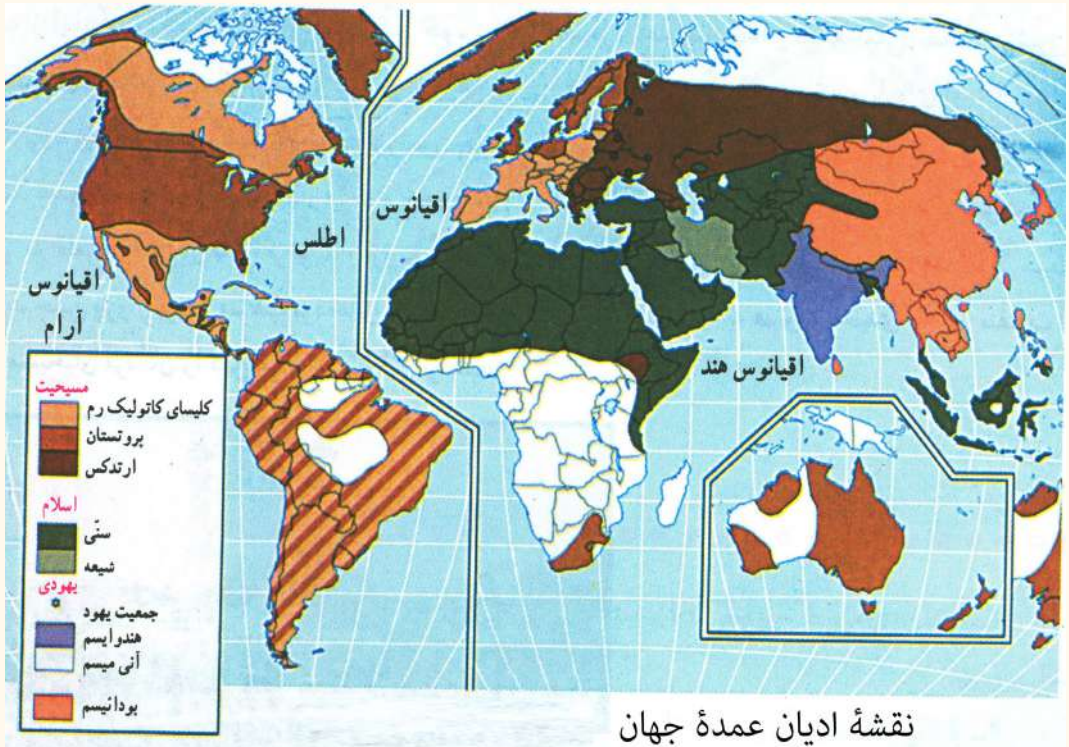
فعالیت خارج از صنف

با استفاده از نقشه داده شده و لست کشورهای اسلامی جهان، نقشه بدون نام کشورهای اسلامی را کاپی و نام کشورهای اسلامی را در جاهای تعیین شده بنویسید.

ب) راجع به دین مسیحیت چه می‌دانید؟

نقشهٔ ادیان عمدهٔ جهان

به نقشهٔ فوق توجه کنید و بگویید که مناطق نفوذ پیروان دین عیسویت بیش تر در کدام قاره‌های جهان قرار دارد.

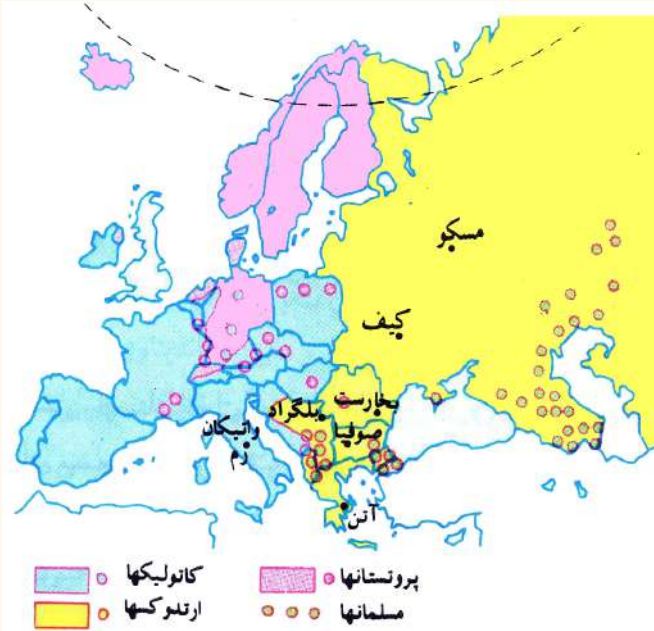
عیسویت از جملهٔ ادیان آسمانی بوده که پیروان زیادی در جهان دارد و در قرن اول میلادی ظهور کرده است.

این دین در ابتدا توسط حضرت عیسی (ع) بن مریم در فلسطین به مردم معرفی گردید؛ چون حضرت عیسی (ع) پدر نداشت؛ بنابراین به نام عیسی بن مریم یاد شده است. پیروان آن در مورد تولد حضرت عیسی (ع) نظریات متعدد دارند و حتا وی را به درجه الوهیت نیز می‌بینند، از همین جهت عیسویت امروزی از توحید منحرف گردیده، شرک و خرافات زیادی در آن جا گرفته است. عیسویان به تثلیث عقیده دارند؛ یعنی به سه خدا معتقد هستند: خدا، پسر خدا (عیسی بن مریم) و روح القدس.

حضرت عیسی (ع) در بین انبیای بنی اسرائیل آخرین پیامبر بوده و در مدت بین حضرت عیسی (ع) و حضرت محمد ﷺ هیچ نبی دیگر فرستاده نشده است، حضرت عیسی (ع) در زنده گی خویش عروسی نکرده و نه برای بود و باش خانه ساخته است.

دین مسیحیت در زمان کنستانتین اول از سال ۳۰۶ تا ۳۳۷ میلادی در امپراتوری روم به عنوان دین رسمی و کلیسا تحت نظارت مستقیم حکومت قرار گرفته، قوانین را به مسیحیت موافق ساخت

ونخستین کلیسای سان پیترو در واتیکان امروزی به دستور او بناء نهاده شد.

مذهب عیسویت به ۲۵۰ فرقه مذهبی تقسیم شده که از آن جمله سه بخش عمده آن عبارت اند از: I- کاتولیک Catholic: به معنی کلی و عمومی است. این اصطلاح در مورد کلیسای قدیمی و منشعب ناشده، به نام کاتولیک‌های رومی‌ها خوانده می‌شد که در رأس آن کلیسا، پاپ قرار داشت در اصطلاح لاتینی پاپ به معنی پدر می‌باشد.

اسقف^(۱) روم به اساس این برتری مدعی کنترل مستقیم و متمرکز بر تمام دنیای مسیحیت شدند.

در ۷۵۶ میلادی دولت پاپ در ایتالیا به وجود آمد که مرکز آن در واتیکان قرار داشت. از نظر کاتولیک‌ها پاپ مصوون از همه گناه، اشتباه و خطا است. رجال کلیسا نباید ازدواج کنند این مذهب در درجه اول بیش تر در ایتالیا، بلجیم، فرانسه، اسپانیه، پرتگال و به ویژه در بین قوم لاتین و در درجه دوم در بین اقوام اتریش، پولیند، مجارستان، چک، سلواک، کرواتی و سلوانی (یوگوسلاویای سابق) و اقلیت‌های آن در اتحادیه بریتانیا و سایر کشورهای اروپایی است.

II- ارتودوکس ORTHODOX: به معنی کامل و صحیح است، امپراتوری روم در سال ۴۷۶ میلادی به دو بخش شرقی و غربی تقسیم گردید به همین دلیل کلیسا نیز به کلیسای روم غربی (کاتولیک) و روم شرقی یونانی (ارتودوکس) تقسیم گردید، کلیسای روم غربی کوشش می‌کرد که نفوذ خود را در بین سلاویان (بلغارستان) توسعه دهد. این عمل کلیسای روم شرقی را ناراض ساخت.

مسلمانان در جنگ یرموک در ۶۲۶ میلادی در زمان خلافت حضرت عمر (رض) روم شرقی را شکست داده و مناطق سوریه و فلسطین را آزاد ساختند. در زمان خلافت امویان ترکیه نیز به تصرف مسلمانان افتاد. امپراتور روم لیوی سوم غرض جلوگیری از نفوذ دین اسلام بعضی از اصلاحات مذهبی را عملی نمود. در سال ۷۶۶ میلادی فرمان صادر کرد که نصب تصاویر و

۱- اسقف مقام است در سلسله مراتب کلیسای کاتولیک.

تمثال‌ها در کلیسا منع است و این عمل را نوعی از بت‌پرستی دانست. این عمل در اروپای شرقی و غربی عکس‌العمل‌ها تولید کرد، در روم شرقی به قوه نظامی عملی شد؛ اما در شهر روم پاپ گری گورس سوم شورای مذهبی تشکیل و فتوا صادر کرد که هر کس مخالف احترام تصاویر و تمثال در کلیسا است از اهل ایمان خارج است.

اختلاف‌های عمده بین این دو فرقه مذهبی عبارت‌اند از:

۱- ارتودوکس‌ها به‌طور قطعی مخالف این اصل‌اند که پاپ روم بر تمام جامعه کلیسای مسیحی ریاست عمومی داشته باشد.

۲- پاپ روم معصوم نیست، ممکن در مسایل ایمانی و اخلاقی اشتباه کند، رجال کلیسای ارتودوکس در ازدواج، خود مختار‌اند.

بیش‌تر مردم روسیه، صربستان، رومانیه، یونان و به‌صورت عموم در نژاد سلاوها بیش‌تر پیروان مذهب ارتودوکس هستند.

III - پروتستان‌ت Protestant: معنی لغوی آن اعتراض یا پروتست کننده می‌باشد.

کلیسای کاتولیک که بیش‌تر به شکوه و جلال رو آورده بود برای تامین نیازمندی‌های خود لوحه‌های بخشش گناه را می‌فروختند و مقام روحانی را در مقابل پول واگذار می‌کردند، در آلمان توسط مارتین لوتر روحانی ۱۴۸۳-۱۵۴۶ میلادی مورد اعتراض قرار گرفت. در ۳۱ اکتوبر ۱۵۱۷ میلادی نامه اعتراضیه که مشتمل به ۹۵ ماده بود نوشت. در ۱۵۳۴ میلادی انجیل را از زبان لاتینی که زبان مذهبی بود به زبان آلمانی ترجمه کرد که خواندن انجیل آسان شد و مردم بیش‌تر طرفدار کلیسای لوتری شدند؛ چون شرایط آسانتر داشت و کم‌تر به شعائر و رسوم توجه می‌کرد. این مذهب به نام لوتریسم نیز یاد می‌شود.

در اروپا پروتستان‌ت بیش‌تر در بین اقوام جرمنی پیروان زیاد دارد. پیروان این مذهب در فنلند، سویدن، ناروی، دنمارک، انگلستان، هالند، آلمان، اتریش و در یک بخشی از سویس، چک، سلواک و جمعیت‌های کوچک در سایر کشورهای اروپا زنده‌گی می‌کنند.

بعد از کشف‌های بزرگ جغرافیایی در قرن ۱۶ میلادی و تأسیس امپراتوری‌های بزرگ استعماری اروپایی‌ها در تمام قاره‌های جهان، فرهنگ و مذهب خویش را نیز ترویج نمودند، که حالا در تمام مستعمره‌های سابق اروپاییان به فیصدی‌های مختلف پیروان این دین موجود است؛ مثال: اکثریت نفوس تمام کشورهای امریکای جنوبی، مرکزی (کاتولیک) و از امریکای شمالی پروتستان و کاتولیک هستند؛ همچنان در کشورهای تحت استعمار قبلی اروپایی در افریقا در کشورهای افریقای جنوبی، ایتوبی و بعضی کشورهای ساحل خلیج گینه می‌توان مشاهده کرد. در آسیا و اقیانوسیه نیز به فیصدی‌های مختلف پیروان مذهب عیسویت موجود است. با وجود آن هم دین عیسویت در سه کشور امریکای جنوبی (ارجنتاین، بولیوی و پیرو) در یک کشور

افریقایی (لیسوتو) و در سه کشور اروپایی (مالتا، ناروی و واتیکان) دین رسمی کشور می‌باشد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و هر گروه از روی نقشه داده شده، راجع به علت انتشار دین عیسویت در قاره‌های جهان باهم مباحثه نمایند و نتیجه کارشان را نماینده گروه به همصنفان ارائه کند.

سؤالها

مختصر جواب دهید:

- ۱- دین عیسویت چرا به این اسم مسمی گردیده است؟
- ۲- آخرین پیامبر در بین انبیای بنی اسرائیل کی بود؟
- ۳- شعبات مهم دین عیسویت کدام‌ها است؟
- ۴- تفاوت بین کلیسای کاتولیک و ارتودوکس چیست واضح سازید؟

فعالیت خارج از صنف

راجع به انتشار دین عیسویت در خارج قاره اروپا، تبصره خود را نوشته و در ساعت آینده جغرافیه به هم صنفان ارائه کنید.

ج - راجع به آیین تائویزم Taoism و شنتویزم چه می‌دانید؟

نقشهٔ ادیان جهان را به دقت در صفحه (۱۲۷) مطالعه نموده و محل انتشار آیین تائویزم و شنتویزم را در آن مشخص کنید.

تائو در زبان چینی به معنی راه و طریق است. این مکتب منسوب به فیلسوف بزرگ چین لائوتزو و یا لائوتان است. شخصی افسانوی که دارای مقام تحقیق و مطالعه بود؛ ولی از سرگذشت زنده گی آن چیزی در دست نیست و حتا حقیقت وجود او نیز مورد تردید است روایات حاکی است که آن مرد در ایالت چو در سال ۶۰۴ قبل از میلاد به جهان آمده و بعضاً تاریخ تولد آن را ۵۰۷ قبل از میلاد می‌دانند.

فلسفه تائویزم قدیمتر از عصر کنفوسیوس در چین می‌باشد. مبدا تائویزم مجموعهٔ از معتقدات، اعمال و مناسکی است که دربرگیرندهٔ یک سلسله عقاید عامیانه، خرافات و اوهام بوده و همچنان شامل یک اندازه افکار فلسفی و عرفانی می‌باشد. فلسفهٔ وی نوعی از آیین آزاد و عاری از قید بوده، با تشریفات مخالف بود. نیکی طبیعی انسانان را خارج از قید و بست توصیف می‌نمود.

قوم و ملت چین بر روی این عقیده استوار است. آیین تائویزم در سال ۱۶۵ میلادی در زمان حکومت هوان (خاقانی از سلسلهٔ هان) نخستین بار رسمی شد و معبدی به نام او بناء کرد؛ اما چندان پیش رفت نکرد تا آن که بنیان گذار سلسلهٔ تانگ ۶۱۸ میلادی به آن ایمان آورد و تائویزم آیین رسمی و به شکل سازمان یافته تبدیل شد.

شنتویزم Shintoism در لغت به معنی (طریق خدایان) بوده، آیین مردم جاپان است. به اساس این آیین تعداد زیاد خدایان وجود داشته که شخص امپراتور نیز از جملهٔ خدایان محسوب می‌شود. این آیین مربوط به زمان قبل از تاریخ جاپان دانسته شده است. جاپانی‌ها عقید دارند که غیر از جاپانی‌ها نباید دیگران در آن سرزمین زنده گی کنند و جاپانی‌ها نیز نباید در جای دیگر بمیرند. جاپانی‌ها سرزمین خود را کشور الهی می‌دانند، و کشورهای دیگر را دارای این خصوصیت نمی‌دانند.

آیین شنتو آیین قدیم مردم جاپان است که بعد تحت تاثیر آیین کنفوسیوس و بودایی تحول کرد. شکل امروزی آن آداب و سنن، زیارت اماکن مقدس، برپاداشتن جشن‌ها و عیدهای عمومی است. این مسایل بر جنبهٔ مذهبی غلبه دارد. پیروان آن در جاپان و سایر کشورهای آسیای شرقی زنده گی دارند.

فعالیت داخل صنف:

شاگردان به گروه‌های دو نفری تقسیم شوند، بالای نکات عمدهٔ فلسفه آیین تائویزم و شنتویزم باهم بحث نموده و نتیجهٔ بحث خود را به هم صنفان ارائه کنند.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

- ۱- تائویزم به معنای چیست این مذهب در کدام کشور ظهور کرده است؟
- ۲- پیروان آیین تائویزم در کدام کشورها زیست دارند؟
- ۳- آیین شنتو به معنای چیست و پیروان آن آیین بیش‌تر در کدام کشورها بود و باش دارند؟
- ۴- از نظر مذهبی نظریات مردم جاپانی‌ها را راجع به کشورشان بیان نمایید؟

فعالیت خارج از صنف

نظریات خود را در مورد آیین‌های تائویزم و شنتویزم طی چند سطر بنویسید.

د) راجع به آیین‌های بودایی و هندوییزم چه می‌دانید؟

نقشه توزیع مذاهب جهان را در صفحه (۱۳۳) به دقت مطالعه نمایید و بگویید که دین بودایی در کدام کشورهای جهان توسعه یافته است؛ آیین بودایی که در قرن ۵ ق. م ظهور کرده، مؤسس آن شهزاده به نام سیدارتا (سد هارتا) بود که به عمر ۳۰ ساله گی در این راه توفیق یافت، برایش گوتاما (گوتما) لقب داده شد. به نظر بوداییان چون به دانش و حقیقت وصل شده بود به نام بودا (فیلسوف و عاقل) نامیده شد. بودا معتقد است که انسان باید میل نفسانی، شهوت و غضب خود را بداند و آن را مهار نماید. آیین بودایی طرفداران زیاد و کتب فراوان دارد. کتاب مقدس آن‌ها تری پیتیکا (سه سبد دانش یا گل) است. پیروان این آیین امروز بیش‌تر در هند، جاپان، چین، مغلستان، تبت، برما، کامبوج، بوتان، تایلند و در سایر نقاط جهان به سر می‌برند. شهرهای مقدس آن بنارس در هند و لاهاسا در تبت است. این آیین در کشورهای کامبوج، بوتان و تایلند رسمیت دارد. قابل یاد آوری است که مجسمه بودا در ابتدا در گندهارا (هده جلال آباد) در زمان کنشکا در افغانستان ساخته شده بود، بعدتر در بامیان مجسمه‌های بزرگ در پیکره کوه تراشیده و ساخته شد که محل بزرگ‌ترین بودیزم را تشکیل می‌داد. از فرقه‌های عمده این دین، لاماییزم است که شکل خاصی از بودیزم می‌باشد و قلمرو آن بیش‌تر در تبت است و اساس کار آن در دست شخص رئیس روحانی لاما است.

هندوییزم Hinduism عبارت از یک سیستم مذهبی اجتماعی است که در حدود ۱۵۰۰ ق. م. در هندوستان رواج داشت. و امروز نیز اکثریت مردم هند پیروان این آیین هستند، مشخصه این آیین تناسخ روح است. به عقیده هندوان، آدمی در جهان مسؤل اعمال نیک و بد خویش است، به عقیده آنها اگر انسان زنده گی خویش را به درستی گذرانده باشد، روح وی به بدن شخص بهتر و اگر بدکار باشد روح آن پس از مرگ برای مجازات به بدن شخص پست‌تر و حتی حیوانات حلول خواهد کرد، و تا آن وقت ادامه خواهد یافت تا آنکه انسان نیکوکار شود. هندوان باید قوانین طبقاتی را مراعات کنند و عقیده داشته باشند که با رعایت آن بار دیگر در این جهان تولد خواهند شد و روزگار فرخنده‌تر خواهند داشت.

دین هندوان دارای سه خدا است، برهما (آفریده موجودات)، ویشنو (خدای حافظ موجودات)، شیوا (خدای نابودکننده موجودات). کتاب مقدس این آیین ویدا (وداها Veda برهمن‌ها) نام دارد این کتب نزد آریایی‌های هند نیز مقدس می‌باشد که به زبان سانسکریت تحریر شده است. اصول این آیین قدیمی هند را سرودها و دساتیر مذهبی تشکیل می‌دهد که سابقه آن به قرن ۷ قبل از میلاد می‌رسد. هندوییزم به کاست (طبقات مذهبی) معتقد هستند که این طبقات به نام برهمن‌ها، ویشیا، کشتریا و شودرا یاد می‌شود که مقام هر طبقه در جامعه مشخص است.

نکته جالب توجه اینست که تمام ادیان بزرگ جهان در قاره آسیا ظهور کرده و به سایر نقاط جهان انتشار یافته است و هر دین و آیین به شعب و فرقه‌های متعدد تقسیم شده است.

فعالیت داخل صنف:

شاگردان به گروه‌های کوچک تقسیم شوند و هر گروه روی نکات عمده آیین‌های بودیزم و

هندوییزم بحث کنند و نمایند و هر گروه نتیجه فعالیت خود را به همصنفان ارایه کند معلم محترم موضوع را جمع بندی و یکجا با معلومات خویش به شاگردان تقدیم کند.

سؤالها

مختصر جواب دهید:

- ۱- مؤسس آیین بودیزم کی بود و در کجا ظهور نمود و کتاب مقدس آن چه نام دارد؟
 - ۲- آیین بودیزم در کدام کشورهای جهان پیروان بیش تر دارند؟
 - ۳- تناسخ روح در آیین هندوییزم به چه معنا استعمال می شود؟ جمله های زیر را تکمیل کنید:
- ۱- کتاب مقدس هندوییزم می باشد.
 - ۲- کتاب مقدس بودایی ها به نام یاد می شود.

فعالیت خارج از صنف

روی مسایل سیاسی و فلسفی آیین های بودیزم و هندوییزم تبصره خود را تحریر نموده در ساعت درسی آینده به هم صنفان بخوانید.

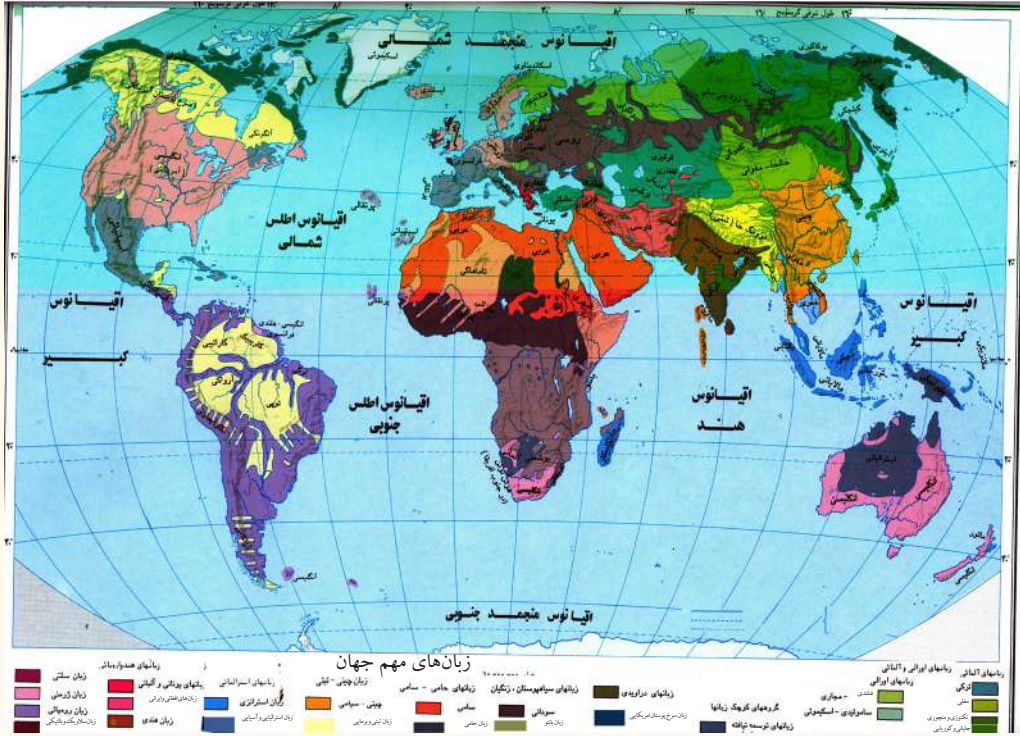
(معلومات اضافی)

تعداد پیروان ادیان هندوییزم، بودیزم، تاوییزم و شنتوییزم در قاره آسیا

شماره	کشورها	هندوییزم	بودیزم	تانوییزم	شنتوییزم
۱	اندونزی	۳/۴ %			
۲	انگلستان	۱ %			
۳	بنگله دیش	۱۲/۴ %	۰/۶ %		
۴	بوتان	۲۰/۵ %	۷۴ %		
۵	تایوان		۴۳/۴ %	۳۴/۵ %	
۶	پاکستان	۱/۲ %			
۷	جاپان				۸۴/۲ %
۸	چین		۸/۵ %	۲۰/۱ %	
۹	سنگاپور	۴۲/۴ %			
۱۰	فیجی	۳۳/۳ %			
۱۱	کریای شمالی		۲۲/۸ %		
۱۲	مالیزیا		۱۹/۲ %		
۱۳	میانمار		۷۲/۷ %		
۱۴	موریس	۴۹/۶ %			
۱۵	نیپال	۸۰/۶ %			
۱۶	ویتنام		۴۹/۲ %		
۱۷	هند	۸۱/۳ %	۹/۱ %		

۲,۶ زبان‌های مهم جهان

آیا زبان‌های مهم جهان را می‌شناسید؟

نقشه فوق را به طور دقیق مطالعه کنید، رنگ‌های مختلف این نقشه نمایانگر زبان‌های مختلف مردم جهان می‌باشد.

زبان عبارت از یک سیستم سمبولیک صوتی، اکتسابی قرار دادی می‌باشد که انسان‌ها به وسیله آن تجارب خود را؛ نه تنها به یکدیگر تبادل می‌کنند؛ بلکه به نسل آینده نیز انتقال می‌دهند. به عبارت دیگر زبان وسیلهٔ افهام و تفهیم بین انسان‌ها است.

زبان سیستم افهام و تفهیم و علایم است، که به عنوان وسیلهٔ کسب معرفت، معاشرت و تفاهم افراد به کار می‌رود، و در پروسهٔ کار و فعالیت انسان‌ها به وجود آمده، به تدریج تکامل نموده است. سخن گفتن به انسان امکان آن را داد تا تجارب خود را حفظ کند و آن را به نسل‌های آینده انتقال دهد.

آن عدهٔ زبان‌های دنیا که دارای ریشه واحد اند، به نام خانوادهٔ زبان‌ها یاد می‌شوند. خانواده

زبان‌های جهان عبارت اند از:

الف) زبان‌های اند و اروپایی: این گروه بزرگ‌ترین و وسیع‌ترین گروه زبانی دنیا است، که به شاخه‌های مختلف اندو اروپایی (لاتین، هلنیک، بالتیک، سلاویک، جرمانیک و ارمنی) و اندو آریایی تقسیم می‌گردد.

ب) زبان نیگرویی که شامل دو زبان ذیل می‌باشد:

۱- **زبان سودانی:** که مردم جنوب سودان، جمهوری چاد، نایجریا و کشورهای استوایی افریقا به آن سخن می‌گویند.

۲- **زبان بانتو:** مردمان حوزه کانگو، زمبیا و انگولا به این زبان صحبت می‌کنند.

ج) زبان حامی و سامی: در کشورهای عربی و شمال افریقا اکثریت دارد.

زبان سامی: در شبه جزیره عربستان، جمهوری عربی مصر، لیبیا، الجزایر، مالی و مراکش مروج است.
زبان حامی: این زبان در حبشه، الجزایر، نیجیر مروج بوده و بخشی از مردم سنیگال نیز با آن صحبت می‌کنند.

د) زبان‌های التایی و اورالی که در آن پنج زبان ذیل شامل است:

۱- فن که مردم الپ، فنلند، اویستاک و شمال روسیه اروپایی به آن سخن می‌گویند.

۲- **توکی:** در بین مردم ترکیه، اوزبکستان، قرغزستان، اوغوریستان چین، ایران، افغانستان و قسمی در عراق و ترکمنستان مروج است.

۳- **منگولیایی:** در حوزه منگولیا (مغولستان) و در شمال چین به آن صحبت می‌شود.

۴- **زبان توگوس:** در شمال سایبریا به خصوص در مناطق تایگاه و تندرا مروج است.

۵- **زبان جاپانی و کوریایی** که در جزایر جاپان و شبه جزیره کوریا به آن تکلم می‌شود.

زبان‌های دیگر:

۱- زبان مالیزیایی و پولینزیایی در جزایر جاوا، سوماترا، در قسمتی از کمبودیا و جزایر بورنیو رواج دارد.

۲- زبان اصلی و بومی امریکایی در حوزه آمازون مروج است.

۳- زبان دراویدی در جنوب هند و در قسمتی از سریلانکا رواج دارد.

۴- زبان چینی به حیث بزرگ‌ترین گروه زبانی در کشور چین مروج است.

آیا می‌دانید که بیش‌ترین مردم جهان به کدام زبان ها تکلم می‌کنند؟

زبان ماندرین (چینایی) یکی از معروف‌ترین زبان‌های آسیای شرقی محسوب می‌شود که $\frac{1}{5}$ حصه مردم جهان یا در حدود ۸۵۳ میلیون نفر چینی و در مجموع تقریباً یک میلیارد و دو صد و سیزده هزار نفر جهان به آن تکلم می‌کنند.
جدول ذیل را به دقت مطالعه کنید.

معلومات اضافی

مهم‌ترین زبان‌های جهان که گوینده‌گان زیاد دارد (به میلیون نفر)

زبان	زبان مادری	کل سخن‌گویان
ماندرین چینایی	۸۵۳	۱۲۱۳
هندی	۳۴۸	۴۵۴
اسپانوی	۳۴۶	۴۰۱
انگلیسی	۳۳۰	۴۸۷
بنگالی	۱۹۷	۲۰۴
عربی	۱۹۵	۲۳۰
پرتگالی	۱۷۳	۱۸۶
روسی	۱۶۸	۲۸۰
جاپانی	۱۲۵	۱۲۶
آلمانی	۹۸	۱۲۴
فرانسوی	۷۴	۱۲۶
مالای اندونیزیایی	۵۴	۱۶۴
ایتالوی	-	۶۲
اردو	-	۶۱

زبان انگلیسی که شاخه‌یی از زبان‌های اندو اروپایی است که میلیون‌ها انسان به آن تکلم می‌کنند و زبان رسمی بیش از ۴۹ کشور جهان می‌باشد.

زبان عربی که شاخه‌ از خانواده زبان‌های سامی است، در بیش از ۲۲ کشور جهان زبان رسمی می‌باشد و به آن تکلم می‌کنند.

قابل یادآوری است که حدود گسترش لسان‌ها با حدود سیاسی مطابقت ندارد؛ ممکن در یک مملکت چند لسان مروج باشد؛ اما تمام افراد مملکت که در یک حدود سیاسی (کشور) زیست می‌کنند، خود را به یک واحد منسوب ساخته و به آن افتخار دارند؛ مانند افغانستان که در آن بیش از ۳۰ زبان و لهجه وجود دارد؛ اما همه خود را به نام افغان یاد می‌کنند و به دو لسان

رسمی (پشتو و دری) تکلم می کنند و در مناطقی که اکثریت مردم آن به یکی از زبان های (اوزبکی، ترکمنی، بلوچی، پشه یی، نورستانی، پامیری، و غیره) تکلم می نمایند آن زبان بر علاوه زبان پشتو و دری در منطقه به حیث زبان سومی رسمی می باشد.

برعکس کشورهای هم در جهان وجود دارند که دارای حدود سیاسی جداگانه بوده؛ اما به یک لسان واحد تکلم می کنند؛ مانند: زبان عربی که در کشورهای عربستان، سوریه، عراق، مصر، لیبیا ... زبان مروج و رسمی می باشد.

زبان های بین المللی که در سازمان ملل متحد به آن صحبت می شوند؛ عبارت اند از: زبان های انگلیسی، فرانسوی، آلمانی، عربی، روسی، چینی و هسپانوی استند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه های مناسب تقسیم شوند و به استناد نقشه داده، شده ساحه زبان های بزرگ جهان را تعیین نمایند؛ سپس نماینده گروه معلومات حاصل شده را به هم صنفان ارائه کند. معلم صاحب مطالب ارائه شده را با تجارب و معلومات خویش غرض رسیدن به اهداف درسی جمع بندی نماید.

سؤالها

مختصر جواب دهید:

- ۱- زبان (لسان) را تعریف نمایید.
- ۲- زبان حامیر و سامی در کدام کشورهای جهان مروج است؟
- ۳- از پنج زبان بزرگ جهان نام ببرید که بیش ترین گوینده دارد.
- ۴- چرا گوینده گان لسان مادرین چینی در جهان بیش تر می باشند؟
- ۵- زبان اندو اروپایی شامل کدام زبان ها می باشد؟
- ۶- زبان های آلتایی و اورالی به کدام شاخه ها تقسیم شده اند؟

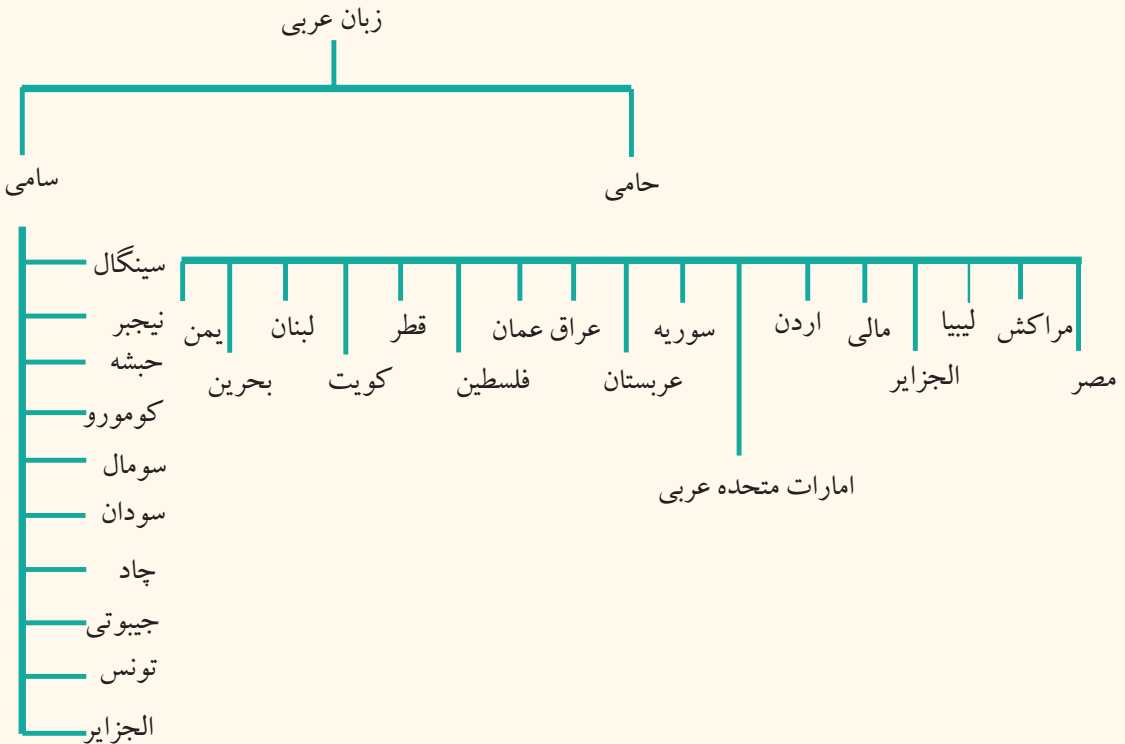
فعالیت خارج از صنف

شاگردان راجع به اهمیت زبان چند سطری نوشته در ساعت آینده مضمون جغرافیه به هم صنفان خود ارائه نمایند.

الف) زبان عربی

به نظر شما زبان عربی لسان رسمی کدام کشورها می باشد؟

نقشه صفحه (۱۳۹) زبان‌های جهان را مطالعه نموده، ساحت نفوذ زبان حامی را از سامی جدا سازید.

واضح است که ارتباط و تفاهم ملل با یکدیگر، سبب توسعه زبان و عدم ارتباط، سبب جدایی و محدودیت لسان می‌شود؛ مانند لسان عربی که به اثر نشر و نفوذ دین مقدس اسلام در تمام جهان انتشار یافت. کتاب مقدس مسلمانان جهان نیز به همین لسان نازل شده است و به همین دلیل اهمیت خاص دارد؛ با وجودی که قرآن کریم به بسیاری زبان‌ها ترجمه شده؛ ولی همه مسلمانان جهان آن را به زبان اصلی (عربی) تلاوت می‌کنند و می‌آموزند؛ بنابراین برای تمام

مسلمانان ضروری است که غرض تلاوت قرآن مجید و احادیث نبوی ﷺ استفاده از احکام الهی و عبادت کردن، قواعد زبان عربی را بیاموزند.

احتیاج به وضع و تدوین قواعد آموزش زبان عربی در آن هنگام محسوس شد که به واسطه انتشار، نفوذ و نشر دین مبین اسلام ملل و اقوام غیر عرب داخل حوزه لسان عربی شدند و پیوسته با همدیگر در اختلاط و آمیزش بودند، کم کم زبان عربی را یاد می گرفتند، سخن می گفتند و می نوشتند، وضع این قواعد دو هدف داشت:

۱- سهولت در تعلیم قرآن، احادیث و دیگر احکام شرعی؛

۲- حفظ زبان عربی از تصرف و دست برد بیگانه گان.

بدین ترتیب زبان عربی در بسیاری نقاط جهان اسلام جاگزین زبان های محلی گردید. در قرون وسطی حتا کتب علمی و ادبی که دانشمندان تألیف و تدوین می کردند بیش تر به زبان عربی بود؛ بنابراین زبان عربی زبان علمی و بین المللی عصر خود محسوب می شد و حالانیز از جمله زبان های بین المللی جهان می باشد.

زبان عربی بر علاوه بر اعظم های آسیا و افریقا به اثر نفوذ مسلمانان در جنوب اروپا الی پرتگال نیز انتشار یافت و تاکنون از لغات و اصطلاحات ادبی، نظامی، تجارتي، دریانوردی، نجوم و سایر علوم (در مضامین کیمیا، ریاضی، بیولوژی، طب و دواسازی) استفاده می شود. این اصطلاحات بیش تر در زبان های فرانسوی، ایتالوی و اسپانوی رواج یافته است.

از جمله ۲۲ کشور جهان که لسان رسمی آن عربی است، ۱۰ کشور آن افریقایی و ۱۲ کشور آن آسیایی نیز می باشد.

معلومات اضافی آن عده کشورهای جهان که لسان رسمی آن‌ها عربی است قرار ذیل اند:

کشورهای آفریقای که لسان رسمی آن عربی می‌باشد:	کشورهای آسیایی که لسان رسمی آن عربی می‌باشد:
۱- الجزایر	۱- اردن
۲- تونس	۲- امارات متحده عرب
۳- جیبوتی	۳- سوریه
۴- چاد	۴- عراق
۵- سودان	۵- عربستان سعودی
۶- سومالی	۶- عمان
۷- کومورو	۷- فلسطین
۸- لیبیا	۸- قطر
۹- مصر	۹- کویت
۱۰- مراکش	۱۰- لبنان
	۱۱- یمن
	۱۲- بحرین

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و هر گروه روی موضوعات ذیل باهم بحث کنند و نتیجه را توسط نماینده هر گروه به هم‌صنفان ارائه نمایند.

کشورهایی را که زبان رسمی‌شان عربی است، لست نمایید.

چرا در براعظم اروپا تا اکنون لغات و اصطلاح‌های عربی در مضامین کیمیا، ریاضی، بیولوژی، طب... و غیره استعمال می‌شود.

سؤالها

مختصر جواب دهید:

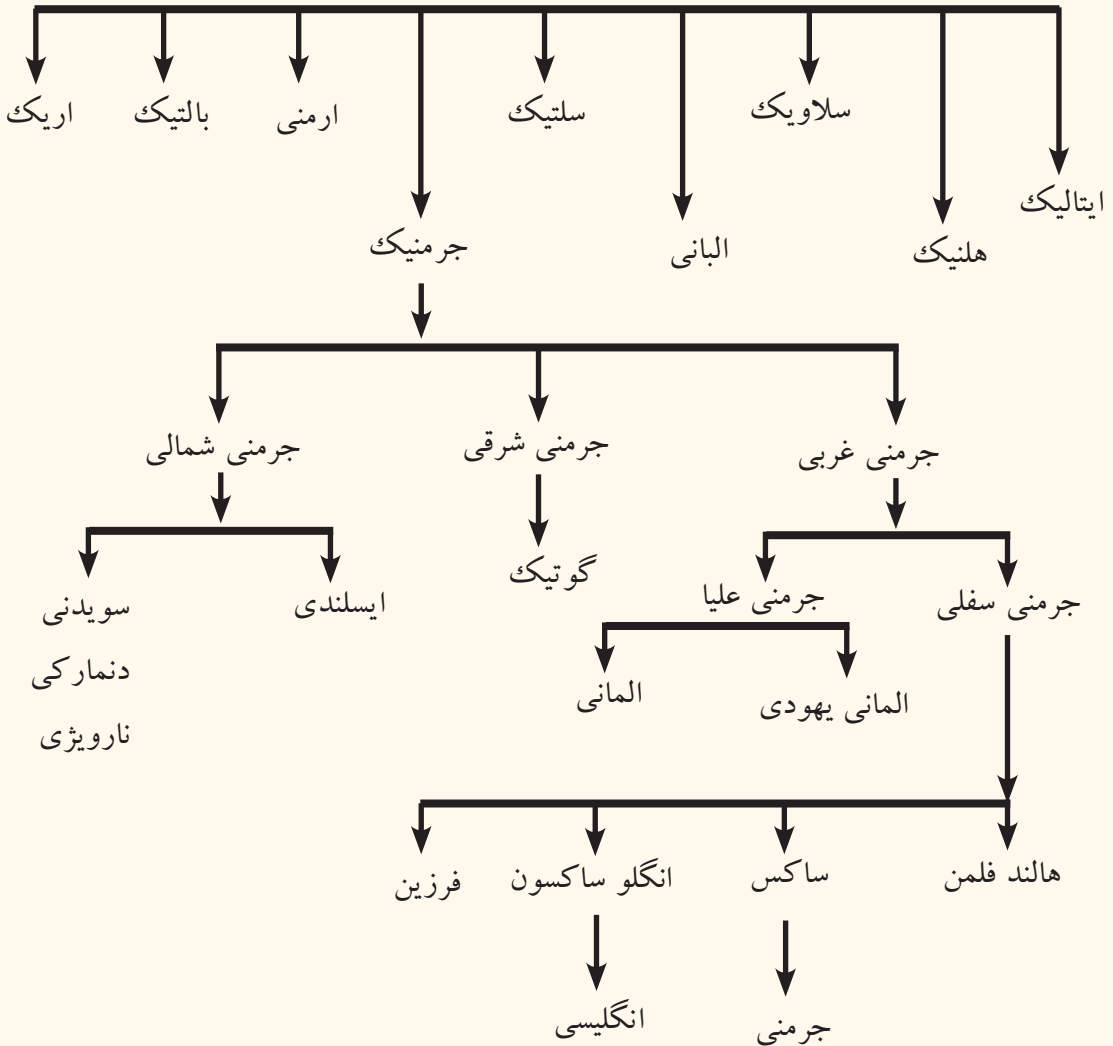
- ۱- چرا زبان عربی در بیش تر کشورهای جهان انتشار یافته است؟
- ۲- لسان عربی در چند کشور آسیایی و آفریقایی رسمی می‌باشد؟
- ۳- ریشهٔ زبان عربی را معرفی کنید.

فعالیت خارج از صنف

چرا آموختن زبان عربی برای تمام مسلمانان جهان ضروری و لازمی است؟ تحت این عنوان مضمونی را تحریر و در ساعت آیندهٔ درسی جغرافیه به صنف ارائه نمایید.

خانوادهٔ زبان‌های اندو اروپایی

چرا بیش‌تر مردم جهان علاقه‌مند یاد گرفتن زبان انگلیسی هستند؟

جدول زبان اندو اروپایی بالا را به طور دقیق از نظر بگذرانید و بگویید که زبان انگلیسی از جمله کدام گروه زبان‌های اندواروپایی می‌باشد.

از دوران استعمار انگلو ساکسون‌ها تا فتح نورماندی‌های فرانسه یعنی از سال ۵۰۰-۱۰۶۶ میلادی

قدیمی‌ترین لسان مروج در انگلیند، زبان انگلیسی بود، این زبان خالص توتانی Teutonie خیلی مشکل و مرکب از چند لهجه بود. بعد از فتح انگلند توسط نورماندی‌ها زبان فرانسوی نیز رایج گردید و تا سال ۱۲۵۰م. هردو زبان انگلیسی و فرانسوی در انگلند استعمال می‌شد. بعد به اثر اختلاط این دو لسان، زبان دیگری به نام زبان انگلیسی خاص به وجود آمد؛ بنابراین زبان انگلیسی زبانی مرکب از زبان‌های توتانی (انگلیسی سابقه)، لاتینی و زبان فرانسوی (نورماندی‌ها) می‌باشد، با آنهم زبان انگلیسی از نظر ویژه‌گی‌های عمومی و ساختمان گرامری یک سره توتانی شمرده می‌شود.

تغییر عمده جدیدی که در این نزدیکی‌ها در زبان انگلیسی به‌وقوع پیوسته عبارت از داخل شدن و انحلال واژه‌های خارجی است که تابع پیشرفت علوم معاصر و توسعه افکار عمومی می‌باشد. یکدسته زیاد کلمات به این زبان افزوده شده که بیش‌تر یونانی و برخی عبرانی و لاتین می‌باشد.

در قرن ۱۹ میلادی انگلستان امپراتوری وسیع مستعمراتی تأسیس نموده بود که به اصطلاح آفتاب در آن غروب نمی‌کرد. در آن مستعمرات برعلاوه استثمار منابع اقتصادی به انتشار فرهنگ خویش نیز اقدام نمود که بخش عمده آن زبان انگلیسی می‌باشد. کسانی که زبان مادری آن‌ها انگلیسی است، تعدادشان در جهان تقریباً به ۳۳۰ میلیون نفر می‌رسد و ۱۵ میلیون نفوس دیگر دنیا این زبان را به عنوان زبان دومی ارتباطی به کار می‌برند؛ همچنین زبان انگلیسی در ۴۹ کشور مستعمره سابق بریتانیا که حالا استقلال خود را نیز حاصل نموده‌اند، نسبت عدم انکشاف زبان اصلی کشورشان، زبان انگلیسی را به حیث زبان رسمی اول و در بعضی کشورها به حیث زبان رسمی دوم خویش قبول نموده‌اند.

با فراگیری زبان انگلیسی منحصیث زبان بین‌المللی برعلاوه تفاهم بین‌المللی می‌توان در مورد موضوعات مورد نیاز جغرافیایی و علوم دیگر منابع معلوماتی و مأخذ معتبر از اینترنت، کتب و مجله‌های منتشر شده زبان انگلیسی استفاده نمود.

فعالیت داخل صنف:

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند، روی علت انکشاف لسان انگلیسی باهم بحث نمایند و نماینده هر گروه نتیجه بحث خویش را به همصنفان ارائه کند؛ سپس معلم محترم نتیجه بحث گروه‌ها را با معلومات خویش جمع بندی نموده، توضیح نماید.

سؤال‌ها:

مختصر جواب دهید:

- ۱- لسان انگلیسی چرا در ۴۹ کشور جهان به حیث لسان رسمی کشورشان قبول شده است؟
- ۲- زبان انگلیسی فعلی مرکب از کدام لسان‌های قبلی می‌باشد؟
- ۳- چرا اکثریت جوانان کشور علاقه‌مند یادگیری زبان انگلیسی استند؟
- ۴- علت انتشار زبان انگلیسی را به تمام قاره‌های جهان توضیح دهید؟

فعالیت خارج از صنف

در مورد ضرورت یادگیری زبان انگلیسی چند سطر بنویسید و در ساعت درسی آینده به هم‌صنفان ارائه نمایید.

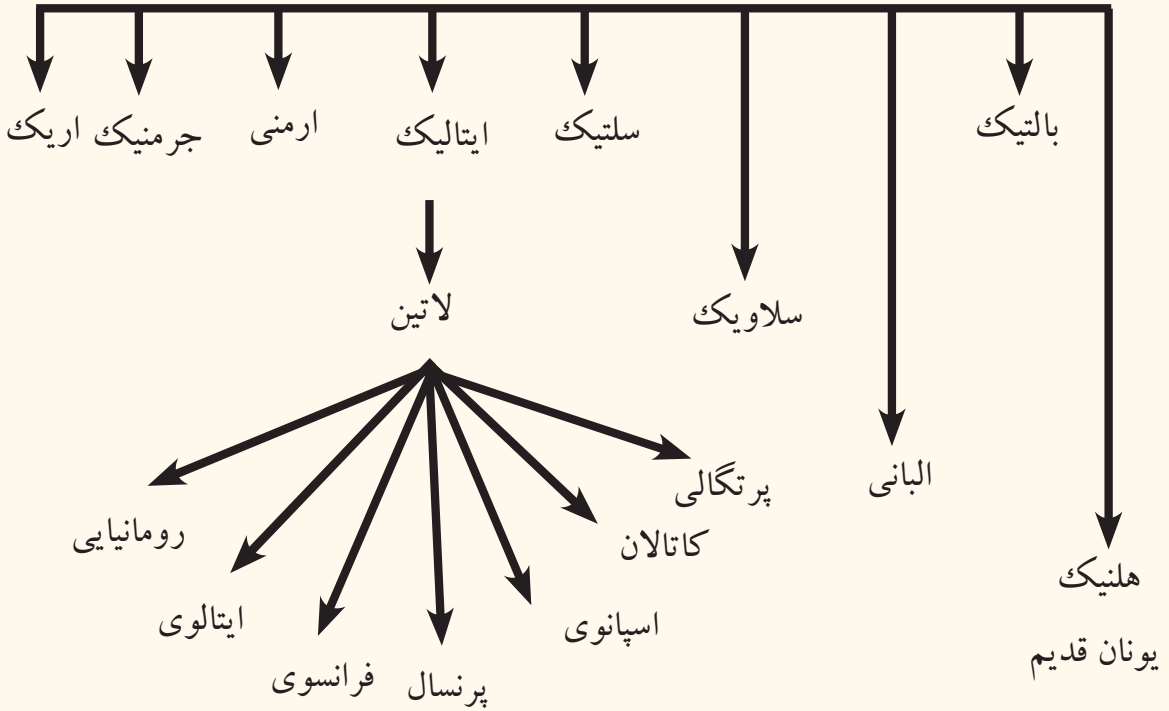
معلومات اضافی

کشورہایی کہ در آن زبان انگلیسی بہ حیث زبان رسمی کشور شان قبول شدہ است (بدون کشور انگلستان) ۴۹ کشور می باشد.

در قارہٴ آسیا	در قارہٴ اقیانوسیہ	در قارہٴ اروپا	در قارہٴ افریقا	در قارہٴ امریکا	در قارہٴ آسیا
۱	۱	۱	۱	۱	۱
سنگاپور	استرالیا	انگلستان	اوگاندا	انتیگوا و باربودا	۱
	تونگا	ایرلیند	بوتسوانا	ایالات متحدہ امریکا	۲
	تووالو	مالتا	تانزانیا	بہاما	۳
	ساموا		زیمبابوی	باربادوس	۴
	جزایر سلیمان		نامیبیا	بلیز	۵
	فیجی		سوازیلند	ترینیداد و توباگو	۶
	کریباتی		سرالیون	جامیکا	۷
	مارشال		سیشل	دومینیکا	۸
	میکرونزی		گانا	سنت کیتس و نویس	۹
	نائورو		کامرون	سنت لوسیا	۱۰
	وانواتو		کینیا	سنت وینسنت و گرنادین	۱۱
	پاپوا گینہ		گامبیا	کانادا	۱۲
	پالائو		لیسوتو	گرینادا	۱۳
			لایبیریا	گویان انگلیسی	۱۴
			مالاوی		
			موریس		
			نایجریا		
			زامبیا		
			افریقای جنوبی		

ج) زبان لاتینی (فرانسوی، اسپانوی و پرتگالی)

خانوادهٔ زبان اندو اروپایی

نقشهٔ صفحهٔ (۱۳۹) و جدول فوق را مطالعه نموده و بگویید که از زبان لاتینی کدام زبان‌های بزرگ جهان به وجود آمده است؟

زبان رومن‌ها (ایتالیای سابق) از جملهٔ شاخه‌های خانوادهٔ زبان اندو اروپایی است که بعداً به نام زبان لاتین مسمما گردیده است. این زبان، زبان اصلی روم قدیم می‌باشد که در نواحی تحت نفوذ امپراطوری روم قدیم تکلم می‌شد، در نواحی غرب اروپا به تدریج تغییر کرده و به لهجه‌های محلی تبدیل گردیده است؛ مانند: زبان‌های مردمان اسپانیا، پرتگال، فرانسه و در شرق زبان مردمان رومانیه و البانیه را می‌توان نام برد. قدیمی‌ترین آثار رومن‌ها متعلق به سدهٔ ششم قبل از میلاد است؛ اما ادبیات لاتین از سدهٔ سوم میلادی آغاز گردیده است. زبان‌های فرانسوی، اسپانوی

و پرتگالی از جمله زبان‌های زنده اند که به اثر استعمار و یا علل دیگر از حوزه اصلی اهل زبان به خارج حوزه رواج یافت و دارای گرامر نسبتاً وسیع می‌باشد. کشورهای اسپانیه، پرتگال و فرانسه از جمله کشورهایی بودند که بعد از اکتشافات بزرگ جغرافیایی مستعمره‌های وسیع در قاره آمریکا، آفریقا، آسیا و اقیانوسیه به دست آوردند و در آن سرزمین‌ها فرهنگ و کلتور خویش را نیز رواج دادند. یکی از بخش‌های عمده آن، توسعه زبان محسوب می‌شود. در اثر تسلط چندین قرن کشورهای استعماری اروپا، زبان‌های محلی کشورهای مستعمره رشد نکرده بود، اکنون در حالی، که کشورهای مستقل استند بنابر مجبوریت زبان استعماری خارجی را به حیث زبان رسمی کشور خود انتخاب کرده اند؛ مانند زبان فرانسوی که در ۲۶ کشور جهان، اسپانوی در ۱۹ کشور جهان و پرتگالی در ۶ کشور جهان زبان رسمی اولی و در بعضی کشورها زبان رسمی دوم به‌شمار می‌رود. غرض معلومات بیش‌تر به جدول ضمیمه مراجعه کنید.

شاخه‌های زبان لاتین

فرانسوی		اسپانوی		پرتگالی	
براعظم‌ها	کشورها	براعظم‌ها	کشورها	براعظم‌ها	کشورها
اروپا	موناکو	اروپا	اندورا	افریقا	انگولا
آسیا	فلپین	افریقا	گینه استوایی	امریکای جنوبی	برازیل
افریقا	افریقای مرکزی	امریکایی	ارجنتاین	آسیا	تیمور شرقی
//	بنین	جنوبی	اکوادور		ساوتومه
//	بروندی	//	السلوادور	افریقا	و پرنسیپ
//	بورکینافاسو	//	اوروگوای		کپ ورود
//	توگو	//	بولیوی	افریقا	گینی بیسائو
//	چاد	//	پیرو	افریقا	
//	جیبوتی	//	پانامه		
//	روندا	//	پاراگوای		
//	ساحل عاج	//	دومینکن		
//	سینگال	//	چیلی		
//	سیشل	//	کلمبیا		
//	کومورو	//	کوستاریکا		
//	گابون	//	کیوبا		
//	گینه	//	گوآتمالا		
//	لوکزامبورگ	//	نیکاراگوآ		
//	مدغاسکر	//	ونزوئلا		
اروپا	موناکو	//	هندوراس		
افریقا	نیجریا				
اروپا	ناجیر				
افریقا	کامرون				
//	کانگو برازاویل				
//	کانگو کشاسا				
امریکای مرکزی	هایتی				
امریکای شمالی	کانادا (انگلیسی و فرانسوی)				

شاخه‌های زبان لاتین که خارج از اهل زبان به حیث زبان رسمی کشورهای شان تعیین گردیده است .

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و هر گروه درباره یکی از شاخه‌های زبان لاتین (پرتگالی، اسپانوی، فرانسوی) باهم بحث نمایند که چرا این زبان‌ها در بیش‌تر کشورهای جهان تا الحال زبان رسمی شان اند؛ سپس نتیجه بحث‌شان را توسط نماینده گروه به صنف ارائه نموده و جناب معلم نتیجه بحث گروه را با معلومات خویش جمع بندی نموده به شاگردان توضیح دهد.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

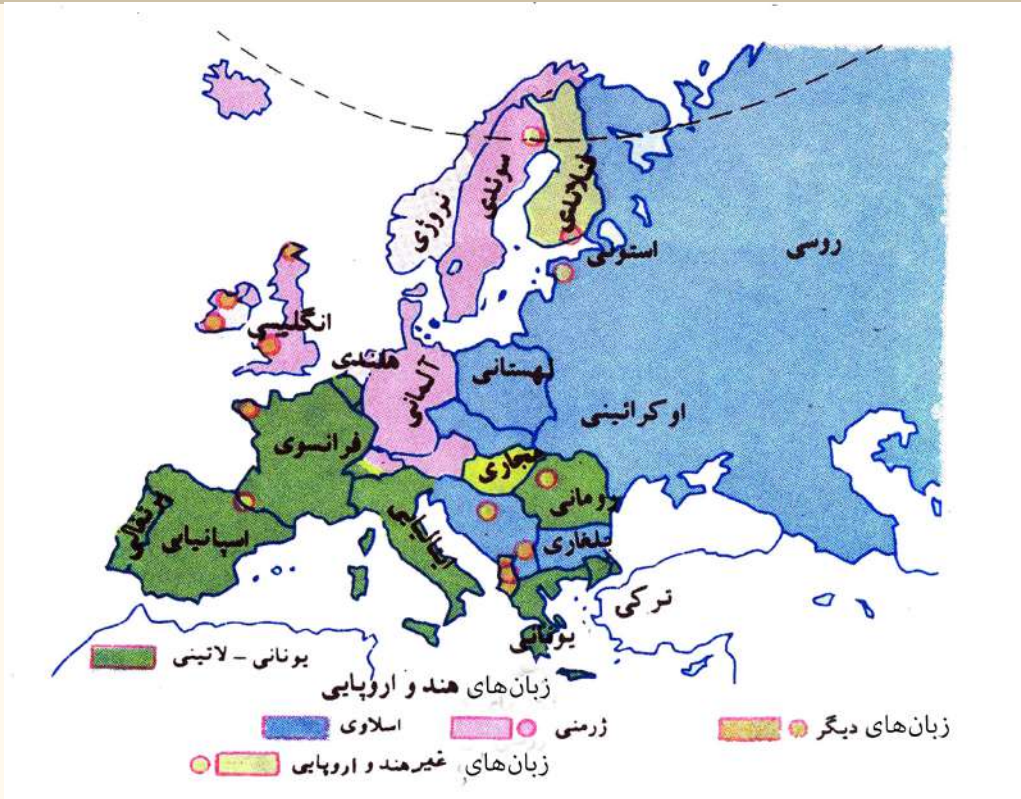
- ۱- شاخه‌های زبان خانواده لاتین را معرفی کنید.
- ۲- زبان فرانسوی غیر از کشور فرانسه در چند کشور جهان زبان رسمی می‌باشد؟ صحیح‌ترین جواب را نشانی کنید.
- ۳- زبان فرانسوی شاخه یکی از خانواده زبان‌های ذیل می‌باشد:
الف) جرمنیک (ب) لاتین (ج) سلاوی (د) سانسکرت
- ۴- زبان‌های اسپانوی و پرتگالی شاخه‌یی از خانواده زبان‌های ذیل می‌باشد.
الف) سلاوی (ب) یونان قدیم (ج) لاتین (د) جرمنیک

فعالیت خارج از صنف

با استفاده از جدول ضمیمه، کشورهایی که زبان رسمی‌شان، فرانسوی، پرتگالی و اسپانوی استند، در نقشه جهان تثبیت و در ساعت درسی آینده جغرافیه به هم‌صنفان ارائه نمایید.

د - زبان جرمنی

نقشه تقسیمات جغرافیایی زبان جرمنی را مطالعه نموده، ساحت نفوذ زبان جرمنی را در آن تثبیت کنید.

جرمن ها قبیله ای اند که در اوسط هزاره یی اول پیش از میلاد، در قسمت شمال آلمان و جنوب شبه جزیره سکاندیناویا زنده گی می کردند و از قرن دوم میلادی به بعد به مناطق دیگر که امروز مسکن گزین استند، مهاجرت کردند.

زبان جرمنیک از جمله زبان های اندو اروپایی بوده که شامل زبان های انگلوساکسون (آلمانی، هالندی و انگلیسی)، زبان مردم ایسلند و سکاندیناویا (ناروی، سویدن و دنمارک) و گوتیک Gothic است. آثار زبان گوتیک از دوره قرن چهارم میلادی به این طرف موجود می باشد. زبان آلمانی به دو لهجه محلی تقسیم می شود.

۱- زبان آلمانی مناطق مرتفع که در قسمت جنوب به آن تکلم می شود و زبان ادبیات رسمی آلمان را تشکیل می دهد.

۲- زبان آلمانی مناطق هموار و کم ارتفاع که در جلگه های شمالی دیده می شود. از همین زبان

محلّی شمالی، زبان فلامندی **Flemand** و هالندی مشتق گردیده است. زبان آلمانی برعلاوه کشور آلمان در کشورهای اطریش، لختن شتین و سویس (آلمانی، فرانسوی و ایتالوی) نیز رسمی می‌باشد. مردم کشور لوکزمبورگ، ۷۰ در صد و برخی از مردم هالند به زبان آلمانی صحبت می‌کنند.

قابل یاد آوری است که زبان انگلیسی نیز از جمله زبان‌های منطقه هموار و کم ارتفاع آلمان می‌باشد که به وسیله قبایل انگلوساکسون **Anglo-Saxon** در قرن ششم میلادی به انگلستان برده شده، سپس با حروف فرانسوی مخلوط گردیده است. مردم انگلستان و قسمتی از مردم ایرلیند به آن صحبت می‌کنند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و هر گروه از روی نقشه داده شده، مناطق زبان‌های جرمنی را مشخص نمایند و نماینده هر گروه نام کشورهایی را که در آن زبان آلمانی بیش‌تر مروج است به هم‌صن‌فان معرفی نمایند.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

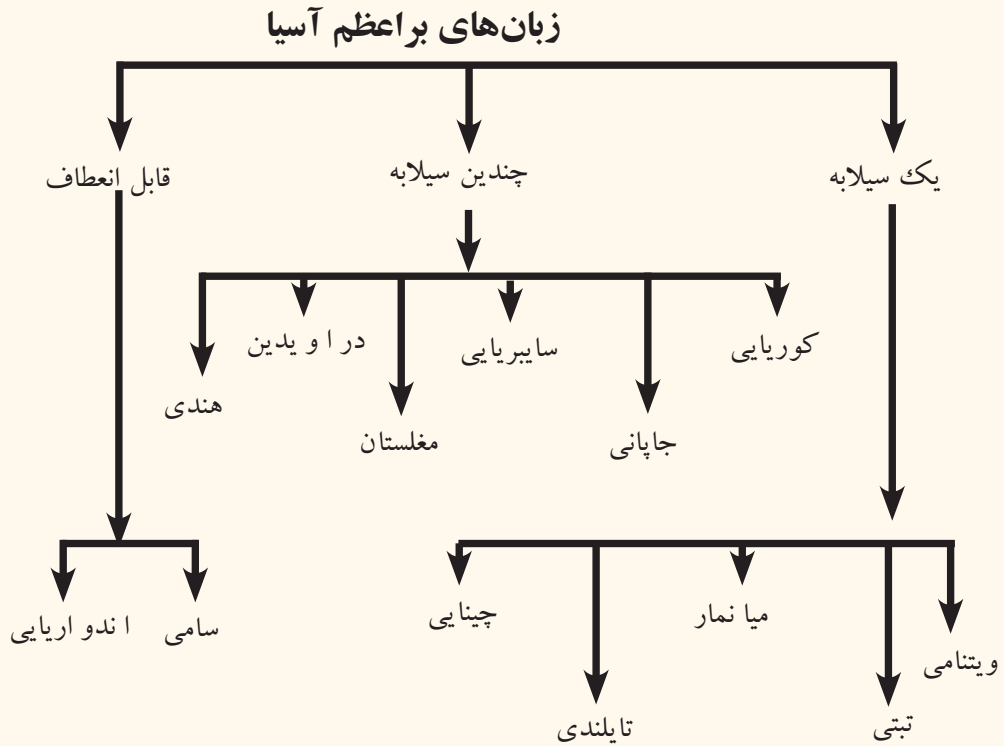
- کدام زبان‌های اروپا جزء زبان جرمنی می‌باشد؟
- زبان انگلوساکسون شامل کدام زبان‌ها است؟
- زبان‌های شبه جزیره اسکاندیناوی را که ریشه زبان جرمنی دارند نام ببرید؟
- زبان آلمانی، زبان رسمی کدام کشورها می‌باشد.

فعالیت خارج از صنف

نقشه گنگ قاره اروپا را کاپی یا ترسیم نموده با استفاده از جدول عمومی زبان خانواده‌های اند و اروپایی مناطق سخن‌گویان بخش‌های از زبان جرمنیک (جرمنی غربی، جرمنی شرقی، و جرمنی شمالی) را به رنگ‌های متفاوت رنگ آمیزی کنید و در ساعت آینده جغرافیه به هم‌صن‌فان ارائه نمایید.

هـ) راجع به زبان‌های چینی، جاپانی و اندونیزیایی چه می‌دانید؟

نقشه صفحه ۱۳۹) و چارت فوق را مطالعه نموده، بگویید که زبان چینی از زبان جاپانی چه تفاوت دارد؟

زبان ماندرین چینی؛ مانند زبان‌های ویتنامی (انامی)، تبتی، تایلندی، و میانماری (برمایی) و در اصطلاح زبان شناسی یک هجایی (یک سیلابه) می‌باشد، کلمه‌های این زبان دارای سیلاب‌های جداگانه است. صرف کلمات به ندرت موجب تغییرات آن‌ها می‌شود.

زبان چینی سابقهٔ بیشتر و ادبیات وسیع‌تر دارد. الفبای این زبان به چهار صد حرف می‌رسد و مصور می‌باشد و چند صد علامت فرعی نیز دارد، به همین دلیل آموختن آن مشکل بوده و هر کس توانایی آموزش آن را ندارد، سبب بیسوادی عامهٔ مردم گردیده است. در این اواخر برای مردم چین ساده کردن آن کوشش‌های زیادی نمودند. مردم این گروه زبانی باهم پیوسته‌گی نژادی دارند و از لحاظ تعداد بیش‌تر از نیمی از نفوس قارهٔ آسیا را تشکیل می‌دهند و دامنهٔ نفوذ آن بیش‌تر به طرف شرق آسیا صورت گرفته است.

گروه زبان‌های چندین سیلابه مثل زبان کوریایی، جاپانی، زبان بخش اعظم مردم سایبریا، آسیای مرکزی، دراویدی و هندی می‌باشند که درین گروه زبانی کلمه‌ها پیچیده و دارای پسوند و پیشوند بسیار می‌باشد.

زبان‌های قابل انعطاف تحت عناوین جداگانه قبلاً معرفی گردید. زبان اندونیزیایی که از زبان مالایی (زبان جنوب کشور مالیزیا) مشتق شده، زبان رسمی کشور اندونیزیا می‌باشد، در سال ۱۹۲۸م. به حیث زبان ملی انتخاب گردید. در طول زمان کلمات از زبان‌های عربی، چینی، هالندی، پرتگالی، سانسکریتی، تامیلی، فرانسوی و انگلیسی در آن وارد شده است، به‌طور مثال: در حدود ۷۰۰۰ واژه هالندی در این زبان وجود دارد.

فعالیت داخل صنف:

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند، نقشه خانواده زبان‌ها را در صفحه (۱۳۹) به صورت دقیق مطالعه نمایند؛ سپس ساحت زبان‌های مردمان زرد پوست را با کشورهای مربوط آن با همکاری یکدیگر مشخص نمایند و نتیجه فعالیت شان را به واسطه نماینده گروه به هم‌صنفان ارائه دارند، جناب معلم نتیجه فعالیت را با معلومات خویش جمع‌بندی نماید.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

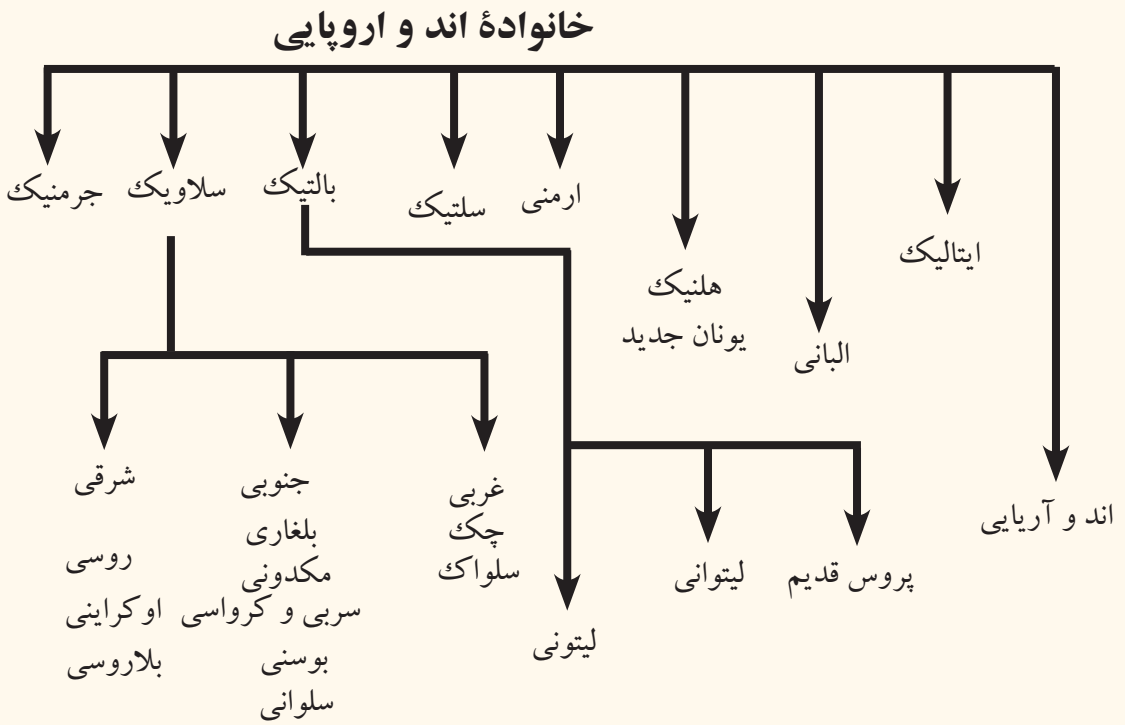
- ۱- خصوصیات زبان ماندرین چینی را بگویید.
- ۲- زبان‌های یک سیلابه آسیایی کدام‌ها اند؟
جواب صحیح را انتخاب کنید.
- ۳- زبان چینی از جمله زبان‌های خانواده ذیل است:
الف) یک سیلابه ب) چندین سیلابه ج) قابل انعطاف د) همه جواب صحیح است
- ۴- زبان جاپانی از جمله زبان‌های ذیل می‌باشد:
الف) یک سیلابه ب) چندین سیلابه ج) قابل انعطاف د) همه جواب‌ها غلط است
جواب صحیح را انتخاب کنید:
- ۱- زبان اندونیزیایی از زبان مالایی مشتق گردیده است.
- ۲- زبان ماندرین چینی دارای چهار صد حرف و چند صد علامه فرعی می‌باشد.
- ۳- زبان‌های ویتنامی، تبتی، تایلندی و برمایی از جمله زبان‌های چندین سیلابه می‌باشند.

فعالیت خارج از صنف

نقشه گنگ براعظم آسیا را از صفحه (۱۴۱) کاپی نموده زبان‌های یک سیلابه و زبان‌های چندین سیلابه را به رنگ‌های جداگانه رنگ آمیزی نموده در ساعت آینده به هم‌صنفان ارائه نمایید.

و) زبان بالتیک - لیتوانی و سلاوی

نقشه صفحه ۱۳۹) و گراف فوق را به گونه دقیق مطالعه نموده و بیان دارید که زبان سلاوی از جمله کدام خاندان زبانی بوده و دارای کدام شاخه‌ها می‌باشد.

زبان سلاوی نیز از شاخه‌های زبان‌های اندواروپایی است. که در اروپای شرقی و سایر کشورهای سلاوی‌های بالکان مروج می‌باشد.

در قرن اول میلادی قبیله‌های بالتیکی و سلاوی بخش بزرگی را در اروپای شرقی اشغال کرده بودند که در غرب مسکن آن‌ها قبیله‌های جرمنی و در جنوب قبیله‌های آریایی واقع بودند. از سده پنج میلادی سلاوها منطقه نفوذ خود را به جهات مختلف گسترش دادند و امروز زبان سلاوی در بخش وسیع از اروپای شرقی رایج است.

زبان سلاوی دارای لهجه‌های محلی زیادی است و مهم‌ترین همه، زبان روسی می‌باشد که در مناطق تایگاه در سایبریا و در دو طرف خط آهن ترانس سایبرین، آذربایجان و اکراین مروج است.

زبان سلاوی به چند لهجه محلی دیگر نیز تقسیم می‌شود، که قسمتی از اهالی هنگری و بالکان و همچنین چک‌ها، سلواک‌ها، پولیندی‌ها، سربی‌ها، بوسنی‌ها، کروات‌ها، بلغارها و مردم مقدونیه به آن تکلم می‌نمایند.

زبان اهالی سواحل بحیره بالتیک شباهت به زبان سلاوها دارد و زبان‌های لیتوانیایی نیز یک شاخه‌یی از خانواده‌ی زبان‌های سلاوی را تشکیل می‌دهد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند، روی بخش‌های عمده‌ی زبان سلاوی باهم بحث نمایند، نماینده‌ی گروه نتیجه‌ی بحث خویش را به هم‌صنفان ارائه نموده، معلم موضوع بحث را جمع‌بندی و با معلومات خود یکجا و به صنف بیان نماید.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

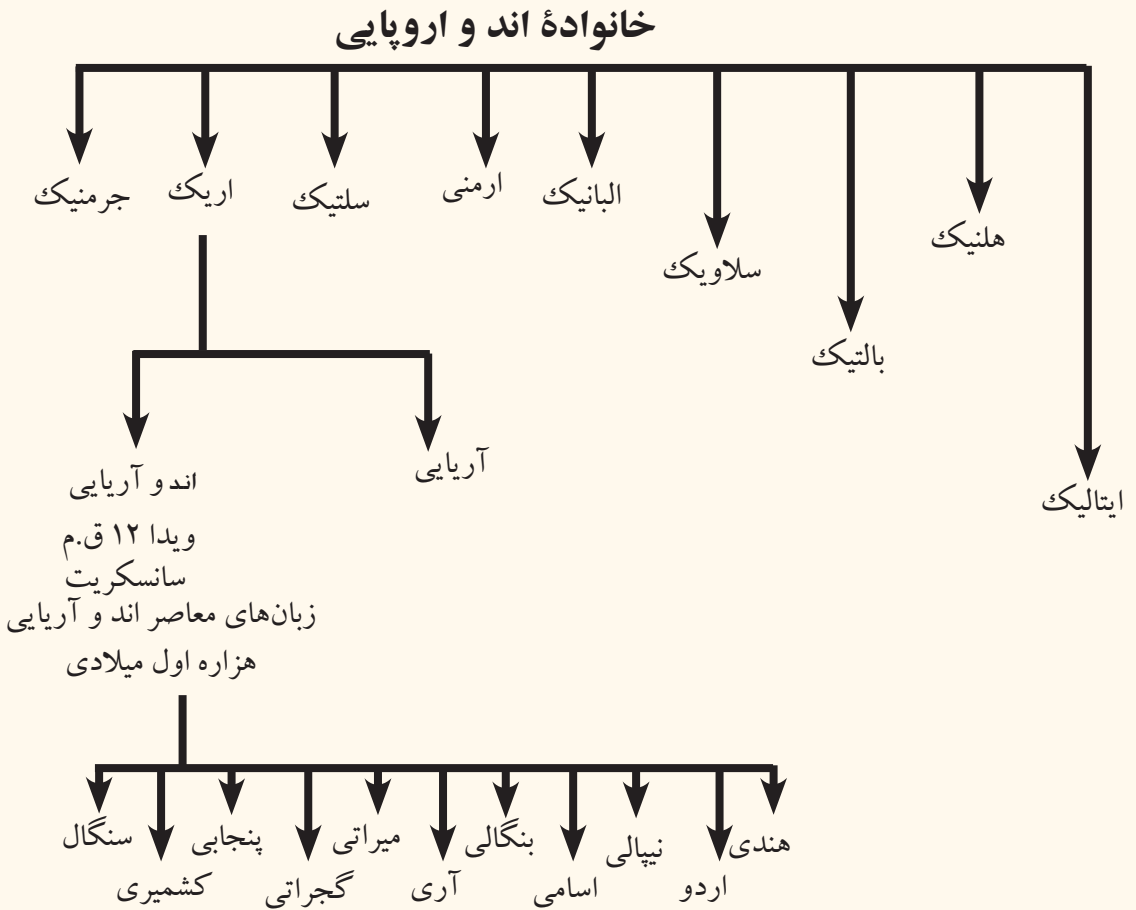
- ۱- زبان سلاوی شعبه‌ی کدام یک از خاندان بزرگ زبانی را تشکیل می‌دهد؟
 - ۲- زبان سلاوی در کدام قسمت اروپا بیشتر تکلم می‌شود؟
 - ۳- شعبات مهم زبان سلاوی را معرفی کنید.
 - ۴- شعبات مهم زبان بالتیک را معرفی کنید.
- جوابات صحیح را تشخیص دهید:
- ۱- زبان سلاوی از شعبات زبان‌های اندواروپایی است.
 - ۲- زبان سلاوی بیشتر در اروپایی غربی و سایر کشورهای بالکان مروج است.
 - ۳- مهم‌ترین شعبه‌ی زبان سلاوی روسی می‌باشد.

فعالیت خارج از صنف

نقشه‌ی گنگ اروپا را ترسیم نموده، مناطق نفوذ زبان سلاوی را توسط رنگ به روی نقشه مشخص نمایید و در ساعت آینده‌ی جغرافیه به هم‌صنفان ارائه دارید.

ز (زبان هندی و اردو

جدول فوق را به صورت دقیق مطالعه نموده و بگویید که زبان اردو از کدام گروه زبان‌ها می‌باشد. زبان هندی زبان اصلی و رسمی کشور هندوستان است در حالی که زبان اردو زبان اصلی و رسمی کشور پاکستان و بنگالی زبان مردم بنگله‌دیش می‌باشد. اردو زبانی است که از نگاه تاریخی از زبان سانسکریت مشتق گردیده، با زبان فارسی یکجا شده و از امتزاج آن یک زبان جدید، به نام اردو به وجود آمده و در نتیجه، زبان مشترک پاکستان، و بخشی از بنگله دیش و هندوستان گردیده است، این زبان در زمان حکومت شاه جهان (۱۶۲۷ - ۱۶۸۵ م.) نواسهٔ ظهردالدین محمد بابر بنیان‌گذار سلاله تیموری در هند که به نام مغولان هند نیز یاد می‌شود، به نام زبان اردو مسمی گردیده است.

زبان اردو مرکب از زبان‌های فارسی، ترکی و هندی قدیم می‌باشد؛ اما اساسات اولیهٔ آن در هند

با ورود فاتحین مسلمانان شروع شده است؛ چنانچه در زمان حکومت سلطان محمود غزنوی و پسرش سلطان مسعود به هندی‌ها مناصب بلندی در دربار غزنویان داده شده بود، زبان درباری غزنویان در هند نیز دری بود و حکام مسلمین هند با این زبان تکلم می‌کردند؛ سپس این رابطه دایمی، باعث تأثیرات زبان دری به زبان اردو، گردید. اصطلاح اردو ترکی است و معنای آن عسکر و قرارگاه قشون می‌باشد؛ چون عساکر ترک، فارس و هنود در یک قرارگاه عسکری باهم یکجا بودند، بنابراین این لسان از سه زبان ترکی، دری و هندی متشکل شده و تحت عنوان زبان اردو معروف گردیده که بعد به اثر تسلط چند قرنۀ انگلیس‌ها اصطلاحات و کلمه‌های انگلیسی نیز بر آن افزود شده است.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های دو نفری تقسیم شوند و هر کدام روی تاریخچه زبان اردو باهم مباحثه نمایند و موضوع بحث را به هم‌صنفان ارائه نمایند سپس معلم مضمون نتیجه بحث را جمع بندی و معلومات دست داشته خویش را با شاگردان شریک سازد.

سوالات

مختصر جواب دهید:

۱- زبان‌های معاصر اندوآریایی شامل کدام زبان‌ها می‌باشند؟

۲- زبان اردو چرا به این نام مسما گردیده است؟

جمله‌های زیر را تکمیل نمایید:

۱- زبان اردو در زمان حکومت به نام زبان اردو مسما شده است.

۲- زبان اردو مرکب از زبان‌های، و می‌باشد.

فعالیت خارج از صنف

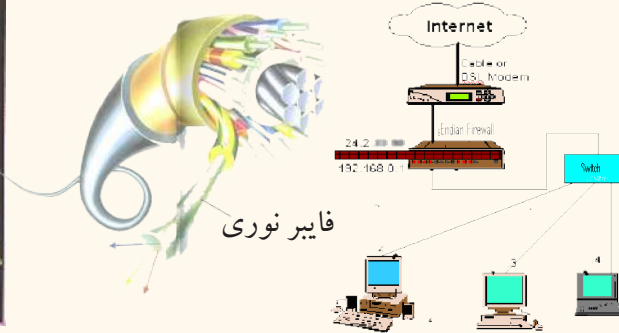

شاگردان نقشه گنگ جنوب شرق آسیا را ترسیم نموده و کشورهای اردو زبان را به رنگ مشخص نمایند و در ساعت آینده مضمون جغرافیه به هم‌صنفان نشان دهد.

۱-۷ ارتباطات و جهانی شدن Globalization

قمر مصنوعی

آیا به موضوع جهانی شدن آشنا هستید؟

انکشاف در عرصه‌های مختلف علوم؛ مانند مخابرات به خصوص معلومات از اقمار مصنوعی، رادار، انترنیت و مانند آن به دست می‌آید جهان را نظر به سابق بیش تر با هم نزدیک تر ساخته و روابط کشورها رامستحکم تر گردانیده است.

معلومات از راه دور Remote Sensing در بخش‌های تجارت، صنعت، فرهنگ و حمل و نقل زمینی، هوایی و بحری انتقال اموال را از یک کشور به کشور دیگر و از یک ساحه به ساحه دیگر و آسان تر ساخته است. ازین رو جهانی شدن تمام مسایل به ویژه در بخش جغرافیه با به میان آمدن مخابرات الکترونیکی و ارتباطات اقمار مصنوعی جنبه حقیقی خود را اختیار کرد و تسهیلات قابل ملاحظه‌یی را در عرصه‌های مختلف جغرافیایی فراهم ساخت و به این اساس جهان را در یک مقیاس بزرگ به حیث خانه مشترک انسان‌ها قرار داد.

بنابر انکشاف ساینس و تکنالوژی، سفر انسان به فضا، موجودیت ایستگاه‌های فضایی و اقمار مصنوعی به اطراف زمین، انسان توانست که ارتباطات خویش را در عرصه‌های مختلف با همدیگر نزدیک و نزدیک تر سازد؛ مثال: انسان‌ها به کمک اقمار مصنوعی از کابل به نیویارک، کانادا... و دورترین نقاط جهان بدون در نظر داشت فاصله مکانی به اسرع وقت تماس برقرار کرده می‌توانند، علاوه بر آن در عرصه تجارت، امور بانکی، داد و ستد اسعار، امور فرهنگی، ترانسپورتی، انرژی و امور نظامی تمام مناطق جهان در تحت پوشش معلوماتی می‌آید؛ بنابراین در بعد زمان و مکان فاصله‌های تماس کوتاه و نزدیک شده است که مفهوم (Globalization) یا جهانی شدن را افاده می‌کند.

انکشاف ارتباطات یا (Telecommunication)؛ مانند: رادارهای پیش رفته تلفون‌ها، موبایل، انترنت، فکس و سیستم‌های ماهواره‌یی کشورهای جهان را در مناطق مختلف باهم بیشتر وصل گردانیده است. فاصله‌یی که در گذشته در جهان بین کشورها وجود داشت، از میان برداشته شد.

انکشاف سریع وسایل ارتباطی و اطلاعاتی؛ مانند: فکس Fax، کمپیوتر Computer، انترنت Internet، تلفون Telephone، تلویزیون (T.V) و غیره زمینه خوبی را برای نزدیک شدن کشورهای مساعد ساخته است؛ به‌طور مثال: وارد کننده‌گان اموال تجارتي اگر بخواهند از جاپان

کالاهای تجارتي را به نيويارک و يا دوبي وارد نمايند، توسط انترنت **Internet** تقاضای ارسال اموال را از کمپنی های مربوطه می نماید، در مرحله اول فرمایش گرفته می شود، کمپنی صادر کننده قیمت اموال، کرایه و بیمه کالاها را اطلاع می دهد. مشتری از طریق آویزهای الکترونیکی پول قیمت اموال را ذریعۀ انترنت به حساب بانک طرف مقابل می فرستد و خط سیر و سایل انتقالی توسط اقمار مصنوعی ذریعۀ انترنت **Internet**، و موبایل لحظه به لحظه کنترل می شود تا آن که اموال به دست خریدار برسد. این پروسه انتقالی توسط تسهیلات فایبرهای نوری **Electronic Fiber** یا الکترونیکی آسان تر ساخته شده، معامله ها را در فاصله هزاران کیلومتر در یک دقیقه تنظیم می کند. این است مفاد جهانی شدن مسایل ارتباطی در سطح جهان.

فعالیت داخل صنف

شاگردان عزیز می توانند بعد از تقسیم شدن به سه گروه درباره اهمیت سه وسیله مهم ارتباطی جهانی؛ مانند: رادیو، تلویزیون و تلفون بحث کنند و نتیجه بحث را نماینده گروه به هم صنفان بیان نماید و معلم با معلومات خود نتیجه فعالیت را جمع بندی نماید.

سؤالها

از جمله چهار جواب، صحیح آن را انتخاب کنید.

۱- **Globalization** عبارت است از:

الف) ارتباطات (ب) جهانی شدن (ج) نظام سیاسی (د) عدم ارتباط

۲- تلفون برای اهداف ذیل به کار می رود:

الف) تبادل اجناس (ب) تحویل گیری متاع تجارتي (ج) تأمین ارتباط بین افراد و

موسسات (د) هیچکدام

جمله را تکمیل کنید:

۳- انترنت وسیله () در جهان است.

مختصر جواب دهید:

۴- وسایل پیشرفته ارتباط جمعی امروزی را نام بگیرید.

فعالیت خارج از صنف

وسایل ارتباطی کدام مفاهیم را افاده می کند و ارزش آن ها در کدام مسایل است؟ لطف کرده آن را در کتابچه های تان درج کنید و در ساعت آینده جغرافیه به صنف بیاورید.

انواع عمده وسایل ارتباطی یا (Telecommunication)

چند نوع وسایل ارتباطی عامه را می‌شناسید؟

دریافت حقایق جغرافیایی در انتقال پیام‌ها؛ مانند سایر علوم نیازمند وسایل ارتباطی بوده، ازین رو انواع عمده وسایل ارتباطی برای دانش آموزان رشته جغرافیا کار حتمی و ضروریست. به ویژه پژوهش‌های امروزی در مورد نظام شمس، اقمار مصنوعی و پیامد آن‌ها درباره تحولات و دریافت حقایق جدید راجع به معادن، آسیب‌های زراعتی و غیره؛ همچنان پیشرفت‌های جدید درباره کاینات و دریافت حقایق درباره سیاره‌ها و رابطه آن به زمین مسایلی اند ضروری که ذریعه وسایل مخابراتی Telecommunication انجام می‌شود.

انسان‌ها از ابتدای حیات‌شان در کره زمین از اشاره‌ها، علامت‌ها و وسایل ساده استفاده می‌کردند. همچنان نواختن دهل، نقاره و سپس استفاده از حیوانات اهلی و در آخر از موتور، تلیفون‌های سیم دار، مونولوگ، بی‌سیم، رادیو، تلویزیون، انترنت و رادار استفاده می‌شود.

استعمال تلیفون‌های دی جی تل Digital و مونولوگ در عصر حاضر مشکلات مخابراتی را حل نموده و روابط را با همدیگر مستحکم تر ساخته است.

اختراعات در زمینه تلی کمونیکیشن Telecommunication چهره جهان را تغییر داده و پیشرفت‌های سیستم ارتباطی در هوانوردی، بحریمایی و بسیاری از موضوعات ترانسپورتی تغییرهای بنیادی را به میان آورده است. تحولات بزرگ به ویژه از جنگ جهانی دوم به بعد اختراعات سریع تر صورت گرفت، با ارتباطات جمعی (Media) در جهان دستگاه‌های معاصر ارتباطی تأسیس شد.

به‌میان آمدن رادیو به‌حیث وسیله ارتباطی انسان‌ها را باهم نزدیک ساخت و طول موج (متوسط کوتاه، طویل و FM) فواصل دور را ذریعه انتشارات صوتی نزدیک ساخت.

نشر اخبار، اموال تجارتي، اعلانات درباره اموال تولیداتی، صنعتی و وسایل تخنیکي، روزنامه‌ها، تلویزیون (T.V) انترنت، Internet، ماهواره از وسایل بزرگ ارتباطی Telecommunication به‌شمار می‌روند که در تحقیقات جغرافیایی از آن استفاده اعظمی صورت می‌گیرد. در سایت

گوگل Google اینترنت این پروگرام جابه‌جا شده است PC Glob (اطلس جهان) اعداد و احصائیه‌های اقتصادی و فیزیکی، آب و هوا و غیره را به دسترس انسان‌ها قرار داده است. سفرهای کیهانی و استقرار روابط بین اقمار مصنوعی و زمین به شیوه پیشرفته‌تر مبدل گردید و تحقیقات معاصر کیهانی توانسته است درباره شناختن برخی از اسرار طبیعت و زمین انسان را به شیوه بهتر کمک نماید. نصب کمره‌های پیشرفته در اقمار مصنوعی باعث روشن ساختن برخی حقایق کره زمین و ابحار گردیده و مطالب جدید را درباره جنگل‌ها، معادن، ابحار و محیط زیست میسر می‌سازد.

وسایل عمده ارتباطی در طول حیات بشر سیر ارتقایی را دارا بوده که شامل بخش ذیل می‌باشد:
 ۱- وسایل ابتدایی؛ مانند: پرنده‌گان (هدهد و کبوتر) و حیوانات اهلی؛ مانند: (اسپ، اشتر، مرکب و قاطر).

۲- وسایل عصری: مانند وسایل ارتباطی Media (رادیو دارای موج متوسط، کوتاه و FM)، تلویزیون (T.V)، موبایل Mobile، کامپیوتر Computer، اینترنت Internet و اقمار مصنوعی که در بالا توضیح شد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های جداگانه تقسیم شده وسایل ارتباطات جمعی را نام بگیرند، و نقش ماهواره رادر مطالعات جدید فضا و زمین بیان نمایند.

سؤال‌ها

جواب صحیح را انتخاب کنید:

۱- Media عبارت است از:

الف) اخبار ب) ارتباطات جمعی ج) رادیو د) تمام جواب‌ها صحیح است.

۲- از ماهواره‌ها برای کدام مسایل جغرافیایی استفاده شده می‌تواند؟

۳- وسایل اصلی ارتباطی شامل،،، و می‌باشد.

فعالیت خارج صنف

درباره تلو کمونیکشن Telecommunication مختصر معلومات داده و طریق استعمال موبایل را در کتابچه‌های تان درج نمایید و در ساعت آینده مضمون جغرافیه به هم‌صنفان ارائه کنید.

پُست Post در جهان

آیا در باره Post معلومات دارید؟

از زمان‌های قدیم سیستم پستی در جهان وجود داشته است. در کشورهای جهان؛ همچون چین، مصر، یونان و امپراتوری روم قدیم با استفاده از حیوانات و پرندگان خط و پیام را انتقال می‌دادند. با به میان آمدن مشاغل مختلف در سکتور اقتصاد به وسیله خدمات پستی نیازمندی‌هایشان از طریق ارتباطات مرفوع می‌گردید. تشکیلات پستی در آن وقت نیمه دولتی بوده که این حالت تا پایان قرون وسطی ادامه داشت اما این حالت به مرور زمان تغییر نموده به اثر تقاضای روز افزون پُست رونق خوب یافت.

همچنان در عهد امپراتوری امویان و عباسیان سیستم پستی را به کار برده و آن را بهترین وسیله امنیت شهرها و کشورها می‌دانستند که خالد برمکی در عهد هارون الرشید به حیث متصدی پستی امپراتور مقرر گردید که به نام (البرید) معروف بود

اختراع ماشین چاپ، تعمیم گسترش سواد و تعلیم‌های ابتدایی در کشورهای مختلف، کشف قاره‌های جدید، کثرت وسایل و وسایط حمل و نقل زمینه آمد و رفت مردم را هر چه بیش‌تر مساعد ساخته و مراودات میان آن‌ها را توسعه داد که باعث رشد ارتباطات گردید.

در قرن شانزدهم میلادی پُست از قلمرو محدود کشورها پافراتر گذاشت و به همت (فرانسواتا کسی) برای اولین بار سرویس پستی به وجود آمد و چندین کشور در اروپا بین خویش به تبادلۀ اقلام پستی که صرف مکاتیب را احتوا می‌نمود پرداختند.

در قرن هژده پُست ابعاد و سیع‌تری کسب کرده و توانست منحیث وسیله ارتباطی قابل اعتبار به دسترس مردم قرار گیرد. کشورها با عقد موافقت‌نامه‌های دو جانبه با یکدیگر به تبادلۀ پستی سراسری اقدام نمودند.

اختراع کشتی‌های بخار و به وجود آمدن راه آهن به پُست شکل سریع‌تر بخشید. امور پُست بین‌المللی با استفاده از وسایل حمل و نقل و موجود آن زمان جز از طریق ساده کردن تشریفات یکنواخت و پرداخت اجرت‌های پستی میسر نبود، بنابراین راولاند هل Mr Rawland Hill انگلیسی در سال ۱۸۴۰م. نرخنامه و ایجاد تکت پوستی یک پنی را در داخل تمام سرحدات مملکت رایج کرد.

اتحادیه پُست جهانی برای اولین بار در بین کلیه کشورهای متمدن در سال ۱۸۶۸م. توسط

هانری یکی از کارمندان ارشد اداره پست کشور آلمان طرح گردید، و به دولت خود پیشنهاد نمود که طرح فوق در یک کنفرانس که از نماینده‌های دولت‌ها تشکیل شده باشد، بحث شود و بعد در ۱۵ ستمبر سال ۱۸۷۴ در شهر برن به اشتراک نماینده‌گان ۲۱ کشور عضو، در طی کنفرانس منعقد به امضای یک معاهده به نام معاهده برن یاد می‌شود، تصویب شد. معاهده مذکور در حقیقت اساس اتحادیه پستی به‌شمار می‌رود. سه سال بعد با پیوستن کشورهای متعدد به معاهده برن اتحادیه عمومی پست به نام اتحادیه پستی جهانی مسما گردید و در سال ۱۹۹۶ تعداد کشورهای عضو به ۱۸۹ کشور رسید.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شده هر گروه درباره تسهیلات پست بحث نموده و نتایج بحث‌شان را تنظیم و معلومات تنظیم شده را به هم‌صنفان بیان کنند.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

- ۱- فرانسوا تا کسی کیست؟
- ۲- اختراع کشتی‌های بخار و راه آهن باعث کدام تحولات پستی جهانی گردید؟ جمله را تکمیل کنید:
- ۳- اتحادیه پستی جهانی برای اولین بار در بین کلیه کشورها در سال () توسط () در کشور آلمان تشکیل گردید.

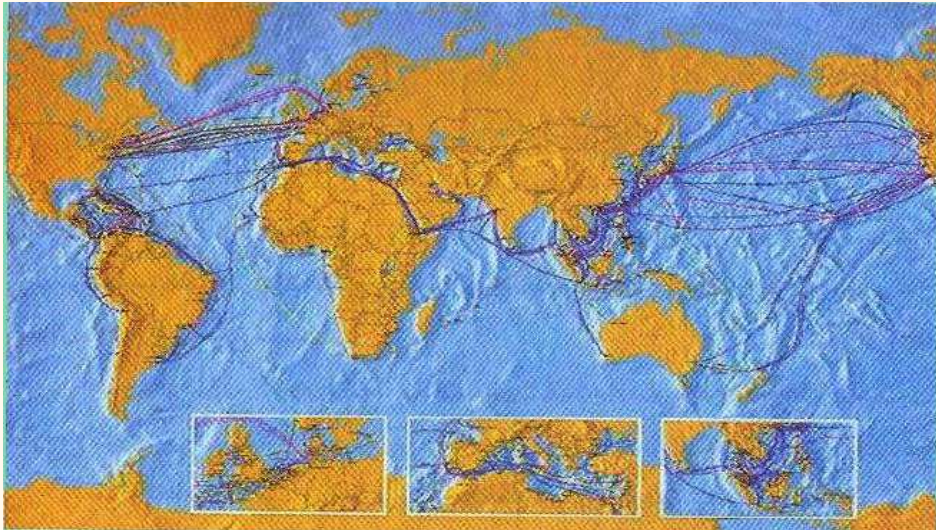
فعالیت خارج صنف

نقش پست را در حیات انسان‌ها به‌طور مختصر بنویسید.

تلفون و موبایل Telephone & Mobile در جهان

نقشه سیستم کیبل های زیر دریایی الکتال (Alcatel) در سطح جهان

آیا می توانید پیام های مختلف را ذریعه تلفون یا موبایل با افراد مورد نظر تان انتقال دهید؟

تلفون Telephone، موبایل Mobile از اجزای مهم ارتباط جمعی در تکنالوژی عصری به شمار می روند و کاربرد آن ها در مسایل جغرافیایی به حیث وسیله ارتباطی می باشد؛ مانند: (انتقال معلومات آب و هوا، وقوع زلزله ها، سیلاب ها، آتش سوزی ها، مسایل تجارتي و اقتصادی ...) ازین رو استعمال تلفون و موبایل در موضوعات جغرافیایی برای همه شاگردان مسأله مهم و ضروریست؛ طوری که در قبل ذکر گردید.

برای اولین بار گراهامبل (Graham Bell) تلفون ابتدایی را اختراع کرد، که در حیات بشر گام بزرگ بوده؛ سپس تلفون بی سیم اختراع شد که در سال ۱۸۹۷م. اولین پیغام به واسطه گگلیمو مارکونی Gugilemo Marconi از اروپا به آن سوی بحر اطلس مخابره گردید. این آزمایش نشان داد که ارتباطات با استفاده از امواج رادیو غیر ممکن نیست، این عمل آغاز ارسال پیام شفاهی است از یک شخص به شخص دیگری ذریعه یک ماشین کوچک. قرن نهم شاهد بسیاری از اختراعات در زمینه ارتباطات و رسانه های جمعی بوده که ارتباطات بی سیم در سیستم هوانوردی و مطالعات جوی تغییرات مهم ایجاد کرد.

بعد از جنگ جهانی دوم اختراعات بیشتر و سریع تر صورت گرفت. و تلفون های عصری، جاگزین تلفون های کهنه شد. ملل متحد در سال ۱۹۷۰م. مرکز مخابراتی غیر وابسته را تأسیس نمود، اولین پیام نماینده ملل متحد به نام (مک براید) از یونسکوی پاریس برای تمام ملل جهان انتشار یافت.

اختراع ترانزستور Transistor در سال ۱۹۴۷م. سهولت های زیاد مخابره یی را در جهان به وجود آورد. از تاریخچه مختصر Mobile Radio Communication چنین می یابیم که

پروگرام خدمات انفرادی مخابراتی در حیات اجتماعی بیشتر سبب پیشرفت ارتباطات شده است. استفاده از تکنیک مخابراتی انفرادی P.C.S (personal communication Service) که در سال ۱۹۶۰م. ۶۲٪ مورد استعمال داشت، در سال ۱۹۷۰م. به ۷۲٪ ترازد یافت؛ اکنون پروگرام PCS به سرعت در حال رشد است.

تلفون بی سیم که نام لاتین آن سیلور Cellular است، عبارت از نوع تلفون پیشرفته تر بوده که رابطه دو نفر را برقرار می‌ساخت و در هر جای قابل انتقال بود، کلمه Cellular از کلمه Cell یا حجره گرفته شده است که نظر به اهداف مشخص ساحت بزرگ یا کوچک را تحت پوشش موبایل قرار می‌دهد، که این موضوع به ظرفیت کمپنی تعلق دارد و ساحت معین را در برمی‌گیرد؛ مثال: کمپنی افغان بیسیم، روشن، MTN و اتصالات در سطح افغانستان ولایات را تحت پوشش قرار داده است و به‌خارج نیز ارتباط دارند. موبایل محریت مخابراتی نیز داشته که هر کمپنی و هر کشور کود نمبر خاص را دارا می‌باشد و بدون کود نمبر دایر کردن آن ناممکن است.

فعالیت داخل صنف:

برای اولین بار تلفون ذریعه کدام مخترع به‌میان آمد و باعث ایجاد چگونه تحولات در بین انسان‌ها گردید. معلومات تان را با همدیگر شریک سازید.

سؤال‌ها

جواب صحیح را انتخاب نمایید:

- ۱- مخترع تلفون کدام یک از اشخاص ذیل اند:
الف) گراهامل (ب) انتونی (ج) ماریا (د) گگلیمو مارکونی
- ۲- سیلور Cellular عبارت است از:
الف) یک نوع تلفون پیش رفته بود که رابطه بین دو نفر را برقرار می‌ساخت.
ب) ساحت انترنتی است. (ج) ساحت تلفون انالوگ است. (د) هیچکدام
جواب صحیح را انتخاب نمایید:
- ۳- ملل متحد در سال ۱۹۷۰م. مرکز مخابراتی غیر وابسته را تاسیس کرد.
- ۴- ترانزیستور سهولت‌های زیاد مخابراتی را در جهان به وجود آورده است.
مختصر جواب دهید:
- ۵- اصطلاح PCS را تشریح کنید.

فعالیت خارج صنف

چگونه‌گی استفاده موبایل Mobile کشورهای خارجی را به کتابچه‌های تان نوشته و در ساعت آینده مضمون جغرافیه در صنف بیان نمایید.

فکس Fax در سطح جهان

ماشین فکس (Fax) در موضوعات جغرافیایی چه نقش مهم دارد؟

یکی از ضرورت‌های مهم جغرافیایی در تمام شقوق آن استعمال فکس (Fax) است که ذریعۀ آن پیام‌ها به مناطق دور و نزدیک انتقال می‌یابد، و استعمال فکس (Fax) برای دریافت حقایق و اسناد مبرم در جغرافیه و سایر بخش‌ها سهولت‌های بزرگ را به وجود آورده است؛ مانند: (صنعت، تجارت و سایل تولیدی، صادرات و واردات و غیره.)

فکس (Fax) عبارت از تکنالوژی جدید است که در سال ۱۹۲۴م. ذریعۀ ریچارد رنجر Rechar H. Ringer اختراع گردید و اولین پیام را از نیویارک به لندن ارسال نمود. در سال ۱۹۷۰م. تغییرات بهتر در ساختمان ماشین و اجزای آن رونما گردید. فکس (Fax) وسیلۀ انتقالات پیام‌های تحریری است، که پیام‌ها و گذارش‌ها به‌روی کاغذ داخل ماشین گردیده به جای مطلوب در مدت چند ثانیه می‌رسد.

فکس (Fax) وسیلۀ تخنیکی است که اطلاعات و اسناد (Document) را به طور نوشتاری به حیث یک سند انتقال می‌دهد.

بعد از اختراع ماشین فکس تسهیلات تجارتي و صنعتی در جوامع بشری به وجود آمد و کاری

را غرض ثبت حقایق، فرمایشات تجارتي، ارائه اسناد، اقلام صادراتی و وارداتی و اسناد رسمی و شخصی انجام می‌دهد. فکس (Fax)؛ نه تنها در مسایل تجارتي و صنعتی به کار می‌رود؛ بلکه در اقمار مصنوعی نیز از آن کار می‌گیرند، طوری که اسناد محرم و کشف‌های تازه از زمین به فضا و برعکس از فضا به زمین ارسال می‌گردد. بنابراین فکس (Fax) از رسانه‌های ارتباط جمعی است که پیام‌های شخصی و رسمی، معاملات تجارتي، حقوقی، صنعتی و غیره را به صورت فوری و ضروری به فاصله‌های دور و نزدیک در وقت کوتاه می‌رساند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به چند گروه تقسیم شوند، هر گروه در مورد طریق کار و فعالیت فکس و اهمیت آن در ساحات مختلف زنده گی بحث نموده، نماینده هر گروه، نتیجه بحث خویش را در صنف ارائه نماید.

سؤالها

مختصر جواب دهید:

- ۱- فکس Fax چیست؟
 - ۲- موارد استعمال فکس را بیان کنید.
 - ۳- ذریعه فکس مفاهیم ذیل ارسال می‌گردد.
- الف) مطالب جغرافیایی (ب) مطالب صنعتی (ج) مطالب صادراتی و وارداتی (د) تمام گزینه‌ها درست است.

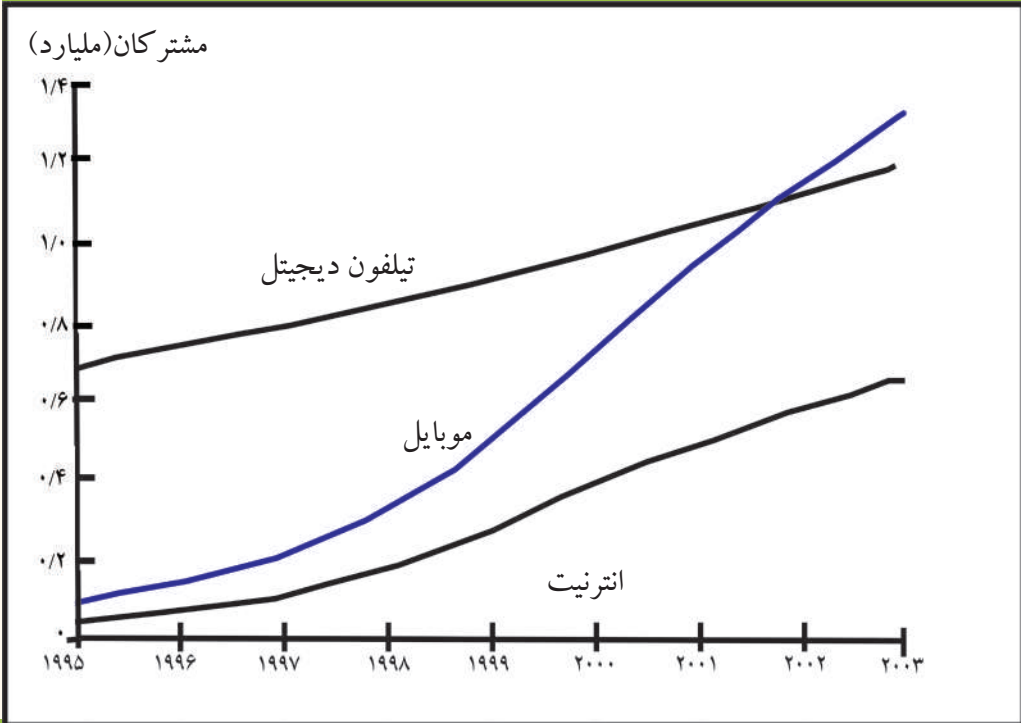
فعالیت خارج صنف

شاگردان راجع به تسهیلات فکس مقاله مختصر بنویسند و در ساعت آینده در صنف ارائه نمایند.

انترنت و ای میل Internet & E.mail در سطح جهان

روند رشد ارتباطی از طریق تلفون ثابت، تلفون همراه و اینترنت طی سال‌های ۱۹۹۵-۲۰۰۵

چو کات فوق نسبت دسترسی به اطلاعات و ارتباطات را در جهان نشان می‌دهد.

جدیدترین وسیلهٔ مخابراتی در عصر حاضر اینترنت و ایمیل E.mail (Electronic Mail) است که در بخش‌های جغرافیایی و سایر علوم و بخش‌های مختلف حیاتی وظایف خاص را انجام می‌دهند.

جغرافیه دانان در تمام مراکز تحقیقاتی‌شان برای ارسال پیام‌ها از هر دو وسیله فوق استفاده می‌کنند، مهم‌تر این که از همه دریافت پیام‌ها و انتقال آن به صورت خاص و محرمانه به هر اندازه که خواسته باشند در مدت کوتاه انجام می‌یابد، کاربرد هر دو وسیله مذکور در همهٔ مؤسسه‌های دولتی، تجارتي و شخصی صورت می‌گیرد.

کمپیوتر (Computer) در نیمهٔ قرن نوزدهم مورد استفاده قرار گرفت. در سال ۱۹۴۴ - ۱۹۵۱ م. انکشاف بیش‌تر کرد و سرانجام کشف ماشین دیجیتالی (Digital) ذریعهٔ ویلیام شاکلی باعث انکشاف بیش‌تر کمپیوتر شد. اینترنت (Internet) پروگرام خاص کمپیوتر است که توسط یک شبکهٔ علی‌حده به کمپیوتر وصل می‌گردد و دارای پروگرام‌های مختلفی بوده؛ که نه تنها پیام‌ها

را انتقال می‌دهد؛ بلکه تصاویر، متن‌های علمی و سایر معلومات اجتماعی، اقتصادی، سیاسی... و غیره را از طریق کامپیوتر به اشخاص مورد نظر به کمک اینترنت انتقال می‌دهد. هر شخص و هر مؤسسه می‌تواند، سایت‌های مشخص خود را به آدرس‌های جداگانه باز نماید و آن را مورد استفاده قرار دهد.

اینترنت Internet یک سیستم تنظیم شده است که در تکنالوژی کنونی بشر به حیث منبع خوب و سریع در انتقال اطلاعات و پیام‌ها به کار می‌رود.

مجموعه اسناد (Document) که از طریق اینترنت شامل کامپیوتر ساخته شده است، بعد از پرنٹ (Print) یا چاپ شدن به دست می‌آید. اینترنت بهترین وسیله ارتباطی است که همه کشورهای جهان شامل این پروگرام می‌باشند. قبل از ۱۹۹۰ م. ذریعه اینترنت هیچ نوع تسهیلات وجود نداشت. اولین دیپارتمنتی که ذریعه ماشین کامپیوتر وسیله ارتباط مخابراتی را مهیا ساخت مرکز تحقیقات نظامی (DOD) در ایالات متحده امریکا بود.

در سال ۱۹۶۷ م. مؤسسه ماشینری کامپیوتر (ACM) یا دفتر (ARPA) ایالات متحده امریکا ماشین کوچک را ساختند که معلومات را از یک کامپیوتر به کامپیوتر دیگر انتقال می‌داد. انتقال پیام از یک کامپیوتر به کامپیوتر دیگر به وسیله داخل کردن پیام‌ها (IMP Interface Message Processor) صورت می‌گیرد.

پوهنتون کالیفورنیا (California) و لاس آنجلس توانستند که در سال ۱۹۶۹ م. توسط (Internet) رابطه را با پوهنتون یوتا (Utah) برقرار نمایند.

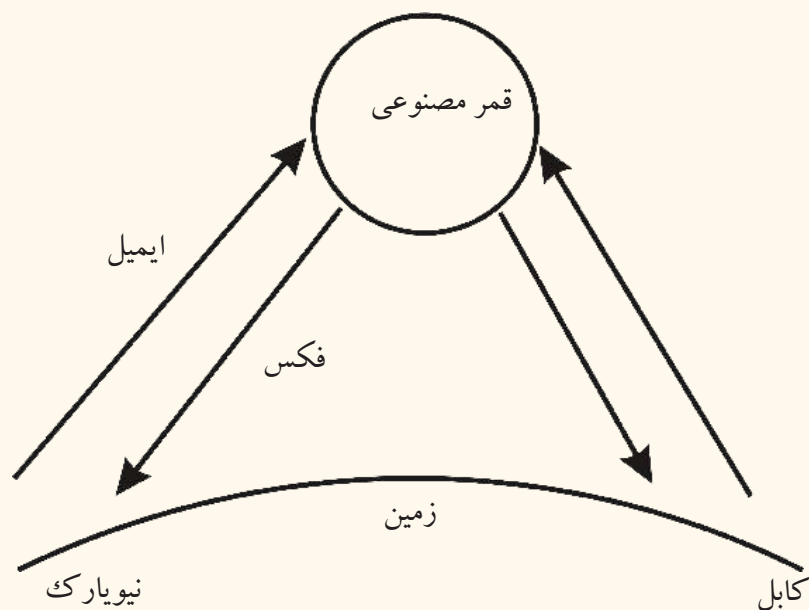
پروگرام اینترنت در سال ۱۹۸۰ م. در بخش فرهنگی و تجارتي آغاز به کار نمود و در سال ۱۹۹۰ م. به سطح جهانی توسعه یافت و پروگرام‌های امروزی زمینه را جهت تحقیقات و دریافت اسرار کاینات توسط اینترنت به ساده‌گی مساعد نمود.

نقش اینترنت در جغرافیه دریافت حقایق جغرافیایی است، درباره یخچال‌های قطبی، گرم شدن کره زمین، تخریب طبقه اوزون، دریافت منابع انرژی؛ مانند: (نفت، گاز و غیره) مرزهای طبیعی، دریافت محل زیست ماهی‌ها در ابحار، حفظ جنگلات، پیش‌گویی آب و هوا، درجه گرمی و سردی و شناختن خاک... که محققین در وب سایت Website داده و بعد توسط اینترنت آن را اخذ می‌کند. معلومات از اینترنت توسط دو نفر، دو مؤسسه دولتی و یا شخصی به خوبی تبادل شده می‌تواند، مشروط به این که کود ایمیل طرف مقابل را داشته باشد.

مثال: (<http://www.google.com>)

اینترنت Internet رابطه ماهواره‌یی و فایبر نوری دارد و اکثر پیام‌ها و معلومات زراعتی و

اقتصادی و غیره را به صورت دقیق از زمین اخذ و دوباره به مرکز مربوط مخابره می‌کند. ایمیل یا (Electronic Mail) نیز از جمله تکنالوژی جدید است، که در ارسال پیام‌های تجارتي، صنعتی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و انفرادی وظایف عمده را انجام می‌دهد و ارتباط فوری ذریعۀ همین ماشین در فواصل دور و نزدیک به زودی تامین شده می‌تواند. مخفف آن E-mail است.

کاربرد E-mail در ارسال و اخذ پیام‌ها ذریعۀ امواج رادیویی صورت می‌گیرد، که از یک دستگاه E-mail با آدرس دستگاه دیگر E-mail پیام فرستاده می‌شود و در مدت چند ثانیه به آدرس مطلوب میرسد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شده، هر گروه در بارۀ اینترنت و استعمال آن باهم بحث نموده، نتیجۀ بحث خود را به هم‌صنفان ارائه دارند.

سؤال‌ها

جمله‌ها را تکمیل کنید:

۱- اینترنت برای اولین بار در () آغاز به کار نمود

مختصر جواب دهید:

۲- اختراع ماشین دیجیتال Digital باعث کدام تحولات گردیده است.

۳- ذریعه اینترنت چگونه پیام ارسال می‌شود؟

۴- ایمیل چیست؟ تعریف نمایید.

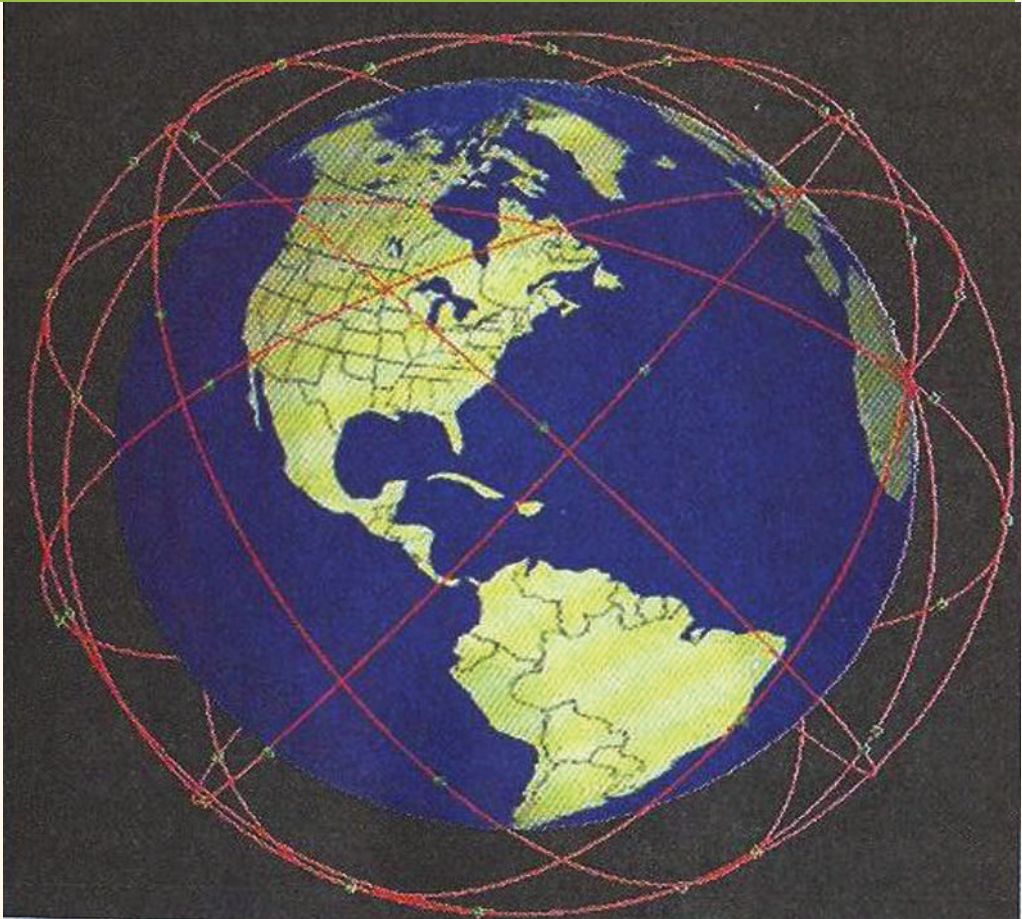
فعالیت خارج صنف

چگونه‌گی استفاده از کمپیوتر را تحریر نموده و در ساعت آینده و مضمون جغرافیه در صنف بیان نمایید.

۷-۲ شبکه ماهواره‌ی Satellite Network

نظام ارتباطی ماهواره جهانی به عنوان شبکه جهانی

آیا درباره قمر مصنوعی معلومات دارید؟

اقمار مصنوعی معلومات از راه دور (ریموت سنسنگ Remote Sensing) عصری ترین وسیله تکنالوژی جدید است که جغرافیه دانان را توانایی بخشیده تا به مسایل کشف ناشده جغرافیای کره زمین و فضا دست یابند و انسان را به رازهای کشف ناشده توانایی بیش تر بخشد. تحقیقات شبکه اقمار مصنوعی Satellite Network معلومات درباره فضا و زمین را بیش تر ساخته است. نقش آن در جغرافیه قابل ملاحظه می باشد؛ مانند: (مطالعات زراعت، معادن، منابع طبیعی، پیشگویی آب و هوا، تثبیت جنگلات و تثبیت مناطق ماهی گیری، رهنمایی کشتی ها،

انتقال اموال تجارتي) وغيره؛ همچنين زمينه سفرهاي فضايي را براي دانشمندان تدارك نمود كه كيهان نوردان ذريعه ماهواره به فضا سفر نموده اند.

سيستم مخابراتي ماهواره از طريق كمپيوتر و تلفون اجرا مي گردد كه به نام سيلولر تلفون يا Cellular Phone يا (cell) معروف است. سيستم مخابرات ماهواره اي عبارت از: سيستم مغلق و پيچيده تكنالوژي جديد است كه از فضا به زمين اطلاعات را ارسال مي كند. پيامهاي كه از فضا به زمين مي رسد به نام (Down Link) و پيامي كه از زمين به فضا ارسال مي گردد به نام (Up Link) ياد مي شود. بعضي اقمار مصنوعي در يك نقطه ثابت از زمين نگهداشته مي شود كه به اصطلاح Geo Stationary ياد مي شود.

ماهواره ها در فضا عمود، مايل يا موازي به خط استوا در مدارهاي معين و بيضه اي به دور زمين قرار داده مي شود.

انسان ها مي توانند كه به كمك ماهواره ها درباره نظام شمس و سيارات مربوط آن و از جمله زمين معلومات بيش تر حاصل كنند؛ مانند: ارتفاعات بلند زمين، آب هاي روي زمين، مقدار باران ذخيره شده وغيره. تحقيقات تازه نشان مي دهد كه ماهواره ها بشر را قادر ساخته است تا برخي

اسرار طبیعت را دریابد و برای معلومات بیشتر، این نوع تحقیقات به صورت سریع ادامه دارد و کشورهای که صاحب ماهواره اند قرار ذیل اند: (ایالات متحده امریکا، روسیه، چین، هند ...). بعضی کشورهای دیگر نیز سعی دارند تا به این تکنالوژی جدید دست یابند. همه مسایل مخابراتی از طریق ماهواره تنظیم می گردد؛ مانند: (راديوها، تلویزیون ها و غیره که ماهواره های زیاد در فضا برای ارسال پیام ها و امواج رادیویی) فعالیت می کنند و در سراسر جهان امواج مشخص رادیویی را انتقال می دهند و در برخی امور دیگر مخابراتی؛ مانند بخش نظامی، استخباراتی و غیره نیز فعالیت دارند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه های مناسب تقسیم شوند راجع به اهمیت اقمار مصنوعی، پیشگویی آب و هوا، موضوعات اقتصادی، زراعتی و نظامی، باهم مباحثه نموده و نتیجه بحث را سرگروه به هم صنفان بیان کند.

سؤالها

مختصر جواب دهید:

۱- جیو استشنری Geo Stationary چیست؟

۲- Sattelit Network در بخش جغرافیه چه خدمات را انجام می دهد.

جمله ذیل را تکمیل کنید:

۳- پیام هایی که از اقمار مصنوعی به زمین می رسد و پیام هایی که از زمین به اقمار مصنوعی فرستاده می شود به نام یاد می شود.

فعالیت خارج صنف

راجع به انواع اقسام مصنوعی و تهیه انرژی مورد ضرورت آن مقاله مختصر بنویسید و در ساعت آینده مضمون جغرافیه به هم صنفان بخوانید.

نوت: اقسام مصنوعی در هنگام فعالیت در فضاء توسط دو بال که در اطراف آن جا داده شده، انرژی مورد ضرورت خود را از آفتاب می گیرد

۱-۸ دود و گاز ناشی از مواد سوخت

در محلی که زیست دارید آیا دود و گازات فابریکه‌ها شما را اذیت می‌کند؟

سلامتی بدن و صحت انسان از ضرورت‌های اصلی حیات است، هر عاملی که صحت و سلامت انسان را آسیب می‌رساند، مضر است. از این رو محل زیست ما باید عاری از کثافات و مواد مضره باشد، در غیر آن محیط زیست ما آلوده خواهد بود؛ پس لازم و ضروری است تا اشیا و عواملی را که محیط زنده‌گی ما را متضرر می‌سازد به صورت بهتر بشناسیم و در صدد چاره جویی آن برآیم.

محیط به صورت فطری پاک بوده و از جمله اعطای خداوندی است؛ بنابراین شناختن محیط زیست که جزء بزرگی از جغرافیه است، باید به آن معرفت کامل داشته باشیم.

محیط زیست مجتمع Complex کلیه پدیده‌های حیاتی است که به انسان‌ها، حیوانات و نباتات

زمینه حیات را مساعد می‌سازد. اجزای مهم آن را اراضی محل بود و باش، خاک، آب، فرش نباتی، موجودیت حیوانات و اتموسفر تشکیل می‌دهد.

در طول زمان انسان‌ها دریافتند که همین محیط می‌تواند، بسیاری از نیازهای آن‌ها را مرفوع سازد. از این جهت به سرعت با محیط خود رابطه برقرار کردند. در این ارتباط تجربه‌های زیادی کسب نمودند، به زشتی‌ها و زیبایی‌های طبیعت آشنا شدند و هم با تهدیدهای آن پنجه نرم کردند. انسان‌ها دریافتند که در هر محیط باید با طبیعت رابطه برقرار کنند تا از امکانات آن بهره‌مند گردند.

مناطق صحرائی و خشک برای زراعت و تولید مواد غذایی مناسب نبوده؛ اما در مناطق سرسبز مجاور دریاها و جھیل‌ها همه شرایط برای زنده‌گی مطلوب فراهم می‌باشد؛ پس در کنار همین دریاها تمدن‌های بزرگ شکل گرفت.

در هر جای، انسان‌ها سعی دارند تا شرایط محیط طبیعی را بشناسند و زنده‌گی خود را با آن مطابقت دهند و یا محیط را مطابق نیازمندی‌های خود تغییر دهند.

محیطی که ما در آن زنده‌گی داریم، دارای نظم و قانون مندی خاص است که از جانب خداوند (ج) تنظیم شده است. باریدن باران، وزش باده‌ها، رویدن نباتات، همه و همه بر اساس قوانین معین به وجود می‌آید. ما باید قوانین طبیعی را بشناسیم و به آن پابند باشیم و محیط خود را پاکیزه نگهداریم. در غیر آن حیات طبیعی ما را متأثر ساخته و زنده‌گی را بر همه مشکل می‌سازد.

متأسفانه تأسیسات صنعتی، فابریکه‌ها، زباله‌های صنعتی ترافیک مزدحم روی زمین و صعود گازات مضره گلخانه‌یی اتموسفر زمین را آلوده ساخته که حیات انسان، حیوان، و نبات را به خطر مواجه گردانیده است.

در رابطه به آلوده‌گی باید راجع به آب و هوای محل، معلومات مستند و دقیق داشته باشیم. اتموسفر یک پدیده مهم حیاتی برای انسان، حیوانات و نباتات است؛ بنابراین به این منبع حیاتی باید توجه و دقت کامل نموده و از این منبع به صورت صحیح و درست استفاده کرد.

دود و گازهای ناشی از مواد سوخت در سراسر جهان فضا را آلوده ساخته که به صورت مستقیم

بالای سیستم تنفسی انسان و دیگر زنده جان‌ها اثرهای ناگوار دارد و تعاملات گازه‌های کاربن دای اوکساید و مونواوکساید، گاز متان، کلوروفلورو کاربن، نایتروجن اوکساید بالای جهاز دوران خون، جهاز تنفسی و غیره تأثیرات غیر صحی دارند.

منابع دود و گازه‌های در روی زمین شامل سوختن زغال سنگ، نفت، آتش سوزی‌ها و فابریکه‌های صنعتی می‌باشد.

فضای شهر کابل به اثر ازدیاد وسایط نقلیه، ازدیاد نفوس و آلوده‌گی‌های شهری غیر صحی، آلوده گردیده که بالای صحت هم‌شهریان ما اثرهای ناگوار وارد کرده است. موادی که در مجموع باعث آلوده‌گی هوا می‌گردد، قرار ذیل اند:

- ۱- مواد سمی
- ۲- کیمیایی
- ۳- انتشار صداها
- ۴- تراکم مواد اضافی و غیر صحی
- ۵- زباله‌های صنعتی و اتومی
- ۶- تراکم اجسام مضر
- ۷- آتش سوزی
- ۸- عدم موجودیت کانالیزاسیون مناسب و غیره.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شوند و درباره‌ی گازه‌های مضره‌ی مواد سمی، آلوده‌گی آب و هوا و تراکم مواد فاضله که بالای صحت ما اثرات ناگوار دارد، بحث نموده و نتایج آن را در محضر هم‌صنفان بیان کنند.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

- ۱- محیط زیست را تعریف نمایید.
- ۲- کدام مواد باعث آلوده گی محیط زیست می‌گردد؟ جمله‌های صحیح را تشخیص دهید.
- ۳- گازها مضره در فضا به صورت مستقیم بالای جهاز دوران خون و سیستم تنفسی ما اثر دارد.
- ۴- منابع اصلی دود و گازها مضره، آتش سوزی‌های روی زمین است.

فعالیت خارج از صنف

شاگردان درباره آلوده گی هوای کابل و عواقب آن معلومات جمع‌آوری نموده و در صنف ارائه نمایند.

• انتشار دود و گازهای وسایط نقلیه بالای آلوده‌گی محیط زیست چه نوع اثرهای منفی را دارا می‌باشد؟

وسایط نقلیه یکی از ضرورت‌های مهم بشری است که در انتقالات اشیا و افراد تسهیلات لازم را به میان آورده است؛ اما در اینجا بحث روی وسایط نقلیه در شهرها به‌حیث عامل آلوده‌گی‌های هوا صورت می‌گیرد.

وسایط نقلیه در فضا، زمین و ابحار برای انتقالات به کار می‌رود. شبکه‌های انتقالاتی در تمام جهان مشکلات حمل و نقل را حل می‌کنند. در پهلوی آن انتشار دود و گاز آن محیط زیست را آلوده می‌سازد به ویژه هوا را آلوده ساخته و تنفس را برای انسان، حیوان و نبات مشکل می‌سازد. دود و گازهای مضره وسایط نقلیه باعث کثیف شدن هوا و به وجود آوردن فضای غیر صحی برای تمام زنده جان‌ها می‌گردد.

قرار مطالعات امروزی وسایط نقلیه هوا را ملوث می‌سازد، عامل آلوده‌گی هوا (Pollution) شامل (دود، کاربن مونو اوکساید، نایتروجن اوکساید، سلفر، سرب و غیره) می‌باشد؛ بنابراین هر عاملی که باعث آلوده‌گی محیط می‌گردد، به نام آلوده‌گی یا Pollution یاد می‌شود. ازدیاد نفوس در جهان ضرورت بیش‌تر به وسایط نقلیه دارد، در نتیجه، تولید گازهای این وسایط باعث ازدیاد آلوده‌گی هوا می‌گردد.

محیط زیست در کشورهای فقیر مطابق معیارهای صحی و شهری نیست. کشورهای پیشرفته توانسته‌اند، تا حدی جلو افزایش مضره وسایط نقلیه را از نظر تکنالوژی جدید و ساختار وسایط بهتر نقلیه بگیرند و به هیچ وسیله نقلیه که سبب تولید دود و گاز مضره می‌گردد، اجازه گشت و گذار را نمی‌دهند.

کشور عزیز ما افغانستان درین اواخر با داشتن وسایط نقلیهٔ بیش‌تر، به خصوص شهر کابل به مشکل‌های بزرگ آلوده‌گی محیطی مواجه می‌باشد، فضای شهر زیبای کابل را گازهای مضره و دود موترهای کهنه و فرسوده و استعمال نفت بی کیفیت که باعث افزایش سلفر در هوا می‌گردد خراب ساخته است.

آلوده‌گی وسایط نقلیه را به کتگوری‌های زمینی، بحری و هوایی می‌توان مطالعه نمود که هر بخش آن به نوبهٔ خود زمین، ابحار و فضا را آلوده ساخته است. به صورت طبیعی فضای صاف آلوده نمی‌باشد؛ اما انسان‌ها با استفاده از تکنالوژی جدید در بسی نقاط محیط را آلوده ساخته اند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و هر گروه دربارهٔ عوامل آلوده‌گی هوا (Pollution) با همدیگر بحث نموده و نتیجه بحث را نمایندهٔ گروه به هم‌صنفان بیان کند.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

- ۱- کشورهای پیشرفته چگونه جلو آلوده‌گی هوا را گرفته اند؟
- ۲- گازات و وسایط نقلیه باعث کدام مشکلات در شهرها می‌گردد؟
جملات را تکمیل نمایید:
- ۳- وسایط نقلیه در () باعث آلوده‌گی می‌گردد.
- ۴- صحت انسان به صورت مستقیم با () رابطه دارد.
- ۵- هر عاملی که باعث آلوده‌گی می‌گردد () نامیده می‌شود.
جواب صحیح را انتخاب کنید:
- ۶- کدام یک از گازات باعث آلوده‌گی هوا می‌گردد.
(الف) اوکسیجن (ب) نایتروجن اکساید (ج) کاربن مونو اکساید (د) ب و ج صحیح است

فعالیت خارج صنف

در بارهٔ وسایط نقلیه فکر کنید که چرا محیط زیست را آلوده می‌سازد. در این مورد مقاله بنویسید و در ساعت آینده مضمون جغرافیه به هم‌صنفان بخوانید.

ب) تأثیر فابریکه‌ها بالای محیط زیست

گاهی به فابریکه‌های صنعتی رفته اید؟ کدام نوع گازهای مضره از فابریکه‌ها خارج می‌گردد و محیط زیست را آلوده می‌سازد؟

محیط زیست در مجموع توجه جغرافیه دانان را به خود جلب کرده و مطالعات امروزی در این باره نشان می‌دهد که ایجاد کارخانه‌ها در سطح وسیع باعث آلوده‌گی هوا، زمین، آب‌های جاری و زیر زمینی گردیده است.

انقلاب صنعتی از اروپا آغاز گردید. که مهد آن کشور انگلستان بود و از آنجا به سایر کشورهای اروپایی انتشار یافت و در امریکای شمالی به ویژه در ایالات متحده امریکا به حد وسیع توسعه

یافت. فابریکه‌های موتورسازی، کشتی‌سازی، طیاره‌سازی و صدها نوع فابریکه در زمینه‌های دیگر آغاز به کار نمود.

کشورهای آسیایی؛ مانند: جاپان، چین، هند و غیره به تأسیسات کارخانه‌های مختلف پرداختند و در اکثر کشورهای دیگر؛ مانند قاره آفریقا و استرالیا نیز فابریکه‌های بزرگ در بخش‌های خاص ایجاد گردید. همه تأسیسات به آلوده‌گی محیط زیست مشکلات بزرگ را ایجاد نموده است؛ مانند تولید گازهای زهرناک کاربن دای اکساید (CO_2)، گاز متان (CH_4) گاز کلوروفلوروکاربن (C.F.C)، نایتروجن دای اکساید (NO_2)، بخارات آب و آیون‌های ذرات اتمی و غیره داخل هوا می‌گردد که خواص فیزیکی و شیمیایی هوا را تغییر می‌دهد.

مجموعاً گازهای مضره که از فابریکه‌ها خارج می‌گردند، صعود نموده هوا را آلوده می‌سازد؛ مثال: گاز کلوروفلوروکاربن (C.F.C) (Choloro Fluoro Carbon) از فابریکه‌ها و منابع سرد کننده خارج می‌گردد که در طبقات بالایی هوا در قشر اوزون با مرکبات شیمیایی تعامل کرده، باعث تخریب طبقه اوزون شده و بالاخره باعث گرم شدن زمین می‌گردد.

گازهای مضره در مجموع باعث آلوده‌گی هوا گردیده حیات را به خطر مواجه می‌سازد که در نتیجه باعث به میان آمدن امراض گوناگون می‌گردد.

همچنان فابریکه‌های اتمی (Radio Active Waster) باعث ایجاد مشکلات ذیل می‌گردد:
-تشنه‌های اتمی در ساحه یک کیلومتر مربع ماحول خود را تخریب می‌سازد.

- بالای زراعت، کشت و کار اثرهای منفی دارد.
- داخل جو فضا می‌گردد.
- حیوان، انسان و نبات رابه مرگ تهدید می‌کند.
- انفجار اتمی چرنوبل که ساحات وسیع را ازین برده، مثال برجسته این مطلب است.
- باعث تولید گاز کاربن دای اوکساید CO_2 می‌گردد.
- سرطان‌های جلدی را بار می‌آورد.

• تأسیسات و مواد غذایی را متأثر می‌سازد.

تأثیرات ناگوار فابریکه‌ها و کارخانه‌های صنعتی؛ نه تنها در زمین؛ بلکه در فضا و ابحار نیز قابل محسوس است. تاثیرات ناگوار فابریکه‌ها، اتموسفیر زمین را نیز آلوده ساخته، دریاهایی که در جوار فابریکه‌ها جریان دارد، نیز از مواد اضافی فابریکه‌ها متأثر می‌گردد. مواد فاضله اتمی نیز آب ابحار را آلوده می‌سازد، انتشار نفت از کشتی‌های نفت کش در ابحار تأثیر منفی در آب ابحار و حیات بحری وارد می‌کند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان در صنف به گروه‌های مناسب تقسیم شوند، هر گروه دربارهٔ اضرار فابریکه‌ها فکر نموده، اثرات ناگوار دستگاه اتمی را توضیح و آن را نمایندهٔ هر گروه به هم‌صنفان ارائه نمایند.

سؤال‌ها:

درست‌ترین گزینه را انتخاب نمایید:

- ۱- یکی از کشورهای ذیل مهد انقلاب صنعتی است.
(الف) جرمنی (ب) انگلستان (ج) فرانسه (د) ایتالیا
- ۲- دستگاه اتمی مولد برق چرنوبل به کدام کشور ذیل تعلق دارد.
(الف) اکراین (ب) قزاقستان (ج) ترکمنستان (د) ارمنستان
- ۳- گازهای مضرهٔ کلورفلورکاربن کدام اثرات منفی را دارند.
(الف) طبقه اوزون را تخریب می‌کند . (ب) برای حیات مفید می‌باشد.
(ج) برای تنفس مفید است . (د) تنها برای نباتات مفید است.

مختصر جواب دهید:

- ۱- کدام گازهای محیط زیست را آلوده می‌سازند؟
- ۲- گازهای مضره فابریکه‌ها بیشتر سبب کدام امراض می‌گردد؟
- ۳- تأسیسات فابریکه‌های اتمی باعث ایجاد کدام مشکلات می‌گردد؟

فعالیت خارج از صنف

لست گازهای مضر را که در آشپزخانه در هنگام پخت و پز ایجاد می‌شود؛ بنویسید و اثرات نادرست آنها را در باره حیات انسان واضح سازید.

دربارهٔ آلوده‌گی محل زیست تان فکر نموده اید و اضرار زباله‌های صنعتی را می‌دانید؟

زباله‌های صنعتی که توسط کارخانه‌ها تولید می‌شوند قرار ذیل اند:

- ۱- زباله‌های فیزیکی یا Physical Wastes: که شامل اجزای ذیل می‌باشد: زباله‌های خانه‌گی، زباله‌های شهری، آب‌های گندیده و امثال آن؛
- ۲- زباله‌های کیمیا حیاتی و Biochemical؛ مانند: کاربن، ترکیب اوکسایدهای کاربن، نایتروجن اوکساید، کلوراید‌های عضوی و غیره؛
- ۳- سکتورهای خدماتی: که شامل وسایط نقلیهٔ زمینی، هوایی و بحری می‌شود؛
- ۴- زباله‌های مواد غذایی: نان پزی و طبخ‌ی؛
- ۵- زباله‌های شهری: که به طور معمول از مواد گندیدهٔ آن گاز میتان تولید می‌شود؛
- ۶- منابع تولیدی اتمی: که ترکیب‌های ایون‌های اتمی هوا را آلوده می‌سازد؛

۷- تولیدات صنعتی: که گاز کلورو فلورو کاربن (C.F.C) از آن تولید می‌شود؛ زباله‌ها به طور معمول در اثر تعاملات شیمیایی و فیزیکی خواص اصلی محیط را تغییر می‌دهند و این تغییرات در خشکه، آب و هوا تاثیرات ناگوار دارد. این زباله‌ها در فضا به طبقه اوزون صدمه رسانیده و شعاع ماورای بنفش به صورت مستقیم به زمین نفوذ می‌کند که بالای صحت انسان‌ها و دیگر موجودهای حیه و تغییرات آب و هوای کره زمین تأثیر منفی به جا می‌گذارد. موجودیت زباله‌ها بزرگترین مشکل برای عالم بشریت است که حیات تمام اجسام حیه را تهدید می‌کند. محیط زیست انسان در حالات کنونی غیر صحی شده و باعث ایجاد مشکلات بزرگ گردیده است. از طرف دیگر زباله‌های صنعتی ابحار را آلوده ساخته حیواناتی را که در ابحار و دریا زیست دارند متضرر می‌سازد؛ مانند: دریا‌های تایمز Thames و راین در اروپا. فابریکه‌های صنعتی و شیمیایی که در جوار این دو دریا قرار دارند، مواد اضافی آن فابریکه‌ها را به دریا ریخته محیط زیست حیوانات بحری را کثیف و آلوده می‌سازد.

پاکسازی آلوده‌گی نفتی از ساحل الاسکا

ابحار نیز ذریعۀ زباله‌های اتومی و نفتی می‌شود که باعث نابودی حیوانات بحری می‌گردد. بشر شاهد بسیاری از آلوده‌گی‌های نفتی در ابحار بوده که در ایالات متحده آمریکا ۷۰۰۰ واقعه را ثبت نموده‌اند.

حوزه دریای راین و مراکز صنعتی اطراف آن

همچنان در بسا نقاط دیگر نیز تانکرهای نفت کش در اثر عارضهٔ تخریبی در وقت انتقال، آب بحر را آلوده می‌سازد. استخراج نفت از کف ابحار نیز آلوده‌گی را افزایش داده است. بنابراین انکشاف صنعتی در کرهٔ زمین اگر از یک طرف برای بشر مفید است، به همان اندازه زمین، بحر و هوا را آلوده ساخته است که نمونه‌های مهم آن را قبل از این ذکر نمودیم. زباله‌های ناشی از فعالیت‌های انسانی باعث ایجاد مشکلات زیاد در تمام جهان گردیده است که تا اکنون ما به این مشکلات دست و پنجه نرم می‌کنیم.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شده، دربارهٔ تاسیسات فابریکه‌ها و اضرار آن در محیط زیست بحث نموده و نتیجهٔ بحث را نمایندهٔ گروه به هم‌صنفان بیان کند.

سؤال‌ها

جمله‌های ذیل را تکمیل کنید:

۱- زباله‌های صنعتی بزرگ‌ترین () برای عالم بشریت است.

جواب صحیح را انتخاب نمایید:

۲- کدام دریا‌های اروپایی بیشتر آلوده می‌باشد:

الف) راین ب) تایمز ج) دنیوب د) الف و ب صحیح است

مختصراً جواب دهید:

۳- چرا موجودیت فابریکه‌ها در داخل شهرها مضر است؟

۴- زباله چیست تعریف کنید.

۵- در کدام کشورهای جهان زباله‌های صنعتی بیش‌تر می‌باشد؟

۶- محیط زیست حیوانات بحری را کدام زباله‌ها تهدید می‌کنند.

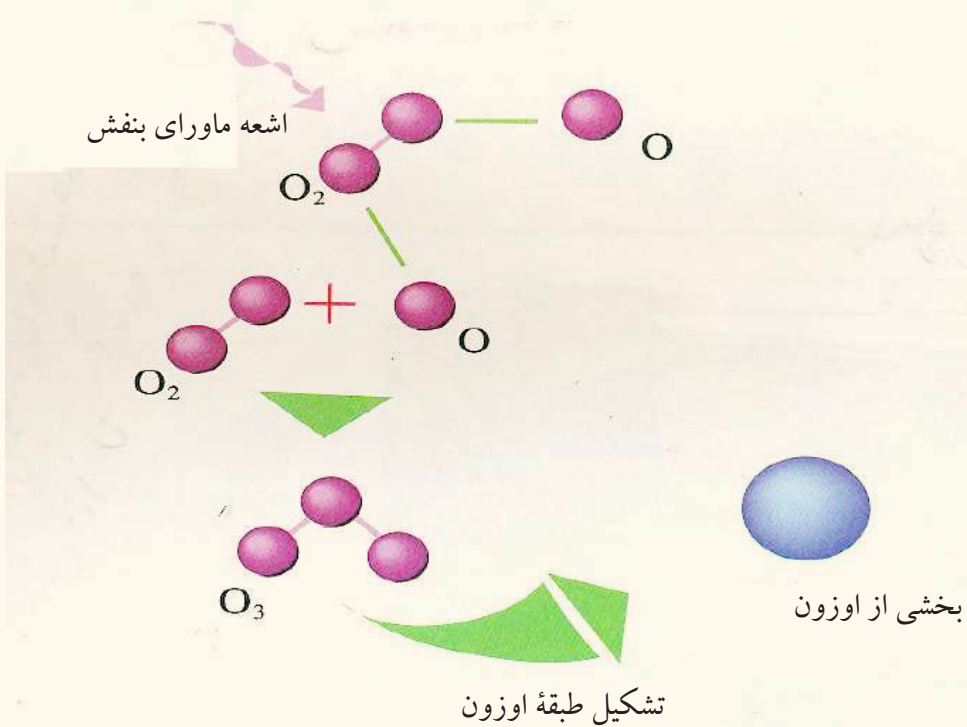
فعالیت خارج از صنف

دربارهٔ محیط زیست معلومات داده و عوامل مضرهٔ زباله‌ها را بنویسید و در صنف ارائه نمایید.

۸، ۳- خطرهای نازک شدن طبقه اوزون

آیا به کلمه طبقه اوزون آشنایی دارید؟

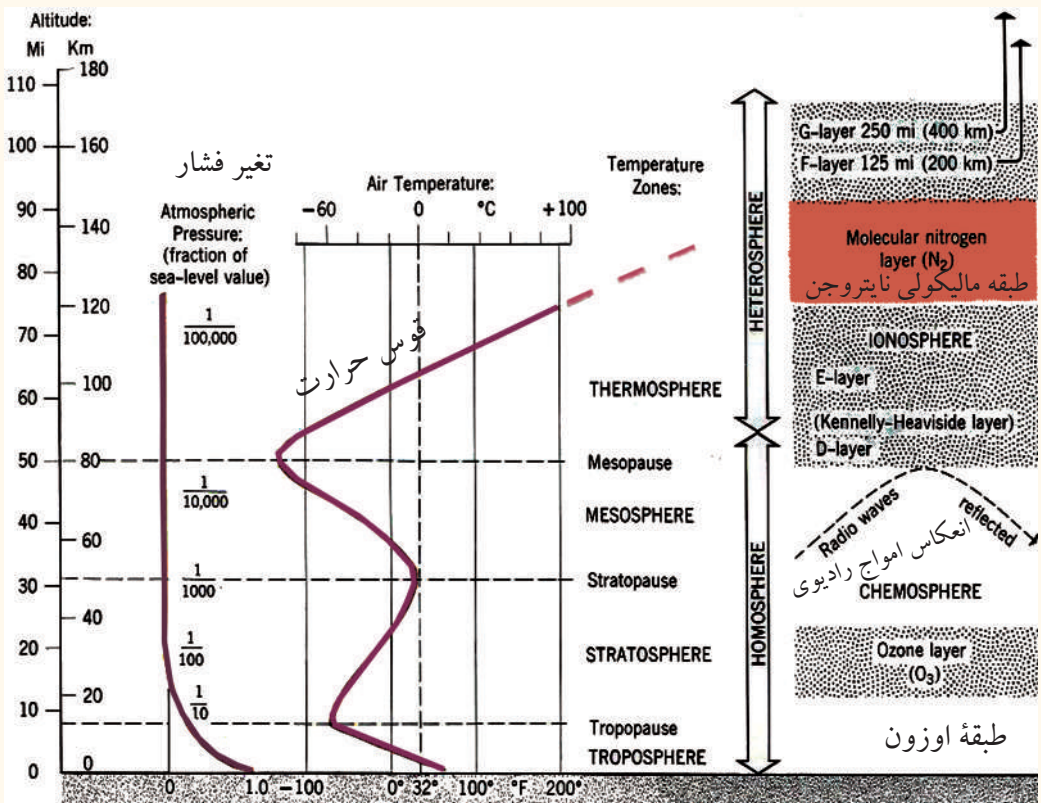
طبقه اوزن (O₃) بالای طبقه تروپوسفر به ارتفاع (۱۵) کیلومتر از سطح بحر به مثابه یک مانع در برابر اشعه ماورای بنفش Layer Ultraviolet و یا (UL) عمل می کند. این اشعه ممکن است، باعث سرطان جلدی و نابینایی چشم؛ همچنان کاهش محصولات زراعتی و از بین رفتن ماهی های ابحار و عملیه ترکیب نوری فوتوسنتیز در نباتات که برای زنده گی ضروری است، شود. اشعه ماورای بنفش به سه قسم می باشد.

۱- اشعه ماورای بنفش (UV-C)

طول موج اشعه ماورای بنفش (UV-C) از (۲۰۰ تا ۲۸۰) نانومتر می باشد که یک میکرون مساوی به ۱۰۰۰ نانومتر و یک میلیون نانومتر مساوی است به یک ملی متر. این اشعه دارای

انرژی بیشتر بوده اما طبقه اوزون زنده جانها را از خاطر این اشعه ماورای بنفش محافظت می کند.
 ۲- اشعه ماورای بنفش (UV-A)

طول موج اشعه ماورای بنفش (UV-A) (۲۸۰ - ۳۲۰) نانومتر می باشد و آن را اشعه فعال نیز می گویند که همیشه حیات را به مرور زمان در مدت دراز تخریب می کند؛ یعنی برای باشنده گان زمین خطرناک می باشد و اثرات آن فوری نبوده؛ بلکه به گذشت زمان تأثیرات منفی آن خطرناک می باشد.

۳- اشعه ماورای بنفش (UV-B): طول موج آن (۳۲۰-۴۰۰) نانومتر می‌باشد و این اشعه به تمام باشنده‌گان روی زمین مضر بوده و حیات انسان و سایر موجودات زنده را تهدید به مرگ می‌کند. طوری که قبل از این گفته شد، باعث کوری چشم و سرطان جلد نیز می‌گردد.

زمین به حیث خانه مشترک و محل زیست تمام موجودات زنده بوده، باید از تمام آلوده‌گی‌ها محفوظ باشد. موجودیت گازهای مفیده اوزون در طبقه تروپوسفر (Troposphere) که (۱۱) کیلومتر ضخامت دارد، جابه‌جا شده و کره زمین را احاطه کرده است..

گاز نایتروجن و اوکسیجن به صورت مستقیم بالای حیات اثر دارد، گذشته از آن ترکیب دسته جمعی آن طبقه تروپوسفر (Troposphere) را از اشعه تحت سرخ و ماورای بنفش حفاظت می‌نماید.

طبقه اوزون (O_3) طبقه حایل است میان تشعشع‌های نور آفتاب و طبقه تروپوسفر (Troposphere) سطح زمین، که زمینه هرگونه فعالیت‌های حیاتی را برای انسان، حیوان و نبات و سایر موجودات فراهم می‌سازد و طبقه کره حیاتی یا بایوسفر (Biosphere) را تمثیل می‌کند؛ بنابراین نازک شدن طبقه اوزون (O_3) و یا تخریش آن حیات را در کره زمین تهدید می‌کند..

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و روی موضوعات ذیل باهم بحث کنند و نتیجه بحث را سر گروه به هم‌صنفان ارائه نمایند.

۱- طبقه اوزون چه اهمیت حیاتی دارد؟

۲- اشعه UV-C ماورای بنفش چه اهمیت دارد؟

۳- اشعه UV-B ماورای بنفش چه خصوصیت دارد؟

۴- ضرر اشعه UV-A ماورای بنفش را واضح سازید؟

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

۱ کدام اشعهٔ ماورای بنفش باعث سرطان جلدی و کوری چشم می‌گردد؟

۲-بایوسفیر چه معنی دارد؟

جواب صحیح را تشخیص کنید .

۳- خصوصیت اشعهٔ ماورای بنفش (UV-C) چیست؟

الف) حیات زنده جان‌ها را تامین می‌کند. ب) بالای حیات در سطح زمین تأثیر ناگوار دارد

ج) هیچ نوع تأثیر ندارد. د) باعث سرطان جلدی می‌گردد

۴- اشعه ماورای بنفش (UV-B)

ب) هیچ اثر ندارد.

الف) اشعه مفید سطح زمین است

د) برای حیات روی سطح زمین مضر است

ج) اثرات منفی دارد.

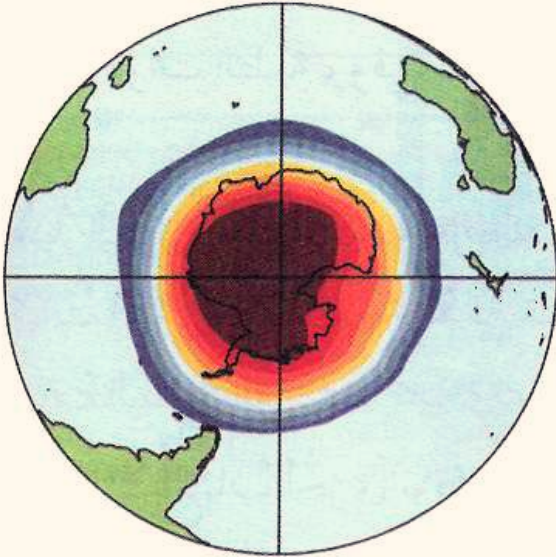
فعالیت خارج از صنف

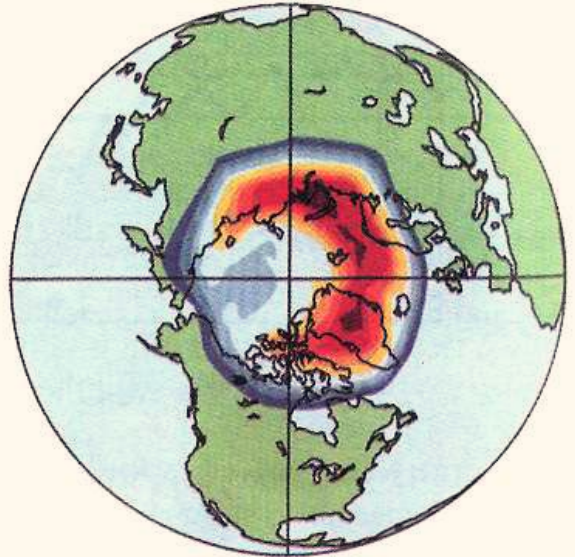
با استفاده از کتابخانه و اینترنت تحت عنوان اهمیت طبقهٔ اوزون، معلومات را جمع آوری و در

ساعت آینده جغرافیه به هم‌صنفان ارائه کنید.

الف) تخریش طبقه اوزون

قطب جنوبی

قطب شمالی

تخریش طبقه اوزون

طبقه اوزون (O_3) برای ادامه حیات در کره زمین چه ارزش دارد؟

مطالعات جدید فضایی و طبقات هوا که توسط ریموت سنسنگ (Remote Sensing) صورت گرفته است باعث آن شد تا جغرافیا دانان دریابند که قشر محافظه‌ی سطح زمین (توسط افزایش گازهای گلخانه‌ی) در قطب جنوب تخریش شده است. طبقه اوزون که حیات انسان‌ها را از تابش ماورای بنفش آفتاب نگاه می‌دارد موجودیت آن لازم و ضروری است.

طوری که در درس گذشته درین باره بحث گردید، طبقه اوزون (O_3) قشر محافظه‌ی اتموسفر Atmosphere برای اجسام زنده از تشعشع‌های اشعه ماورای بنفش آفتاب است. در سال ۱۹۷۴م. بعضی از دانشمندان دریافتند که گازهای گلخانه‌ی مانند (کاربن دای اکساید، گازمتان، اکسایدنایتروجن و کلوروفلوروکاربن C.F.C باعث تخریش طبقه اوزون (O_3))

می‌شود.

تولید گاز C.F.C از دستگاه‌های سرد کننده Air-condition؛ مانند فریزر، ایر کنديشن یا ماشین سرد کننده و غیره در فضا نفوذ می‌نماید. این گاز به سبب تعامل‌های سنگین نمی‌تواند در سطح پایین اتموسفر تعامل نماید، ازین رو وقتی گازهای مذکور در طبقه (O₃) صعود می‌کند، تعامل کیمیایی نموده، سبب تخریش طبقه اوزون (O₃) می‌گردد.

همچنان دانشمندان در سال ۱۹۸۷م. دریافتند که ۵۰٪ قشر اوزون در قطب جنوب تخریش (Deplete) گردیده و از ضخامت اصلی آن کاسته شده که هیچ‌گاه دانشمندان به این اندازه زیاد از تخریسات طبقه (O₃) پیش‌بینی نمی‌کردند، ازین رو دانشمندان در سال ۱۹۹۵م. در مونتریاال کشور کانادا دورهم جمع شدند. در این جلسه بزرگ علمی تصمیم گرفتند تا جلو تخریش‌های بیش‌تر طبقه اوزون قطب جنوب را بگیرند و هرچه عاجل‌تر آن را ترمیم کنند تا از تولید بیش‌تر گاز C.F.C جلوگیری شود؛ اما متأسفانه تمام کشورهای شرکت کننده به فیصله (مونتریاال) عمل نه نمودند در آخر نماینده گان (۱۲۴) کشور جهان در شهر لندن دورهم جمع شدند و درباره خطرهای بیش‌تر گاز (C.F.C) و تولید آن بحث نموده و به صورت قاطعانه تصمیم گرفتند تا با پیروی از جلسه مونتریاال یک‌بار دیگر در جلسه لندن از تولیدات گازهای گلخانه‌یی و (C.F.C) به صورت جدی و حتمی جلوگیری صورت گیرد.

در سال (۱۹۹۸)م. دریافتند که سوراخ بزرگ در فضای قطب جنوب ایجاد شده که به مساحت ۲۶ میلیون کیلومتر مربع یا معادل به مساحت امریکای شمالی می‌باشد؛ البته Van Alan دانشمند چینیایی به کشف واقعه فوق نایل گردید.

در سال ۱۹۹۹ - ۲۰۰۱ م. دانشمندان امریکایی در انجمن NOAA و ناسا NASA مرکز تحقیقات فضایی ایالات متحده امریکا دریافتند که کشفیات Van Alan به صورت واقعی درست بوده در سال ۲۰۰۳م. مساحت تخریش طبقه اوزون به اندازه ۲۸ میلیون کیلومتر مربع توسعه یافته است.

دانشمندان در پی آن شدند تا به صورت عاجل از تخریسات (O₃) جلوگیری شود، بالاخره توانستند، جلو تخریش طبقه اوزون را در قطب جنوب بگیرند؛ زیرا تخریش طبقه اوزون (O₃) باعث عوامل ذیل در کره زمین گردیده است:

- گرم شدن زمین نظر به سال‌های قبل؛
- ذوب شدن یخچال‌ها در کره زمین؛
- بالا آمدن سطح ابحار؛
- به میان آمدن خشک سالی و کمبود محصولات زراعتی در زمین.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند؛ سپس درباره ارزش قشر اوزون برای حیات در سطح زمین و عوامل ناشی از آن بحث کنند و نتیجه بحث‌شان را نماینده هر گروه به هم‌صنفان بیان نماید و معلم محترم نتیجه بحث را با معلومات خویش جمع بندی کند.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

- ۱- درباره طبقه اوزون (O_3) به طور مختصر معلومات دهید؟
- ۲- گاز کلوروفلورو کاربن C.F.C در کدام صنایع مورد استفاده می‌باشد و برای طبقه اوزون چه ضرر دارد؟
- ۳- چرا طبقه اوزون تخریش می‌گردد؟
جمله‌های ذیل را تکمیل کنید:

۵- در جلسه لندن در سال ۱۹۹۵م. تصمیم گرفته شد که جلو تولید گازهای..... و گرفته شود.

۶- در ۱۹۹۸م. عالم چینیایی دریافت که سوراخ طبقه اوزون به کیلومتر مربع رسیده است.

فعالیت خارج از صنف

از کتابخانه مکتب، مجله‌های و غیره منابع راجع به گازهای گل‌خانه‌یی و عوامل ناشی از آن چند سطر بنویسید و در ساعت آینده مضمون جغرافیه به هم‌صنفان ارائه کنید.

۴، ۸- قطع جنگلات

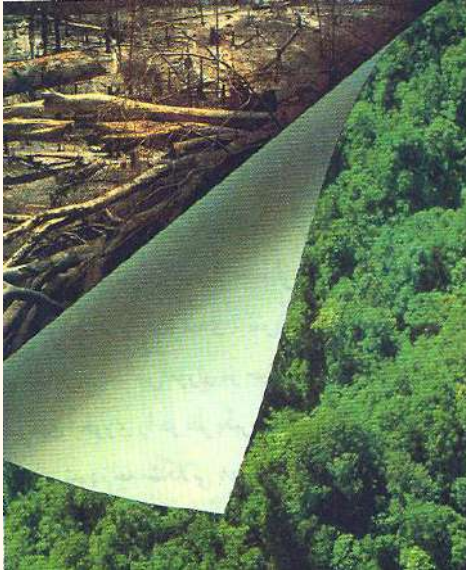
آیا می‌دانید که موجودیت جنگل‌ها برای موجودات زنده چه ارزش دارد؟

جنگل‌ها و نشو و نماي طبیعی آن از نعمت‌های خداوندی است که برای انسان‌ها ارزانی نموده است. جنگلات به زیبایی و سرسبزی کره زمین رونق خوب صحتی و اقلیمی بخشیده است؛ زیرا موجودیت جنگل‌ها در تصفیه هوا که ما از آن تنفس می‌کنیم، نقش خاص دارد و گازهای مضره مانند کاربن دای اکساید را جذب نموده و اکسیجن را آزاد می‌سازد. اکسیجن ماده حیاتی است که آن را تنفس می‌کنیم.

جنگل‌ها برای برقراری نظم طبیعت و حفظ شرایط مطلوب زیست و جلوگیری از گرم شدن کره زمین سرنوشت ساز است؛ همچنان جنگل‌ها در اثر عمل فوتوسنتز *photosynthesis* نباتات آب و نمک‌ها را توسط ریشه جذب نموده و به برگ‌ها انتقال می‌دهد. برگ‌ها کاربن دای اکساید را از هوا جذب نموده و به اثر تابش نور آفتاب کاربوهایدریدها را تولید می‌نماید و در روز اکسیجن را آزاد می‌سازد که برای تنفس موجودهای زنده ارزش حیاتی دارد و بر عکس در شب کاربن دای اکساید را خارج و اکسیجن را می‌گیرد؛ یعنی توازن گاز کاربن دای اکساید و اکسیجن را تنظیم می‌کند؛ همچنین مقدار زیاد گرد و خاک اتموسفر را جذب می‌کند.

موجودیت جنگل‌ها در حیات بشر فواید دیگری را نیز دارا است:

- میوه درخت‌ها بیش‌تر غذای عدّه زیادی از انسان‌ها را تشکیل می‌دهد.
- چوب درخت‌ها در ساختمان، تهیه لوازم منزل و کاغذ مورد استفاده قرار می‌گیرد.
- سایه درختان انسان را از گرمای شدید، محافظت می‌کند.
- جنگل‌ها از بروز سیلاب‌ها جلوگیری می‌کنند؛ زیرا ریزش باران به روی برگ‌ها و شاخ‌ها از

نابودی جنگلات نابودی زنده گی است

سرعت باران می‌کاهد و ریشه درختان از فرسایش خاک جلوگیری می‌نماید، خاک جنگل هم پوشیده از شاخ و برگ گیاهان است که آب را جذب کرده و جویبارهای مملو با آب را به وجود آورد.

- از حاصلات جنگل برای تهیه بعضی از ادویه‌ها استفاده می‌شود.

- از حاصلات جنگل‌ها در صنعت استفاده می‌شود.

- جنگل‌ها محل مناسب برای تفریح و گشت و گذار می‌باشد.

- درختان از سروصدای موترها، فابریکه‌ها و طیاره‌ها می‌کاهد.

- محیط زیست حیات وحش را می‌سازد.

در اکثر مناطق جهان برای به دست آوردن مواد غذایی، وسایل خانه، مواد سوخت و بسیاری از نیازمندی‌های دیگر خود، از قطع جنگل‌ها استفاده می‌کنند. در طول دهه ۱۹۸۰م. در بسیاری از نواحی جهان قطع و نابودی جنگل را شاهد بوده ایم. طبق احصاییه، تنها در نواحی استوایی و همه ساله ۱۰۵ میلیون هکتار زمین از مساحت جنگل‌ها کاسته می‌شود.

قطع جنگل‌ها در کره زمین به‌جای این که نتیجه مفید دهد برخلاف اثرهای ناگوار داشته و باعث برهم خوردن اقلیم می‌گردد؛ زیرا ازدیاد نفوس و انکشاف بیشتر صنعت و فابریکه‌ها ساحة جنگل‌ها را در کشورهای اروپایی، امریکایی، افریقایی، آسیا و اوقیانوسیه قسماً محدود ساخته است. در این اواخر سازمان سبز در ملل متحد ایجاد و حامیان آن مانع قطع جنگل‌ها شد؛ اما تا حال تخریب جنگل‌ها در نیم کره شمالی و جنوبی یکسان است و موفق به قطع جنگل‌ها نگردیده اند. قطع، جنگل‌ها در اکثر کشورهای جهان به ملاحظه می‌رسد که قسماً به اثر آتش سوزی‌ها و

- قسماً به اثر قطع کردن به منظور صنایع صورت می‌گیرد و بخشی از منابع خود را از دست داده و در نتیجه مرحله صحرایی شدن را سریع می‌سازد.
- عوامل ذیل برای از بین بردن جنگل‌ها نقش زیاد دارد:
- ۱- خانه سازی و انکشاف صنعتی در جهان؛
 - ۲- تبدیل منطقه جنگلی به زمین زراعتی؛
 - ۳- آتش سوزی

فعالیت داخل صنف

شاگردان به دو گروه تقسیم شوند؛ سپس یک گروه درباره مفیدیت موجودیت جنگل‌ها و گروه دوم درباره ضررهای قطع جنگل‌ها با یک دیگر بحث نموده و نتیجه آن را نماینده هر گروه به هم صنفان بیان کند.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

- ۱- عمل فوتوستتیز در تصفیه هوا چه تأثیر دارد؟
- ۲- از جنگل‌ها چه استفاده اقتصادی ممکن است؟
- ۳- از بین رفتن جنگل‌ها چه تأثیر بر محیط زیست دارد؟ در جمله‌های ذیل جواب صحیح را تشخیص کنید.
- ۴- جنگل‌ها گرد و خاک اتموسفر را جذب می‌کنند.
- ۵- توازن اکسیجن و کاربن هوا را تنظیم می‌کند.
- ۶- قطع جنگل‌ها برای حیات ما چندان مفید نیست.
- ۷- تخریب جنگل‌ها در نیم کره شمالی و جنوبی یکسان می‌باشد.

فعالیت خارج از صنف

دقت نموده و ارتباط حیات انسان‌ها را با قطع جنگل‌ها تحلیل نموده و نتایج آن را در کتابچه‌های تان یادداشت کنید و در ساعت درسی آینده بالای آن بحث کنید.

اصطلاحات

آلوده گی: Pollution پروسه‌یی است که به طور مستقیم و غیر مستقیم در اثر آن قسمتی از محیط آلوده شده برای زنده گی نا مساعد و یا خطرناک می گردد.

آلوده گی به طور معمول به اثر افزایش و جود یک یا چند عنصر در محیط؛ مانند دود و گازها در آب بحر، هوا و یا افزایش مواد نفتی در ابحار به اثر سوراخ شدن تانکرهای نفت کش و بارانهای اسیدی به وجود می آید.

اوکسیجن O_2 : گاز کیمیایی است که برای اجسام زنده مفید می باشد.

ایکولوجی Ecology: علمی است که رابطه انسان، نباتات و حیوانات را با محیط طبیعی مورد مطالعه قرار می دهد.

اتموسفر یا جو Atmosphere: هوایی که اطراف کره زمین را پوشانیده است. اتموسفر دارای طبقه‌های گوناگون و گازها و مواد مختلف است. عناصر موجود در جو عبارت اند از: CO_2 ، O_2 ، N_2 ، هیلوم He، متان CH_4 و کرپتون Kr.

۱- طبقه تروپوسفر Troposphere ۰ - ۱۲ کیلومتر؛

۲- طبقه استراتوسفر Stratosphere ۱۲ - ۴۸ کیلومتر؛

۳- طبقه مزوسفر Mezosphere ۴۸ - ۹۸ کیلومتر؛

۴- طبقه ترموسفر Thermosphere ۹۸ - ۶۸۹؛

۵- طبقه اگزوسفر Exosphere بیش از ۶۸۹ کیلومتر.

اقلیم یا آب و هوا Climate: تکرار حالت متوسط آب و هوای زمین در مدت طولانی (۳۰-۴۰ سال) در محل معین است.

اقمار مصنوعی Satellite: عبارت از عصری ترین وسیله تکنالوژی جدید است که به مطالعات زمین و سیاره‌ها می پردازد.

انفجار نفوس: افزایش بسیار سریع نفوس در کشورهای عقب مانده، تقلیل سطح و فیات و نگهداشت سطح بلند زادن را علمای غرب به نام انفجار نفوس یاد نموده اند.

اسناد تحقیقی و رسمی Document

انترنت Internet: سیستم تنظیم شده‌یی است که منبع سریع انتقال اطلاعات و پیام‌های تجارتي،

صنعتی، رسمی و تحقیقی بوده و جدیدترین سیستم انتقال اطلاعات ذریعۀ کمپیوتر و شبکه اینترنت می باشد.

ایمیل - E-mail: پست الکترونیکی.

ارتباطات جمعی Telecommunication؛ مانند (رادار، تلفون، موبایل، اینترنت و سیستم های ماهواره و غیره).

باطلاق ها: سرزمین پست که از رطوبت اشباع شده و به طور معمول بته ها در آن رویده باشد، برخلاف دند آب از آب پوشیده نیست.

تراکم نفوس: در یک ساحة معین تعداد باشنده گان آن را گویند .

$$\frac{\text{مجموع نفوس یک منطقه}}{\text{مجموع مساحت منطقه}} = \text{حد وسط تراکم نفوس یک ناحیه}$$

ترانزیت از کلمه Traitus گرفته شده و معنای آن گذشتن است؛ یعنی بین کشورها و نواحی از یک استیشن به استیشن دیگر انتقال اموال و مسافرین می باشد.

زادنها Birth Rate: در یک جامعه (شهر، منطقه و کشور) سرعت زادن اطفال را در طول یک سال در هر هزار فرد تعیین می کردند.

$$\frac{\text{تعداد تولدات}}{\text{هزار نفر باشنده}} = \text{سرعت تولدات در یکسال}$$

پست Post یا وسیله انتقال مراسلات و پارسل است.

Globalization یا جهانی شدن.

حرکت میخانیکی نفوس: مهاجرت هایی که به خارج کشور به اثر عوامل سیاسی، اقتصادی، مذهبی و غیره صورت می گیرد. مهاجرت های داخلی باعث تمرکز دوباره نفوس می گردد و در تعداد نفوس تأثیر ندارد؛ اما مهاجرت خارجی بر تعداد نفوس تأثیر مهم دارد. اگر مهاجرت ها از خارج به داخل کشور نسبت به مهاجرت های که از داخل به خارج کشور صورت می گیرد بیش تر باشد. افزایش میخانیکی نفوس صورت گرفته است.

دوران آبی Hydro cycle: سایکل یا دوران آبی است که توسط عملیۀ تبخیر آب بحر به شکل بخار صعود کرده و در اثر سرد شدن دوباره به شکل باران فرود می آید و از مجرای دریا ها به بحر می ریزد.

دیموگرافی: از کلمه یونانی دیموس Demos (مردم) و گرافی Graph یا ترسیم ترکیب شده است و عبارت است از: مطالعه طبیعی نفوس، هجرت، جنس، عمر، کسب و کار و غیره مشخصات نفوس می باشد.

رشد طبیعی نفوس: به دو عامل مرگ و میر و زادن ارتباط دارد. به منظور محاسبه رشد طبیعی نفوس در یک ناحیه و یا یک کشور باید رشد و اندازه زادن و وفیات را در سال مورد نظر محاسبه نموده و نتیجه را به فیصدی اعلان نمود.

$$\text{رشد طبیعی نفوس} = \frac{\text{تعداد تولدات} - \text{تعداد وفیات}}{\text{مجموع کامل نفوس}}$$

Remote Sensing: تکنالوژی عصری حال حاضر است که معلومات را از راه دور می دهد.

زباله Waster: تفاله، مواد پس مانده فابریکه ها و مواد پس مانده صنعتی.

ستاره شناسی یا Astronomy: علم تحقیقی درباره خورشید، ستاره گان، سیارات و سایر اجرام سماوی را نجوم می گویند.

سرازیر یا نشیبی Slope: آنچه که دارای نشیب است، سطح مایل، سراسیب دار به پایین، مقابل بالایی. **سلولر Cellular** وسیله مخابرات جدید است که مناطق خورد یا بزرگ را تحت پوشش مخابراتی قرار می دهد.

شاهراه High way: راه های عمومی ترانسپورت زمینی.

علوم طبیعی. Natural Science

فکس (Fax): ساختمان تخنیکی است که ذریعه آن اطلاعات و اسناد Document اقتصادی، تجارتي، دفتری و تحقیقی را به فاصله های دور و نزدیک و در مدت کوتاه از محلی به محل دیگر انتقال می دهد. **قشر اوزون (O₃):** قشر محافظه یی زمین است که در بالای طبقه تروپوسفر موقعیت دارد و زمین را از اشعه ماورای بنفش حفاظت می کند.

مگنتوسفر Magnetosphere: عبارت از کره مقناطیسی است در اطراف زمین.

مهاجرت Emigration: تغییر مسکن از یک محل به محل دیگر، اگر این مهاجرت در داخل کشور باشد، به نام Immigration یاد می شود اگر این تغییر دادن محل از یک کشور به کشور دیگر باشد به نام Immigration یاد می شود. این مهاجرت بخشی از مهاجرت بین المللی است.

مهاجرت داخلی: مهاجرت‌های که به شکل دائمی، فصلی یا موقتی بین قسمت‌های داخلی یک کشور صورت می‌گیرد.

مهاجرت خارجی: نوع مهاجرتی که افراد از یک کشور به کشور دیگر می‌روند تا از شرایط یا زمینه‌های مختلف فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی... کشور مقصود استفاده کنند.

مهاجرت دائمی: نوع مهاجرتی که قصد بازگشت به محل اولیه زنده‌گی خود را نداشته باشد.

مهاجرت موقت: نوع مهاجرتی که مهاجران قصد بازگشت به محل اولیه زنده‌گی خود را دارند، مهاجران کارگران فصلی و قبایل کوچی می‌باشند.

مهاجرت اجباری: نوع مهاجرتی که با میل و رضای مهاجرین انجام نمی‌شود؛ مانند مهاجرت در اثر جنگ‌ها و آفات طبیعی.

میدیا Media: اطلاعات جمعی که شامل تلویزیون، رادیو و نشرات مطبوع و غیره می‌باشد.

نفوس فعال اقتصادی: به تعداد نفوس یک کشور گفته می‌شود که در فعالیت‌های ساحه‌های تولیدی و غیر تولیدی اقتصادی مصروف استند.

ناسا NASA: مؤسسه تحقیقاتی فضایی ایالات متحده آمریکا.

کلوروفلور و کاربن (C.F.C): مخفف گاز کلورو فلورو کاربن است.

گازات: یکی از حالت‌های ماده است که در طبیعت دیده می‌شود؛ مثال: آب در حالت جامد، به شکل یخ در حالت مایع به شکل آب و در حالت تبخیر به حالت گاز دیده می‌شود.

گلوبل پوزیشننگ سیستم: جی، پی، اس، GPS: سیستم موقعیت یابی جهان یا Global Positioning System.

هایدر و سفیر Hydrosphere: کره مایع را گویند که زمین توسط ابحار و سایر عناصر مایع احاطه شده است.

وفیات: در یک جامعه (شهر، منطقه و کشور) سرعت تعداد وفیات در طول یک سال در هر هزار باشنده تعیین می‌شود.

$$\text{سرعت وفیات در یکسال} = \frac{\text{تعداد افراد وفات شده}}{\text{فی هزار نفر باشنده}}$$

وسایط نقلیه Transportation: وسایلی است که برای انتقال امتعه تجارتنی و افراد به کار می‌رود.

یخچال‌ها: عبارت از توده یخ‌هایی است در مناطق مرتفع کوهستانی و قطبین زمین.

(IMP) Interface Message Processor: انتقال پیام از یک کمپیوتر به کمپیوتر دیگر.